The Count of
Monte
Cristo

ALEXANDRE DUMAS

Contele de Monte-Cristo

Volumul 2

Continuarea romanului: "Contele de Monte-Cristo vol. 1".

Capitolul I Întâlnirea

A doua zi, la deşteptare, primul cuvânt a lui Albert a fost propunerea de a merge să facă o vizită contelui. Îi mai mulţumise în ajun, dar înţelegea că un serviciu ca acela pe care i-l făcuse merita două mulţumiri.

Franz, pe care o atracţie îmbinată cu spaima îl atrăgea spre contele de Monte-Cristo, nu vru să-l lase singur şi-l însoţi. Fură introduşi amândoi în salon. Peste cinci minute apăru contele.

— Domnule conte, îi spuse Albert, înaintând spre el, îngăduiţi-mi să vă repet în dimineaţa asta ceea ce noaptea trecută am spus nedesluşit: că nu voi uita niciodată în ce împrejurare mi-aţi venit în ajutor şi că-mi voi aminti totdeauna că vă datorez viaţa sau aproape viaţa.

— Dragul meu vecin, răspunse contele râzând, exageraţi obligaţiile faţă de mine. Îmi datoraţi o mică economie de douăzeci de mii franci din bugetul dumneavoastră de voiaj, atâta tot. Vedeţi bine că lucrul nu merită să vorbim despre el. La rândul dumneavoastră, adăugă el, primiţi toate complimentele mele, căci aţi fost adorabil în ce priveşte liniştea şi curajul.

— Ce vreţi, conte? spuse Albert. Mi-am închipuit că m-am luat la sfadă cu cineva, că a urmat un duel şi am vrut să-i fac pe bandiţi să înţeleagă un lucru: că oamenii se bat pretutindeni, dar că numai francezii se bat râzând. Cu toate acestea, întrucât obligaţia mea faţă de dumneavoastră nu e mai puţin mare, vin să vă întreb dacă, prin mine, prin prietenii şi prin cunoştinţele mele, nu v-aş putea folosi la ceva. Părintele meu, contele de Morcerf, care e de origine spaniolă, are o poziţie înaltă în Franţa şi în Spania. Eu şi toţi oamenii care mă iubesc stăm la dispoziţia dumneavoastră.

— Vă mărturisesc, domnule de Morcerf, spuse contele, că aşteptam oferta dumnea-voastră şi că o primesc cu dragă inimă. Îmi şi aruncasem plasa pentru a vă cere un mare serviciu.

— Care?

— Nu am fost niciodată la Paris, deci nu cunosc Parisul...

— Serios? Exclamă Albert. Aţi putut să trăiţi până astăzi fără a vedea Parisul? De necrezut.

— Cu toate acestea este aşa. Simt însă ca şi dumneavoastră că o necunoaştere mai îndelungată a capitalei lumii inteligente este cu neputinţă. Mai mult decât atât: aş fi făcut poate de multă vreme călătoria aceasta atât de necesară, dacă cunoşteam pe cineva care să mă poată introduce în lumea

în care nu aveam nici o legătură.

— O, un om ca dumneavoastră? Exclamă Albert.

— Sunteţi foarte bun, dar deoarece nu îmi recunosc alt merit decât acela de a putea face concurenţă, ca milionar, domnului Aguado sau domnului Rotschild şi pentru că nu merg la Paris ca să joc la bursă, această mică împrejurare m-a reţinut. Acum, oferta dumneavoastră mă hotărăşte. Haide, vă angajaţi, scumpe domnule de Morcerf (contele însoţi cuvintele acestea cu un zâmbet ciudat), vă angajaţi, când voi veni în Franţa, să-mi deschideţi uşile acestei lumi unde voi fi tot aşa de străin ca un chinez?

— O, de minune şi cu dragă inimă, domnule conte! Răspunse Albert, cu atât mai multă plăcere (dragă Franz, nu-ţi bate prea tare joc de mine) cu cât sunt rechemat la Paris printr-o scrisoare pe care am primit-o în dimineaţa aceasta şi unde e vorba, în ce mă priveşte, de o alianţă cu o casă foarte plăcută, care are cele mai bune relaţii în lumea pariziană.

— Alianţă prin căsătorie? întrebă Franz râzând.

— O, da! Aşadar, când vei reveni la Paris, mă vei găsi om aşezat şi poate părinte de familie. Îi va sta bine gravităţii mele naturale, nu-i aşa? În orice caz, conte, vă repet, eu şi ai mei suntem ai dumneavoastră cu trup şi suflet.

— Accept, spuse contele, căci vă jur că nu-mi lipsea decât ocazia aceasta pentru a realiza proiecte pe care le rumeg de multă vreme.

Franz nu se îndoi o clipă că proiectele acestea erau dintre cele în privinţa cărora contele scăpase un cuvânt în peştera din Monte-Cristo şi-l privi pe conte în timp ce vorbea, încercând să prindă pe fizionomia lui o destăinuire a proiectelor care îl îndrumau la Paris. Era însă greu să pătrunzi în sufletul acestui om, mai cu seamă când el îl învăluia cu un zâmbet.

— Dar, conte, reluă Albert, încântat la gândul că va avea să prezinte un om ca Monte-Cristo, nu cumva acesta e unul din acele proiecte în vânt, aşa cum se fac în călătorie şi care, clădite pe nisip, sunt duse de cea dintâi suflare a vântului?

— Nu, pe onoarea mea, spuse contele. Vreau să merg la Paris, trebuie.

— Şi când?

— Dar dumneavoastră când veţi fi acolo?

— Eu? Glăsui Albert, peste cincisprezece zile sau, cel mai târziu, peste trei săptămâni.

— Ei bine, spuse contele, eu vă acord trei luni. Vedeţi că vă acord un termen larg.

— Şi peste trei luni, exclamă Albert cu bucurie, veniţi să bateţi la uşa mea?

— Vreţi o întâlnire la zi, la ceas? întrebă contele. Vă înştiinţez că sunt de o exactitate exasperantă.

— La zi, la ceas, îmi convine de minune, spuse Albert.

— Ei bine, fie. (Întinse mâna spre un calendar atârnat lângă oglindă.)

Suntem astăzi, spuse el, în 21 februarie (scoase ceasul): e zece jumătate dimineaţa. Vreţi să mă aşteptaţi la 21 mai, orele zece şi jumătate dimineaţa?

— De minune, spuse Albert, dejunul va fi gata.

— Unde locuiţi?

— În strada Helder numărul 27.

— Staţi singur? Nu vă stingheresc?

— Locuiesc în palatul părintelui meu, dar într-un pavilion din fundul curţii, absolut separat.

— Bine.

Contele îşi luă carnetul şi scrise: „Strada Helder numărul 27, 21 mai, orele zece şi jumătate dimineaţa".

— Şi acum, spuse contele băgând carnetul în buzunar, fiţi pe pace. Acul pendulului dumneavoastră nu va fi mai exact decât mine.

— Vă voi revedea înainte de plecare? întrebă Albert.

— Depinde când plecaţi.

— Plec mâine, la cinci după-amiază.

— În cazul acesta vă spun la revedere. Am treabă la Neapole şi nu mă pot înapoia aici decât sâmbătă seara sau duminică dimineaţa. Plecaţi şi dumneavoastră, domnule baron? Îl întrebă contele pe Franz.

— Da.

— În Franţa?

— Nu, la Veneţia. Eu mai rămân încă un an sau doi în Italia.

— Aşadar nu ne vom vedea la Paris?

— Mă tem că n-o să am onoarea aceasta.

— Atunci, domnilor, călătorie bună, spuse contele celor doi prieteni, întinzând fiecăruia câte o mână.

Franz atingea pentru prima oară mâna acestui om. Tresări, căci ea era îngheţată ca o mână de mort.

— Încă o dată, spuse Albert. E stabilit, nu-i aşa? Strada Helder numărul 27, la 21 mai, orele zece şi jumătate dimineaţa.

— La 21 mai, orele zece şi jumătate dimineaţa, strada Helder numărul 27, repetă contele.

Tinerii îl salutară pe conte şi ieşiră.

— Dar ce ai? Îl întrebă Albert pe Franz când intrară la ei. Pari îngrijorat.

— Da, spuse Franz, îţi mărturisesc. Contele e un om ciudat şi văd cu nelinişte întâlnirea pe care ţi-a dat-o la Paris.

— Întâlnirea... cu nelinişte? Ei, dar eşti nebun, dragă Franz! Exclamă Albert.

— Ce vrei? spuse Franz. Nebun sau nu, asta e.

— Ascultă, reluă Albert, mă bucur că am prilejul să-ţi spun aceasta. Mi-ai făcut întruna impresia că te-ai purtat rece cu contele pe care l-am găsit totdeauna desăvârşit cu noi. Ai ceva împotriva lui?

— Poate.

— L-ai mai văzut undeva înainte de a-l întâlni aici?

— Exact.

— Unde?

— Îmi făgăduieşti că n-o să spui un cuvânt despre cele ce-ţi voi povesti?

— Îţi făgăduiesc.

— Pe cuvânt de onoare?

— Pe cuvânt de onoare.

— Bine... Ascultă.

Şi Franz îi istorisi lui Albert excursia pe insula Monte-Cristo, cum a găsit acolo un echipaj de contrabandişti şi, în mijlocul echipajului, doi bandiţi corsicani. Zăbovi asupra tuturor împrejurărilor ospitalităţii feerice pe care contele i-o dăruise în peştera din *O mie şi una de nopţi*. Îi povesti cina, haşişul, statuile, realitatea şi visul şi cum, la trezire, nu mai rămânea ca dovadă şi ca amintire a tuturor acestor întâmplări decât micul iaht, plutind la orizont, spre Porto-Vecchio. Trecu apoi la Roma, la noaptea din Coliseu, la conversaţia pe care o auzise între el şi Vampa cu privire la Peppino şi în cursul căreia contele făgăduise că va obţine graţierea banditului, făgăduială pe care o respectase după cum cititorii noştri şi-au putut da seama. Ajunse, în sfârşit, la întâmplarea din noaptea precedentă, la încurcătura în care se găsise văzând că îi lipseau pentru completarea sumei şase sau şapte sute de piaştri. În sfârşit, la ideea de a se adresa contelui, idee care avusese un rezultat, în acelaşi timp pitoresc şi mulţumitor.

Albert îl asculta pe Franz cu încordare.

— Ei, îi spuse el după ce Franz sfârşi, unde vezi ceva suspect în toate astea? Contele e călător, contele are un vas al său pentru că e bogat. Du-te la Portsmouth sau la Southampton, vei vedea porturile tixite de iahturi care aparţin unor englezi bogaţi, înzestraţi cu aceeaşi fantezie. Pentru a şti unde să se oprească în excursii, pentru a nu se ospăta cu bucătăria aceasta oribilă care ne otrăveşte, pe mine de patru luni, pe tine de patru ani, pentru a nu se culca în paturile groaznice unde nu poţi dormi, el îşi mobilează un adăpost la Monte-Cristo; după ce adăpostul e mobilat, se teme ca stăpânirea toscană să nu-l trimită la plimbare şi să nu fie pierdute cheltuielile sale; atunci cumpără insula şi împrumută numele ei. Dragul meu, scotoceşte în memoria ta şi spune-mi câţi oameni pe care îi cunoşti adoptă numele unor proprietăţi pe care nu le-au avut niciodată.

— Dar, spuse Franz, bandiţii corsicani din echipajul său?

— Ei, ce e de mirare? Ştii mai bine decât oricine că bandiţii corsicani nu sunt hoţi, ci pur şi simplu fugari pe care o vendetă i-a exilat din oraşul sau din satul lor. Poţi deci să-i vezi fără să te compromiţi. Întrucât mă priveşte, declar că dacă mă duc vreodată în Corsica, înainte de a mă prezenta guvernatorului şi prefectului, mă voi prezenta bandiţilor. Îi găsesc

încântători.

— Dar Vampa şi banda lui? Urmă Franz. Aceştia sunt bandiţi care atacă pentru a fura. Nu tăgăduieşti, sper. Ce spui despre influenţa contelui asupra acestor oameni?

— Voi spune, dragul meu, că, deoarece după toate probabilităţile datorez viaţa mea acestei influenţe nu am dreptul s-o critic prea tare. Aşadar, în loc de a face ca tine o crimă capitală din ea, voi găsi că e natural s-o scuz, dacă nu pentru că mi-a salvat viaţa, ceea ce poate e cam exagerat, cel puţin pentru că mi-a cruţat patru mii de piaştri care fac, în sumă rotundă, 24 mii de livre în moneda noastră. Ceea ce dovedeşte, adăugă Albert, râzând, că nimeni nu e profet în ţara lui.

— Tocmai asta voiam să spun. Din această ţară e contele? Ce limbă vorbeşte el? Care sunt mijloacele lui de existenţă? De unde îi vine imensa avere? Care a fost prima parte a vieţii sale misterioase şi necunoscute, ce a aruncat peste a doua parte culoarea sumbră şi mizantropică? Iată, în locul tău, ce aş vrea să ştiu.

— Dragă Franz, reluă Albert, când, la primirea scrisorii mele, ai văzut că avem nevoie de influenţa contelui, te-ai dus la el spunându-i: Albert de Morcerf, prietenul meu, trece printr-un pericol. Ajutaţi-mă să-l scap din pericol. Nu e aşa?

— Da.

— Te-a întrebat el atunci: cine e domnul Albert de Morcerf? De unde îi vine numele? De unde averea? Care e ţara sa? Unde s-a născut? Spune mi, te-a întrebat el toate acestea?

— Nu, mărturisesc.

— A venit, atâta tot. M-a scos din mâinile domnului Vampa, unde, în ciuda aparenţelor mele pline de dezinvoltură, precum spui, făceam o foarte proastă figură, mărturisesc. Ei, bine, dragul meu, când în schimbul unui asemenea serviciu el îmi cere să fac ceea ce se face în fiecare zi pentru cel dintâi prinţ rus sau italian care trece prin Paris, adică să-l prezint în lume — vrei să-l refuz? Haidade, eşti nebun?

Trebuie să spunem că, împotriva obiceiului, de data aceasta dreptatea era de partea lui Albert.

— În sfârşit, reluă Franz, oftând, fă cum vei vrea, dragă viconte, căci tot ce îmi spui tu este foarte întemeiat, recunosc. Nu e însă mai puţin adevărat că domnul de Monte-Cristo e un filantrop. Nu ţi-a spus cu ce scop vine la Paris. Ei, bine, vine să concureze la premiile Montyon, iar dacă nu-i trebuie decât votul meu ca să le obţină şi influenţa domnului acela aşa de urât prin care se obţin, ei, bine i-l voi da pe al meu şi i-l voi garanta pe celălalt. Cu aceste zise, dragă Franz, să nu mai vorbim şi să ne aşezăm la masă, după care să facem o ultimă vizită la Sfântul Petru.

Făcură întocmai, iar a doua zi, la cinci după-amiază, se despărţeau: Albert de Morcerf pentru a se înapoia la Paris, Franz d'Épinay pentru a

petrece două săptămâni la Veneţia.

Dar, înainte de a se urca în trăsură, Albert înmânã servitorului de la hotel — căci se temea ca nu cumva musafirul să lipsească la întâlnire — o carte de vizită pentru contele de Monte-Cristo pe care, dedesubtul cuvintelor „Vicontele Albert de Morcerf", scrise cu creionul: 21 mai, orele zece şi jumătate dimineaţa, strada Helder numărul 27.

Capitolul II Comesenii

În casa din strada Helder, unde Albert de Morcerf îi dăduse, la Roma, întâlnire contelui de Monte-Cristo, se făceau mari pregătiri în dimineaţa zilei de 21 mai, pentru ca invitaţia tânărului să producă bună impresie.

Albert de Morcerf ocupa un pavilion situat în unghiul unei curţi mari, faţă în faţă cu o altă clădire, destinată personalului de serviciu. Numai două ferestre ale pavilionului răspundeau spre stradă, celelalte dând trei spre curte şi alte două spre grădină.

Între curte şi grădină se înălţa, construită după prostul gust al arhitecturii imperiale, locuinţa somptuoasă şi vastă a contelui şi contesei de Morcerf. Pe toată lăţimea proprietăţii, domina, dând spre stradă, un zid care avea, din loc în loc, vase cu flori şi care era tăiat la mijloc de o poartă înaltă, cu suliţi poleite. Poarta servea pentru intrările ceremonioase. O portiţă, lipită aproape de cabina portarului, lăsa loc de trecere oamenilor de serviciu sau stăpânilor, când aceştia intrau sau ieşeau pe jos.

Ghiceai în alegerea pavilionului, destinat ca locuinţă pentru Albert, prevederea delicată a unei mame care, nevoind să se despartă de fiul ei, înţelesese totuşi că un tânăr de vârsta vicontelui avea nevoie de toată libertatea. Recunoşteai, de asemenea, pe de altă parte — se cuvine să spunem —, egoismul inteligent al tânărului îndrăgostit de viaţa liberă şi trândavă a feciorilor de bani gata, căruia i se poleia, ca şi păsărilor, colivia.

Prin ferestrele de la stradă, Albert de Morcerf putea să exploreze exteriorul. Priveliştea străzii este aşa de necesară tinerilor care vor totdeauna să vadă lumea străbătându-le orizontul, chiar dacă acest orizont nu e decât al străzii! Apoi, după ce făcea explorarea şi dacă aceasta părea că merită un examen mai aprofundat, Albert de Morcerf putea, în interesul cercetărilor sale, să iasă printr-o portiţă aflată vizavi de aceea pe care am arătat-o, lângă cabina portarului şi care merită o menţiune specială.

Era o portiţă uitată parcă de toată lumea chiar din ziua în care fusese construită casa şi pe care o credeai condamnată de-a pururi, într-atât de discretă şi de prăfuită părea. Dar broasca şi ţâţânile ei, unse cu grijă, trădau o practică misterioasă şi asiduă. Portiţa tainică făcea concurenţă celorlalte

două, bătându-şi joc de portar, scăpând de sub vigilenţa şi jurisdicţia acestuia, deschizându-se ca faimoasa poartă a peşterii din *O mie şi una de nopţi*, ca Sesamul vrăjit al lui Ali-Baba, cu ajutorul câtorva cuvinte cabalistice sau al câtorva zgârieturi convenite, rostite de cele mai potolite glasuri sau operate de cele mai subţiri degete.

La capătul unui coridor vast şi liniştit cu care comunica portiţa şi care forma o anticameră, se înfăţişa, pe dreapta, sala de mâncare a lui Albert, dând spre curte, şi, pe stânga, salonul său, dând spre grădină. Plante agăţătoare, desfăcându-se în evantai în faţa ferestrelor, ascundeau curţii şi grădinii interiorul ambelor încăperi, singurele în care, aşezate la parter, puteau să pătrundă privirile indiscrete.

La primul etaj, cele două încăperi se repetau, îmbogăţite cu încă una aflată în locul anticamerei. Cele trei încăperi erau un salon, o cameră de culcare şi un buduar.

Salonul de mai jos nu era decât un fel de divan algerian, destinat fumătorilor.

Buduarul de la primul etaj dădea în dormitor şi comunica, printr-o uşă invizibilă, cu scara. Precum vedeţi, erau luate toate măsurile de precauţie.

Deasupra primului etaj se întindea un vast atelier, care fusese mărit prin dărâmarea pereţilor — pandemoniul disputat de artist *dandy*-ului. Aci se refugiau şi se îngrămădeau toate capriciile succesive ale lui Albert, cornurile de vânătoare, basurile, flautele, o orchestră completă, căci Albert avusese, o clipă, nu gustul, ci fantezia muzicii. Şevaletele, paletele, pastelurile, căci fanteziei muzicii îi urmase îngâmfarea picturii. În sfârşit, floretele, mânuşile de box, săbiile late şi bastoanele de tot felul, căci, conformându-se tineretului monden din epoca la care am ajuns, Albert de Morcerf cultiva cu infinit mai multă perseverenţă, decât muzica şi pictura, aceste trei arte care completează educaţia leonină, adică scrima, boxul şi bastonul şi primea, rând pe rând, în încăperea destinată tuturor exerciţiilor corpului, pe Grisier, Cooks şi Charles Leboucher.

Celelalte mobile ale încăperii privilegiate erau sipete vechi, de pe timpul lui François I, pline cu porţelanuri chinezeşti, cu vase japoneze, cu faianţe de Luca della Robbia şi tacâmuri de Bernard de Palissy. Jilţuri străvechi, în care se aşezaseră, poate, Henry IV sau Sully, Ludovic XIII sau Richelieu, căci două din acestea, împodobite cu o pajură sculptată unde străluceau, pe fond azuriu, cele trei flori de crin ale Franţei, cu o coroană regală deasupra, ieşeau în mod vădit din magaziile Luvrului sau cel puţin din ale vreunui castel regal. Pe jilţurile acestea cu funduri sumbre şi severe, erau zvârlite, claie peste grămadă, stofe bogate, în culori vii, colorate în soarele Persiei sau înflorite sub degetele femeilor din Calcutta şi din Chandernagor. Nu s-ar fi putut spune care era rostul stofelor. Ele aşteptau, desfătând ochii, o destinaţie necunoscută de chiar proprietarul lor şi, până una alta, iluminau apartamentul cu răsfrângeri catifelate şi aurii. În locul cel

mai în evidenţă se afla un pian construit de Roller şi de Blanchet din lemn de trandafir, pian pe măsura saloanelor noastre de liliputani, închizând totuşi o orchestră în cavitatea lui sonoră şi îngustă şi gemând sub povara capodoperelor lui Beethoven, Weber, Mozart, Heydn, Gretry şi Porpora.

Apoi, pretutindeni de-a lungul pereţilor, deasupra uşilor, în plafon, săbii, pumnale, buzdugane, securi, armuri complete, aurite, cu împletituri de aur şi argint, blocuri de minerale, păsări împăiate desfăcându-şi, pentru un zbor imobil, aripile de culoarea focului şi ciocul pe care nu-l închid niciodată.

Se înţelege că încăperea aceasta era preferată de Albert. Totuşi, în ziua întâlnirii, tânărul, îmbrăcat uşor, îşi stabilise cartierul general în salonaşul de la parter.

Acolo, pe o masă înconjurată la distanţă de un divan larg şi moale, toate tutunurile cunoscute, de la tutunul galben de Petersburg până la tutunul negru al Sinaiului, trecând prin Maryland, Porto-Rico şi Lataquieí, străluceau în borcanele de faianţă plesnită pe care le adoră olandezii. Alături de ele, în cutii de lemn înmiresmat, erau înşirate, în ordinea mărimii şi a calităţii, purasurile, regaliile, havanele şi manilele. În sfârşit, într-un dulap deschis larg, o colecţie de pipe nemţeşti, de ciubuce cu capete de chihlimbar, împodobit cu mărgean şi narghilele încrustate cu aur, cu ţevi lungi, de marochin, răsucite ca nişte şerpi, aşteptau capriciul sau simpatia fumătorilor. Albert prezidase în persoană la aranjamentul sau, mai bine-zis, la dezordinea simetrică pe care, după cafea, comesenilor unui dejun modern le place s-o contemple prin fumul ce scapă din gura lor şi care se înalţă în tavan, în spirale capricioase, lungi.

La orele zece fără un sfert, un valet intră. Era un mic *groom* de cincisprezece ani, care nu vorbea decât englezeşte şi care răspundea la numele de John, singurul servitor al lui Morcerf. Bineînţeles că, în zilele obişnuite, bucătarul palatului era la dispoziţia sa şi că, la ocaziile mari, avea şi valetul contelui.

Valetul acesta, care se numea Germain şi se bucura de încrederea întreagă a tânărului stăpân, adusese un teanc de jurnale, pe care le depuse pe o masă şi un pachet de scrisori, pe care le dădu lui Albert.

Albert aruncă o privire distrată asupra diverselor plicuri, alese două cu scrisul fin şi parfumate, le dezlipi şi le citi cu oarecare interes.

— Cum au venit scrisorile acestea? întrebă el.

— Una a venit cu poşta, cealaltă a fost adusă de valetul doamnei Danglars.

— Comunică-i doamnei Danglars că accept locul pe care mi-l oferă în lojă... Ia stai... vei trece în timpul zilei pe la Rosa. Îi vei spune că voi cina cu ea, după cum mă invită, ieşind de la Operă şi îi vei duce şase sticle cu vinuri asortate, Cipru, Xeres, Malaga şi un butoiaş cu stridii de Ostanda. Ia stridiile de la Borel şi nu uita să-i spui că sunt pentru mine.

— La ce oră vrea domnul să fie servit?

— Cât e ceasul acum?

— Zece fără un sfert.

— Ei bine, ai să serveşti la zece şi jumătate fix. Poate că Debray va fi silit să se ducă la minister... Şi de altminteri (Albert îşi consultă carnetul) este chiar ora pe care am indicat-o contelui, 21 mai, zece şi jumătate dimineaţa. Cu toate că nu pun mare temei pe făgăduiala sa, vreau să fiu exact. Ascultă, nu ştii dacă doamna contesă s-a sculat?

— Dacă domnul viconte doreşte, mă voi interesa.

— Da... Îi vei cere unul din serviciile de lichioruri al meu e incomplet şi îi vei spune că voi avea onoarea să trec pe la dânsa pe la orele trei, cerându-i permisiunea de a-i prezenta pe cineva.

Valetul ieşi, Albert se trânti pe divan, rupse banderola câtorva gazete, privi spectacolele, se strâmbă constatând că se reprezintă o operă şi nu un balet, căută zadarnic la anunţurile de parfumerie un preparat pentru dinţi despre care i se vorbise şi aruncă unul după altul trei ziare, cele mai răspândite din Paris, murmurând cu un căscat prelung:

— Nu zău, gazetele astea devin din zi în zi mai plicticoase.

În acel moment, o trăsurică opri în faţa porţii şi, în clipa următoare, valetul reintră anunţându-l pe domnul Lucien Debray. Un tânăr înalt, blond, palid, cu ochii cenuşii şi siguri, cu buze subţiri, reci, cu haină albastră încheiată cu nasturi de aur, cizelaţi, cu cravata albă, cu lornion de baga atârnat de un fir de mătase şi pe care, printr-un efort al nervului sprâncenei şi al nervului zigomatic, izbutea să-l fixeze din când în când în cavitatea ochiului drept, intră fără să zâmbească, fără să vorbească şi cu un aer semioficial.

— Bună ziua, Lucien... Bună ziua! spuse Albert. A, mă îngrozeşti, dragul meu, cu exactitatea ta. Ce zic exactitate? Tu, pe care nu te aşteptam decât ultimul, soseşti la zece fără cinci, când întâlnirea definitivă nu e decât la zece şi jumătate. Miraculos! Nu cumva guvernul a fost trântit?

— Nu, prea scumpule, zise tânărul, fixându-se în jilţ. Linişteşte-te, ne clătinăm mereu, însă nu cădem niciodată şi încep a crede că devenim de-a binelea inamovibili, fără să mai pun la socoteală că treburile Peninsulei ne vor consolida în chip absolut.

— A, da, adevărat! Îl alungaţi pe don Carlos din Spania.

— Nu, prea scumpule, să nu confundăm. Îl readucem de ceastălaltă parte a frontierei Franţei şi îi oferim o ospitalitate regală la Bourges.

— La Bourges.

— Da, la naiba, n-are de ce se plânge! Bourges e capitala regelui Charles al VII-lea. Cum, nu ştiai asta? Lucru e cunoscut de ieri de întregul Paris, iar alaltăieri transpirase la bursă, căci domnul Danglars — nu ştiu prin ce mijloc omul ăsta află noutăţile o dată cu noi — a jucat *à la hausse* şi a câştigat un milion.

— Iar cu o panglică nouă, după câte se pare, căci văd o şuviţă albastră adăugată celorlalte.

— Eh, mi-au trimis decoraţia Charles al III-lea, răspunse Debray, cu neglijenţă.

— Haide, nu mai face pe indiferentul şi mărturiseşte că lucrul te-a bucurat.

— A, da. Ca adaus la toaletă, o decoraţie stă bine pe o haină neagră, încheiată. E elegant.

— Şi, spuse Morcerf zâmbind, îţi dă aerul prinţului de Galles sau al ducelui de Reichstadt.

— Iată de ce mă vezi aşa de dimineaţă, prea scumpule.

— Pentru că ai decoraţia lui Charles al III-lea şi pentru că vroiai să-mi anunţi vestea aceasta bună?

— Nu. Pentru că am petrecut noaptea expediind scrisori: douăzeci şi cinci de depeşe diplomatice. Când am venit acasă, azi-dimineaţă, am vrut să dorm, dar m-a apucat durerea de cap, aşa că m-am sculat ca să petrec un ceas călărind. La Boulogne m-au prins plictiseala şi foamea, doi duşmani care merg rareori împreună şi care, totuşi, s-au asociat în contra mea. Un fel de alianţă carlo-republicană. Mi-am amintit atunci că e ospăţ la tine în dimineaţa asta şi iată-mă. Mi-e foame, hrăneşte-mă. Sunt plictisit, distrează-mă.

— Aceasta e datoria mea de amfitrion, dragă prietene, spuse Albert, sunând valetul, în timp ce Lucien zvârlea cu vârful vărguţei sale cu măciulie de aur, încrustat cu turcoaze, gazetele desfăcute, Germain, un pahar cu Xeres şi un pişcot. Până atunci, dragă Lucien, uite ţigări, bineînţeles, de contrabandă. Te poftesc să le guşti şi să-l inviţi pe ministrul tău să ne vândă ţigări la fel în locul foilor de nuc pe care bieţii cetăţeni sunt osândiţi să le fumeze.

— Nici nu-mi trece prin minte! Din momentul în care le-ai avea date de guvern, nu le-ai mai vrea şi ţi s-ar părea execrabile. De altminteri, asta nu priveşte Internele, ci Finanţele, adresează-te domnului Humann, secţia contribuţiilor indirecte, coridorul A, numărul 26.

— Serios, spuse Albert, mă uimeşti cu întinderea cunoştinţelor tale. Dar ia o ţigară.

— A, dragă viconte, glăsui Lucien, aprinzând o manilă de la o lumânare roz ce ardea într-un sfeşnic de argint şi răsturnându-se pe divan. Dragă viconte, cât eşti de fericit că nu trebuie să faci ceva! Nu-ţi dai seama de norocul tău.

— Şi ce ai face tu, scumpul meu pacificator de regate, întrebă Morcerf cu uşoară ironie, dacă nu ai face nimic? Cum? Secretarul particular al unui ministru lansat în marea cabală europeană şi în micile intrigi ale Parisului, având regi şi mai mult decât regi, regine de protejat, partide de reunit, alegeri de dirijat, făcând din cabinetul tău mai mult cu pana şi cu

telegraful decât făcea Napoleon pe câmpurile de bătaie cu spada şi victoriile sale, posedând o rentă de douăzeci şi cinci de mii de livre, în afară de postul pe care îl ai, un cal pentru care Château-Renaud ţi-a oferit patru sute de ludovici şi pe care n-ai vrut să-l dai, un croitor care nu-ţi greşeşte niciodată un pantalon, având Opera, Jockey-Clubul şi teatrul Variétés — cum nu găseşti în toate acestea prilejuri de distracţie? Ei, bine, fie, am să te distrez eu.

— Cum adică?

— Dându-ţi posibilitatea să faci o cunoştinţă nouă.

— Bărbat sau femeie?

— Bărbat.

— O, cunosc prea mulţi!

— Dar nu ca acela despre care îţi vorbesc.

— Şi de unde vine el? De la capătul lumii?

— Poate de mai departe.

— Drace, nădăjduiesc că nu el aduce dejunul nostru.

— Nu, fii pe pace, dejunul nostru se prepară în bucătăriile materne. Dar îţi este foame?

— Da, mărturisesc, oricât de umilitoare ar fi declaraţia asta. Dar am cinat ieri la domnul de Villefort şi — ai remarcat, dragă prietene? — se cinează foarte prost la oamenii parchetului. S-ar zice că totdeauna au remuşcări.

— Subestimezi mesele altora, măcar că nu se cinează bine nici la miniştrii tăi.

— Da şi cel puţin nu invităm nici oameni cumsecade: iar dacă nu am fi obligaţi să facem onorurile mesei pentru câţiva mocofani care gândesc şi mai cu seamă care votează bine, ne-am feri ca de ciumă să cinăm la noi. Te rog să crezi.

— În cazul acesta, dragul meu, mai ia un pahar cu Xeres şi încă un pişcot.

— Cu plăcere, vinul tău spaniolesc este excelent. Vezi bine că am avut dreptate să pacificăm ţara asta.

— Da, dar don Carlos?

— Ei, don Carlos o să bea vin de Bordeaux, iar peste zece ani îi vom căsători fiul cu mica regină.

— Ceea ce îţi va aduce Lâna de aur dacă te mai afli la minister.

— Albert, am impresia că în dimineaţa asta ai adoptat ca sistem să mă hrăneşti cu fum.

— Recunosc că fumul amuză stomacul mai mult decât orice, dar uite că tocmai aud glasul lui Beauchamp în anticameră. Vă veţi ciondăni amândoi, aşa că o să vă treacă timpul mai uşor.

— În legătură eu ce?

— Cu ziarele.

— O, dragă prietene, spuse Lucien cu dispreţ suveran, crezi că citesc ziarele?

— Un motiv în plus ca să vă certaţi şi mai mult.

— Domnul Beauchamp! Anunţă valetul.

— Intră, intră, pană teribilă! spuse Albert, sculându-se şi venind în întâmpinarea tânărului. Uite-l şi pe Debray, care te detestă fără să te citească. Cel puţin aşa spune.

— Are dreptate, glăsui Beauchamp. Face ca mine: îl critic fără să ştiu ce face. Bună ziua, comandorule!

— A, ai şi aflat? Răspunse secretarul particular, schimbând cu ziaristul o strângere de mână şi un zâmbet.

— La naiba! Exclamă Beauchamp.

— Şi ce se zice în lume?

— În care lume? Avem multe lumi în anul de graţie 1838.

— Eh, în lumea critico-politică al cărei leu eşti.

— Se spune că este foarte just şi că semeni destul roşu ca să crească puţin albastru.

— Nu e rău zis, glăsui Lucien. Dragă Beauchamp, de ce nu eşti tu de ai noştri? Cu inteligenţa ta ai face în trei sau patru ani situaţie.

— De aceea nu aştept decât un lucru ca să-ţi urmez sfatul: un minister care să fie asigurat pentru şase luni. Acum, un singur cuvânt dragă Albert, căci se impune să-l las pe bietul Lucien să respire. Dejunăm sau cinăm? Eu am Camera. Precum vezi, meseria noastră nu e trandafirie.

— Se va dejuna doar. Nu mai aşteptăm decât două persoane şi ne vom aşeza la masă de îndată ce vor sosi.

— Şi ce fel de persoane aşteptaţi la dejun? întrebă Beauchamp.

— Un nobil şi un diplomat, zise Albert.

— În cazul acesta, nobilul merită două ore şi diplomatul două. Voi reveni la desert. Păstrează-mi fragi, cafea şi ţigări. Am să mănânc o costiţă la Cameră.

— Să nu faci asta Beauchamp, căci chiar dacă nobilul ar fi un Montmorency şi diplomatul un Metternich, vom dejuna la ceasurile zece şi jumătate fix. Până atunci, fă ca Debray: gustă X-eresul meu şi pişcoturile.

— Bine, fie, rămân. Trebuie cu orice preţ să mă distrez în dimineaţa asta.

— Bravo, eşti în situaţia lui Debray! Mi se pare totuşi că, atunci când guvernul e trist, se cuvine ca opoziţia să fie veselă.

— Dragă prietene, tu nu şti ce mă ameninţă. Am să aud în dimineaţa asta un discurs al domnului Danglars la Camera deputaţilor, iar diseară, la nevastă-sa, tragedia unui *pair* de Franţa. Să-l ia dracu de guvern constituţional! Iar pentru că aveam putinţa de alegere, după câte se spune, cum de l-am preferat pe acesta?

— Înţeleg. Ai nevoie să faci provizie de ilaritate.

— Nu vorbiţi rău despre discursurile domnului Danglars, spuse Debray. El votează pentru voi, face opoziţie.

— Tocmai asta e nenorocirea! De aceea aştept să-l trimiteţi să pălăvrăgească la Luxemburg ca să râd cu toată pofta.

— Dragul meu, îi spuse Albert lui Beauchamp, se vede că treburile Spaniei sunt aranjate, căci în dimineaţa asta eşti de o acrime revoltătoare. Nu uita că la cronica pariziană se vorbeşte despre o căsătorie între mine şi domnişoara Eugénie Danglars. Nu pot, deci, cu conştiinţa senină, să le las să vorbeşti rău despre elocvenţa unui om care îmi va spune într-o zi: „Domnule viconte, ştii că dau fiicei mele două milioane?"

— Haida-de, exclamă Beauchamp, căsătoria asta nu se va face niciodată. Regele a putut să-l facă baron, va putea să-l facă *pair*, dar nu-l va face nobil, iar contele de Morcerf e o spadă prea aristocratică pentru a consimţi, în schimbul a două milioane amărâte, la o mezalianţă. Vicontele de Morcerf nu trebuie să se însoare decât cu o marchiză.

— Două milioane! Cu toate acestea e o sumă frumuşică! Reluă Morcerf.

— E capitalul social al unui teatru de bulevard sau al unui drum de fier de la Grădina plantelor la Rapée.

— Morcerf, lasă-l să spună ce o vrea, replică Debray cu moliciune şi însoară-te. Te însori cu eticheta unei pungi, nu-i aşa? Ei bine, ce-ţi pasă? E preferabil ca pe eticheta aceasta să fie un blazon în minus şi un zero în plus. Ai şapte blazoane pe armurile tale, vei da trei nevestei tale şi tot îţi mai rămân patru. Adică unul mai mult decât domnului de Guise, care era cât pe-aci să fie regele Franţei şi al cărui văr primar era împăratul Germaniei.

— Cred că ai dreptate, Lucien, îi răspunde Albert distrat.

— Cu siguranţă. De altminteri, orice milionar e nobil, adică poate să fie.

— Sst! Nu spune asta, Debray, zise Beauchamp râzând, căci, ca să te vindece de mania ta de a face paradoxuri, Château-Renaud te va străpunge cu spada lui Renaud de Montauban, strămoşul său.

— Domnul de Château-Renaud! Domnul Maximilien Morrel! Anunţă valetul alţi doi musafiri.

— În cazul acesta, suntem toţi, aşa că vom începe să dejunăm, se bucură Beauchamp. Căci, dacă nu mă înşel, nu mai aşteptai decât două persoane, Albert.

— Morrel? Murmură Albert surprins, Morrel? Ce înseamnă asta?

— Dar, până să termine, domnul de Château-Renaud, un tânăr frumos de treizeci de ani, nobil din creştet până în tălpi, adică având figura unui de Guiche şi spiritul unui Mortemart, îl apucase pe Albert de mână.

— Permite-mi, dragul meu, îi spuse el, să-ţi prezint pe domnul căpitan de spahii Maximilien Morrel, prietenul meu şi, mai mult decât atât, salvatorul meu. De altminteri, omul se prezintă destul de bine el însuşi.

Viconte, salută-l pe eroul meu!

Şi se dădu la o parte ca să facă loc unui tânăr nobil înalt, cu fruntea lată, cu ochi străpungători, cu mustăţi negre, pe care cititorii îşi amintesc a-l fi văzut la Marsilia, într-o împrejurare îndeajuns de dramatică, poate, ca să nu-l fi uitat. O uniformă bogată, semifranţuzească, semiorientală, purtată admirabil, scotea în relief pieptul lat, decorat cu crucea Legiunii de Onoare şi zvelteţea cutezătoare a taliei. Tânărul ofiţer se înclină cu o politeţe elegantă. Morrel era graţios în fiecare mişcare a sa, deoarece era puternic.

— Domnule, spuse Albert cu afectuoasă curtoazie, domnul baron de Château-Renaud ştia câtă plăcere îmi va face prilejuindu-mi cunoştinţa dumneavoastră. Sunteţi prietenul său, domnule, fiţi şi al nostru.

— Foarte bine, interveni Château-Renaud şi doreşte-ţi dragă viconte ca, atunci când se va ivi ocazia, să facă pentru tine ce-a făcut pentru mine.

— Dar ce a făcut? întrebă Albert.

— O, zise Morrel, nu merită osteneala de a mai vorbi despre aceasta, iar domnul exagerează.

— Cum, nu merită osteneala de a mai vorbi? Exclamă Château-Renaud. Nu merită viaţa osteneala de a vorbi despre ea?... Nu, zău, cele ce spui sunt prea filosofice, scumpe domnule Morrel... Sunt bune pentru dumneata, care îţi expui viaţa în fiecare zi, dar pentru mine, care mi-o expun întâmplător, o dată...

— Ceea ce văd mai limpede în toate acestea, baroane, e că domnul căpitan Morrel ţi-a salvat viaţa.

— O, de bună seamă că da! spuse Château-Renaud.

— Şi cu ce ocazie? întrebă Beauchamp.

— Beauchamp, prietene, află că eu mor de foame, spuse Debray. Nu te avânta deci în poveşti.

— Bine, dar eu nu împiedic pe nimeni să se aşeze la masă, spuse Beauchamp... Château-Renaud ne va istorisi întâmplarea în timpul dejunului.

— Domnilor, declară Morcerf, nu e decât zece şi un sfert, ţineţi seama că mai aşteptăm un musafir.

— A, într-adevăr, un diplomat, spuse Debray.

— Un diplomat sau altceva, habar nu am. Ceea ce ştiu este că, întrucât mă priveşte, l-am însărcinat cu o misiune de care s-a achitat aşa de bine, spre mulţumirea mea, încât, dacă eram rege, l-aş fi făcut în chiar clipa aceea cavaler al tuturor ordinelor mele, presupunând că aveam în acelaşi timp la dispoziţie Lâna de aur şi Jartiera.

— În cazul acesta, deoarece nu ne aşezăm încă la masă, spuse Debray, baroane, toarnă-ţi un pahar cu Xeres, cum am făcut noi şi istoriseşte-ne întâmplarea.

— Ştiţi cu toţii că îmi venise ideea să merg în Africa.

— Un drum pe care l-au trasat strămoşii tăi, dragă Château-Renaud,

răspunse Morcerf cu galanterie.

— Dar mă îndoiesc că el s-a dus, aşa cum s-au dus ei, pentru a elibera mormântul lui Iisus.

— Ai dreptate, Beauchamp, spuse tânărul aristocrat. Plecasem pur şi simplu ca să fac exerciţii de pistol, ca amator. Duelul îmi repugnă, precum ştiţi, de când doi martori pe care îi alesesem ca să rezolve o afacere m-au silit să zdrobesc braţul unuia dintre cei mai buni prieteni ai mei, bietul Franz d'Épinay, pe care îl cunoaşteţi cu toţii.

— A, da, adevărat, v-aţi bătut pe vremuri, spuse Debray. Cu ce ocazie?

— Să mă ia dracu dacă îmi amintesc, glăsui Château-Renaud. Ceea ce îmi aduc însă perfect aminte e că, fiindu-mi ruşine să las un talent ca al meu să doarmă, am vrut să încerc asupra arabilor nişte pistoale noi care îmi fuseseră făcute cadou. În consecinţă, m-am îmbarcat pentru Oran. De la Oran am ajuns la Constantine, exact în momentul în care ne luam tălpăşiţa. M-am retras împreună cu ceilalţi. Patruzeci şi opt de ore am suportat destul de bine ploaia, în timpul zilei şi zăpada, în timpul nopţii. În sfârşit, în a treia dimineaţă, calul meu muri de frig. Bietul animal! Deprins cu păturile şi cu soba din grajd... Un cal arab care s-a simţit cam dezrădăcinat, întâlnind zece grade de frig în Arabia.

— De aceea vrei să cumperi calul meu englezesc, spuse Debray. Îţi închipui că el va suporta frigul mai bine decât arabul tău.

— Te înşeli, căci am jurat să nu mă mai întorc în Africa.

— Ai tras, va să zică, o frică straşnică? întrebă Beauchamp.

— Pe cuvântul meu, da, mărturisesc, răspunse Château-Renaud; şi aveam motive. Calul meu era mort; mă retrăgeam pe jos; şase arabi veniră în galop să-mi taie capul; doborâi doi cu două focuri de puşcă, doi cu două focuri de pistol; dar mai rămâneau doi, iar eu eram dezarmat. Unul mă apucă de păr — de aceea îl port scurt acum, nu se ştie ce se poate întâmpla —, altul îmi tăie gâtul cu iataganul şi simţeam frigul de gheaţă al fierului, când domnul pe care îl vedeţi se năpusti asupra lor, îl ucise pe cel care mă ţinea de păr cu un foc de pistol şi crăpă capul cu o lovitură de sabie celui care se pregătea să-mi taie gâtul. Domnul îşi propusese să salveze un om în ziua aceea, iar hazardul a vrut ca eu să fiu acela; când am să fiu bogat, voi pune pe Klagmann sau pe Marochetti să ridice o statuie Hazardului.

— Da, spuse Morrel zâmbind. Era la 5 septembrie, adică aniversarea unei zile când părintele meu a fost salvat în chip miraculos. De aceea, pe cât stă în puterea mea, celebrez în fiecare an ziua asta prin vreo faptă...

— Eroică, nu-i aşa? Întrerupse Château-Renaud. Pe scurt, alesul am fost eu, dar asta nu e totul. După ce m-a salvat de fier, m-a salvat de frig, dându-mi, nu jumătate din mantaua sa, cum făcea Sfântul Martin, ci dându-mi-o întreagă. Apoi de foame, împărţind cu mine — ghiciţi ce?

— Un pateu de la Felix? întrebă Beauchamp.

— Nu. Calul său din care mâncarăm fiecare câte o bucată, cu multă poftă: era greu.

— Calul? întrebă Morcerf râzând.

— Nu, sacrificiul, răspunse Château-Renaud. Întrebaţi-l pe Debray dacă l-ar sacrifica pe englezul său pentru un străin?

— Pentru un străin, nu, spuse Debray, dar pentru un prieten, poate.

— Eu am ghicit că veţi deveni prietenul meu, domnule baron, glumi Morrel. De altminteri, am mai avut onoarea să vă spun, eroism sau nu, sacrificiu sau nu, în ziua aceea datoram o ofrandă nenorocului ca răsplată pentru favoarea pe care norocul ne-a făcut-o cândva.

— Întâmplarea la care domnul Morrel face aluzie, continuă Château-Renaud, este o istorie admirabilă, pe care vă va povesti-o într-o zi, după ce veţi face cunoştinţă mai apropiată cu el. Pentru astăzi, să ne garnisim stomacul, nu memoria. La ce oră dejunezi, Albert?

— La zece şi jumătate.

— Exact? întrebă Debray, scoţându-şi ceasul.

— O, îmi veţi acorda cele cinci minute de graţie, spuse Morcerf, căci şi eu aştept un salvator.

— Al cui?

— Al meu, răspunse Morcerf. Credeţi că nu pot să fiu şi eu salvat şi că numai arabii retează capul? Dejunul nostru este un dejun filantropic şi vom avea la masă — cel puţin nădăjduiesc — doi binefăcători ai omenirii.

— Cum o să procedăm, căci n-avem decât un premiu Montyon? întrebă Debray.

— Ei, bine, îl vom da cuiva care n-a făcut nimic ca să-l aibă, spuse Beauchamp. De obicei, în felul ăsta, scapă din încurcătură şi Academia.

— Şi de unde vine el? întrebă Debray. Scuză-mi stăruinţa, ştiu că ai răspuns întrebării, dar destul de vag ca să-mi permit a o pune din nou.

— La drept vorbind, spuse Albert, nu ştiu. Când l-am invitat acum trei luni, se afla la Roma. Dar cine ar putea să spună unde a mai fost de atunci?

— Şi îl crezi capabil să fie exact? întrebă Debray.

— Îl cred capabil de orice, răspunse Morcerf.

— Ia seama că, împreună cu cele cinci minute de graţie, în total mai avem zece minute.

— Voi profita de ele ca să vă spun un cuvânt despre invitatul meu.

— Pardon, întrebă Beauchamp, e materie pentru un foileton în cele ce ne vei povesti?

— Da, desigur, spuse Morcerf, ba chiar cât se poate de interesantă.

— Spune atunci, căci văd bine că am să lipsesc de la Cameră. Trebuie să mă despăgubesc.

— Mă găseam la Roma în timpul ultimului carnaval.

— Ştim asta, spuse Beauchamp.

— Da, dar ceea ce nu ştiţi e că am fost răpit de tâlhari.

— Nu există tâlhari, declară Debray.

— Ba da, chiar foarte hidoşi, adică admirabili, căci aceia întâlniţi de mine înspăimântau prin frumuseţea lor.

— Dragă Albert, spuse Debray, recunoaşte că bucătarul tău e în întârziere, că stridiile n-au sosit de la Marennes sau de la Ostanda şi că, după exemplul doamnei de Maintenon, vrei să înlocuieşti prânzul printr-o poveste. Spune-o, dragul meu, suntem îndeajuns de binevoitori ca să te iertăm şi să-ţi ascultăm povestea, oricât de extraordinară făgăduieşte să fie.

— Iar eu vă spun că, oricât de extraordinară este, e adevărată de la un capăt la altul. Tâlharii mă răpiseră, deci şi mă duseseră într-un loc foarte trist, care se numeşte catacombele de la San-Sebastian.

— Cunosc locul, spuse Château-Renaud. Era cât pe-aci să fac friguri acolo.

— Mie mi s-a întâmplat mai mult decât atât, zise Morcerf, le-am avut cu adevărat. Mi se comunicase că sunt prizonier dacă nu achit preţul de răscumpărare, patru mii de taleri romani. Din nefericire, nu mai aveam decât o mie cinci sute. Eram la capătul călătoriei şi creditul meu era epuizat. Îi scrisei lui Franz. Uite, Franz era martor şi puteţi să-l întrebaţi dacă mint cu o virgulă. Îi scrisei lui Franz că, dacă nu vine la şase dimineaţa cu cei patru mii de taleri, la şase şi zece minute voi întâlni sfinţii prea fericiţi şi pe glorioşii martiri în tovărăşia cărora aveam onoarea să mă găsesc. Iar domnul Luigi Vampa — acesta e numele căpeteniei de tâlhari —, vă rog să credeţi, s-ar fi ţinut scrupulos de cuvânt.

— Dar Franz a sosit cu cei patru mii de taleri? întrebă Château-Renaud. Ce dracu, patru mii de taleri nu sunt o problemă când te numeşti Franz d'Épinay sau Albert de Morcerf!

— Nu, a sosit pur şi simplu cu musafirul pe care vi-l anunţ şi pe care nădăjduiesc să vi-l prezint.

— Domnul acesta e, aşadar, un Hercule ce ucide pe Cacus, un Perseu care o mântuieşte pe Andromeda?

— Nu, e un bărbat cam de statura mea.

— Înarmai până în dinţi?

— N-avea nici măcar o undrea.

— A tratat răscumpărarea ta?

— A şoptit două cuvinte la urechea căpitanului şi am fost liber.

— Te pomeneşti că i s-au cerut chiar scuze pentru faptul că le-au arestat! Ricană Beauchamp.

— Exact, spuse Morcerf.

— A, va să zică omul acesta era Ariosto.

— Nu, era pur şi simplu contele de Monte-Cristo.

— Nu există nici un coate de Monte-Cristo, spuse Debray.

— Nici eu nu cred, adăugă Château-Renaud, cu calmul celui care

cunoaşte pe degete nobilimea europeană. Cine a auzit de existenţa vreunui conte de Monte-Cristo?

— Poate că vine din Ţara Sfântă, spuse Beauchamp. Vreunul din străbunii săi va fi posedat Calvarul, aşa cum Mortemarii au posedat Marea Moartă.

— Pardon, spuse Maximilien, mi se pare că vă voi scoate eu din încurcătură, domnilor. Monte-Cristo e o insulă mică despre care i-am auzit deseori vorbind pe marinarii din serviciul părintelui meu. Un grăunte de nisip în mijlocul Mediteranei, un atom în infinit.

— Exact aşa e, domnule, spuse Albert; ei, bine, peste acest grăunte de nisip, peste acest atom, e senior şi rege cel despre care vă vorbesc. Desigur că îşi va fi cumpărat brevetul de conte, undeva, prin Toscana.

— Va să zică, e bogat contele tău?

— Îmi închipui că da.

— Dar aşa ceva cred că se vede!

— Te înşeli, Debray.

— Nu te mai înţeleg.

— Ai citit *O mie şi una de nopţi*?

— Ce întrebare!

— Ştii oare dacă oamenii de acolo sunt bogaţi sau săraci? Dacă boabele lor de grâu nu sunt rubine sau diamante? Au aerul unor pescari amărâţi, nu-i aşa? Îi tratezi ca atare şi, deodată, ei îţi deschid o peşteră misterioasă unde găseşti o comoară cu care poţi cumpăra India.

— Ei, şi?

— Contele meu de Monte-Cristo e unul dintre pescarii aceştia. Are chiar un nume scos din poveste, se numeşte Simbad marinarul şi posedă o peşteră plină cu aur.

— Morcerf, ai văzut peştera? întrebă Beauchamp.

— Eu nu, ci Franz. Dar, sst! — nu trebuie spus un cuvânt despre asta în faţa lui. Franz a coborât acolo cu ochii legaţi şi a fost servit de muţi şi de femei pe lângă care, pare-se, Cleopatra nu e decât o zdreanţă. În privinţa femeilor, nu este tocmai sigur, deoarece ele au intrat decât după ce consumase haşiş. Aşa că s-ar putea prea bine ca aşa-zisele femei să fi fost pur şi simplu un cadril de statui.

Tinerii îl priviră pe Morcerf cu ochi care voiau să spună:

— Dragul meu, baţi câmpii sau îţi râzi de noi?

— Într-adevăr, spuse Morrel pe gânduri, am auzit şi eu un marinar bătrân, cu numele de Penelon, povestind ceva asemănător celor spuse de domnul de Morcerf.

— E o fericire că domnul Morrel îmi vine în ajutor, exclamă Albert. Vă indispune, nu-i aşa, că el aruncă o rază de lumină în labirintul meu?

— Pardon, dragă prietene, spuse Debray, ne povesteşti lucruri neverosimile...

— Asta pentru că ambasadorii şi consulii voştri nu vă pomenesc nimic despre ele. N-au timp, ei ţin să-şi molesteze compatrioţii care călătoresc.

— Uite că te superi şi că te năpusteşti asupra bieţilor noştri agenţi. Ei, Doamne, cu ce vrei să te protejeze? Camera le retează în fiecare zi apuntamentele, de aceea nu mai găseşti nici unul dispus să reprezinte ţara. Vrei să fii ambasador, Albert? Intervin eu să te numească la Constantinopole.

— Nu vreau, pentru ca nu cumva, la prima demonstraţie pe care o voi face în favoarea lui Mehmed-Ali, sultanul să-mi trimită şnurul, iar secretarii să mă stranguleze.

— Ai dreptate, spuse Debray.

— Da, dar toate astea nu-l împiedică pe contele meu de Monte-Cristo să existe.

— La naiba, toată lumea există!

— Nici vorbă, toată lumea există, dar nu în astfel de condiţii. Nu toată lumea are sclavi negri, galerii princiare, cai de şase mii de franci bucata, metrese grecoaice.

— Ai văzut-o pe grecoaică?

— Da, am văzut-o şi am auzit-o, am văzut-o la teatrul Valle şi am auzit-o într-o zi când am dejunat la conte.

— Prin urmare, omul tău extraordinar mănâncă?

— Da, dar mănâncă aşa de puţin încât nici nu merită să vorbim despre asta.

— Veţi vedea că este un vampir.

— Râzi dacă vrei. La fel spunea şi contesa G. care, precum ştiţi, l-a cunoscut pe lordul Ruthwen.

— Straşnic! spuse Beauchamp. Iată, pentru un om care nu este ziarist, pandantul faimosului şarpe de mare din *Constituţionalul*. Un vampir, admirabil subiect!

— Ochiul sălbatic, a cărui lumină se micşorează şi se măreşte după voinţă, peroră Debray. Unghiul facial dezvoltat, fruntea magnifică, tenul livid, barba neagră, dinţii albi şi ascuţiţi, politeţea la fel.

— Exact aşa, Lucien, spuse Morcerf. Semnalmentele sunt schiţate întocmai. Da, politeţe ascuţită şi incisivă. Omul acesta mi-a dat de multe ori fiori. Într-o zi, de exemplu, când priveam împreună o execuţie, am avut senzaţia că mă simt rău, mai mult pentru că îl vedeam şi-l auzeam vorbind cu răceală despre toate supliciile pământului, decât pentru că îl vedeam pe călău făcându-şi datoria şi auzeam strigătele osânditului.

— Nu te-a dus cumva în ruinele Coliseului ca să-ţi sugă sângele, Morcerf? întrebă Beauchamp.

— Sau, după ce te-a scăpat, nu te-a pus să iscăleşti vreun pergament roşu, prin care îi cedai sufletul, ca Esau, dreptul primului născut pentru un

blid de linte?

— Râdeţi! Râdeţi cât vreţi, domnilor! spuse Morcerf cam jignit. Când vă privesc pe voi, frumoşii parizieni, deprinşi cu bulevardul Gand, plimbăreţi prin Bois de Boulogne, şi-mi amintesc de omul acesta, ei bine, am impresia că nu facem parte din aceeaşi specie.

— Sunt mândru de asta! spuse Beauchamp.

— Fapt este că, interveni Château-Renaud, contele tău de Monte-Cristo e un bărbat galant în momentele lui libere, exceptând totuşi micile sale aranjamente cu bandiţii italieni.

— Eh, nu există bandiţi italieni! spuse Debray.

— Nici vampiri! Adăugă Beauchamp.

— Şi nici vreun conte de Monte-Cristo, adăugă Debray. Dragă Albert, uite că sună zece şi jumătate.

— Mărturiseşte că ai avut un coşmar şi să trecem la masă, spuse Beauchamp.

Dar vibraţia pendulului încă nu se stinsese, când uşa se deschise şi Germain anunţă:

— Excelenţa sa, contele de Monte-Cristo!

Auditorii tresăriră fără să vrea, ceea ce arătă preocuparea strecurată de povestirea lui Morcerf în sufletul lor. Nici Albert nu-şi putu înfrâna o emoţie subită.

Nu se auzise nici o trăsură în stradă, nici paşi în anticameră. Chiar uşa se deschisese fără zgomot.

Contele apăru în prag, îmbrăcat cu cea mai mare simplitate, dar nici cel mai pretenţios *leu* n-ar fi putut găsi un cusur acestei toalete. Totul era de un gust rafinat, totul ieşea din mâinile celor mai eleganţi furnizori: haine, pălărie, rufărie.

Părea în vârstă de abia treizeci şi cinci de ani, iar ceea ce îi izbi pe toţi fu extrema lui asemănare cu portretul pe care îl schiţase Debray.

Contele înaintă zâmbind în mijlocul salonului şi veni drept spre Albert, care, venind în întâmpinarea lui, îi întinse mâna grăbit.

— Exactitatea, spuse contele de Monte-Cristo, e politeţea regilor, după câte a susţinut, cred, un suveran al nostru. Dar, cu toată bunăvoinţa, ea nu e totdeauna şi-a călătorilor. Cu toate acestea, nădăjduiesc, dragă viconte, că vei scuza cele două, trei secunde de întârziere a mea. Cinci sute de leghe nu se fac fără anumite dificultăţi, mai cu seamă în Franţa, unde este, pare-se, interzisă îmboldirea surugiilor.

— Domnule conte, răspunse Albert, tocmai anunţam vizita dumneavoastră câtorva prieteni invitaţi de mine cu prilejul făgăduielii ce aţi binevoit să-mi faceţi şi pe care am onoarea să vi-i prezint. Ei sunt domnul conte de Château-Renaud, a cărui nobleţe numără doisprezece *pairi* şi ai cărui strămoşi au avut locul lor la Masa Rotundă; domnul Lucien Debray, secretar particular al ministrului de interne; domnul Beauchamp, ziarist

teribil, spaima guvernului francez, dar de care, cu toată faima sa naţională, n-aţi auzit, poate, vorbindu-se în Italia, dat fiind că ziarul său nu pătrunde acolo; în sfârşit, domnul Maximilien Morrel, căpitan de spahii.

La auzul acestui nume, contele care, până atunci, salutase curtenitor, dar cu o răceală şi o impasibilitate specific englezeşti, făcu fără să vrea un pas înainte şi o îmbujorare uşoară trecu fulgerător pe obrajii săi palizi.

— Domnul poartă uniforma noilor biruitori francezi, spuse el. Frumoasă uniformă.

Nu s-ar fi putut exprima sentimentul care dădea glasului contelui o vibraţie atât de profundă şi care făcea să-i strălucească, parcă fără de voie, ochii atât de frumoşi, de calmi şi de limpezi când nu avea vreun motiv să-i voaleze.

— Nu-i văzuseraţi niciodată pe africanii noştri, întrebă Albert.

— Niciodată, răspunse contele, recăpătându-şi complet stăpânirea de sine.

— Domnule, sub uniforma aceasta bate una din inimile cele mai brave şi mai nobile ale armatei.

— O, domnule conte! Întrerupse Morrel.

— Daţi-mi voie, căpitane... Şi noi am aflat, continuă Albert, în legătură cu domnul, o faptă atât de eroică încât, deşi l-am văzut astăzi pentru prima oară, îi cer favoarea de a vi-l prezenta ca pe prietenul meu.

Şi se puteau remarca încă o dată la contele de Monte-Cristo, auzind aceste cuvinte, privirea ciudată de fixitate, roşeaţa fugară şi uşoara tremurare a pleoapelor, care îi trădau de obicei emoţia.

— A, domnul e o inimă nobilă? Cu atât mai bine! Remarcă contele. Exclamaţia aceasta, care răspundea mai degrabă propriei gândiri, decât cuvintelor lui Albert, îi surprinse pe toţi şi în special pe Morrel. Acesta îl privi mirat pe contele de Monte-Cristo. Dar în acelaşi timp intonaţia era aşa de blândă şi de suavă că, oricât de ciudată fu exclamaţia, nu puteai să te superi.

— De ce s-ar îndoi oare? întrebă Beauchamp pe Château-Renaud.

— Într-adevăr, răspunse acesta, care, cu deprinderea lumii şi cu precizia ochiului său aristocratic, pătrunsese din Monte-Cristo tot ce se putea pătrunde, într-adevăr, Albert nu ne-a amăgit. Contele e un personaj ciudat. Ce spui, Morrel?

— Pe cuvântul meu, spuse acesta, are ochi sinceri şi glas simpatic. Îmi place, cu toate că a făcut o reflexie bizară pe seama mea.

— Domnilor, li se adresă Albert, Germain mă anunţă că sunteţi serviţi. Scumpe conte, permiteţi-mi să vă arăt drumul.

Trecură tăcuţi în sala de mâncare. Îşi ocupă fiecare locul.

— Domnilor, spuse contele, aşezându-se, permiteţi-mi o mărturisire care va fi scuza mea pentru toate abaterile pe care poate le voi face: eu sunt străin, dar în aşa măsură străin, încât mă aflu pentru întâia oară la Paris.

Viaţa franceză mi-e deci pe de-a-ntregul necunoscută şi n-am trăit până în prezent decât viaţa orientală, cea mai antipatică bunelor tradiţii pariziene. Vă rog, deci, să mă scuzaţi dacă veţi găsi la mine deprinderi prea turceşti, prea napolitane sau prea arabe. Cu aceste zise, domnilor, să mâncăm.

— Cum rosteşte toate acestea! Murmură Beauchamp. Hotărât lucru, e un mare senior.

— Un mare senior! Repetă Debray.

— Un mare senior al lumii, domnule Debray, spuse Château-Renaud.

Capitolul III Dejunul

Contele era, vă amintiţi, un comesean sobru. Albert făcu remarca aceasta, mărturisind temerea că, de la început, viaţa pariziană va displăcea călătorului prin latura ei cea mai materială, dar totodată şi cea mai necesară.

— Dragă conte, spuse el, mă vedeţi cuprins de-o temere: că bucătăria din strada Herdel nu vă va fi pe plac, la fel ca cea din piaţa Spaniei. Ar fi trebuit să vă întreb ce doriţi şi să prepar câteva bucate pe gustul dumneavoastră.

— Dacă m-aţi cunoaşte mai bine, domnule, răspunse contele zâmbind, nu v-ar preocupa o grijă aproape umilitoare pentru un călător ca mine care a trăit, rând pe rând, cu macaroane la Neapole, cu polenta la Milano, cu ghiveci la Valencia, cu pilaf la Constantinopol, cu orez în India şi cu cuiburi de rândunele în China. Bucătăria, nu există pentru un cosmopolit ca mine. Mănânc de toate şi pretutindeni, însă mănânc puţin. Iar astăzi, când îmi reproşaţi sobrietatea, mă găsesc într-un moment cu poftă de mâncare, căci de ieri-dimineaţă nu am gustat nimic.

— Cum, de ieri-dimineaţă? Exclamară tovarăşii de masă. N-aţi mâncat nimic de douăzeci şi patru de ore?

— Nu, răspunse contele de Monte-Cristo. Fusesem obligat să mă abat din drum şi să iau informaţii în împrejurimile localităţii Nimes, astfel că eram oarecum în întârziere şi n-am vrut să mă opresc.

— Şi aţi mâncat în trăsura dumneavoastră? întrebă Morcerf.

— Nu, am dormit, aşa cum mi se întâmplă când mă plictisesc, fără să am curajul a mă distra, sau când mi-e foame, fără să am poftă de mâncare.

— Dar dumneavoastră comandaţi somnului, domnule? întrebă Morrel.

— Aproape.

— Aveţi o reţetă pentru aceasta?

— Infailibilă.

— Ea ar fi excelentă pentru noi, africanii, care nu avem totdeauna ce

să mâncăm şi care avem rareori ce să bem, spuse Morrel.

— Da, îl aprobă Monte-Cristo. Din păcate, reţeta mea, excelentă pentru un om ca mine, care duce o viaţă cu totul excepţională, ar fi foarte primejdioasă aplicată unei armate care nu s-ar mai trezi când ai avea nevoie de ea.

— Şi se poate şti reţeta aceasta? Întreabă Debray.

— O, Doamne, da, spuse Monte-Cristo. Nu fac dintr-însa nici un secret. E un amestec de opiu excelent, pe care m-am dus eu însumi să-l caut la Canton, pentru a fi sigur că-l am pur şi din cel mai bun haşiş care se recoltează în Orient, adică între Tigru şi Eufrat. Se amestecă în părţi egale şi se fac nişte pilule pe care le înghiţi când ai nevoie. Efectul se arată după zece minute. Întrebaţi-l pe domnul baron Franz d'Épinay. Mi se pare că el a gustat într-o zi.

— Da, răspunse Morcerf, mi-a spus câte ceva în privinţa aceasta, ba chiar a păstrat o foarte plăcută amintire.

— Dar, întrebă Beauchamp, care, ca ziarist, era foarte incredul, purtaţi totdeauna drogul acesta la dumneavoastră?

— Totdeauna, răspunse Monte-Cristo.

— Ar fi o indiscreţie dacă v-aş cere să-mi arătaţi preţioasele pilule? Continuă Beauchamp, nădăjduind că-l va înfunda pe străin.

— Nu, domnule, răspunse contele. Şi scoase din buzunar o admirabilă bomboniera scobită într-un singur smarald şi închisă printr-un zăvor de aur care, desfăcându-se, arăta o ghiulea mică, de culoare verzuie şi de mărimea unui bob de mazăre. Bobul avea un miros acru, pătrunzător. Se aflau patru sau cinci la fel în smaraldul care putea să cuprindă o duzină.

Bomboniera făcu ocolul mesei, dar mai mult pentru a fi examinat minunatul smarald decât pentru a vedea sau mirosi pilulele.

— Desfătarea aceasta v-o prepară bucătarul dumneavoastră? întrebă Beauchamp.

— Nu, domnule, răspunse Monte-Cristo, nu las desfătările mele reale la cheremul mâinilor nevrednice. Sunt un chimist îndeajuns de bun, astfel că îmi prepar singur pilulele.

— Smaraldul este admirabil şi este cel mai mare pe care l-am văzut vreodată, cu toate că mama are câteva bijuterii de familie remarcabile, spuse Château-Renaud.

— Aveam trei la fel, declară Monte-Cristo: am dat unul Marelui Senior, care şi l-a montat pe sabie; altul, Sfântului Părinte, care şi l-a încrustat pe mitră în faţa altui smarald, aproape asemănător, dar mai puţin frumos, care fusese dat predecesorului, Pius al VII-lea, de către împăratul Napoleon; l-am păstrat pe al treilea pentru mine şi l-am scobit, ceea ce i-a luat jumătate din valoare însă l-a făcut mai util pentru întrebuinţarea pe care voiam să i-o dau.

Toţi îl priveau pe Monte-Cristo cu uimire. Vorbea cu atâta simplitate

încât era vădit că spunea adevărul sau că era nebun. Cu toate acestea, smaraldul din mâna sa te făcea să înclini spre prima ipoteză.

— Şi ce v-au dat cei doi suverani în schimbul magnificului cadou? întrebă Debray.

— Marele Senior, libertatea unei femei, răspunse contele, Sfântul Părinte, viaţa unui bărbat. Astfel că, o dată în existenţa mea, am fost atât de puternic ca şi când Dumnezeu mi-ar fi dat să mă nasc pe treptele unui tron.

— Omul pe care l-aţi eliberat e Peppino, nu-i aşa? Exclamă Morcerf. Pentru el aţi folosit dreptul dumneavoastră de graţie?

— Poate, rosti Monte-Cristo, zâmbind.

— Domnule conte, nu vă închipuiţi plăcerea pe care o simt când vă aud vorbind astfel, spuse Morcerf. Vă anunţasem mai înainte prietenilor mei ca pe un om legendar, ca pe un vrăjitor din *O mie şi una de nopţi*, ca pe un vrăjitor din evul mediu; dar parizienii sunt aşa de subtili în paradoxuri, încât consideră drept capricii ale imaginaţiei adevărurile cele mai incontestabile, când aceste adevăruri nu intră în toate condiţiile existenţei lor cotidiene. Iată-i, de exemplu, pe Debray, care citeşte şi pe Beauchamp, care tipăreşte în fiecare zi că a fost arestat şi jefuit pe bulevard un membru întârziat al Jockey-Clubului; că au fost asasinate patru persoane în strada Saint-Denis sau în foburgul Saint-Germain; că au fost arestaţi zece-cincisprezece-douăzeci de hoţi, fie într-o cafenea de pe bulevardul Temple, fie în Termele lui Julien şi care tăgăduiesc existenţa bandiţilor din bălţi, din câmpia Romei sau din mlaştinile Pontinus. Spuneţi-le dumneavoastră, vă rog, domnule conte, că am fost prins de bandiţii aceştia şi că, fără generoasa dumneavoastră intervenţie, aş aştepta, după toate probabilităţile, astăzi, reînvierea veşnică în catacombele San-Sebastian, în loc să le ofer un prânz în nevrednica mea căsuţă din strada Helder.

— Eh, mi-aţi făgăduit că nu-mi veţi mai vorbi niciodată despre mizeria aceea, spuse Monte-Cristo.

— Eu, nu, domnule conte! Exclamă Morcerf. Altcineva, poate, căruia îi veţi fi făcut acelaşi serviciu şi pe care îl confundaţi cu mine. Din contră, să vorbim, vă rog. Căci dacă vă hotărâţi să vorbiţi despre împrejurarea aceea, poate îmi veţi repeta nu numai ceva din ce ştiu, dar şi multe din ce nu ştiu.

— Mi se pare, zise contele zâmbind, că în afacerea aceea aţi jucat un rol destul de important, ca să ştiţi tot aşa de bine ce s-a întâmplat.

— Îmi făgăduiţi, dacă spun tot ce ştiu, spuse Morcerf, că veţi spune şi dumneavoastră tot ce nu ştiu?

— Nici vorbă, răspunse Monte-Cristo.

— Ei, bine, reluă Morcerf, chiar dacă amorul meu propriu ar avea de suferit, voi mărturisi că m-am crezut timp de trei zile obiectul tachineriilor unei măşti pe care o socoteam urmaşa Tulliei sau a Popeei, în timp ce eram pur şi simplu obiectul tachineriilor unei ţărănci. Ceea ce ştiu e că am

confundat-o, ca un nărod, mai nărod chiar decât cel despre care pomeneam adineauri, pe ţăranca aceasta cu un tânăr bandit de 15, 16 ani, cu barba nerăsărită încă, cu talia fină care, în momentul când voiam să mă emancipez până la a depune un sărut pe umăru-i cast, mi-a pus pistolul în piept şi, cu ajutorul a şapte sau opt tovarăşi ai săi, m-a dus sau, mai bine-zis, m-a târât în fundul catacombelor San-Sebastian, unde am găsit un căpitan de bandiţi foarte instruit, care citea *Comentariile lui Cezar şi* care a catadicsit să-şi întrerupă lectura pentru a-mi spune că, dacă a doua zi, la şase dimineaţa, nu vărs patru mii de taleri în casa sa, la şase şi un sfert voi înceta să exist. Scrisoarea există, se găseşte în mâna lui Franz, semnată de mine, cu un post-scriptum al maestrului Luigi Vampa. Dacă vă îndoiţi, îi scriu lui Franz care va interveni pentru legalizarea iscăliturilor. Iată ce ştiu. Acum, ceea ce nu ştiu, este cum aţi izbutit dumneavoastră, domnule conte, să insuflaţi un respect atât de mare bandiţilor Romei, care sunt prea puţin respectuoşi. Vă mărturisesc că Franz şi eu am fost cuprinşi de o admiraţie negrăită.

— Nimic mai simplu, domnule, răspunse contele. Îl cunoşteam pe faimosul Vampa de mai bine de zece ani. Pe când era încă foarte tânăr şi se ocupa cu păstoritul, i-am dat într-o zi nu mai ştiu ce monedă de aur, deoarece îmi arătase drumul. El mi-a dăruit, ca să nu aibă nici o obligaţie, un pumnal sculptat de el însuşi şi pe care l-aţi văzut, desigur, în colecţia mea de arme. Mai târziu, fie că uitase schimbul de mici cadouri care ar fi trebuit să întreţină prietenia noastră, fie că nu mă recunoscuse, a încercat să mă aresteze; dar, dimpotrivă, l-am prins eu pe el şi pe doisprezece oameni ai săi. Puteam să-l predau justiţiei romane care este expeditivă şi care, de hatârul lui, s-ar fi grăbit şi mai mult, dar nu făcui nimic. Le dădui drumul lui şi alor săi.

— Cu condiţia să nu mai păcătuiască, spuse ziaristul râzând. Văd cu plăcere că şi-au respectat cu sfinţenie cuvântul.

— Nu, domnule, răspunse Monte-Cristo, cu simpla condiţie să mă respecte întotdeauna pe mine şi pe ai mei. Poate că ce vă spun vi se va părea ciudat dumneavoastră, domnilor socialişti, progresişti, umanitarişti, dar eu nu mă ocup niciodată de semenul meu, nu încerc niciodată să ocrotesc societatea care nu mă ocroteşte ea pe mine şi — voi spune chiar — care, în genere, nu se ocupă de mine decât pentru a-mi face rău. Suprimându-i din stima mea şi păstrând neutralitatea faţă de ei, societatea şi semenul meu îmi sunt încă datori.

— Bravo! Exclamă Château-Renaud. Iată primul om curajos pe care îl aud predicând cu loialitate şi cu brutalitate egoismul. Bravo, domnule conte, este foarte frumos ce spuneţi.

— În orice caz, e sincer, spuse Morrel. Sunt însă sigur că domnului conte nu i-a părut rău că s-a abătut o dată de la principiile pe care ni le-a expus, totuşi, în mod aşa de absolut.

— Cum, m-am abătut de la aceste principii, domnule? întrebă Monte-

Cristo, care, din când în când, nu se putea împiedica de a-l privi pe Maximilien cu atâta luare-aminte încât, în două sau trei rânduri, cutezătorul tânăr îşi coborâse ochii din faţa privirii clare şi limpezi a contelui.

— Cred, reluă Morrel, că, eliberându-l pe domnul de Morcerf pe care nu îl cunoşteaţi, aţi servit semenul dumneavoastră şi societatea.

— Al cărei frumos ornament este el, spuse Beauchamp cu gravitate, golind dintr-o singură înghiţitură un pahar de şampanie.

— Domnule conte, exclamă Morcerf, sunteţi prins în plasa raţionamentului — dumneavoastră, unul dintre cei mai severi logicieni pe care îi cunosc; şi veţi vedea că vi se va demonstra limpede, în curând, că, departe de a fi un egoist, sunteţi, dimpotrivă, un filantrop. O, domnule conte, dumneavoastră vă declaraţi oriental, levantin, malaiez, indian, chinez, sălbatic. Vă numiţi Monte-Cristo după numele de familie, Simbad marinarul după numele de botez şi iată că, din ziua când puneţi piciorul în Paris, posedaţi instinctiv cel mai mare merit sau cel mai mare defect al parizienilor noştri excentrici, adică uzurpaţi vicii pe care nu le aveţi şi tăinuiţi virtuţi pe care le aveţi.

— Dragă viconte, spuse Monte-Cristo, nu văd în tot ce am declarat sau am făcut un singur cuvânt pentru care să merit din partea dumneavoastră şi din partea acestor domni aşa-zisul elogiu pe care l-am primit. Dumneavoastră nu eraţi un străin pentru mine, deoarece vă cunoşteam, deoarece vă cedasem două camere, deoarece vă invitasem la dejun, deoarece am privit împreună măştile pe Corso şi deoarece am contemplat de la o fereastră a pieţei del Popolo execuţia aceea care v-a impresionat aşa de puternic încât v-aţi simţit rău. De aceea, îi întreb pe toţi domnii de aici dacă puteam să-l las pe oaspetele meu în mâinile acelor groaznici bandiţi, cum îi denumiţi dumneavoastră? Ştiţi de altminteri că, salvându-vă, nutream un gând ascuns; acela de a mă servi de dumneavoastră pentru a mă introduce în saloanele din Paris când voi veni să vizitez Franţa. O vreme aţi putut să consideraţi hotărârea aceea ca pe un proiect vag şi fugitiv; dar astăzi, vedeţi, el e o bună şi frumoasă realitate, căreia trebuie să vă supuneţi dacă nu vreţi să vă călcaţi cuvântul.

— Şi mi-l voi respecta, spuse Morcerf. Mă tem, totuşi, să nu fiţi foarte dezamăgit, scumpe conte, dumneavoastră, deprins cu poziţiile accidentate, cu evenimentele pitoreşti, cu orizonturile fantastice. La noi nu se găseşte cel mai mărunt episod în genul acelora cu care viaţa aventuroasă pe care aţi dus-o v-a obişnuit. Chimborazzo al nostru e Montmartre; Himalaia noastră e colina Valerien; Marele Pustiu e câmpia Grenelle, cu toate că o străpunge un puţ artezian pentru caravanele care au nevoie de apă. Avem hoţi, foarte mulţi chiar, cu toate că nu atâţia pe cât se spune, dar hoţii aceştia se tem, infinit mai mult decât cel mai mare senior, de ultimul copoi. În sfârşit, Franţa e o ţară aşa de prozaică şi Parisul un oraş aşa de civilizat încât nu veţi găsi căutând în cele 85 de departamente ale noastre,

spun 85 de departamente căci, bineînţeles, fac abstracţie de Corsica Franţei — cel mai însemnat munte pe care să nu fie un telefon şi cea mai neînsemnată peşteră în care un comisar de poliţie să nu fi pus un bec de gaz. Un singur serviciu vă pot face, scumpe conte şi pentru aceasta mă pun la dispoziţia dumneavoastră, să vă prezint pretutindeni sau, se înţelege, să-i însărcinez pe prietenii mei să vă prezinte. De altminteri, pentru aceasta nu aţi avea nevoie de nimeni. Cu numele, cu averea şi cu spiritul dumneavoastră (Monte-Cristo se înclină cu un zâmbet uşor ironic), cineva se prezintă, oriunde, singur şi e bine primit. Nu pot, prin urmare, să vă fiu bun decât pentru un lucru: dacă o oarecare obişnuinţă a vieţii pariziene, oarecare experienţă a confortabilului, oarecare cunoaştere a bazarelor noastre pot să mă recomande dumneavoastră, vă stau la dispoziţie pentru a vă găsi o casă convenabilă. Nu îndrăznesc să vă propun să împărţiţi locuinţa mea cu mine, aşa cum am împărţit-o pe a dumneavoastră la Roma, eu care nu profesez egoismul, dar care sunt egoist prin excelenţă. Căci, la mine, afară de mine, n-ar putea să stea o umbră, afară doar de cazul în care umbra ar fi a unei femei.

— Rezerva aceasta, spuse contele, este de natură strict conjugală. Într-adevăr, mi-aţi spus, domnule, câteva cuvinte la Roma despre o căsătorie în perspectivă. Pot să vă felicit pentru viitoarea dumneavoastră fericire?

— Lucrul e tot în stare de proiect, domnule conte.

— Iar cine spune proiect, interveni Debray, vrea să spună eventualitate.

— Nu, glăsui Morcerf. Tatăl meu ţine la această căsătorie şi nădăjduiesc să vă pot prezenta în curând, dacă nu pe soţia mea, cel puţin pe viitoarea mea soţie: domnişoara Eugénie Danglars.

— Eugénie Danglars? întrebă Monte-Cristo. Ia staţi, părintele ei nu e domnul baron Danglars?

— Ba da, răspunse Morcerf, dar baron de creaţie nouă.

— O, ce-are a face? spuse Monte-Cristo. Dacă a făcut statului servicii pentru care să i se cuvină distincţia...

— Enorme, declară Beauchamp. Deşi liberal cu sufletul, el a completat, în 1829, un împrumut de şase milioane pentru regele Charles X, care l-a făcut baron şi cavaler al Legiunii de Onoare, astfel că poartă panglica nu la buzunarul vestei, cum s-ar putea crede, ci la butoniera fracului.

— Beauchamp, Beauchamp, spuse Morcerf râzând, păstrează astea pentru *Corsarul* şi pentru *Charivari*. În faţa mea, însă, cruţă-l pe viitorul socru. Apoi, întorcându-se spre Monte-Cristo:

— Dar dumneavoastră aţi pronunţat adineauri numele lui, ca şi cum l-aţi cunoaşte pe baron! Glăsui el.

— Nu-l cunosc, spuse Monte-Cristo, cu neglijenţă. Probabil însă că

nu voi întârzia să-i fac cunoştinţa, dat fiind că am un credit deschis asupra lui de către casele Richard şi Blount din Londra, Arstein şi Eskeles din Viena şi Thomson şi French din Roma. Rostind ultimele două nume, Monte-Cristo privi cu coada ochiului pe Maximilien Morrel.

Dacă străinul s-a aşteptat să producă o impresie asupra lui Maximilien Morrel, el nu s-a înşelat. Maximilien tresări, ca şi cum ar fi primit un şoc electric.

— Thomson şi French? întrebă el. Cunoaşteţi casa aceasta?

— Sunt bancherii mei în capitala lumii creştine, răspunse contele cu linişte. Pot să vă fiu de folos cu ceva pe lângă ei?

— O, domnule conte, aţi putea să ne ajutaţi în cercetări rămase până în prezent infructuoase. Casa aceasta a făcut altădată un serviciu casei noastre şi, nu ştiu pentru ce, a tăgăduit întotdeauna aceasta.

— La ordinele dumneavoastră, domnule, răspunse Monte-Cristo, înclinându-se.

— Dar, exclamă Morcerf, în legătură cu domnul Danglars ne-am depărtat foarte mult de subiectul conversaţiei noastre. Era vorba să găsim o locuinţă convenabilă contelui de Monte-Cristo; domnilor, să ne coalizăm pentru a găsi o idee. Unde îl vom găzdui pe acest nou oaspete al marelui Paris?

— În foburgul Saint-Germain, spuse Château-Renaud. Domnul va găsi acolo un imobil fermecător, situat între o curte şi o grădină.

— Eh, Château-Renaud, spuse Debray, tu nu cunoşti decât tristul şi posacul tău foburg Saint-Germain. Nu-l ascultaţi domnule conte, mutaţi-vă pe Chaussée-d'Antin: e adevăratul centru al Parisului.

— Pe bulevardul Operei, interveni Beauchamp, la primul etaj, o casă cu balcon. Domnul conte îşi va aduce acolo perne împletite în argint şi va vedea, fumându-şi ciubucul sau înghiţindu-şi pilulele, cum toată capitala îi defilează pe sub ochi.

— Morrel, dumneata n-ai nici o idee? Întreabă Château-Renaud. Nu propui nimic?

— Ba da, spuse tânărul, zâmbind. Dimpotrivă, am una, dar aşteptam ca domnul să se lase ispitit de vreuna din ofertele sclipitoare ce i s-au făcut. Acum, pentru că n-a răspuns, cred că pot să-i ofer un apartament într-un mic palat fermecător, stil Pompadour, pe care sora mea l-a închiriat de un an în rue Meslay.

— Aveţi o soră? întrebă Monte-Cristo.

— Da, domnule, o soră admirabilă.

— Căsătorită?

— De aproape nouă ani.

— Fericită? întrebă din nou contele.

— Atât cât îi e îngăduit unei făpturi omeneşti să fie, răspunse Maximilien. S-a măritat cu un bărbat pe care îl iubea, cel care ne-a rămas

devotat în nenorocire: Emmanuel Herbaut.

Monte-Cristo zâmbi imperceptibil.

— Eu locuiesc acolo pe timpul concediului meu, continuă Maximilien şi, împreună cu cumnatul meu, Emmanuel, voi sta la dispoziţia domnului conte pentru toate lămuririle de care va avea nevoie.

— Un moment, exclamă Albert, mai înainte ca Monte-Cristo să fi putut răspunde. Ia seama la ce faci, domnule Morrel, veţi claustra un călător, pe Simbad marinarul, în viaţa de familie. Dintr-un om care a venit să vadă Parisul veţi face un patriarh.

— A, nu! Răspunse Morrel zâmbind. Sora mea are 25 de ani, cumnatul meu 30. Sunt tineri, veseli şi fericiţi. De altminteri, domnul conte va fi la domnia-sa acasă şi nu-şi va întâlni gazdele atâta timp cât nu va voi să coboare la ele.

— Mulţumesc, domnule, mulţumesc, spuse Monte-Cristo. Mă voi mărgini să fiu prezentat sorei şi cumnatului dumneavoastră dacă binevoiţi să-mi faceţi această onoare. Dar nu am acceptat oferta nici unuia dintre domnii de faţă, deoarece am locuinţa pregătită.

— Cum? Exclamă Morcerf, trageţi la hotel? Va fi foarte plictisitor pentru dumneavoastră.

— Stăteam aşa de rău la Roma? întrebă Monte-Cristo.

— O, la Roma aţi cheltuit cincizeci de mii de piaştri ca să vi se mobileze un apartament; presupun însă că nu sunteţi dispus să repetaţi în fiecare zi o atare cheltuială.

— Nu asta m-a oprit, răspunse Monte-Cristo. Eram însă hotărât să am o casă la Paris, o casă a mea, vreau să spun. Mi-am trimis înainte valetul şi el mi-a cumpărat, desigur, casa şi o mobilează.

— Prin urmare, aveţi un valet care cunoaşte Parisul? Exclamă Beauchamp.

— El vine, ca şi mine, pentru prima oară în Franţa. E negru şi nu vorbeşte, spuse Monte-Cristo.

— Nu cumva e Ali? întrebă Albert în mijlocul surprizei generale.

— Da, domnule, Ali, nubianul, mutul, pe care dacă nu mă înşel, l-aţi văzut la Roma.

— Da, desigur, răspunse Morcerf, mi-l amintesc de minune. Dar cum de aţi însărcinat pe un nubian să vă cumpere o casă la Paris şi pe un mut să v-o mobileze?

— Desigur că nenorocitul a făcut totul pe dos.

— Vă înşelaţi, domnule. Dimpotrivă, sunt sigur că a ales toate lucrurile pe gustul meu, căci, ştiţi, gustul meu nu se aseamănă cu al altora. A venit acum opt zile şi va fi alergat prin tot oraşul cu instinctul pe care ar putea să-l aibă un câine ce vânează singur. Îmi cunoaşte capriciile, fanteziile, nevoile. Cred că a organizat totul pe placul meu. Ştia că voi sosi astăzi la zece; mă aştepta de la orele nouă la bariera Fontainebleau, mi-a

înmânat hârtia aceasta; e noua mea adresă. Poftim, citiţi-o: şi Monte-Cristo întinse lui Albert o hârtie.

— Champs-Elysées, 30, citi Morcerf.

— Ceva cu adevărat original! Nu se putu împiedica Beauchamp să spună.

— Şi foarte princiar, adăugă Château-Renaud.

— Cum, nu vă cunoaşteţi casa? întrebă Debray.

— Nu, zise Monte-Cristo. V-am spus că nu voiam să depăşesc ora. Mi-am făcut toaleta în trăsură şi am coborât la poarta vicontelui.

Tinerii se priviră. Nu ştiau dacă Monte-Cristo joacă o comedie; dar tot ce ieşea din gura omului acestuia avea, în ciuda caracterului său original, un caracter de o simplitate atât de mare încât nu se putea presupune că minte. De altminteri, de ce ar fi minţit?

— Prin urmare, va trebui să ne mulţumim a face domnului conte toate micile servicii care vor sta în puterea noastră, spuse Beauchamp. Eu, ca ziarist, îi deschid toate teatrele Parisului.

— Vă mulţumesc, domnule, declară Monte-Cristo, zâmbind. Administratorul meu a şi primit ordinul să-mi închirieze o lojă la fiecare dintre ele.

— Administratorul dumneavoastră este şi el un nubian, un mut? întrebă Debray.

— Nu, domnule, e pur şi simplu un compatriot al dumneavoastră, dacă într-adevăr un corsican e compatriotul cuiva. Domnule de Morcerf, îl cunoaşteţi.

— Nu cumva o fi bravul signor Bertuccio care se pricepe aşa de bine la închiriatul ferestrelor?

— Exact şi l-aţi văzut la mine în ziua când am avut onoarea să vă primesc la dejun. E un om foarte de ispravă, care a fost întrucâtva soldat, întrucâtva contrabandist, câte puţin din toate. N-aş jura că n-a avut niscai încurcături şi cu poliţia pentru vreun fleac, vreo lovitură de cuţit.

— Şi l-aţi ales pe acest cinstit cetăţean al lumii ca administrator al dumneavoastră, domnule conte? întrebă Debray. Cu cât vă fură pe an?

— Pe cuvântul meu de onoare, spuse contele, nu mai mult decât altul, sunt sigur. Mă serveşte însă, nu cunoaşte obstacole şi îl păstrez.

— În cazul acesta sunteţi cu casa aranjată, spuse Château-Renaud. Aveţi un palat pe Champs-Elysées, servitori, administrator. Nu vă mai lipseşte decât o metresă.

Albert zâmbi. Se gândi la frumoasa grecoaică pe care o văzuse în loja contelui, la teatrul Valle şi la teatrul Argentina.

— Am mai mult decât atât, spuse Monte-Cristo: am o sclavă. Dumneavoastră vă închiriaţi metresele de la teatrul Operei, de la Vaudeville, de la Variétés: eu mi-am cumpărat-o pe a mea de la Constantinopol. M-a costat mai scump, însă nu mai duc nici o grijă.

— Dar uitaţi, glăsui Debray râzând, că noi suntem aşa cum a spus regele Charles, franci cu numele, franci prin natură, că, punând piciorul pe pământul Franţei, sclava dumneavoastră a devenit liberă?

— Cine îi va spune aceasta? întrebă Monte-Cristo.

— Eh, primul venit!

— Ea nu vorbeşte decât greceşte.

— Atunci e altceva.

— Vom putea să o vedem? întrebă Beauchamp. Sau, pentru că aveţi un mut, aveţi şi eunuci?

— A, nu, declară Monte-Cristo, nu împing orientalismul până acolo. Toţi cei care mă înconjură sunt liberi să mă părăsească şi, părăsindu-mă, nu vor mai avea nevoie nici de mine, nici de nimeni. Iată, poate, de ce nu mă părăsesc.

Trecuseră de multă vreme la desert şi la ţigări.

— Dragul meu, spuse Debray sculându-se, ceasul e două şi jumătate, musafirul tău este fermecător, dar sunt nevoit să mă înapoiez la minister. Îi voi vorbi ministrului despre conte şi vom afla cine e el.

— Ia seama, îl sfătui Morcerf, au renunţat la asta alţii mult mai şireţi.

— Eh, avem trei milioane pentru poliţie. E drept că ele sunt cheltuite aproape totdeauna de mai înainte, dar n-are a face. Se vor găsi oricând cincizeci de mii de franci pentru scopul acesta.

— Iar când veţi afla cine este, îmi veţi spune şi mie?

— Îţi făgăduiesc. La revedere, Albert. Domnilor, prea umilul dumneavoastră...

Şi, ieşind, Debray strigă tare din anticameră:

— Trage la poartă!

— Eu nu mă duc la Cameră, îi spuse Beauchamp lui Albert, dar voi avea de oferit cititorilor mei mai mult decât un discurs al domnului Danglars.

— Beauchamp, te implor, nici un cuvânt, i se adresă Morcerf, nu-mi răpi meritul de a-l prezenta şi a-l comenta. Nu-i aşa că e curios?

— Mai mult decât atât, răspunse Château-Renaud. E unul dintre cei mai extraordinari oameni pe care i-am văzut în viaţa mea. Vii, Morrel?

— Să dau numai cartea mea de vizită domnului conte, care binevoieşte să-mi promită că ne va face o mică vizită în strada Meslay numărul 14.

— Fiţi sigur că nu voi lipsi, domnule, îl asigură contele, înclinându-se.

Şi Maximilien Morrel ieşi cu baronul de Château-Renaud, lăsându-l pe Monte-Cristo singur cu Morcerf.

Capitolul IV Prezentarea

Când rămase între patru ochi cu Monte-Cristo, Albert îi spuse:

— Domnule conte, permiteţi-mi să încep cu meseria mea de cicerone, arătându-vă mostra unui apartament de celibatar. Obişnuit cu palatele din Italia, veţi avea un studiu de făcut, calculând pe câte picioare pătrate poate să trăiască unul dintre tinerii Parisului, care nu e socotit totuşi că stă prea rău. Pe măsură ce vom trece dintr-o cameră într-alta, vom deschide ferestrele să respiraţi.

Monte-Cristo cunoştea sala de mâncare şi salonul de la parter. Albert îl conduse mai întâi în atelier; acesta era, vă amintiţi, încăperea sa preferată.

Monte-Cristo era un vrednic preţuitor al tuturor lucrurilor grămădite de Albert în încăperea aceasta: sipeturi vechi, porţelanuri japoneze, stofe din Orient, mărgelării veneţiene, arme din toate ţările lumii, totul îi era familiar şi recunoştea de la prima ochire secolul, ţara şi obârşia. Morcerf crezuse că îi va da explicaţii şi, dimpotrivă, el făcea, sub direcţia contelui, un curs de arheologie, de mineralogie şi de istorie naturală. Coborâră la primul etaj. Albert îşi introduse musafirul în salon. Salonul era tapetat cu opere de pictori moderni; vedeai, acolo peisaje de Dupré, cu trestii lungi, cu arbori zvelţi, cu vaci care mugeau şi cu ceruri minunate; vedeau călăreţi arabi de Delacroix cu burnusuri lungi, albe, cu centuri sclipitoare, cu arme împletite în argint, cu cai care se muşcau înverşunaţi, în timp ce oamenii se sfâşiau cu buzdugane de fier; acuarele de Boulanger reprezentând Notre Dame de Paris, cu acea vigoare care face din pictor emulul poetului; vedeai pânze de Diaz, care fac florile mai frumoase decât în realitate şi soarele mai strălucitor decât e; desene de Decamps, la fel de colorate ca şi acelea ale lui Salvator Rosa, dar mai poetice; pasteluri de Giraud şi Müler înfăţişând copii cu capete de îngeri, femei cu trăsături de fecioară; crochiuri desprinse din albumul de călătorie în Orient al lui Dauzats, care fuseseră creionate, în câteva secunde, pe şaua unei cămile sau sub domul unei moschei; în sfârşit, tot ce arta modernă poate să dea în schimb şi ca despăgubire pentru arta pierdută şi risipită o dată cu scurgerea veacurilor.

Albert se aştepta să arate, măcar de data aceasta, ceva nou ciudatului călător; dar, spre marea sa uimire, acesta, fără a avea nevoie să caute semnăturile dintre care, de altminteri, câteva nu figurau decât cu iniţiale, aplică îndată numele fiecărui autor pe opera sa, încât se vedea lesne că nu numai fiecare nume îi era cunoscut, dar şi că fiecare talent fusese apreciat şi studiat de el.

Trecură din salon în dormitor. Acesta era totodată un model de eleganţă şi de gust sever: un singur portret, dar semnat Leopold Robert, strălucea în rama sa de aur mat.

Portretul atrase de la început privirile contelui de Monte-Cristo, căci el făcu trei paşi repezi în cameră şi se opri deodată în faţa lui.

Reprezenta o tânără femeie de 25, 26 de ani, cu tenul brun, cu privirea de foc voalată sub o pleoapă nostalgică. Purta costumul pitoresc al pescăriţelor catalane, cu corset roşu şi negru şi cu agrafe de aur înfipte în păr. Privea marea, iar silueta ei elegantă se desprindea pe îndoitul azur al valurilor şi cerului.

În cameră era penumbră, altminteri Albert ar fi putut să vadă paloarea care se aşternu pe obrajii contelui şi să surprindă fiorul nervos care îi mişcă umerii şi pieptul.

Se făcu o clipă de tăcere, în răstimpul căreia Monte-Cristo rămase cu ochii aţintiţi asupra picturii.

— Viconte, aveţi o frumoasă metresă, observă Monte-Cristo cu vocea perfect calmă; iar costumul acesta, costum de bal fără îndoială, îi vine admirabil.

— O, domnule, spuse Albert, nu v-aş ierta eroarea pe care o faceţi dacă, alături de portretul acesta, aţi mai fi văzut altul. N-o cunoaşteţi pe mama, domnule. Pe ea o vedeţi în rama aceasta. Ea a pozat astfel acum vreo şase sau opt ani. Costumul este un costum fantezist, pare-se, iar asemănarea este aşa de mare încât parcă o văd pe mama mea aşa cum era ea la 1830. Contesa a pus să i se facă portretul în timpul unei absenţe a contelui. Îşi închipuia, fără îndoială, că-i pregăteşte, la înapoiere, o surpriza plăcută. Dar, lucru ciudat, portretul a displăcut părintelui meu, iar valoarea picturii, care este, precum vedeţi, una din pânzele frumoase ale lui Leopold Robert, nu-i putu frâna antipatia. Între noi fie zis, scumpe conte, domnul de Morcerf este unul dintre *pairii* cei mai asidui la Luxemburg, un general renumit ca teoretician, dar un amator de artă cât se poate de mediocru. Nu acelaşi lucru se poate spune despre mama mea care pictează într-un mod remarcabil şi care, preţuind prea mult o atare operă, pentru a se despărţi cu totul de ea, mi-a dat-o mie, astfel ca la mine ea să fie mai puţin expusă antipatiei domnului de Morcerf, al cărui portret pictat de Gros vi-l voi arăta numaidecât. Iertaţi-mă dacă vă vorbesc astfel despre lucruri de menaj şi familie, dar, deoarece voi avea onoarea să vă conduc la conte, vă spun acestea pentru ca nu cumva să lăudaţi portretul în faţa lui. Portretul exercită, de altminteri, o influenţă funestă, căci foarte rar se întâmplă ca mama să vină la mine fără a-l privi şi mai rar se întâmplă ca ea să-l privească fără a plânge. Norul adus de apariţia acestei picturi în palat este de altfel singurul ridicat între conte şi contesă, care, deşi căsătoriţi de mai bine de 20 de ani, sunt încă strâns uniţi ca în prima zi.

Monte-Cristo aruncă o privire fulgerătoare asupra lui Albert, căutând parcă o intenţie ascunsă în cuvintele lui. Se vedea însă că tânărul le rostise cu toată sinceritatea.

— Acum, spuse Albert, aţi văzut toate bogăţiile mele, domnule conte. Îngăduiţi-mi să vi le ofer, oricât de neînsemnate ar fi. Socotiţi-vă aici ca la dumneavoastră, iar pentru a vă simţi şi mai bine, vă rog să mă întovărăşiţi

până la domnul Morcerf căruia i-am scris de la Roma, comunicându-i binele ce mi-aţi făcut şi anunţându-i vizita pe care mi-aţi făgăduit-o. Pot spune că, atât contele, cât şi contesa, aşteptau cu nerăbdare să vă poată mulţumi. Ştiu, domnule conte, că sunteţi cam blazat în privinţa aceasta şi că scenele de familie n-au asupra lui Simbad marinarul prea multă trecere: aţi văzut atâtea alte scene! Cu toate acestea, acceptaţi ceea ce vă propun, ca o iniţiere în viaţa pariziană, viaţă de politeţe, de vizite şi de prezentări.

Monte-Cristo se înclină fără să răspundă. Acceptă propunerea, fără entuziasm şi fără regrete, ca pe una din convenienţele de societate faţă de care orice om distins e dator să se supună.

Albert chemă valetul şi îi porunci să îi înştiinţeze pe domnul şi doamna de Morcerf de apropiata sosire a contelui de Monte-Cristo.

Albert îl urmă împreună cu contele.

În anticamera contelui se vedea, deasupra uşii ce dădea în salon, o pajură care arăta importanţa acordată de proprietarul palatului acestui blazon.

Monte-Cristo se opri în faţa blazonului, examinându-l cu luare aminte.

— Azur cu şapte mierle de aur aşezate în şir. Fără îndoială, acesta e blazonul familiei dumneavoastră, domnule, observă el. Exceptând cunoaşterea pieselor blazonului, care îmi permite să-l descifrez, sunt ignorant în materie heraldică, eu, conte întâmplător, fabricat de Toscana cu ajutorul unui decret. E necesar să ai ceva pe panourile trăsurii, fie şi numai pentru ca vameşii să nu te cerceteze. Scuzaţi-mă, deci, dacă vă pun această întrebare.

— Ea nu e câtuşi de puţin indiscretă, domnule, spuse Morcerf cu modestie şi aţi ghicit: sunt armele noastre, adică acelea ale străbunului părintelui meu; dar ele sunt, precum vedeţi, ataşate de o pajură care aparţine străbunului mamei mele. Prin femei eu sunt spaniol, dar casa de Morcerf e franceză şi, după câte am auzit, una dintre cele mai vechi din sudul Franţei.

— Da, zise Monte-Cristo, aşa arată şi blazoanele. Aproape toţi pelerinii înarmaţi care au încercat sau care au izbutit să cucerească Ţara Sfântă au luat ca blazoane cruci, semnul misiunii căreia se consacraseră, sau păsări călătoare, simbolul călătoriei lungi ce o întreprindeau şi pe care nădăjduiau s-o ducă la capăt pe aripile credinţei. Desigur că unul dintre străbunii dumneavoastră paterni a făcut parte din cruciade şi, presupunând că n-a fost cruciada Sfântului Ludovic, ajungem totuşi în secolul al XIII-lea, ceea ce e încă destul.

— Se poate, spuse Morcerf. Se găseşte undeva, în cabinetul părintelui meu, un arbore genealogic care ne va lămuri şi asupra căruia aveam altă-dată comentarii care ar fi edificat pe Hozier şi Jaucourt. În prezent lucrul nu mă mai preocupă. Cu toate acestea vă voi spune, domnule conte, iar lucrul intră în atribuţiile mele de cicerone, că actualmente, sub guvernul popular,

lumea începe să se intereseze mult de chestiile astea.

— Guvernul dumneavoastră ar fi trebuit să găsească în trecut ceva mai bun decât cele două pancarte pe care le-am remarcat pe monumente şi care n-au nici un sens heraldic. Întrucât vă priveşte, viconte, reluă Monte-Cristo revenind la Morcerf, dumneavoastră sunteţi mai fericit decât guvernul, căci armele dumneavoastră sunt cu adevărat frumoase şi vorbesc imaginaţiei. Da, într-adevăr, sunteţi din Provenţa şi Spania totodată, ceea ce explică, dacă portretul ce mi l-aţi arătat e exact, culoarea frumoasă, creolă, pe care o admiram aşa de mult pe chipul nobilei catalane.

Ar fi trebuit să fii Oedip sau Sfinxul pentru a ghici ironia pusă de conte în cuvintele-i străbătute aparent de cea mai mare politeţe. De aceea, Morcerf îi mulţumi cu un zâmbet şi, pornind înainte ca să-i arate drumul, împinse uşa ce se deschidea sub blazoane şi care, cum am spus, dădea în salon.

În locul cel mai luminos al salonului se afla de asemenea un portret; era al unui bărbat între 35 şi 38 de ani, îmbrăcat cu o uniformă de ofiţer general, purtând epoletul dublu al gradelor superioare, panglica Legiunii de Onoare la gât, ceea ce arăta că era comandor, iar pe piept, în dreapta, decoraţia de mare ofiţer al Ordinului Mântuitorului şi în stânga Marea Cruce a lui Charles III, ceea ce arăta că persoana înfăţişată de portret făcuse războaiele din Grecia şi Spania sau — ceea ce este acelaşi lucru în materie de cordoane — îndeplinise o misiune diplomatică în ambele ţări.

Monte-Cristo examină portretul cu nu mai puţină atenţie decât făcuse în faţa celuilalt, când o uşă laterală se deschise şi se pomeni faţă în faţă cu contele de Morcerf.

Era un bărbat între 40 şi 45 de ani, dar care părea de cel puţin 50, a cărui mustaţă şi ale cărui sprâncene negre contrastau ciudat cu părul aproape alb, tuns scurt, milităreşte. Era îmbrăcat ca un burghez şi purta la butonieră o panglică ale cărei diverse culori aminteau ordinele cu care era decorat. Bărbatul intră cu paşi destul de eleganţi şi cu un fel de grabă. Monte-Cristo îl privi fără să se clintească; picioarele sale păreau pironite în parchet, iar ochii, pironiţi asupra figurii contelui de Morcerf.

— Tată, spuse tânărul, am onoarea să-ţi prezint pe domnul conte de Monte-Cristo, generosul prieten pe care am avut norocul să-l întâlnesc în împrejurările grele ce-ţi sunt cunoscute.

— Domnul este binevenit printre noi, spuse contele de Morcerf, salutându-l pe Monte-Cristo cu un zâmbet. A făcut casei noastre, păstrându-i unicul moştenitor, un serviciu care va solicita recunoştinţa noastră veşnică.

Şi, spunând cuvintele acestea, contele de Morcerf indică lui Monte-Cristo un jilţ, în timp ce el se aşeza în dreptul ferestrei.

Ocupând jilţul arătat de contele de Morcerf, Monte-Cristo se aşeză în aşa fel încât să rămână ascuns în umbra perdelelor mari de pluş şi să citească de acolo, pe trăsăturile obosite, trudite, ale contelui o întreagă

poveste de dureri tainice scrise în fiecare zbârcitură venită o dată cu timpul.

— Doamna contesă, continuă Morcerf, era ocupată cu toaleta când vicontele a înştiinţat-o de vizita pe care va avea onoarea s-o primească. Va coborî şi, peste zece minute, va fi în salon.

— Este o onoare prea mare pentru mine, spuse Monte-Cristo, să mă găsesc astfel, din ziua sosirii mele la Paris, pus în legătură cu un bărbat ale cărui merite îi egalează reputaţia şi cu care norocul nu a greşit. Dar nu s-a găsit până acum, pe şesurile Mitidjei sau în munţii Atlasului, un baston de mareşal care să vă fie oferit?

— O, domnule, am părăsit serviciul! Replică Morcerf, roşind puţin. Numit *pair* sub Restauraţie, luam parte la prima campanie şi serveam sub ordinele mareşalului de Bourmont. Puteam deci să aspir la un comandament superior şi cine ştie ce s-ar fi întâmplat dacă ramura principală rămânea pe tron! Dar revoluţia din iulie era, pare-se, destul de glorioasă pentru a-şi permite să fie ingrată. A fost, faţă de orice serviciu care nu data din perioada imperială. Îmi dădui deci demisia căci, când ţi-ai câştigat epoleţii pe câmpul de bătaie, nu te pricepi să manevrezi pe terenul lunecos al saloanelor. Am lepădat spada, m-am aruncat în politică, mă consacru industriei, studiez artele utile. Avusesem dorinţa aceasta în cei douăzeci de ani de serviciu, dar îmi lipsise timpul.

— Astfel de idei întreţin superioritatea naţiunii dumneavoastră asupra celorlalte ţări, domnule, răspunse Monte-Cristo. Nobil de casă mare, posedând o frumoasă avere, dumneavoastră aţi consimţit mai întâi să câştigaţi primele grade ca soldat obscur. E un lucru foarte rar. Apoi, deveniţi general, *pair* de Franţa, comandor al Legiunii de Onoare, consimţiţi să reîncepeţi o a doua ucenicie, fără altă nădejde, fără altă răsplată decât aceea de a fi într-o zi folositor semenilor dumneavoastră... O, domnule, fapta aceasta e cu adevărat frumoasă. Mai mult decât atât: e sublimă.

Albert privea şi asculta pe Monte-Cristo cu uimire, nu era deprins să-l vadă exprimând asemenea idei entuziaste.

— Din păcate, continuă străinul (desigur, pentru a alunga norul imperceptibil pe care cuvintele sale îl aduseseră pe fruntea lui Morcerf), noi nu facem la fel în Italia, creştem după rasa şi specia noastră şi păstrăm, sub acelaşi frunziş, aceeaşi talie şi aceeaşi zădărnicie întreaga viaţă.

— Dar, domnule, răspunse contele de Morcerf, pentru un om cu meritele dumnea-voastră, Italia nu, e o patrie. Franţa vă întinde braţele, răspundeţi chemării sale. Poate că Franţa nu va fi ingrată ca toată lumea. Ea îşi tratează rău copiii dar de obicei primeşte cu dragoste pe străini.

— Tată, se vede că nu-l cunoşti pe domnul conte de Monte-Cristo, spuse Albert cu un zâmbet. Satisfacţiile sale trec dincolo de sfera acestei lumi. Nu aspiră câtuşi de puţin la onoruri şi, din ele, reţine doar pe acelea care pot să figureze într-un paşaport.

— Cuvintele dumneavoastră sunt cea mai justă caracterizare a mea,

răspunse străinul.

— Domnul a fost liber pe viitorul dumisale, observă contele de Morcerf, cu un oftat şi a ales drumul înflorit.

— Întocmai, domnule, replică Monte-Cristo, cu unul din acele zâmbete pe care un pictor nu le va zugrăvi niciodată şi pe care un fizionomist nu le poate analiza niciodată.

— Dacă nu mi-ar fi teamă că-l obosesc pe domnul conte, spuse generalul, vădit încântat de manierele lui Monte-Cristo, l-aş duce la Cameră; e astăzi o şedinţă curioasă pentru cine nu-i cunoaşte pe senatorii noştrii moderni.

— Vă voi fi foarte recunoscător, domnule, dacă binevoiţi să-mi faceţi propunerea aceasta altă dată; dar astăzi mi s-a făcut onoarea promisiunii că voi fi prezentat doamnei contese, aşa că voi aştepta.

— A, iat-o pe mama! Exclamă vicontele.

Întorcându-se repede, Monte-Cristo o văzu pe doamna de Morcerf în pragul uşii din faţa aceleia pe unde intrase soţul ei: dreaptă şi palidă, braţul sprijinit, nu se ştie de ce, de tocul aurit, îi căzu în momentul în care Monte-Cristo se întoarse spre ea. Stătea acolo de câteva clipe şi auzise ultimele cuvinte ale musafirului. Acesta se ridică şi o salută cu un gest adânc pe contesa care se înclină, la rându-i, tăcută, ceremonioasă.

— O, ce aveţi, doamnă? întrebă contele. Nu cumva căldura salonului vă face rău?

— Eşti suferindă mamă? Strigă vicontele, repezindu-se spre Mercédès.

Ea le mulţumi amândurora cu un zâmbet.

— Nu, spuse, dar am simţit o oarecare emoţie văzându-l pentru prima oară pe cel fără de a cărui intervenţie am fi astăzi înlăcrimaţi şi îndoliaţi. Domnule, continuă contesa, înaintând cu măreţia unei regine, vă datorez viaţa fiului meu şi vă binecuvântez pentru această binefacere. Acum vă sunt recunoscătoare pentru plăcerea ce-mi faceţi, dându-mi prilejul să vă mulţumesc tot aşa cum v-am binecuvântat, adică din adâncul inimii.

Contele se înclină din nou, dar mai profund decât întâia oară. Era şi mai palid decât Mercédès.

— Doamnă, spuse el, domnul conte şi dumneavoastră mă răsplătiţi cu prea multă generozitate pentru o faptă foarte simplă. Să salvezi un om, să cruţi zbuciumul unui părinte, să menajezi sensibilitatea unei femei nu înseamnă a face o faptă bună, ci un act de umanitate.

Doamna de Morcerf răspunse cu un suspin profund cuvintelor acestea rostite cu o blândeţe şi o politeţe aleasă:

— E o mare fericire pentru fiul meu, domnule, că vă are prieten şi îi mulţumesc lui Dumnezeu că a orânduit lucrurile astfel.

Şi Mercédès îşi înălţă ochii frumoşi spre cer cu o recunoştinţă infinită, încât contelui i se păru că vede tremurând două lacrimi. Domnul de Morcerf

se apropie de ea.

— Doamnă, spuse el, i-am cerut scuze domnului conte că sunt obligat să-l părăsesc şi vă rog pe dumneavoastră să le repetaţi. Şedinţa se deschide la orele două. E trei şi trebuie să vorbesc.

— Du-te, domnule, voi căuta să-l fac pe oaspetele nostru să uite absenţa dumitale, zise contesa cu acelaşi accent de sensibilitate. Domnul conte ne va face onoarea să petreacă restul zilei cu noi? Continuă ea, întorcându-se spre Monte-Cristo.

— Vă mulţumesc, doamnă şi vă rog să credeţi că sunt cum nu se poate mai recunoscător pentru invitaţia ce-mi faceţi, dar am coborât azi-dimineaţă, la poarta dumnea-voastră, din trăsura mea de voiaj. Nu ştiu deocamdată cum sunt instalat la Paris. Abia ştiu unde stau. Neliniştea nu e gravă, îmi dau seama, dar e apreciabilă.

— Vom avea cel puţin altădată plăcerea aceasta? Ne îngăduiţi? întrebă contesa.

Monte-Cristo se înclină fără să răspundă, însă gestul putea să pară o consimţire.

— În cazul acesta, nu vă reţin, domnule, spuse contesa, căci nu vreau ca recunoştinţa mea să devină indiscretă sau inoportună.

— Scumpe conte, interveni Albert, dacă îmi daţi voie, voi încerca să vă înapoiez la Paris politeţea graţioasă de la Roma şi să vă pun cupeul meu la dispoziţie până când vă veţi aranja echipajele.

— Vă mulţumesc de o mie de ori pentru amabilitate, viconte, spuse Monte-Cristo, dar îmi închipui că domnul Bertuccio a întrebuinţat cu folos cele patru ceasuri şi jumătate pe care i le-am lăsat şi că voi găsi la poartă o trăsură înhămată gata.

Albert se obişnuise cu felul de a fi al contelui. Ştia că acesta era, ca şi Nero, în căutarea imposibilului şi nu se mai mira de nimic. Vru numai să se convingă singur în ce mod ordinele lui au fost executate. Îl însoţi deci până la uşa palatului.

Monte-Cristo nu se înşelase. De îndată ce apăru în anticamera contelui de Morcerf, un valet, acelaşi care la Roma adusese cartea de vizită a contelui celor doi tineri şi le anunţase vizita lui, dădu buzna din peristil, astfel că, ajungând pe peron, ilustrul călător găsi într-adevăr trăsura care îl aştepta.

Era un cupeu scos din atelierele Keller, cu o pereche de cai pentru care Drake refuzase abia în ajun 18 000 de franci.

— Domnule, îi spuse, contele lui Albert, nu vă propun să mă însoţiţi până la mine, căci n-aş putea să vă arăt decât o casă improvizată şi ştiţi că sub raportul improvizaţiilor am de apărat o reputaţie. Acordaţi-mi o zi şi permiteţi-mi să vă poftesc atunci. Voi fi mai sigur că nu mă abat de la legile ospitalităţii.

— Dacă îmi cereţi o zi, domnule conte, sunt liniştit: nu-mi veţi mai

arăta o casă, ci un palat. Hotărât, aveţi un anume geniu la dispoziţie.

„Lasă-l să creadă, gândi Monte-Cristo, punând piciorul pe treptele garnisite cu pluş ale splendidului său echipaj. Mă va pune într-o situaţie frumoasă pe lângă doamne". Sări în trăsura a cărei uşă se închise în urma lui şi porni în galop, dar nu aşa de repede încât să nu zărească mişcarea imperceptibilă care clătină perdeaua salonului unde o lăsase pe doamna de Morcerf.

Când Albert reveni la mama sa, o găsi pe contesă în buduar, cufundată într-un jilţ mare de catifea; camera întunecată nu lăsa să se zărească decât paieta sclipitoare ataşată ici-colo de unghiul vreunei rame de aur.

Albert nu putu să vadă chipul contesei, pierdut într-un nor de voal pe care ea îl răsucise în jurul părului, ca pe o aureolă. I se păru însă că avea glasul alterat; distinse, de asemenea, printre miresmele trandafirilor şi heliotropilor din jardinieră, mirosul aspru, înţepător al sărurilor. Pe una din cupele cizelate ale căminului, flaconul contesei, scos din teaca de piele, atrase atenţia neliniştită a tânărului.

— Nu te simţi bine, mamă? Exclamă el intrând. Nu cumva ţi-a fost rău în lipsa mea?

— Eu? Nu, Albert. Dar, înţelegi, trandafirii, tuberozele şi florile de portocal răspândesc în zilele acestea călduroase, cu care nu suntem încă obişnuiţi, parfumuri atât de violente...

— În cazul acesta, să le ducă în anticameră, spuse Morcerf, întinzând mâna spre sonerie. Eşti într-adevăr indispusă. Încă de adineauri, când ai intrat, erai foarte palidă.

— Eram palidă, Albert?

— O paloare care îţi şade de minune, mamă, dar care nu ne-a speriat mai puţin pe tata şi pe mine.

— Ţi-a pomenit ceva tatăl tău? întrebă repede Mercédès.

— Nu, doamnă, dar aminteşte-ţi că faţă de dumneata însăţi a făcut această observaţie.

— Nu-mi amintesc, spuse contesa.

Intră un valet; auzise soneria trasă de Albert.

— Du florile în anticameră sau în cabinetul de toaletă, spuse vicontele. Îi fac rău doamnei contese.

Valetul execută porunca. Cât dură mutatul, se instală tăcerea.

— Ce nume e acesta, Monte-Cristo? întrebă contesa, după ce servitorul ieşi cu ultima vază de flori. E un nume de familie, un nume de ţinut, un simplu titlu?

— Cred că e un titlu, mamă, atâta tot. Contele a cumpărat o insulă în arhipelagul toscan şi a întemeiat, după cum spunea singur azi-dimineaţă, un ordin. Ştii că aşa se face cu Sfântul Ştefan din Florenţa, cu Sfântul George Constantinianul din Parma şi chiar cu Ordinul de Malta. De altminteri, el n-

are nici-o pretenţie de nobleţe şi se numeşte conte întâmplător, cu toate că opinia generală din Roma îl consideră un foarte mare nobil.

— Manierele lui sunt excelente, spuse contesa, cel puţin după câte am putut să judec în cele câteva clipe cât a stat aici.

— O, desăvârşite, mamă, aşa de desăvârşite încât întrec cu mult tot ce am cunoscut mai aristocratic în cele mai mândre nobilimi ale Europei, adică nobilimea engleză, nobilimea spaniolă şi nobilimea germană.

Contesa meditâ o clipă, apoi reluă după o scurtă ezitare:

— Albert, îţi pun o întrebare de mamă: l-ai văzut pe domnul conte de Monte-Cristo în interiorul său; tu eşti înzestrat cu perspicacitate, ai deprinderea lumii, ai mai mult tact decât alţii la vârsta ta; crezi că este, într-adevăr, ceea ce arată a fi?

— Şi ce arată?

— Ai spus singur adineauri: un mare nobil.

— Ţi-am spus mamă că aşa era considerat.

— Dar tu ce gândeşti, Albert?

— Îţi voi mărturisi că nu am o părere bine fixată asupra lui. Îl cred maltez.

— Nu te întreb asupra originii, te întreb asupra persoanei sale.

— A, asupra persoanei sale? Se schimbă lucrurile şi am văzut atâtea ciudăţenii la el, încât, dacă vrei să-ţi spun ce gândesc, îţi voi răspunde că-l consider ca pe unul din eroii lui Byron, însemnaţi de nenorocire cu o pecete fatală. Un Manfred, un Lara, un Werner. În sfârşit, ca pe una din acele rămăşiţe ale unei familii vechi care, dezmoştenită de averea paternă, a găsit alta prin forţa geniului său aventuros ce a aşezat-o deasupra legilor societăţii.

— Spui, adică...

— Spun că Monte-Cristo e o insulă în mijlocul Mediteranei, fără locuitori, fără garnizoană, cuib de contrabandişti ai tuturor naţiunilor, de piraţi ai tuturor ţărilor. Cine ştie dacă vrednicii industriaşi nu plătesc seniorului lor drept de azil?

— Se poate, spuse contesa îngândurată.

— Dar nu are a face, continuă tânărul. Contrabandist sau nu, vei recunoaşte, mamă — deoarece l-ai văzut —, că domnul conte de Monte-Cristo e un om remarcabil, care va culege cele mai mari succese în saloanele din Paris. Şi, uite, chiar dimineaţă, la mine, şi-a făcut intrarea în lume uimindu-l chiar pe Château-Renaud.

— Şi ce vârstă poate să aibă contele? întrebă Mercédès acordând în chip vădit o mare importanţă acestei întrebări.

— Trezeci şi cinci, treizeci şi şase de ani, mamă.

— Aşa de tânăr? Cu neputinţă, se îndoi Mercédès, răspunzând în acelaşi timp spuselor lui Albert şi propriilor gânduri.

— Cu toate acestea este adevărat. Mi-a declarat în trei sau patru

rânduri — şi, desigur, fără premeditare — că în cutare epocă aveam cinci ani, în cutare alta aveam zece ani, doisprezece ani; şi, atent la aceste amănunte, apropiam datele şi nu l-am prins niciodată cu un neadevăr. Vârsta acestui om ciudat, fără vârstă, e deci, sunt sigur, treizeci şi cinci de ani. În plus, aminteşte-ţi mamă, cât de vii îi sunt ochii, cât de negru îi este părul şi cât de netedă, măcar că palidă, îi e fruntea. O fiinţă nu numai viguroasă, dar încă tânără.

Contesa coborî capul ca sub un val prea greu de gânduri amare.

— Şi omul acesta ţi-a arătat prietenie, Albert? întrebă ea cu o înfiorare nervoasă.

— Aşa cred, mamă.

— Şi... îl iubeşti şi tu?

— Îmi place, mamă, orice ar spune Franz d'Épinay care voia să mi-l înfăţişeze ca pe un om întors din altă lume.

Contesa făcu o mişcare de groază.

— Albert, reluă ea cu voce tulburată, te-am pus întotdeauna în gardă împotriva cunoştinţelor noi. Acum eşti bărbat şi ai putea să mă sfătuieşti tu. Cu toate acestea, îţi repet: fii prudent, Albert.

— Dragă mamă, pentru ca sfatul tău să-mi folosească, ar trebui să ştiu dinainte de ce să mă păzesc. Contele nu joacă niciodată; nu bea decât apă aurită cu un strop de vin spaniolesc; contele s-a prezentat aşa de bogat încât n-ar putea, fără să i se râdă în nas, să-mi ceară bani cu împrumut. Prin urmare, cum să mă tem de conte?

— Ai dreptate, spuse contesa, iar spaimele mele sunt necugetate, mai cu seamă că e vorba de un om care ţi-a salvat viaţa. Dar ascultă, Albert, tatăl tău l-a primit bine? Se impune să fim mai mult decât convenţionali cu contele. Domnul de Morcerf este uneori ocupat, afacerile îi dau nelinişti şi s-ar putea ca fără să vrea...

— Tata a fost desăvârşit, doamnă, o întrerupse Albert. Mai mult decât atât: a părut nespus de măgulit pentru două sau trei complimente îndemânatice, strecurate de conte, ca şi cum contele l-ar fi cunoscut de treizeci de ani. Desigur că fiecare din aceste mici săgeţi elogioase l-a gâdilat pe tata, adăugă râzând, căci s-au despărţit ca prietenii cei mai buni, iar domnul de Morcerf voia să-l ia la Cameră să-i asculte discursul.

Contesa nu răspunse. Era cufundată într-o reverie aşa de profundă încât ochii ei se închideau puţin câte puţin. În picioare, în faţa ei, tânărul, o privea cu iubirea aceea filială care e mai duioasă şi mai afectuoasă la copiii ale căror mame sunt încă tinere şi frumoase. Apoi, după ce văzu că ochii ei s-au închis, îi ascultă o clipă respiraţia şi, crezând-o aţipită, se depărtă în vârful picioarelor şi trase încetişor uşa.

— Îndrăcit om, murmură el, clătinând din cap. I-am prezis că va stârni senzaţie în lume. Îmi dau seama de efect după un termometru ce nu dă greş. Mama l-a remarcat. Cu siguranţă e remarcabil.

Şi coborî la grajd, nu fără o ciudă ascunsă că, fără să fi gândit măcar, contele de Monte-Cristo pusese mâna pe o pereche de cai care îi lăsau pe ai săi mai prejos în ochii cunoscătorilor. Hotărât lucru, îşi spuse, oamenii nu sunt egali. Îl voi ruga pe tata să dezvolte teoria aceasta la Cameră.

Capitolul V Bertuccio

Contele sosise între timp la el acasă; făcuse drumul în şase minute. Cele şase minute i-au fost de-ajuns ca să fie văzut de douăzeci de tineri care, cunoscând preţul cailor ce nu putuseră fi cumpăraţi de ei, dăduseră galop cailor lor pentru a-l întrezări pe splendidul senior ce-şi permitea să aibă cai de zece mii de franci unul.

Casa găsită de Ali şi care urma să-i servească drept reşedinţă în oraş lui Monte-Cristo, era situată pe dreapta când urci spre Champs-Elysées, având o curte şi o grădină; o colină foarte stufoasă, în mijlocul curţii, masca o parte din faţadă; în jurul colinei înaintau, ca două braţe, două alei, care, întinzându-se la dreapta şi la stânga, duceau trăsurile la un dublu peron, pe a cărui fiecare treaptă se găsea câte un vas de porţelan cu flori. Izolată în mijlocul unui spaţiu larg, casa avea, în afară de intrarea principală, încă una ce răspundea în strada Ponthieu.

Mai înainte ca vizitiul să-l strige pe portar, poarta masivă se răsuci în ţâţâni. Contele fusese văzut venind şi, la Paris ca şi la Roma, ca pretutindeni, era servit cu iuţeala fulgerului. Vizitiul intră, deschise semicercul fără să-şi încetinească mersul şi poarta era închisă când roţile scârţâiau încă pe nisipul aleii.

Trăsura se opri în partea stângă a peronului; doi oameni apărură la portieră: unul era Ali, care îi zâmbi stăpânului său cu o izbucnire de bucurie, care fu răsplătită de Monte-Cristo cu o simplă privire. Celălalt salută smerit şi-i oferi contelui braţul pentru a-l ajuta să coboare din trăsură.

— Îţi mulţumesc, domnule Bertuccio, spuse contele sărind cu sprinteneală cele trei trepte ale scării cupeului. Unde-i notarul?

— În salon, Excelenţă, răspunse Bertuccio.

— Dar cărţile de vizită pe care ţi-am spus să le comanzi de îndată ce vei avea numărul casei?

— Domnule conte, s-a făcut. Am fost la cel mai bun gravor de la Palais-Royal, care a executat planşa în faţa mea. Prima carte trasă a fost dusă îndată, precum a-ţi poruncit, domnului baron Danglars, deputat, Chaussée-d'Antin numărul 7; celelalte se găsesc pe căminul din dormitorul Excelenţei voastre.

— Bine, cât e ceasul?

— Patru.

Monte-Cristo dădu mănuşile, pălăria şi bastonul lacheului francez, care se năpustise din anticamera contelui de Morcerf să cheme trăsura, apoi, condus de Bertuccio, care-i arăta drumul, trecu în salonaş.

— Marmurele din anticamera asta sunt sărăcăcioase, observă Monte-Cristo. Nădăjduiesc că au să fie ridicate.

Bertuccio se înclină.

Aşa cum spusese administratorul, notarul aştepta în salonaş. O figură onestă, crescută în demnitatea rigidă a notarului de la periferie.

— Domnul este notarul însărcinat să vândă casa de ţară pe care vreau s-o cumpăr? întrebă Monte-Cristo.

— Da, domnule conte, răspunse notarul.

— Actul de vânzare e gata?

— Da, domnule conte.

— L-ai adus?

— Poftim.

— Perfect. Şi unde e casa pe care o cumpăr? întrebă Monte-Cristo cu neglijenţă, adre-sându-se pe jumătate lui Bertuccio şi jumătate notarului.

Administratorul făcu un gest care însemna: nu ştiu.

Notarul îl privi pe Monte-Cristo cu uimire.

— Cum, întrebă el, domnul conte nu ştie unde se află casa pe care o cumpără?

— Pe onoarea mea, nu, spuse contele.

— Domnul conte nu o cunoaşte?

— Cum naiba s-o cunosc? Am sosit din Cadix azi-dimineaţă, nu am fost niciodată la Paris, ba pun piciorul pentru prima oară în Franţa.

— Atunci e altceva, răspunse notarul. Casa pe care domnul conte o cumpără se găseşte în Auteuil.

La auzul cuvintelor acestora Bertuccio păli.

— Şi unde a Auteuil? întrebă Monte-Cristo.

— La doi paşi de aici, domnule conte, spuse notarul. Îndată după Passy, într-o poziţie încântătoare, în Bois de Boulogne.

— Aşa de aproape? întrebă Monte-Cristo. Dar acolo nu e la ţară. Cum dracu de mi-ai ales o casă la poarta Parisului, domnule Bertuccio?

— Eu? Exclamă administratorul, cu o grabă ciudată. Nu pe mine m-a însărcinat domnul conte cu alegerea casei. Rog pe domnul conte să-şi aducă aminte, să-şi scormonească memoria.

— A, da, zise Monte-Cristo. Îmi amintesc acum. Am citit anunţul într-un ziar şi m-am lăsat sedus de titlul mincinos: *Casă de ţară*.

— E încă timp, spuse Bertuccio, iar dacă Excelenţa voastră mă însărcinează să caut. În altă parte îi voi găsi tot ce va fi mai bun, fie la Enghien, fie la Fontenay-aux-Rosse, fie la Bellevue.

— Ba nu, spuse Monte-Cristo cu nepăsare. Din moment ce-o am pe

aceasta, o păstrez.

— Şi domnul are dreptate, spuse repede notarul care se temea că va pierde onorariul, e o proprietate încântătoare. Apă curgătoare, pădure stufoasă, locuinţă confortabilă, deşi părăsită de multă vreme. Nu mai pun la socoteală mobilierul care, deşi vechi, are mare valoare, în special astăzi când sunt căutate antichităţile. Mă iertaţi, mi se pare că domnul conte preferă moda epocii.

— Spune, continuă Monte-Cristo, e convenabilă?

— O, domnule, mai mult decât atât. E magnifică.

— Drace, să nu pierdem o atare ocazie, declară Monte-Cristo. Ai contractul, domnule notar?

Şi semnă repede, după ce aruncă o privire în punctul unde erau consemnate situaţia casei şi numele proprietarilor.

— Bertuccio, spuse el, dă domnului 55.000 de franci.

Administratorul ieşi cu paşi şovăitori şi reveni cu un teanc de bancnote pe care notarul le numără cu deprinderea omului care nu-şi primeşte dreptul decât după o cercetare atentă.

— Sunt îndeplinite toate formalităţile? întrebă contele.

— Toate, domnule conte.

— Ai cheile?

— Sunt în mâinile portarului care păzeşte casa. Poftim însă ordinul ce i-am dat, să-l instaleze pe domnul în proprietatea sa.

— Prea bine, Şi Monte-Cristo făcu notarului un semn din cap care voia să spună: „Nu mai am nevoie de dumneata şi pleacă".

— Mi se pare însă că domnul s-a înşelat, se încumetă cinstitul notar. Suma datorată e numai 50.000 de franci, iar în ea intră totul.

— Şi onorariul dumitale?

— Se găseşte în suma aceasta, domnule conte.

— Dar ai venit din Auteuil aici?

— Da, fără îndoială.

— Ei bine, trebuie, să fii plătit pentru deranj, spuse contele.

Şi îl concedie cu un gest. Notarul ieşi de-a-ndăratelea, salutând până la pământ.

Pentru prima oară în cariera sa întâlnea un asemenea client.

— Condu-l pe domnul, îi spuse contele lui Bertuccio.

Şi administratorul ieşi după notar.

De îndată ce rămase singur, contele scoase din buzunar un portofel cu încuietoare, pe care o deschise cu o cheiţă legată la gât şi de care nu se despărţea niciodată. După ce căută o clipă, se opri la o filă pe care se aflau câteva însemnări, le confruntă cu actul de vânzare, şi, adunându-şi amintirile, murmură: Auteuil, rue de la Fontaine numărul 28. Chiar asta e. Să mă încred oare într-o mărturie smulsă prin teroare religioasă sau prin teroare fizică? De altminteri, într-un ceas voi şti totul.

— Bertuccio, strigă izbind cu un ciocănaş într-o placă, ce scoase un sunet ascuţit şi prelung, ca acela al unui tam-tam. Bertuccio!

Administratorul se arătă în prag.

— Domnule Bertuccio, îl întrebă contele, parcă mi-ai spus cândva că ai călătorit în Franţa?

— Da, în anumite părţi ale Franţei.

— Cunoşti împrejurimile Parisului, nu-i aşa?

— Nu, Excelenţă, nu, răspunse administratorul cu un tremur nervos, pe care Monte-Cristo, cunoscător în materie de emoţii, îl puse cu drept cuvânt în seama unei nelinişti vii.

— Păcat, spuse el, că n-ai vizitat niciodată împrejurimile Parisului, căci seara asta vreau să îmi văd noua proprietate şi, venind cu mine, mi-ai fi dat, fără îndoială, informaţii utile.

— La Auteuil? Exclamă Bertuccio a cărui culoare arămie deveni aproape lividă. Eu să merg la Auteuil?

— Ei, dar ce este de mirare dacă ai veni la Auteuil? Când voi locui acolo, va trebui să vii, deoarece aparţii casei mele.

Bertuccio coborî capul sub privirea aspră a stăpânului şi rămase neclintit, fără să răspundă.

— Dar ce-i cu dumneata? Mă faci să sun a doua oară pentru trăsură? Se miră Monte-Cristo, cu tonul pe care Ludovic al XIV-lea l-a întrebuinţat rostind faimosul: „Era cât pe-aci să aştept".

Bertuccio făcu un singur salt din salonaş în anticameră şi strigă cu voce răguşită:

— Caii Excelenţei sale!

Monte-Cristo scrise două sau trei scrisori. Când pecetluia ultima scrisoare, administratorul reapăru.

— Trăsura Excelenţei sale e la poartă.

— Bine, ia-ţi mănuşile şi pălăria, spuse Monte-Cristo.

— Trebuie să merg cu domnul conte? Exclamă Bertuccio.

— Fără îndoială, e nevoie să dai ordine acolo, căci cred că am să locuiesc în casa aceea.

Nu se mai pomenise ca cineva să aibă replică la o poruncă a contelui; de aceea, fără să schiţeze vreo obiecţie, administratorul îşi ascultă stăpânul, care se urcă în trăsură şi îi făcu semn să-l urmeze. Administratorul se aşeză respectuos pe bancheta din faţă.

Capitolul VI Casa din Auteuil

Monte-Cristo remarcase că, atunci când a coborât de pe peron, Bertuccio se închinase aşa cum se închină corsicanii, adică tăind aerul în formă de cruce cu degetul şi că, suindu-se în trăsură, mormăise în şoaptă o

rugăciune scurtă. Oricine altul s-ar fi înduioşat de temerea ciudată pe care vrednicul administrator o manifestase pentru promenada plănuită de conte *extra muros*. Dar, după cât se pare, acesta era prea curios pentru a-l scuti pe Bertuccio de micul voiaj.

În douăzeci de minute ajunseră la Auteuil. Emoţia administratorului sporise. Intrând în sat, Bertuccio, care se ghemuise în colţul trăsurii, începu să examineze cu emoţie înfrigurată casele pe dinaintea cărora treceau.

— Să spui să oprească pe rue de la Fontaine numărul 28, îi spuse contele, fixându-şi privirea fără milă asupra celui căruia îi dădea acest ordin.

Sudoarea se ivi pe chipul lui Bertuccio. Totuşi el se supuse şi, aplecându-se afară din trăsură, strigă vizitiului:

— Rue de la Fontaine, numărul 28!

Numărul 28 se găsea în capătul satului. Între timp, noaptea venise sau, mai bine-zis, un nor negru, încărcat de electricitate, dădea întunericului prematur aparenţa şi solemnitatea unui episod dramatic. Trăsura se opri şi valetul se repezi să deschidă uşa.

— Domnule Bertuccio, dumneata nu cobori? Rămâi în trăsură? Dar la ce naiba te gândeşti astă-seară?

Bertuccio se năpusti afară şi îşi întinse umărul contelui care, de data aceasta, se sprijini de el coborând una câte una cele trei trepte ale scării cupeului.

— Bate, spuse contele şi anunţă-mă.

Bertuccio bătu, poarta se deschise şi portarul se arătă.

— Ce e? întrebă el.

— Noul dumitale stăpân, spuse valetul şi întinse portarului hârtia dată de notar.

— Cum, casa e vândută? întrebă portarul. Domnul vine să locuiască aici?

— Da, prietene, spuse contele şi voi căuta să nu ai motive să-l regreţi pe fostul dumitale stăpân.

— O, domnule, spuse portarul, nu voi avea motive să-l regret prea mult, căci îl vedeam foarte rar. De mai bine de cinci ani n-a venit şi a făcut bine vânzând o casă care nu-i producea nimic.

— Dar cum se numeşte fostul dumitale stăpân? întrebă Monte-Cristo.

— Domnul marchiz de Saint-Méran. Sunt sigur că nu a vândut casa cu cât l-a costat.

— Marchizul de Saint-Méran? întrebă Monte-Cristo. Mi se pare că acest nume nu mi-e necunoscut, spuse contele. Marchizul de Saint-Méran... Şi păru că se străduieşte să-şi aducă aminte.

— Un nobil bătrân, continuă portarul, un slujitor credincios al Bourbonilor. Avea o singură fiică, pe care o măritase cu domnul de Villefort, fost procuror regal la Nimes şi apoi la Versailles.

Monte-Cristo îi aruncă o privire lui Bertuccio, care era mai livid decât zidul de care se rezema să nu cadă.

— Şi fiica aceasta nu a murit? întrebă Monte-Cristo. Mi se pare că am auzit vorbindu-se.

— Da, domnule, acum 21 de ani, iar de atunci noi nu l-am mai văzut nici de trei ori pe sărmanul marchiz.

— Mulţumesc, mulţumesc, spuse Monte-Cristo, judecând după înmărmurirea administratorului că nu putea să întindă coarda mai mult fără riscul de a se rupe. Mulţumesc. Fă lumină!

— Să-l însoţesc pe domnul?

— Nu e nevoie. Domnul Bertuccio îmi va lumina. Şi Monte-Cristo îşi însoţi cuvintele cu două piese de aur care stârniră o explozie de binecuvântări şi suspine.

— Mă iertaţi, domnule, n-am lumânări aici, spuse portarul, după ce căută zadarnic pe marginea căminului şi pe laviţele înconjurătoare.

— Bertuccio, ia una din lanternele trăsurii şi arată-mi apartamentele, spuse contele.

Administratorul se supuse fără cârtire, dar se vedea lesne, după tremurul mânii care ţinea lanterna, cât de greu îi era să îndeplinească ordinul.

Străbătură un parter vast. Apoi primul etaj, compus dintr-un salon, o sala de baie şi două camere de culcare. Printr-unul din dormitoare, ajungeai la o scară răsucită, al cărei capăt dădea în grădină.

— O scară de ieşire, spuse contele, destul de comodă. Luminează-mi, domnule Bertuccio. Ia-o înainte şi să mergem acolo unde ne va duce scara aceasta.

— Duce în grădină, domnule, suspină Bertuccio.

— Dar de unde ştii dumneata, rogu-te?

— Vreau să spun că e firesc să ducă.

Bertuccio scoase un oftat şi merse înainte. Scara ducea în adevăr, în grădină.

La uşa de afară, administratorul se opri.

— Haide, domnule Bertuccio, spuse contele.

Dar acesta era năucit, prostit, zdrobit. Ochii lui rătăciţi căutau în juru-i urmele unui trecut grozav, iar cu mâinile crispate încerca parcă să alunge amintiri înfricoşătoare.

— Ei? Stărui contele.

— Nu, nu, strigă Bertuccio, punând mâna pe colţul peretelui interior. Nu, domnule, mai departe nu merg, este cu neputinţă.

— Ce înseamnă asta? Se auzi vocea poruncitoare a lui Monte-Cristo.

— Domnule, vedeţi bine că ceea ce se întâmplă nu este natural, exclamă administratorul. Că, având de cumpărat o casă la Paris, o cumpăraţi exact la Auteuil şi cumpărând-o la Auteuil, casa se găseşte în rue de la

Fontaine numărul 28. O, de ce nu v-am spus totul acolo, Monseniore! Nu mi-aţi fi pretins, desigur, să vin. Nădăjduiam că locuinţa va fi alta. Parcă n-ar mai exista la Auteuil altă casă decât aceea a crimei.

— Oho, exclamă Monte-Cristo oprindu-se brusc. Ce cuvânt greu ai rostit! Om afurisit! Corsican încăpăţânat, umbli tot cu mistere şi superstiţii? Haide, ia lanterna şi să vizităm grădina. Nădăjduiesc că, fiind cu mine, n-o să-ţi fie frică.

Bertuccio ridică lanterna şi se supuse. Deschizând uşa, zăriră un cer alburiu pe care luna se străduia zadarnic să lupte împotriva norilor ce o acopereau cu valurile lor sumbre. Ea le lumină o clipă, iar ele se pierdeau apoi şi mai posomorâte în adâncurile infinitului.

Administratorul vru să apuce la stânga.

— Nu, domnule, îi spuse Monte-Cristo. De ce să mergem de-a lungul aleilor? Uite o peluză frumoasă, s-o luăm înainte.

Bertuccio îşi şterse sudoarea care curgea pe fruntea sa, dar nu se supuse; continuă s-o ia spre stânga. Monte-Cristo se abătea, dimpotrivă, la dreapta. Când ajunse lângă un pâlc de arbori, se opri.

Administratorul nu putu să se stăpânească.

— Depărtaţi-vă, domnule! Strigă el. Vă implor, depărtaţi-vă! Staţi exact în locul acela.

— În ce loc?

— În locul în care el a căzut...

— Dragă domnule Bertuccio, râse Monte-Cristo. Vino-ţi în fire, te rog. Nu ne găsim aci la Sartena sau la Corte. Aici nu sunt mărăcinişurile Corsicii, ci e o grădină englezească, rău întreţinută, recunosc, dar care nu trebuie calomniată pentru asta.

— Domnule, nu rămâneţi acolo, nu rămâneţi acolo, vă implor!

— Mi se pare că îţi pierzi mintea, Bertuccio, zise contele cu răceală. Dacă este aşa, înştiinţează-mă, căci te voi interna într-o casă de sănătate mai înainte de a se întâmpla o nenorocire.

— Oh, Excelenţă, nenorocirea s-a întâmplat, gemu Bertuccio, clătinând din cap şi împreunându-şi mâinile într-o atitudine care l-ar fi făcut pe conte să râdă, dacă gândul unui interes superior nu-l subjuga în momentul acela şi nu-l făcea foarte atent la cele mai neînsemnate izbucniri ale unei conştiinţe înfricoşate.

— Domnule Bcrtuccio, spuse contele, mi-e foarte uşor să-ţi spun că, tot gesticulând, îţi sucşti braţele şi că rostogoleşti nişte ochi ca un posedat din al cărui trup diavolul nu vrea să iasă; dar mai totdeauna am băgat de seamă că diavolul cel mai îndărătnic în a rămâne la postul său e un secret. Te ştiam corsican, te ştiam sumbru şi rumegând totdeauna o poveste veche privitoare la o *vendetă*, şi-ţi treceam cu vederea acestea în Italia, deoarece în Italia lucrurile acestea sunt obişnuite, dar în Franţa asasinatul e considerat în genere ca un lucru de foarte prost-gust. De el se ocupă jandarmii,

judecătorii îl condamnă, iar eşafoadele îl răzbună.

Bertuccio îşi împreună mâinile şi, deoarece în timp ce făcea diferite gesturi, nu se despărţea de lanternă, lumina îi lumină chipul tulburat.

Monte-Cristo îl observă aşa cum la Roma observase supliciul lui Andrea; apoi, cu un ton care strecură un fior nou în corpul bietului administrator, continuă:

— Aşadar, abatele Busoni m-a minţit, când, după călătoria sa în Franţa, în 1829, te-a trimis la mine cu o scrisoare de recomandare în care îmi lăuda preţioasele dumitale calităţi. Uite, îi voi scrie abatelui. Am să-l trag la răspundere pentru protejatul său şi am să aflu, fără îndoială, ce e cu afacerea asta a asasinatului. Te previn însă, domnule Bertuccio, că, atunci când trăiesc într-o ţară, sunt obişnuit să mă conformez legilor ei şi că nu am poftă să mă cert pentru dumneata cu justiţia Franţei.

— O, să nu faceţi asta, Excelenţă. V-am servit cu credinţă, nu e aşa? Exclamă Bertuccio deznădăjduit, am fost totdeauna un om cinstit şi am făcut fapte bune mai mult decât mi-a stat în putinţă.

— Nu tăgăduiesc, consimţi contele, dar de ce dracu te agiţi aşa? E semn rău. O conştiinţă curată nu pune atâta paloare pe obraji, atâta febră în mâinile unui om...

— Dar, domnule conte, reluă Bertuccio şovăielnic, nu mi-aţi spus chiar dumneavoastră că domnul abate Busoni, care a auzit spovedania mea în închisoarea din Nimes, v-a avertizat, trimiţându-mă la dumneavoastră, că am un păcat greu pe suflet?

— Da, dar deoarece el mi te trimitea spunându-mi că vei fi un administrator excelent, am crezut că ai furat. Atâta tot.

— O, domnule conte! Glăsui Bertuccio cu resemnare.

— Sau că, întrucât erai corsican, n-ai putut să rezişti dorinţei de a găuri o piele, aşa cum se spune în ţara voastră.

— Ei, da, Monseniore, da, bunul meu nobil, acesta-i adevărul! Strigă Bertuccio, aruncându-se la picioarele contelui. Da, o răzbunare, o simplă răzbunare, jur.

— Înţeleg, dar ceea ce nu înţeleg e că tocmai casa aceasta te-a tulburat aşa de mult.

— Dar nu e oare firesc, Monseniore, dacă răzbunarea a fost săvârşită în casa aceasta? întrebă Bertuccio.

— Cum în casa mea?

— O, Monseniore, ca nu era încă a dumneavoastră, răspunse Bertuccio cu naivitate.

— Dar a cui era? A domnului marchiz de Saint-Méran, după cum îmi pare că ne-a spus notarul? Ce naiba ai avut să te răzbuni împotriva marchizului de Saint-Méran?

— Nu de el era vorba, Monseniore, ci de altcineva.

— Ciudată întâlnire, spuse Monte-Cristo, cedând parcă reflexiilor

sale, să te găseşti aşa, din întâmplare, fără vreo pregătire, într-o casă unde s-a întâmplat o scenă ce-ţi trezeşte remuşcări grozave!

— Monseniore, se lamentă administratorul, fatalitatea orânduieşte toate acestea, sunt sigur. Mai întâi, dumneavoastră cumpăraţi o casă exact la Auteuil, iar casa e aceea unde eu am săvârşit un asasinat. Coborâţi în grădină exact pe scara pe unde a coborât el, vă opriţi exact în locul unde el a primit lovitura. La doi paşi, sub platanul acesta, era groapa unde el şi-a îngropat copilul. Toate acestea nu sunt întâmplare, nu, căci în acest caz, întâmplarea prea ar semăna Providenţei.

— Ei, bine, domnule corsican, să presupunem că este Providenţa; eu presupun totdeauna ceea ce alţii vor. De altminteri, minţilor bolnave trebuie să li se facă concesii. Haide, adună-ţi minţile şi povesteşte-mi.

— Nu am povestit întâmplarea decât o dată şi atunci am povestit-o abatelui Busoni. Astfel de lucruri, adăugă Bertuccio, clătinând din cap, nu se spun decât sub pecetea spovedaniei.

— În cazul acesta, dragă Bertuccio, spuse contele, te voi trimite înapoi la duhovnicul dumitale să vorbiţi despre tainele voastre. Mie însă mi-e frică de o gazdă înspăimântată de astfel de fantome. Nu-mi place ca oamenii mei să nu aibă curajul de a se plimba seara prin grădina mea. Apoi, mărturisesc, nu prea ţin la vizita vreunui comisar de poliţie. Căci află de la mine, maestre Bertuccio, în Italia justiţia nu e plătită decât dacă tace, dar în Franţa, dimpotrivă, n-o plăteşti decât dacă vorbeşte. La naiba, te credeam întrucâtva corsican, foarte mult contrabandist, un administrator iscusit, dar văd că mai ai şi alte coarde la arcul dumitale. Nu-mi mai aparţii, domnule Bertuccio.

— O, Monseniore, Monseniore, exclamă administratorul înfricoşat la auzul ameninţării. Dacă e nevoie numai de atât pentru a rămâne în serviciul dumneavoastră, am să vorbesc, am să spun totul, iar dacă vă părăsesc, vă voi părăsi pentru a merge la eşafod.

— În cazul acesta, se schimbă lucrurile, spuse Monte-Cristo. Dar dacă vrei să minţi, ia seama: e mai bine să nu mai vorbeşti deloc.

— Nu, domnule, vă jur pe sufletul meu că vă voi spune totul. Nici chiar abatele Busoni n-a ştiut decât o parte din taina mea. Mai întâi însă, vă implor, depărtaţi-vă de platanul acela. Uite, luna înăbuşe norul şi acolo, aşezat cum sunteţi, înfăşurat cu o manta ca aceasta, care ascunde statura dumneavoastră şi care seamănă cu a domnului de Villefort...

— Cum, exclamă Monte-Cristo, domnul de Villefort...

— Excelenţa voastră îl cunoaşte?

— Fostul procuror regal din Nimes?

— Da.

— Care se însurase cu fiica marchizului de Saint-Méran?

— Da.

— Care avea în barou reputaţia celui mai onest, mai sever, mai rigid

magistrat?

— Ei, bine, domnule, exclamă Bertuccio, omul acela cu reputaţia fără cusur... Era un infam.

— Eh, nu se poate, spuse Monte-Cristo.

— E totuşi cum vă spun.

— Adevărat? întrebă Monte-Cristo. Şi ai dovada?

— Cel puţin am avut-o.

— Şi ai pierdut-o, nătărăule?

— Da, dar căutând bine, poate fi regăsită.

— Ia, povesteşte-mi, domnule Bertuccio, căci lucrul începe să mă intereseze cu adevărat, spuse contele. Şi, fredonând o arie din *Lucia*, contele se aşeză pe bancă, în timp ce Bertuccio îl urma, rechemându-şi amintirile.

Bertuccio rămase în picioare, în faţa lui.

Capitolul VII Vendeta

— De unde doreşte domnul conte să reiau firul? întrebă Bertuccio.

— De unde vrei, spuse Monte-Cristo, deoarece nu ştiu absolut nimic.

— Îmi închipuiam totuşi că domnul abate Busoni i-a spus Excelenţei voastre.

— Da, câteva amănunte, fără îndoială, dar de atunci au trecut şapte, opt ani şi am uitat totul.

— În cazul acesta pot, fără teamă că o voi plictisi pe Excelenţa voastră...

— Haide, domnule Bertuccio, haide, îmi vei ţine loc de gazetă de seară.

— Lucrurile datează din 1815.

— Aha, este cam mult de atunci, remarcă Monte-Cristo.

— Da, domnule şi cu toate acestea cele mai mărunte detalii sunt aşa de vii în memoria mea, de parcă s-ar fi întâmplat ieri. Aveam un frate, un frate mai mare, care era în serviciul împăratului. Ajunsese locotenent într-un regiment format în întregime din corsicani. Fratele acesta era singurul meu prieten. Rămăsesem orfani, eu la 5 ani, el la 18. Mă crescuse ca şi cum aş fi fost fiul lui. În 1814, sub Bourboni, el se însurase. Împăratul se înapoia din insula Elba, fratele meu reintră îndată în servici şi, rănit uşor la Waterloo, se retrase împreună cu armata dincolo de Loira.

— Dar dumneata îmi povesteşti istoria celor *O sută de zile*, domnule Bertuccio şi ea e încheiată dacă nu mă înşel.

— Scuzaţi-mă, Excelenţă, însă aceste prime amănunte sunt necesare şi mi-aţi făgăduit că veţi asculta cu răbdare.

— Haide, haide, am spus numai o vorbă.

— Într-o zi primirăm o scrisoare. Trebuie să vă spun că noi locuiam în cătunul Rogliano, la marginea capului Cersica. Scrisoarea venea de la fratele meu, care ne spunea că armata era concediată şi că se înapoia prin Châteauroux, Clairmont-Ferrand, Le Puy şi Nimes. Mă ruga ca, dacă am ceva bani, să-i trimit la Nimes unui cunoscut al nostru, hangiu, cu care aveam oarecare legături.

— De contrabandă.

— O, domnule conte, omul trebuie să trăiască.

— Desigur, continuă.

— Îl iubeam din tot sufletul pe fratele meu, v-am mai spus, Excelenţă. De aceea, mă hotărâi nu să-i trimit banii, ci să-i duc eu însumi. Aveam o mie de franci. Lăsai cinci sute Assuntei, cumnata mea, luai celelalte cinci sute şi pornii la drum spre Nimes. Era lucru uşor, aveam barca, o încărcătură de tutun pe mare, totul venea în ajutorul planului meu. Dar, după ce făcui încărcătura, vântul deveni potrivnic, astfel că, timp de patru sau cinci zile, n-am putut să intrăm în Rhône. În sfârşit, izbutirăm. Urcarăm până la Arles, lăsai barca între Bellegarde şi Beaucaire şi pornii spre Nimes.

— Ajungem, nu-i aşa?

— Da, domnule. Scuzaţi-mă, dar precum Excelenţa voastră va vedea, nu-i povestesc decât lucrurile absolut necesare. Tocmai atunci aveau loc faimoasele masacre din sud. Doi-trei tâlhari care se numeau Treistaillon, Truphemy şi Graffan, ucideau pe străzi pe toţi cei bănuiţi de bonapartism. Domnul conte a auzit, desigur, despre aceste asasinate.

— Vag. În epoca aceea mă aflam, foarte departe de Franţa. Urmează.

— Când intrai în Nimes, călcai pur şi simplu în sânge. Întâlneai la fiecare pas cadavre: asasinii, organizaţi în bande, ucideau, jefuiau şi ardeau. La vederea acestui carnagiu, mă trecu un fior, nu pentru mine. Eu, simplu pescar corsican, nu prea aveam motive să mă tem. Dimpotrivă, epoca aceea era favorabilă nouă, contrabandiştilor. Mă temeam însă pentru fratele meu, soldat al Imperiului, revenit din armata Loirei cu uniformă şi epoleţi.

Alergai la hangiul nostru. Presimţirile nu mă înşelaseră: fratele meu sosise în ajun la Nimes şi, chiar la poarta celui la care venea să ceară ospitalitate, a fost asasinat. Mă străduii din răsputeri să-i aflu pe ucigaşi, dar nimeni nu îndrăzni să-mi spună numele lor, într-atât se temea de ei lumea. Mă gândii atunci la justiţia franceză despre care mi se vorbise aşa de mult, care nu se teme de nimic şi mă înfăţişai procurorului regal.

— Iar procurorul regal se numea Villefort, nu-i aşa? întrebă Monte-Cristo cu neglijenţă.

— Da, Excelenţă; venea din Marsilia, unde fusese substituit. Căpătase avansarea graţie zelului său. Se spunea că era unul dintre cei dintâi care

anunţaseră guvernului debarcarea din insula Elba.

— Prin urmare, te-ai prezentat la el.

— Domnule, îi spusei, fratele meu a fost asasinat ieri pe străzile oraşului, nu ştiu de cine, dar misiunea dumneavoastră e să aflaţi. Sunteţi aici şeful justiţiei şi justiţiei îi revine datoria de a răzbuna pe cei pe care n-a ştiut să-i apere.

— Şi ce era fratele dumitale? întrebă procurorul regal.

— Locotenent în batalionul corsican.

— Prin urmare, un soldat al uzurpatorului.

— Un soldat al armatei franceze.

— Ei bine, răspunse el, s-a servit de sabie şi a pierit prin sabie.

— Vă înşelaţi, domnule, a pierit prin pumnal.

— Ce vrei să fac eu? Mă întrebă magistratul.

— Dar v-am spus: vreau să-l răzbunaţi.

— Împotriva cui?

— A asasinilor săi.

— Dar ce, eu îi cunosc?

— Căutaţi-i.

— Pentru ce? Fratele dumitale s-o fi certat cu cineva şi s-o fi bătut în duel. Toţi foştii ostaşi se dedau la excese care le izbuteau sub Imperiu, dar cu care li se înfundă acum. Oamenilor noştri din sud nu le plac nici soldaţii, nici excesele.

— Domnule, reluai eu, nu vă rog pentru mine, eu voi plânge şi mă voi răzbuna; dar bietul meu frate avea o soţie. Dacă mi s-ar întâmpla o nenorocire şi mie, biata fiinţă va muri de foame, căci ea trăia numai prin munca fratelui meu. Cereţi pentru ea o mică pensie de la guvern.

— Fiecare revoluţie are catastrofele ei, răspunse domnul de Villefort. Fratele dumitale a fost victima acesteia. E o nenorocire, dar guvernul nu datorează pentru asta nimic familiei dumitale. Dacă ar trebui să judecăm toate răzbunările pe care partizanii uzurpatorului le-au săvârşit împotriva partizanilor regelui când, la rândul lor, dispuneau de putere, poate că astăzi fratele dumitale ar fi condamnat la moarte. Ceea ce se întâmplă e foarte natural, căci e legea represaliilor.

— Cum, domnule, strigai eu, e cu putinţă să-mi vorbiţi aşa, dumneavoastră, un magistrat?

— Toţi corsicanii sunt nebuni, pe onoarea mea! Răspunse domnul Villefort. Ei cred că şi acum compatriotul lor e împărat. Eşti în întârziere, dragă. Trebuia să vii să-mi spui asta acum două luni. Astăzi e prea târziu. Pleacă, iar dacă nu pleci, dau ordin să fii alungat.

Îl privii o clipă să văd dacă mai puteam nădăjdui ceva de la o nouă rugăminte. Omul era de piatră. M-apropiai de el:

— Ei bine, îi spusei în şoaptă, deoarece îi cunoaşteţi pe corsicani, ştiţi desigur cum îşi ţin ei cuvântul. Socotiţi că s-a făcut bine cu răpunerea

fratelui meu care era bonapartist, deoarece dumneavoastră sunteţi regalist. Uite, eu, care de asemeni sunt bonapartist, vă declar un lucru: că vă voi ucide. Vă declar din momentul acesta *vendeta*. Aşadar, ţineţi seama şi păziţi-vă. Căci, la prima ocazie când ne vom găsi faţă în faţă, ultimul dumneavoastră ceas va fi sunat. Şi, mai înainte ca el să se trezească din uimire, deschisei uşa şi fugii.

— Hm, cu figura dumitale cinstită faci lucrurile astea, domnule Bertuccio? Ba încă unui procuror regal? Se miră Monte-Cristo. Mă rog, ştia el măcar ce înseamnă cuvântul *vendeta*?

— Ştia aşa de bine, că, din clipa aceea, nu mai ieşi singur. Se zăvorî în casă şi mă puse în urmărire. Din fericire, stăteam aşa de bine ascuns încât nu putu să mă găsească. Îl cuprinse frica. Tremura la gândul de a mai întârzia în Nimes. Solicită mutarea şi, deoarece era într-adevăr un om influent, fu numit la Versailles. Dumneavoastră ştiţi însă că distanţa nu există pentru un corsican care a jurat să se răzbune pe duşmanul său, iar trăsura sa, oricât de bine condusă, n-a fost niciodată cu mai mult de jumătate de zi înaintea mea care, totuşi, o urmăream pe jos.

... Important nu era să-l ucid. Găsisem prilejul de o sută de ori; trebuia să-l ucid fără ca să fiu descoperit şi, mai cu seamă, fără să fiu arestat. De acum încolo nu-mi mai aparţineam: trebuia să o ocrotesc şi s-o hrănesc pe cumnata mea. Îl pândii pe domnul de Villefort timp de trei luni. Timp de trei luni el nu făcu un pas, o plimbare, fără ca privirea mea să nu-l însoţească în tot locul. Aflai în cele din urmă că venea în taină la Auteuil. Îl însoţii şi aici şi-l văzui intrând în casa unde ne aflăm acum. Atât numai că, în loc să intre ca toată lumea prin poarta cea mare de la stradă, venea, fie călare, fie cu trăsura, lăsa trăsura sau calul la han şi intra prin portiţa pe care o vedeţi colo.

Monte-Cristo făcu din cap un semn care dovedea că distinge, într-adevăr, în întuneric intrarea indicată de Bertuccio.

— Nu mai aveam treabă la Versailles, aşa că mă stabilii la Auteuil şi mă informai. Dacă voiam să-l prind, de bunăseamă că aici trebuia să întind cursa. Casa aparţinea, după cum portarul i-a spus Excelenţei voastre, domnului de Saint-Méran, socrul lui Villefort. Domnul de Saint-Méran locuia la Marsilia, ca atare locuinţa aceasta nu-i folosea. De aceea se spunea că o închiriase unei tinere văduve, care nu era cunoscută decât sub numele de Baroana.

Într-adevăr, într-o seară, privind pe deasupra zidului, văzui o femeie tânără şi frumoasă care se plimba singură prin grădina pe care nici o fereastră străină n-o domina. Privea mereu spre portiţă şi înţelesei că în seara aceea îl aştepta pe domnul de Villefort. Când fu îndeajuns de aproape de mine, pentru ca, în ciuda întunericului, să-i pot distinge trăsăturile, văzui o femeie tânără, frumoasă, de 18, 19 ani, înaltă şi blondă. Deoarece era îmbrăcată cu un capot simplu şi nimic nu-i ascundea talia, observai că era

însărcinată şi că sarcina părea destul de înaintată. După câteva momente se deschise portiţa. Intră un bărbat şi tânăra femeie alergă cât putu mai repede în întâmpinarea lui. Se îmbrăţişară, se sărutară cu dragoste şi intra-ră împreună în casă.

Bărbatul era domnul de Villefort. Socotii că la ieşire, mai cu seamă dacă ieşea noaptea, avea să străbată singur grădina în toată lungimea ei.

— Ai aflat apoi numele femeii? întrebă contele.

— Nu, Excelenţă, răspunse Bertuccio. Veţi vedea că n-am avut timp să-l aflu.

— Urmează.

— Poate că în seara aceea, reluă Bertuccio, aş fi putut să-l ucid pe procurorul regal; dar nu cunoşteam încă destul de bine grădina în toate amănuntele ei. Mă temui că n-am să-l pot ucide fulgerător şi că, dacă alerga cineva la strigătele lui, n-am să pot fugi. Amânai hotărârea pentru întâlnirea viitoare şi, pentru ca nimic să nu-mi scape, închiriai o odăiţă ce dădea spre stradă. Peste trei zile, pe la şapte seara, văzui ieşind din casă un servitor călare ce porni pe drumul spre Sèvres. Îmi închipuii că se ducea la Versailles. Nu mă înşelam. După trei ceasuri, omul se înapoia acoperit de praf. Mesajul său era terminat. După zece minute, un alt bărbat, pe jos, înfăşurat într-o manta, deschise portiţa grădinii, portiţă care fu încuiată în urma lui. Coborâi repede. Măcar că nu văzusem chipul lui Villefort, îl recunoscui după bătaia inimii mele. Străbătui strada, ajunsei la o piatră pusă în colţul zidului şi de pe care privisem în grădină întâia oară. De data aceasta, nu mă mulţumii să privesc, scosei cuţitul din buzunar, mă încredinţai că vârful era ascuţit bine şi sării peste zid. Prima mea grijă a fost să alerg la poartă. El lăsase cheia înăuntru, împingând numai zăvorul. Nimic nu-mi împiedica deci fuga înspre partea aceasta. Mă apucai să studiez împrejurimile. Grădina forma un dreptunghi, la mijloc se întindea o peluză de iarbă fină englezească, la colţurile peluzei erau pâlcuri de copaci cu frunzişul stufos, toate acestea laolaltă cu flori de toamnă. Pentru a merge din casă la portiţă, sau de la portiţă la casă, fie că intra, fie că ieşea, domnul Villefort era obligat să treacă pe lângă unul din aceste pâlcuri.

Era sfârşitul lui septembrie. Vântul sufla cu putere, luna palidă, acoperită în fiecare clipă de nori groşi ce lunecau repede pe cer, înălbea nisipul aleilor care duceau spre casă, dar nu putea să străpungă întunericul copacilor stufoşi printre care un om putea rămâne ascuns fără teama de a fi zărit.

Mă ascunsei lângă copacii cei mai apropiaţi pe lingă care Villefort avea să treacă. Abia mă furişasem şi, printre răbufnirile vântului care încovoia copacii deasupra frunţii mele, mi se păru că disting nişte gemete. Ştiţi însă sau, mai bine-zis, nu ştiţi domnule conte, că celui care aşteaptă momentul săvârşirii unui asasinat i se pare totdeauna că aude strigăte înăbuşite. Trecură două ceasuri în răstimpul cărora avui în mai multe

rânduri impresia că aud aceleaşi gemete. Miezul nopţii sună. Pe când ultima bătaie vibra încă lugubru şi puternic, zării o licărire luminând ferestrele scării tăinuite pe unde am coborât adineauri şi noi. Uşa se deschise, omul cu manta reapăru. Momentul grozav sosie; dar mă pregătisem atâta vreme pentru acest moment încât nimic din mine nu şovăi. Scosei cuţitul, îl desfăcui şi mă pregătii.

Omul cu manta veni drept spre mine, dar, pe măsură ce înainta în spaţiul descoperit, mi se părea că în mâna dreaptă ţinea o armă. Îmi fu frică nu de luptă, ci de un insucces. Când ajunse la câţiva paşi de mine, văzui că ceea ce socotisem o armă nu era decât o cazma. Nu putusem încă ghici în ce scop ţinea o cazma în mână domnul de Villefort, când se opri la marginea pâlcului de copaci, aruncă o privire în juru-i şi începu să sape o groapă. Abia atunci observai că avea ceva în manta şi că aşezase obiectul pe peluză, ca să fie mai liber în mişcări. Mărturisesc că puţină curiozitate se strecură în ura mea: vrui să văd ce face acolo Villefort. Rămăsei nemişcat, cu răsuflarea tăiată. Aşteptai... Apoi îmi veni o idee care se confirmă, văzându-l pe procurorul regal scoţând de sub manta o lădiţă.

Îl lăsai să aşeze lădiţa în groapă şi să tragă pământul peste ea. După aceea, el călcă peste pământul proaspăt, pentru a şterge urma operei nocturne. Mă năpustii atunci asupra lui şi-i implântai cuţitul în piept, spunându-i:

— Eu sunt Giovani Bertuccio! Moartea ta pentru fratele meu, comoara ta pentru văduva lui; precum vezi, răzbunarea mea e mai desăvârşită decât nădăjduiam.

Nu ştiu dacă el mi-a auzit cuvintele. Nu cred, căci a căzut fără să scoată un strigăt. Simţii valurile sângelui său ţâşnind fierbinţi pe mâinile şi pe chipul meu; dar eram ameţit, în delir. Sângele mă răcorea în loc să mă ardă. Într-o clipă, dezgropai lădiţa cu ajutorul cazmalei. Apoi, ca să nu se vadă că am scos-o, acoperii la rândul meu groapa, aruncai cazmaua peste zid, mă năpustii prin poarta pe care o încuiai de două ori, luând cheia cu mine.

— Bravo, spuse Monte-Cristo, a fost, după câte văd, un mic asasinat însoţit de furt.

— Nu, Excelenţă, răspunse Bertuccio, o vendeta urmată de despăgubire.

— Dar suma era cel puţin însemnată?

— Nu erau bani acolo.

— A, da, mi-aduc aminte, zise Monte-Cristo. Mi-ai vorbit îmi pare de un copil.

— Întocmai, Excelenţă. Alergai la râu, mă aşezai pe parapet şi, zorit să aflu conţinutul lădiţei, smulsei broasca cu cuţitul. Într-un scutec fin era înfăşurat un copil nou-născut; faţa lui congestionată, mâinile vinete anunţau că sucombase, desigur în urma unei asfixii, pricinuite de cordonul ombilical

înfăşurat de după gât; cu toate acestea, pentru că încă nu era rece, şovăii să-l arunc în apa care curgea la picioarele mele. Într-adevăr, peste o clipă, mi se păru că simt o bătaie uşoară în piept. Eliberai gâtul de cordonul care îl înfăşura şi, deoarece fusesem infirmier la spitalul din Bastia, făcui ce ar fi putut să facă un medic în împrejurarea aceasta, adică îi suflai, plin de curaj, aer în plămâni, astfel că, după un sfert de oră de sforţări extraordinare, îl văzui respirând şi auzii un ţipăt ieşind din pieptul lui. Scosei la rândul meu un strigăt, dar un strigăt de bucurie. Dumnezeu nu mă blesteamă deci, îmi spusei, căci îngăduie să redau viaţa unei făpturi omeneşti în schimbul vieţii pe care am răpit-o alteia.

— Şi ce ai făcut cu copilul? întrebă Monte-Cristo. Era un bagaj destul de împovărător pentru un om care avea nevoie să fugă.

— De aceea, nu mă gândii nici o clipă măcar să-l păstrez. Ştiam însă că există la Paris un azil unde aceste biete fiinţe sunt primite. Trecând dincolo de barieră, declarai că am găsit copilul pe drum şi mă informai. Lădiţa era convingătoare. Scutecele fine arătau că micuţul aparţinea unor părinţi bogaţi. Sângele cu care eram acoperit putea să aparţină tot aşa de bine copilului, ca şi altei făpturi. Nu mi se făcu nici o obiecţie. Mi se indică azilul care se afla la capătul străzii Enfer şi, după ce avui grijă să tai scutecul în două, astfel ca una din cele două litere care îl însemnau să rămână la copil, pe când cealaltă va fi păstrată de mine, depusei povara în turn, sunai şi o rupsei la fugă. După 15 zile mă găseam la Rogliano şi îi spuneam Assuntei:

— Consolează-te, surioară; Israel e mort, dar l-am răzbunat. Ea îmi ceru ex-plicaţii şi îi povestii totul.

— Giovanni, îmi spuse Assunta, ar fi trebuit să aduci copilul. I-am fi ţinut noi loc de părinţii pe care i-a pierdut, l-am fi botezat Benedetto şi, pentru fapta aceasta bună, Dumnezeu ne-ar fi binecuvântat.

Drept orice răspuns, îi dădui jumătate din scutecul pe care îl păstrasem; ca să poată cere copilul dacă vom deveni mai bogaţi.

— Şi ce litere se aflau pe scutec? întrebă Monte-Cristo.

— Un H şi un N, având deasupra un şirag de baron.

— Dacă nu mă înşel, vrei să spui blazon, domnule Bertuccio. Unde naiba ţi-ai făcut studiile heraldice?

— În serviciul dumneavoastră, domnule conte, se învaţă orice.

— Urmează, sunt curios să ştiu două lucruri.

— Care, Monseniore?

— Ce a devenit băieţaşul. Nu mi-ai spus că era un băieţaş, domnule Bertuccio?

— Nu, Excelenţă. Nu-mi amintesc să vă fi vorbit despre asta.

— A, mi s-a părut. Poate m-am înşelat.

— Nu, nu v-aţi înşelat, căci era într-adevăr un băieţaş; dar Excelenţa voastră spunea că doreşte să ştie două lucruri: care este al doilea?

— Al doilea era crima de care ai fost acuzat când ai cerut un duhovnic şi când abatele Busoni a venit în urma acestei cereri la închisoarea din Nimes.

— Poate că istoria va fi prea lungă, Excelenţă.

— Ce-are a face? Ceasul e abia zece. Ştii că eu nu dorm şi îmi închipui că nici dumneata nu prea simţi nevoia somnului.

Bertuccio se înclină şi reluă istorisirea.

— Pe jumătate ca să alung amintirile care mă asaltau, pe jumătate ca să fac faţă nevoilor bietei văduve, mă apucai din nou, cu ardoare, de meseria de contrabandist, devenită mai uşoară prin slăbirea legilor, slăbire ce urmează totdeauna revoluţiilor. În special coastele sudului erau prost păzite din cauza eternelor răzmeriţe care aveau loc când la Avignon, când la Nimes, când la Uzès. Ne folosirăm de armistiţiul acesta acordat de stăpânire, ca să legăm relaţii cu întregul litoral. De la asasinarea fratelui meu, pe străzile din Nimes nu mai voisem să mă înapoiez în oraşul acesta. De aceea, hangiul cu care făceam afaceri, văzând că nu mai voiam să vin la el, venise el la noi şi întemeiase o sucursală a hanului său pe drumul dintre Bellegarde şi Beaucaire, cu firma La Pont du Gard, aveam astfel, fie în direcţia Aigues-Mortes, fie la Martigues, fie la Bouc o duzină de antrepozite unde depuneam mărfurile şi unde, la nevoie, găseam un refugiu faţă de vameşi şi jandarmi. O meserie care produce mult mai mult decât aceea de contrabandist când o faci cu oarecare inteligenţă şi cu oarecare vigoare. În ce mă priveşte, trăiam în munţi, având acum un îndoit motiv să mă tem de jandarmi şi de vameşi, deoarece aducerea în faţa judecătorilor putea să provoace o anchetă, deoarece ancheta este totdeauna o excursie în trecut şi deoarece în trecutul meu, acum, se putea găsi ceva mai grav decât nişte ţigări intrate prin contrabandă sau niscaiva butoaie cu rachiu circulând fără permisiune. De aceea, preferând de o mie de ori moartea unei arestări, săvârşeam lucruri uimitoare, care în mai multe rânduri îmi dovediră că grija prea mare pentru corpul nostru e aproape singurul obstacol în calea izbândirii acelor proiecte ce au nevoie de o hotărâre rapidă şi de o executare viguroasă. Într-adevăr, după ce ţi-ai jertfit viaţa, nu mai eşti egalul altor oameni sau, mai bine-zis, ceilalţi oameni nu mai sunt egalii tăi şi oricine a luat hotărârea aceasta simte pe dată că forţele i se înzecesc şi că orizontul i se măreşte.

— Filosofie, domnule Bertuccio, îl întrerupse contele. Dar văd că ai făcut aproape de toate în viaţa dumitale.

— O, iertaţi-mă, Excelenţă!

— Nu, nu, filosofia la ceasurile zece şi jumătate seara e cam întârziată. Dar eu n-am altă observaţie de făcut, deoarece o găsesc întemeiată, ceea ce nu se poate spune despre toate filosofiile.

— Isprăvile mele deveniră deci tot mai întinse, tot mai fructuoase. Assunta era gospodină, iar mica noastră avere se rotunjea. Într-o zi, când

plecam într-o expediţie, îmi spuse:

— Du-te şi îţi voi pregăti la întoarcere o surpriză.

O întrebai zadarnic, căci nu vru să-mi spună nimic şi plecai.

Expediţia dură aproape şase săptămâni. Fusesem la Lacques să încărcăm untdelemn şi la Livorno să luăm bumbacuri englezeşti. Debarcarea noastră se făcu fără neplăceri, câştigasem şi ne înapoiam voioşi.

Când intrai în casă, primul lucru pe care îl văzui în partea cea mai arătoasă a camerei Assuntei, într-un leagăn somptuos în comparaţie cu restul mobilei, fu un copil cam de şapte, opt luni. Scosei un strigăt de bucurie. Singurele momente de tristeţe pe care le avusesem după asasinarea procurorului regal mi-au fost pricinuite de părăsirea copilului. Se înţelege că remuşcări pentru asasinat în sine nu am avut. Biata Assunta ghicise totul: profitase de absenţa mea şi, având jumătatea scutecului împreună cu însemnarea zilei şi orei precise a depunerii copilului la azil, plecase la Paris şi-l ceruse. N-a întâmpinat nici o împotrivire, copilul i-a fost dat.

O, mărturisesc, domnule conte, că, văzând cum biata făptură dormea în leagăn, pieptul mi s-a umflat şi lacrimile mi-au năpădit ochii!

— Assunta, exclamai, eşti o femeie vrednică şi Providenţa te va binecuvânta.

— Lucrul acesta, spuse Monte-Cristo, e mai puţin adevărat decât filosofia dumitale. E drept, nu e decât credinţă.

— Excelenţă, urmă Bertuccio, aveţi dreptate, căci Dumnezeu l-a însărcinat chiar pe copilul acesta cu pedepsirea mea. Niciodată o fire mai perversă nu s-a manifestat mai de timpuriu şi, cu toate acestea, nu se va putea spune că a fost prost crescut, căci cumnata mea îl trata ca pe un fecior de prinţ. Era un băiat cu figura încântătoare, cu ochii senini, albaştri, cum sunt tonurile faianţelor chinezeşti care se armonizează aşa de bine cu albul lăptos al tonului general. Numai părul de un blond prea aprins dădea chipului său un caracter ciudat, care sporea vioiciunea privirii şi viclenia zâmbetului. Din păcate, un proverb spune că roşcovanul este foarte bun sau foarte rău. E drept, de asemeni, că blândeţea mamei sale i-a încurajat primele înclinări. Copilul, pentru care biata mea cumnată se ducea la târgul din oraş, cale de patru sau cinci leghe, să cumpere primele fructe şi dulciurile cele mai fine, prefera portocalelor de Parma şi conservelor de Genova castanele furate de la vecin, sărind gardurile, sau merele uscate în podul acestuia, deşi avea la dispoziţie castanele şi merele din livada noastră.

Într-o zi — Benedetto putea să aibă cinci sau şase ani —, vecinul Vasilio, care, potrivit obiceiurilor ţării noastre, nu-şi încuia nici punga, nici bijuteriile, căci domnul conte ştie foarte bine că în Corsica nu sunt hoţi — vecinul Vasilio ni se plânse că i-a dispărut un ludovic din pungă. Crezurăm că el a socotit greşit, dar pretindea că e sigur de ce spune. În ziua aceea, Benedetto plecase de acasă de dimineaţă, iar noi eram foarte neliniştiţi. Seara se înapoie târând o maimuţă pe care, spunea, o găsise legată la tulpina

unui copac. De o lună de zile, pasiunea copilului rău, care nu mai ştia ce să născocească, era să aibă o maimuţă. Un barcagiu care trecuse prin Rogliano şi care avea mai multe maimuţe îi inspirase, fără îndoială, fantezia asta nenorocită.

— În pădurile noastre, îi spusei eu, nu se găsesc maimuţe şi încă maimuţe legate. Mărturiseşte-mi, deci, cum ţi-ai procurat-o pe asta.

Benedetto stărui în minciună, însoţind-o cu amănunte care făceau cinste mai mult închipuirii sale decât sincerităţii. Mă enervai, el începu să râdă. Îl ameninţai, el făcu doi paşi înapoi.

— Nu poţi să mă baţi, spuse el, n-ai dreptul fiindcă nu eşti părintele meu.

N-am aflat niciodată cine îi destăinuise secretul fatal pe care noi îl păstrasem cu atâta grijă. În orice caz, răspunsul, în care copilul se arătă pe deplin aşa cum era, mă înfricoşă aproape şi braţul meu căzu fără să-l atingă pe vinovat. Copilul triumfă, iar victoria îi dădu o cutezanţă aşa de mare încât, din momentul acela, toţi banii Assuntei, a cărei dragoste sporea parcă pe măsură ce el era mai puţin vrednic, fură cheltuiţi pe capricii pe care ea nu ştia cum să le astâmpere, pe nebunii pe care nu avea curajul să le împiedice. Când eu mă găseam la Rogliano, lucrurile mai mergeau cum mergeau; dar de îndată ce plecam, Benedetto devenea stăpânul casei şi lucrurile luau o întorsătură rea. La doar 11 ani, avea, ca tovarăşi, tineri între 18 şi 20 de ani, elementele cele mai rele din Bastia şi din Corte şi încă de pe atunci, pentru câteva pozne care meritau o denumire mai serioasă, justiţia ne dăduse avertismente. Mă înspăimântai. Orice informaţie putea să aibă urmări nefaste. Tocmai atunci eram nevoit să mă depărtez de Corsica, în interesul unei expediţii importante. Chibzuii îndelung şi, pentru a evita anumite nenorociri pe care le presimţeam, mă hotărâi să-l iau pe Benedetto cu mine. Nădăjduiam că viaţa activă şi grea de contrabandist, disciplina aspră de la bord vor schimba caracterul acesta pe cale de corupere, dacă deja nu era prea corupt. Îl luai deci pe Benedetto la o parte şi îi propusei să mă însoţească, învăluind propunerea în tot felul de făgăduieli care pot să cucerească un copil de 12 ani.

El mă lăsă să vorbesc, iar după ce sfârşii, izbucni în râs:

— Eşti nebun, unchiule? — aşa îmi spunea când era în bune dispoziţii. Să-mi schimb viaţa pe care o duc cu aceea pe care o duci dumneata, trândăvia mea bună şi plăcută cu munca groaznică a dumitale? Să îndur noaptea frigul şi ziua căldura? Să mă ascund întruna? Când te arăţi să primeşti focuri de puşcă şi toate astea ca să câştigi câţiva bani? Bani am câţi vreau. Mama Assunta îmi dă când îi cer. Vezi bine că aş fi un nătărău primind propunerea dumitale.

Eram buimăcit de cutezanţa şi de judecata lui. Benedetto plecă să se joace cu tovarăşii săi şi-l văzui de departe cum mă arăta lor ca pe un idiot.

— Încântător copil! Murmură Monte-Cristo.

— O, dacă ar fi fost al meu, răspunse Bertuccio, dacă ar fi fost fiul sau cel puţin nepotul meu, l-aş fi adus pe calea cea bună, căci conştiinţa dă puterea. Dar ideea de a bate un copil pe al cărui părinte îl ucisesem făcea, orice îndreptare cu neputinţă. Dădui poveţi bune cumnatei mele, care, în discuţiile noastre, lua mereu apărarea micului nenorocit, şi, deoarece îmi mărturisi că de mai multe ori i-au lipsit sume destul de însemnate, îi arătai un loc unde putea să ascundă mica noastră comoară. În ce mă privea hotărârea mea era luată. Benedetto ştia la perfecţie să citească, să scrie şi să socotească, deoarece, când voia să se apuce de lucru, învăţa într-o zi ceea ce alţii învăţau într-o săptămână. Hotărârea mea, zic, era luată. Trebuia să-l angajez ca secretar pe vreo navă de cursă lungă şi, fără să-l înştiinţez, să-l iau într-o zi şi să-l transport pe bord. În chipul acesta şi recomandându-l căpitanului, viitorul său depindea doar de el. După ce făurii acest plan, plecai în Franţa.

Operaţiile noastre urmau să se desfăşoare acum în golful Lyonului şi ele deveneau tot mai anevoioase, căci ne aflam în 1829. Liniştea era perfect restabilită şi serviciul de coastă devenise din nou mai regulat şi mai sever decât oricând. Supravegherea era sporită momentan şi din cauza târgului care se deschisese la Beaucaire.

Începuturile expediţei noastre decurseră fără piedici. Priponirăm barca — ea avea un fund dublu în care ascundeam mărfurile de contrabandă — printre alte vapoare care străjuiau ţărmurile Rhônului, de la Beaucaire până la Arles. Ajunşi aici, începurăm să descărcăm pe înnoptate mărfurile prohibite şi să le introducem în oraş prin mijlocirea oamenilor care erau în legături cu noi sau a hangiilor la care făceam depozite. Fie că izbânda ne făcuse imprudenţi, fie că am fost trădaţi, într-o zi, pe la cinci după-amiaza, pe când ne pregăteam să ne aşezăm la masă, băieţaşul din serviciul nostru apăru înspăimântat, spunând că a văzut un grup de vameşi venind spre noi. Propriu-zis, nu grupul ne înfricoşa: în fiecare clipă, mai cu seamă atunci, companii întregi dădeau târcoale pe malurile Rhônului; dar ne îngrijorau precauţiile pe care, după spusa copilului, grupul le lua ca să nu fie văzut. Cât ai clipi, furăm în picioare, dar era prea târziu; barca noastră, evident obiectul cercetărilor lor, era înconjurată. Zării printre vameşi câţiva jandarmi; şi pe atât de timid la vederea acestora, pe cât eram de curajos de obicei la vederea altor militari, coborâi în hruba bărcii şi-mi dădui drumul în fluviu, apoi înotai între două ape, nerespirând decât la intervale lungi, astfel că ajunsei fără să fiu văzui într-un şanţ ce dădea din Rhône în canalul care ducea de la Beaucaire la Aigues-Mortes. Ajuns aici, eram salvat, căci puteam să merg de-a lungul şanţului fără să fiu văzut. Intrai deci în canal, fără să întâmpin vreun obstacol. Nu la voia întâmplării apucasem pe drumul acesta. Am mai vorbit Excelenţei voastre de un hangiu din Nimes, care deschise un mic han pe şoseaua Bellegarde-Beaucaire.

— Da, spuse Monte-Cristo, mi-aduc foarte bine aminte. Dacă nu mă

înşel, vrednicul om era chiar tovarăşul dumneavoastră.

— Da, răspunse Bertuccio, dar de şapte, opt ani el cedase întreprinderea sa unui fost croitor din Marsilia care, după ce s-a ruinat cu meseria lui, a încercat să facă avere cu alta. Se înţelege că micile învoieli pe care le făcusem cu primul proprietar au fost menţinute cu al doilea. Prin urmare, omului acestuia mă gândeam să-i cer adăpost.

— Şi cum se numea omul? întrebă contele care părea că începe să acorde oarecare interes povestirii lui Bertuccio.

— Îl chema Gaspard Caderousse, era însurat cu o femeie din satul Carconta şi pe care noi nu o cunoşteam decât după numele satului ei. O biată femeie bolnavă de friguri de baltă, care se stingea încet-încet. Bărbatul era un vlăjgan voinic, între 40 şi 45 de ani, care, de mai multe ori, în împrejurări dificile, ne dovedise curajul şi prezenţa sa de spirit.

— Şi spui, întrebă Monte-Cristo, că lucrurile acestea se petreceau prin anul...

— 1829, domnule conte.

— În ce lună?

— În luna iunie.

— La început sau la sfârşit?

— La 3 iunie, seara.

— Aha, 3 iunie 1829... Bine, continuă.

— Mă gândeam, aşadar, să cer adăpost lui Caderousse. Dar, cum de obicei şi chiar în împrejurări banale, noi nu intram la el prin uşa de la stradă, mă hotărâi să nu mă abat de la regulă, sării peste gardul grădinii, mă furişai târându-mă printre măslinii chirciţi şi printre smochinii sălbatici şi intrai, de teamă ca nu cumva Caderousse să aibă vreun călător în han, într-o odăiţă de sub scară unde, în multe rânduri, petrecusem noaptea la fel de bine ca şi în cel mai bun pat. Odăiţa nu era despărţită de sala de la parterul hanului decât printr-un perete de scânduri în care fuseseră făcute găuri, astfel ca, de acolo, să putem pândi momentul potrivit pentru a ne semnala prezenţa. Mă gândeam, în cazul când Caderousse era singur, să-l înştiinţez că am sosit, să termin la el ospăţul întrerupt de ivirea vameşilor şi să profit de furtuna care ameninţa pentru a ajunge înapoi pe malurile Rhônului şi pentru a afla ce au devenit barca şi conducătorii ei. Mă furişai deci în odăiţă şi făcui bine căci, în momentul acela, Caderousse se înapoia de la drum cu un necunoscut.

Stătui pitit şi aşteptai, nu cu scopul de a afla secretele amfitrionului, ci pentru că nu aveam încotro, de altminteri în mai multe rânduri făcusem la fel.

Omul care îl însoţea pe Caderousse era de bună-seamă un străin din sudul Franţei, unul din acei negustori de bâlci care vin să vândă bijuterii la târgul din Beaucaire şi care, în timp de o lună cât ţine târgul, unde mişună negustori şi cumpărători din toate părţile Europei, fac uneori afaceri de o

sută, până la o sută cinzeci de mii de franci.

Caderousse intră repede înaintea străinului. Apoi, văzând sala de jos goală ca de obicei, păzită numai de câinele său, îşi chemă nevasta.

— Carconta, spuse el, preotul acela cumsecade nu ne-a înşelat, diamantul era bun.

Se auzi o exclamaţie voioasă şi aproape imediat scara trosni sub un pas îngreuiat de slăbiciune şi de boală.

— Ce spui? întrebă femeia mai palidă decât o moartă.

— Spun că diamantul era bun, că dumnealui, unul dintre cei mai de seamă bijutieri din Paris, e gata să ne dea pentru el cincizeci de mii de franci. Însă, pentru a fi siguri că diamantul e într-adevăr al nostru, vrea să-i povesteşti, aşa cum i-am povestit şi eu, prin ce minune a ajuns diamantul în mâinile noastre. Până una alta, domnule, luaţi loc, vă rog, şi, pentru că e zăduf, vă voi aduce ceva răcoritor.

Bijutierul examina cu luare-aminte interiorul hanului şi sărăcia vădită a celor care voiau să-i vândă un diamant ce părea ieşit din sipetul unui prinţ.

— Povestiţi-mi, doamnă, să văd dacă istorisirile se potrivesc una cu alta, spuse el vrând, desigur, să profite de lipsa bărbatului pentru ca femeia să nu fie influenţată de vreun semn al acestuia.

— O, Doamne, începu guraliva femeie, e vorba de o binefacere cerească la care nu ne aşteptam câtuşi de puţin. Închipuiţi-vă, scumpe domn, că soţul meu a fost prieten prin 1814 sau 1815 cu un marinar, anume Edmond Dantès; bietul băiat, pe care Caderousse îl uitase cu totul, nu l-a uitat şi i-a lăsat pe patul de moarte diamantul pe care l-aţi văzut.

— Dar cum de ajunsese el în stăpânirea diamantului? întrebă bijutierul. Îl avea înainte de a intra în închisoare?

— Nu, domnule, răspunse femeia. Se pare însă că în închisoare a făcut cunoştinţă cu un englez foarte bogat, iar pentru că tovarăşul său de cameră s-a îmbolnăvit şi pentru că Dantès l-a îngrijit ca un frate, englezul i-a lăsat diamantul acesta, când a scăpat de captivitate, bietului Dantès care, mai puţin norocos decât el, a murit în temniţă. La rândul lui, el ni l-a lăsat nouă înainte de a muri, prin vrednicul preot care a venit azi-dimineaţă să mi-l dea.

— Povestirile nu se bat cap în cap, murmură bijutierul; şi, la urma-urmei, întâmplarea poate să fie adevărată, oricât de curioasă pare la prima vedere. Doar asupra preţului nu suntem de acord.

— Cum, nu suntem de acord? Se miră Caderousse. Credeam că v-aţi învoit la preţul pe care îl cerem.

— Eu am oferit patruzeci de mii de franci, spuse bijutierul.

— Patruzeci de mii? Exclamă Carconta. A, nu, cu preţul ăsta nu-l dăm. Preotul ne-a spus că valorează cincizeci de mii de franci fără montură.

— Dar cum îl cheamă pe preot? întrebă neobositul iscoditor.

— Abatele Busoni, răspunse femeia.

— Va să zică era străin?

— Îmi pare că era un italian de prin împrejurimile Mantovei.

— Arată-mi diamantul să-l mai văd o dată, spuse bijutierul. De multe ori cu pietrele te înşeli la prima vedere.

Caderousse scoase din buzunar o cutiuţă de piele neagră, o deschise şi o dădu bijutierului. La vederea diamantului mare cât o nucă — mi-l amintesc de parcă l-aş vedea şi acum —, ochii Carcontei scânteiară de lăcomie.

— Dar dumneata ce gândeai despre toate acestea, domnule care asculţi la uşi? întrebă Monte-Cristo. Credeai în povestea asta frumoasă?

— Da, Excelenţă. Eu nu-l priveam pe Caderousse ca pe un om rău şi nu-l socoteam în stare de o crimă sau de un furt.

— Credinţa aceasta onorează mai mult inima decât experienţa dumitale, domnule Bertuccio. Îl cunoscuseşi pe acel Edmond Dantès despre care era vorba?

— Nu, Excelenţă. Nu auzisem niciodată până atunci de el şi după aceea n-am mai auzit decât o singură dată, din gura abatelui Busoni, când l am văzut în închisoarea din Nimes.

— Bine, urmează.

— Bijutierul a luat inelul din mâna lui Caderousse şi a scos din buzunar un cleşte mic de oţel şi două balanţe de aramă; apoi a îndepărtat cârligele de aur care fixau piatra în inel, a scos diamantul din alveolă şi l-a cântărit cu luare-aminte în balanţă.

— Merg până la patruzeci şi cinci de mii de franci, spuse el, dar mai mult nu dau o centimă. De altminteri, pentru că atâta valorează diamantul, am luat cu mine exact suma asta.

— O, n-are a face, spuse Caderousse, mă înapoiez cu dumneata la Beaucaire pentru restul de cinci mii de franci.

— Nu, se împotrivi bijutierul, înapoind inelul şi diamantul lui Caderousse. Mai mult nu merită, ba chiar îmi pare rău că am oferit suma asta, deoarece piatra are un cusur pe care nu-l văzusem la început; n-are a face însă, eu mă ţin de cuvânt. Am spus 45.000 de franci şi nu-mi iau vorba înapoi.

— Puneţi cel puţin diamantul la loc în inel, spuse Caraconta înăcrită.

— Adevărat, o aprobă bijutierul şi aşează piatra la locul ei.

— Bine, bine, spuse Caderousse, băgând cutia în buzunar. Îl vom vinde altuia.

— Da, reluă bijutierul, dar cu altul n-o să meargă aşa de uşor. Altul nu se va mulţumi cu lămuririle pe care mi le-aţi dat. Nu e firesc ca un om cum eşti dumneata să aibă un diamant de 50.000 de franci. El o să-i înştiinţeze pe magistraţi, va trebui găsit abatele Busoni, iar preoţii care dau diamante de 2.000 de ludovici sunt rari. Justiţia va începe prin a te aresta, a te trimite

la închisoare, iar dacă se ajunge la constatarea că eşti nevinovat, vei fi scos după o şedere de trei, patru luni, inelul se va fi rătăcit pe la grefă sau ţi se va da o piatră falsă care va preţui trei franci, în locul unui diamant în valoare de 55.000, poate, însă a cărui cumpărare — vei recunoaşte şi dumneata — e legată de anumite riscuri.

Caderousse şi nevasta se cercetară din ochi.

— Nu, spuse Caderousse, nu suntem îndestul de bogaţi ca să pierdem 5.000 de franci.

— Cum vrei, scumpe prieten, spuse bijutierul. Adusesem totuşi, cum vezi, bănetul. Şi scoase dintr-un buzunar un pumn de aur, trecându-l pe dinaintea ochilor uluiţi ai hangiului, iar dintr-altul, un pachet cu bancnote.

O luptă grea se dădea în mintea lui Caderousse: cutiuţa de piele pe care o tot întorcea în mână nu corespundea parcă pentru el, ca valoare, sumei enorme ce îi lua ochii. Se întoarse spre nevastă.

— Tu ce zici? O întrebă în şoaptă.

— Dă-l, dă-l, spuse ea. Dacă se înapoiază la Beaucaire fără diamant, o să ne denunţe; şi cum spune, cine ştie dacă îl mai găsim vreodată pe abatele Busoni.

— Bine, fie acceptă Caderousse; poftim, luaţi diamantul pentru 45.000 de franci; nevastă-mea vrea însă un lanţ de aur şi eu o pereche de cercei.

Bijutierul scoase din buzunar o cutie lungă, turtită, care conţinea mai multe mostre din obiectele cerute.

— Poftim, spuse el, eu sunt darnic în afaceri. Alegeţi.

Femeia alese un lanţ de aur care putea să valoreze cinci ludovici, iar soţul o pereche de cercei care puteau să valoreze 15 franci.

— Nădăjduiesc că n-o să vă pară rău, spuse bijutierul.

— Abatele spusese că preţuia 50.000 de franci, murmură Caderousse.

— Haide-haide, dă-mi-l odată. Ce om! spuse bijutierul, smulgându-i diamantul din mână. Eu îi număr 45.000 de franci, adică o avere pe care aş fi mulţumit s-o am şi el încă nu e mulţumit.

— Dar cei 45.000 de franci unde sunt? întrebă Caderousse cu voce răguşită.

— Iată-le, spuse bijutierul.

Numără pe masă cinsprezece mii de franci în aur şi treizeci de mii de franci în bancnote.

— Staţi să aprind lampa, spuse Carconta. Nu se mai vede bine şi s-ar putea să ne înşelăm.

Într-adevăr noaptea se lăsase cât ţinuse discuţia şi, o dată cu noaptea, se stârnise furtuna care amenința de o jumătate de ceas. Tunetul mugea departe, dar nici bijutierul, nici Caderousse, nici Carconta nu păreau că se sinchisesc de ea, căci erau posedaţi tustrei de demonul câştigului. Eu însumi simţeam o fascinaţie ciudată la vederea grămezii de aur şi a hârtiilor. Visam

parcă şi, aşa cum se întâmplă în vis, mă simţeam pironit în loc.

Caderousse numără şi răsnumără aurul şi hârtiile, apoi le dădu nevestii, care la rându-i le numără şi le răsnumără şi ea.

Între timp, bijutierul oglindea diamantul sub razele lămpii şi diamantul zvârlea fulgere care îl făceau să le uite pe acelea ce, prevestind furtuna, începeau să învăpăieze ferestrele.

— Ei, e bună socoteala? întrebă bijutierul.

— Da, spuse Caderousse; Carconta, dă-mi portofelul şi caută o pungă.

Carconta se duse la un dulap şi se înapoie cu un portofel vechi de piele, din care scoase câteva scrisori unsuroase, punând în locul lor bancnotele. Aduse de asemeni o pungă în care se găseau doi sau trei taleri, probabil, întreaga avere a jalnicului menaj.

— Acum, glăsui Caderousse, măcar că ne-aţi păgubit cu zece mii de franci, poate vreţi să cinaţi cu noi? Vă poftim la masă din toată inima.

— Mulţumesc, spuse bijutierul, de bună-seamă că e târziu şi trebuie să mă întorc la Beaucaire. Nevastă-mea o fi neliniştită (scoase ceasul). Drace, exclamă el, aproape nouă, aşa că n-o să ajung la Beaucaire înainte de miezul nopţii. Adio, copii. Dacă mai vin la voi din întâmplare niscaiva preoţi Busoni, gândiţi-vă la mine.

— Peste opt zile n-o să mai fiţi la Beaucaire, spuse Caderousse, căci târgul se încheie săptămâna viitoare.

— Nu, dar n-are a face. Scrieţi-mi la Paris: domnul Joannès, Palais-Royal, Galeria Pierre numărul 45. Vin special dacă lucrul merită osteneală.

Răsună o detunătură de tunet, însoţită de un fulger atât de violent încât aproape acoperi lumina lămpii.

— Oho, exclamă Caderousse, vreţi să plecaţi pe o vreme ca asta?

— A, nu mi-e frică de tunet, spuse bijutierul.

— Nici de hoţi? întrebă Carconta. Drumul nu e niciodată sigur cât ţine bâlciul.

— Cât priveşte pe hoţi, spuse Joannès, uite ce am pentru ei.

Şi scoase din buzunar o pereche de pistoale mici, încărcate până la gura ţevii.

— Armele astea sunt câini care latră şi totodată muşcă: le am pentru primii doi indivizi care ar râvni la diamantul dumitale, tată Caderousse.

Caderousse şi nevastă-sa schimbară o privire posomorâtă. Se pare că un gând cumplit trecuse în acelaşi timp prin mintea amândurora.

— În cazul ăsta, călătorie bună, spuse Caderousse.

— Mulţumesc, spuse bijutierul.

Îşi luă bastonul pe care îl lăsase lângă un dulap vechi şi ieşi. În momentul în care a deschis uşa, răzbi înăuntru o răbufnire aşa de puternică de vânt, încât fu gata să stingă lampa.

— Frumoasă vreme, se necăji el. Şi când te gândeşti că am două leghe de mers...

— Rămâneţi să vă culcaţi aici, spuse Caderousse.

— Da, rămâneţi, spuse Carconta cu voce tremurândă.

— Nu, trebuie să mă culc la Beaucaire. Cu bine.

Caderousse merse agale până în prag.

— Nu se vede nici cerul, nici pământul, spuse bijutierul, care ieşise din casă. S-o iau la dreapta sau la stânga?

— La dreapta, spuse Caderousse. Nu vă puteţi rătăci, căci drumul e mărginit de copaci pe-o parte şi pe alta.

— Bine, am înţeles, rosti glasul pierdut aproape în depărtare.

— Închide uşa, spuse Carconta. Nu-mi place să fie uşile deschise când tună.

— Şi nici când sunt bani în casă, nu-i aşa? Răspunse Caderousse, întorcând de două ori cheia în broască.

Se duse la dulap, scoase punga şi portofelul şi se apucară să numere pentru a treia oară aurul şi bancnotele. N-am văzut niciodată o expresie ca aceea a ambelor figuri, a căror lăcomie o lumina lampa amărâtă. În special femeia era hidoasă. Tremurătura înfrigurată care o zgâlţâia de obicei sporise. Din palid, chipul ei devenise livid, ochii adânciţi ardeau.

— De ce îl invitaseşi să se culce aici? întrebă ea cu glas înăbuşit.

— Păi, răspunse Caderousse tresărind, păi... ca să nu se mai ostenească până la Beaucaire.

— Aha, făcu femeia cu o expresie ce nu se poate reda. Eu credeam că pentru altceva.

— Femeie, femeie, strigă Caderousse, de ce îţi vin astfel de gânduri şi de ce, dacă îţi vin, nu le ţii pentru tine?

— Eh, tu nu eşti bărbat! spuse Carconta, după un moment de tăcere.

— Cum adică? întrebă Caderousse.

— Dacă erai bărbat, n-ar mai fi ieşit de aici.

— Femeie!

— Sau n-ar mai ajunge la Beaucaire.

— Femeie!

— Drumul face un cot şi el e nevoit să meargă de-a lungul drumului, în timp ce, de-a lungul canalului, e un drum care scurtează distanţa.

— Femeie, tu îl mâhneşti pe bunul Dumnezeu! Ia stai, ascultă...

Se auzi, într-adevăr, o detunătură năprasnică de tunet, în timp ce un fulger albăstrui învăpăia întreaga sală, iar tunetul, descrescând încet-încet, păru că se depărtează cu părere de rău de casa blestemată.

— Doamne, Iisuse! spuse Carconta, închinându-se.

În aceeaşi clipă, în mijlocul tăcerii înfricoşate care urmează de obicei detunăturilor de tunet, se auzi o bătaie în uşă.

Caderousse şi nevastă-sa tresăriră şi se priviră înspăimântaţi.

— Cine-i acolo? Strigă Caderousse, ridicându-se şi strângând într-o singură grămadă aurul şi bancnotele împrăştiate pe masă şi acoperindu-le

apoi cu mâinile.

— Eu, rosti o voce.

— Care eu?

— Ei, la naiba! Joannès, bijutierul.

— Vezi, ce tot spuneai, declară Carconta, cu un zâmbet fioros, că îl mâhnesc pe bunul Dumnezeu?... Uite că bunul Dumnezeu ni-l trimite înapoi.

Caderousse recăzu palid şi agitat pe scaun. Dimpotrivă, Carconta se sculă şi se duse cu paşi hotărâţi la uşă, deschizând-o.

— Intraţi, scumpe domnule Joannès, spuse ea.

— Pe legea mea, se văită bijutierul ud leoarcă, s-ar părea că diavolul nu vrea să mă înapoiez în seara asta la Beaucaire. Nebuniile cele mai scurte sunt şi cele mai bune, scumpe domnule Caderousse. Mi-ai oferit găzduire, o primesc şi vin şi mă culc la dumneata.

Caderousse îngăimă câteva cuvinte, ştergându-şi sudoarea de pe frunte. Carconta încuie uşa de două ori în urma bijutierului.

Capitolul VIII Ploaia de sânge

În momentul în care intră, bijutierul aruncă o privire cercetătoare în juru-i. Nimic nu părea însă de natură să-i trezească bănuieli, dacă nu le avea şi nimic nu părea să le confirme, în cazul când nu le avea.

Caderousse continua să-şi ţină mâinile deasupra bancnotelor şi a aurului. Carconta zâmbea musafirului cât putea mai plăcut.

— Aha, observă bijutierul, s-ar părea că v-a fost frică să nu vă înşelaţi la numărătoare şi că aţi socotit din nou comoara după plecarea mea.

— Nu, spuse Caderousse; dar întâmplarea care ne-a îmbogăţit e aşa de neaşteptată încât nu ne vine să credem şi, dacă n-am avea dovada sub ochi, ni s-ar părea că încă visăm.

Bijutierul zâmbi.

— Aveţi niscai călători în han? întrebă el.

— Nu, răspunse Caderousse, nu dăm găzduire pentru noapte. Ne găsim prea aproape de oraş, aşa că nu trage nimeni la noi.

— În cazul ăsta nu vă stânjenesc prea mult?

— Să ne stingheriţi, scumpe domn? Făcu Carconta cu graţie; câtuşi de puţin, vă jur.

— Bine, unde mă culcaţi?

— În odaia de sus.

— Dar ea nu e camera dumneavoastră?

— O, n-are a face. Mai avem un pat în încăperea de alături.

Caderousse îşi privi nevasta cu uimire. Bijutierul fredona un cântec, încălzindu-şi spinarea la un foc pe care Carconta îl aprinse în cămin.

Între timp, ea puse pe un colţ al mesei, unde întinse un şervet, resturile sărăcăcioase ale unei cine căreia îi adăugă două sau trei ouă proaspete.

Caderousse închisese din nou bancnotele în portofel, aurul într-o pungă şi le băgase în dulap. Se plimba de colo până colo, posomorât şi îngândurat, ridicând din când în când capul spre bijutierul care fuma în faţa căminului şi care pe măsură ce se zvânta pe o parte se întorcea pe alta.

— Când veţi vrea să cinaţi, e totul pregătit, spuse Carconta, punând o sticlă cu vin pe masă.

— Dar dumneavoastră? întrebă Joannès.

— Eu nu cinez, răspunse Caderousse.

— Am mâncat foarte târziu, se grăbi Carconta să adauge.

— Adică o să cinez singur? întrebă bijutierul.

— Noi vă vom servi, răspunse Carconta cu o grabă neobişnuită la ea, chiar faţă de muşterii platnici.

Din când în când, Caderousse zvârlea asupra ei o privire zorită ca un fulger.

Furtuna bântuia mai departe.

— Auziţi, auziţi? spuse Carconta. Nu zău, aţi făcut bine că v-aţi înapoiat.

— Ceea ce nu mă împiedică, spuse bijutierul, să pornesc iar la drum dacă, în timp ce mănânc, uraganul se domoleşte.

— Acesta e mistralul, spuse Caderousse, clătinând din cap. O să bată până mâine.

Şi scoase un oftat.

— Vai de cei care sunt pe afară, se tângui bijutierul aşezându-se la masă.

— Da, reluă Carconta, au să petreacă o noapte rea.

Bijutierul începu să mănânce şi Carconta continuă să aibă pentru el toate micile atenţii ale unei gazde amabile. Ea, de obicei, aşa de posacă, devenise un model de atenţie şi de politeţe. Dacă bijutierul ar fi cunoscut-o mai înainte, desigur că o schimbare aşa de mare l-ar fi mirat, trezind întrânsul oarecare bănuieli. Caderousse nu rostea un cuvânt, ci îşi continua plimbarea părând chiar că şovăie să se uite la musafirul său.

După ce ospăţul fu încheiat, Caderousse se duse singur la uşă şi o deschise.

— Mi se pare că furtuna se domoleşte, observă el. Dar în momentul acela, ca pentru a-i da o dezminţire, un tunet năprasnic zgudui casa şi o

răbufnire de vânt, amestecată cu ploaie, intră stingând lampa.

Caderousse încuie uşa. Nevastă-sa aprinse o lumânare de la jeratecul care agoniza.

— De bună-seamă că sunteţi ostenit, îi spuse ea bijutierului. Am pus cearceafuri curate pe pat, duceţi-vă la culcare şi somn bun.

Joannès mai rămase o clipă ca pentru a se încredinţa că uraganul nu se linişteşte, iar după ce căpătă certitudinea că tunelul şi ploaia sporeau, spuse bună seara gazdelor şi urcă scara.

Trecea pe deasupra capului meu, aşa că auzeam cum trosneşte fiecare treaptă sub picioarele lui.

Carconta îl urmări cu ochi lacomi, în timp ce Caderousse întoarse spatele fără să se uite la el.

Toate aceste amănunte care mi-au revenit în minte mai târziu nu mă izbiră de loc în momentul în care se petreceau sub ochii mei. La urma-urmei, ceea ce se întâmpla era foarte firesc, exceptând povestea cu diamantul care mi se părea cam ciudată. De aceea, pentru că eram zdrobit de oboseală şi pentru că voiam să profit de primul răgaz pe care furtuna îl va da stihiilor, mă hotărâi să dorm câteva ceasuri şi să plec la miezul nopţii.

Îl auzeam în încăperea de sus pe bijutier care îşi lua toate măsurile ca să petreacă noaptea cât mai bine. În curând, patul trosni. Se culcase.

Simţeam că ochii mi se închid fără voie şi, deoarece nu se născuse nici o bănuială în sufletul meu, nu încercai să lupt contra somnului. Mai zvârlii o privire în bucătărie. Caderousse stătea la o masă lungă, pe una din băncile de lemn care la hanurile de ţară înlocuiesc scaunele. Era cu spatele spre mine aşa că nu puteam să-i văd figura; chiar dacă stătea în poziţie opusă, mi-ar fi fost cu neputinţă să-l văd, deoarece îşi ţinea capul în palmă.

Carconta îl privi o bucată de vreme, înălţă din umeri şi se aşeză în faţa lui.

În momentul acela, flacăra muribundă ajunse la un ciot de lemn uscat. O licărire mai vie lumină încăperea întunecată. Carconta stătea cu ochii fixaţi asupra soţului ei, iar pentru că acesta rămânea în aceeaşi poziţie, o văzui întinzând spre el mâna ei ciolănoasă şi atingându-i fruntea.

Caderousse tresări. Mi se păru că femeia mişca buzele, dar fie că vorbea foarte încet, fie că simţurile mele erau amorţite de somn, cuvintele ei nu ajunseră până la mine. Nu mai vedeam decât ca printr-o ceaţă, cu acea îndoială premergătoare somnului când ai impresia că începi să visezi. În sfârşit, ochii mi se închiseră şi nu mai ştiui nimic.

Dormeam profund, când mă trezi un foc de pistol, urmat de un răcnet grozav. Câţiva paşi şovăielnici răsunară pe podeaua camerei şi un trup ţeapăn se prăbuşi pe scară, exact deasupra capului meu.

Nu-mi venisem încă bine în fire. Auzeam gemete urmate de strigăte înăbuşite, asemănătoare celor ce însoţesc o luptă.

Încă un strigăt, mai prelung decât celelalte şi care se transformă în

gemete, mă smulse complet din letargie.

Mă proptii într-un cot, deschisei ochii care nu văzură nimic în beznă şi dusei mâna la frunte peste care mi se părea că picură, printre scândurile scării o ploaie călduţă, îmbelşugată.

Tăcerea cea mai adâncă urmă gălăgiei năprasnice. Auzii paşii unui om care călca deasupra capului meu. Scara trosni sub el. Omul coborî în sala de jos, se apropie de cămin şi aprinse o lumânare.

Omul era Caderousse. Avea figura palidă şi cămaşa însângerată.

După ce aprinse lumânarea, urcă repede scara şi auzii din nou paşii repezi, neliniştiţi.

Peste o clipă coborî iarăşi. Ţinea în mână cutiuţa. Se încredinţă că diamantul e înăuntru şi căută o clipă în care buzunar să-l pună. Apoi, desigur, socotind că buzunarele nu sunt o ascunzătoare destul de bună, îl înfăşură în basmaua roşie pe care o petrecu în jurul gâtului.

Alergă pe urmă la dulap, scoase bancnotele şi aurul, băgă hârtiile în buzunarul pantalonului, aurul în buzunarul hainei, luă două-trei cămăşi, se năpusti spre uşă şi dispăru în beznă. Atunci totul deveni limpede pentru mine. Mă dojenii pentru cele întâmplate, ca şi cum adevăratul vinovat aş fi fost eu. Mi se păru că aud gemete. Poate că nenorocitul bijutier nu era mort, poate că stătea în putinţa mea, dându-i ajutor, să repar o parte din răul, nu pe care îl făcusem eu, dar pe care îl lăsasem să fie făcut. Mă proptii cu umerii într-una din scândurile prost încheiate ce despărţeau vizuina unde dormisem de sala de jos. Scândurile cedară, aşa că mă pomenii în casă.

Luai repede lumânarea şi mă repezii pe scară. Un trup o împiedica de a curmezişul: era cadavrul Carcontei.

Focul de pistol pe care îl auzisem fusese tras asupra ei: avea gâtul străpuns dintr-o parte într-alta şi, în afară de rana din care curgea în valuri, îi ieşea sânge şi pe gură. Era moartă. Sării peste corpul ei şi trecui mai departe.

Camera înfăţişa o dezordine groaznică. Două sau trei mobile erau răsturnate, cearceafurile de care nefericitul bijutier se agăţase, zăceau pe jos, el însuşi era lungit pe podea, cu capul rezemat de perete, într-o baltă de sânge care îi ţâşnea din trei răni mari făcute în piept.

În a patra rană rămăsese un cuţit lung de bucătărie din care nu se vedea decât mânerul.

Călcai peste al doilea pistol, care nu se descărcase, pulberea fiind, probabil, umezită.

Mă apropiai de bijutier. Într-adevăr, nu era mort. Auzind zgomotul pe care îl făcui şi mai cu seamă pârâitul podelei, el deschise nişte ochi buimaci, izbuti să-i aţintească o clipă asupra mea, mişcă buzele de parcă ar fi vrut să vorbească şi îşi dădu sufletul.

Năprasnicul spectacol îmi luase aproape mintea. Din moment ce nu mai puteam să vin în ajutorul nimănui, simţeam nevoia să fug. Mă năpustii

pe scară cu mâinile în păr, scoţând un răget de groază.

În sala de jos erau cinci, şase vameşi şi doi sau trei jandarmi, toţi înarmaţi.

Mă înhăţară. Nu încercai deloc să mă opun, nu mai eram stăpân pe simţurile mele. Încercai să vorbesc, scosei câteva strigăte nearticulate şi atâta.

Văzui că vameşii şi jandarmii mă arătau cu degetul; coborâi ochii asupra mea: eram plin de sânge. Ploaia călduţă pe care o simţisem picurând printre scândurile scării era sângele Carcontei.

Arătai cu degetul locul unde stătusem ascuns.

— Ce vrea să spună? întrebă un jandarm.

Un vameş se duse să vadă.

— Vrea să spună că a trecut pe acolo, răspunse el.

Şi arătă spărtura prin care într-adevăr trecusem.

Atunci înţelesei că mă luau drept asasinul. Îmi recăpătai glasul, puterea. Mă smulsei din mâinile celor doi care mă ţineau şi strigai:

— Nu sunt eu, nu sunt eu!

Doi jandarmi îmi puseră carabinele în piept.

— Dacă faci o mişcare, strigară ei, eşti mort!

— Dar vă repet că nu-s eu!

— Ai să spui povestea asta judecătorilor din Nimes. Până una alta, urmează-ne. Iar dacă e să-ţi dăm un sfat, este să nu te împotriveşti.

Nici nu-mi trecea prin minte. Eram zdrobit de uimire şi groază. Îmi puseră cătuşele, mă legară de coada unui cal şi mă duseră la Nimes.

Fusesem urmărit de un vameş. Mă pierduse din vedere în împrejurimile casei şi îşi închipuise că am să petrec noaptea acolo. Dăduse de veste tovarăşilor săi şi sosiseră exact ca să audă focul de pistol şi ca să mă prindă cu atare dovezi de culpabilitate, încât înţelesei pe dată greutatea de a-i convinge că sunt nevinovat.

De aceea, nu mă agăţai decât de un lucru: prima cerere pe care am făcut-o judecătorului de instrucţie a fost pentru a-l ruga să caute peste tot pe un oarecare preot Busoni, care se oprise în timpul zilei la hanul *Pont-du-Gard*. În cazul în care Caderousse născocise o poveste, în cazul în care abatele nu exista, eram pierdut, afară doar dacă va fi prins Caderousse şi va mărturisi totul.

Trecură două luni, răstimp în care — se cuvine să spun, spre lauda judecătorului meu — fură întreprinse toate cercetările pentru găsirea celui cerut de mine. Pierdusem orice speranţă. Caderousse nu fusese prins. Urma să fiu judecat în prima sesiune, când, la 8 septembrie, adică după trei luni şi cinci zile de la întâmplare, abatele Busoni, pe care pierdusem speranţa să-l mai văd, se prezentă la temniţă, spunând că a aflat că un arestat doreşte să-i vorbească. Auzise, spunea el, despre lucrul acesta la Marsilia şi se grăbea să-mi satisfacă dorinţa.

Înţelegeţi cu câtă bucurie îl primii. Îi povestii lucrurile al căror martor fusesem, adusei vorba cu nelinişte despre diamant. Împotriva aşteptării mele, întâmplarea era adevărată de la început până la sfârşit. De asemenea, împotriva aşteptării mele, acordă încredere deplină celor ce-i spusei. Atunci, cucerit de bunătatea lui, recunoscând în el o cunoaştere profundă a moravurilor din ţara mea, gândind că de pe buzele lui atât de milostive putea să coboare iertarea singurei crime ce-o săvârşisem, îi istorisii sub pecetea spovedaniei, în toate amănuntele întâmplarea de la Auteuil. Ceea ce făcusem fără premeditare obţinu acelaşi rezultat ca şi cum aş fi urmărit un calcul. Mărturisirea primului asasinat, pe care nimic nu mă silea să i-l destăinuiesc, îi dovedi că nu l-am săvârşit pe al doilea şi mă părăsi sfătuindu-mă să nutresc speranţe şi făgăduindu-mi că va face tot ce-i va sta în putinţă să-i convingă pe judecători de nevinovăţia mea.

Avusei dovada că într-adevăr s-a ocupat de mine, când văzui că regimul din închisoare se îmblânzeşte treptat, treptat şi când aflai că sunt aşteptaţi, pentru a mă judeca, alţi juraţi.

Între timp, mulţumită Providenţei, Caderousse fu prins în străinătate şi adus în Franţa. El mărturisi totul, aruncând vina premeditării şi mai cu seamă a instigării asupra nevestei sale. Fu condamnat la muncă silnică pe viaţă, iar pe mine mă puseră în libertate.

— Şi atunci, întrebă Monte-Cristo, te-ai prezentat la mine cu scrisoarea din partea abatelui Busoni?

— Da, Excelenţă, el îmi purta o grijă vădită. Meseria de contrabandist, îmi spuse el, te va duce la pieire. Dacă ieşi de aici, las-o.

— Părinte, îl întrebai eu, cum vreţi să trăiesc şi s-o întreţin şi pe biata mea cumnată?

— Unul dintre credincioşii mei, îmi răspunse el, care îmi poartă o stimă deosebită, m-a rugat să-i caut un om de încredere. Vrei să fii omul acesta? Te voi recomanda lui.

— O, părinte, cât de bun eşti! Exclamai eu.

— Îmi juri însă că n-o să-mi dai niciodată motive de regret?

Întinsei mâna să jur.

— Nu-i nevoie, îmi spuse el. Îi cunosc pe corsicani şi îi iubesc. Uite recomandarea mea.

Şi scrise cele câteva rânduri pe care vi le-am înmânat şi pe baza cărora Excelenţa voastră a avut bunătatea să mă angajeze. O întreb acum cu mândrie pe Excelenţa voastră dacă a avut vreodată motive să se plângă de mine?

— Nu, răspunse contele şi mărturisesc cu plăcere, eşti un servitor bun, Bertuccio, cu toate că nu ai încredere.

— Eu, domnule conte?

— Da, dumneata. Cum se face că ai o cumnată şi un fiu adoptiv şi că totuşi nu mi-ai pomenit niciodată de ei?

— Oh, Excelenţă, rămâne să vă povestesc acum partea cea mai tristă din viaţa mea! Plecai în Corsica. Mă grăbeam, înţelegeţi, s-o revăd şi s-o mângâi pe biata mea cumnată. Dar când ajunsei la Rogliano găsii casa în doliu. Se petrecuse acolo o întâmplare groaznică a cărei amintire vecinii nu au uitat-o încă. După sfaturile mele, sărmana mea cumnată, se împotrivise pretenţiilor lui Benedetto, care mereu voia să i se dea toţi banii din casă. Într-o dimineaţă, el o ameninţă şi dispăru întreaga zi. Ea plânse, căci scumpa Assunta avea pentru ticălos o inimă de mamă. Veni seara. Ea îl aşteptă fără să se culce. Când, la ceasurile unsprezece, el se înapoie cu doi prieteni, tovarăşi ai tuturor nebuniilor lui, ea întinse braţul spre el, aceştia o înşfăcară şi unul dintre cei trei — tremur la gândul că o fi fost copilul infernului —, unul dintre cei trei strigă:

— Să ne jucăm de-a interogatoriul şi va trebui să mărturisească unde îşi ţine banii.

Vecinul Vasilio se găsea tocmai atunci la Bastia. Rămăsese acasă numai nevastă-sa. Nimeni afară de ea nu putea să vadă şi să audă cele ce se întâmplau la cumnată-mea. Doi o ţinură pe biata Assunta, care, neputând crede într-o atare crimă, le zâmbea celor ce aveau să devină călăii ei. Al treilea baricadă uşile şi ferestrele, apoi reveni şi tustrei, laolaltă, înăbuşind strigătele pe care groaza i le smulgea în faţa pregătirilor acestea, apropiară picioarele Assuntei de jăratic, nădăjduind că astfel o vor sili să mărturisească locul unde era ascunsă mica noastră comoară; dar, în timpul luptei, focul îi aprinse îmbrăcămintea; ei abandonară victima, ca să nu ardă şi ei. Cuprinsă de flăcări, ea alergă la uşă, dar uşa era încuiată.

Se năpusti spre fereastră. Fereastra era însă baricadată. Vecina auzi atunci strigăte înfricoşătoare: Assunta chema ajutor. Curând, glasul ei fu înăbuşit, strigătele deveniră gemete, iar a doua zi, după o noapte de groază şi de zbucium, când nevasta lui Vasilio se încumetă să iasă şi chemă judecătorul, care deschise uşa, o găsiră pe Assunta arsă pe jumătate, dar încă respirând. Găsiră sertarele forţate şi banii dispăruţi. Benedetto plecase din Rogliano pentru totdeauna. Din ziua aceea nu l-am mai văzut şi nici n-am mai auzit de el.

După ce am aflat aceste triste veşti, am venit la Excelenţa voastră, reluă Bertuccio. Nu mai aveam motive să vă vorbesc despre Benedetto, deoarece dispăruse şi nici despre cumnata mea, deoarece murise.

— Şi ce ai gândit despre întâmplarea aceasta? întrebă Monte-Cristo.

— Că era pedeapsa crimei ce-o săvârşisem, răspunse Bertuccio. Oh, neamul acesta al Villefortilor era un neam blestemat!

— Cred, murmură contele cu accent lugubru.

— Şi acum, Excelenţa voastră înţelege, nu-i aşa, că locuinţa pe care n-am mai văzut-o de atunci, grădina în care m-am regăsit deodată, locul unde am ucis un om au putut să-mi pricinuiască aceste sumbre emoţii a căror cauză aţi vrut s-o cunoaşteţi; căci nu sunt sigur dacă în faţa mea, aici,

la picioarele mele, domnul de Villefort nu e culcat în groapa care o săpase pentru copilul lui.

— Într-adevăr, totul e cu putinţă, îl aprobă Monte-Cristo, ridicându-se de pe banca unde stătea. Se poate chiar, adăugă el în şoaptă, ca procurorul regal să nu fie mort. Abatele Busoni a făcut bine trimiţându-te la mine. De asemeni, ai făcut bine povestindu-mi viaţa dumitale, căci nu voi mai avea motive să te suspectez. În ce-l priveşte pe acest Benedetto, cu nume aşa de nepotrivit, n-ai încercat niciodată să dai de urma lui? N-ai căutat niciodată să afli ce a devenit?

— Niciodată. Dacă aş fi ştiut unde e, în loc să mă duc la el, aş fi fugit ca din faţa unui monstru. Nu, din fericire n-am mai auzit despre el; nădăjduiesc că e mort.

— Nu nădăjdui, Bertuccio, spuse contele. Oamenii răi nu mor aşa, căci Dumnezeu pare să-i ia sub pază pentru a face din ei instrumentul răzbunării sale.

— Se poate, răspunse Bertuccio. Tot ce îi cer eu Domnului e doar să nu-l mai văd. Acum, continuă administratorul plecându-şi capul, ştiţi totul, domnule conte. Sunteţi judecătorul meu aici, aşa cum Dumnezeu va fi sus; nu-mi spuneţi câteva cuvinte de mângâiere?

— Da, ai dreptate şi pot să-ţi spun ce ţi-ar spune abatele Busoni: acela pe care l-ai lovit, Villefort, merita o pedeapsă pentru ceea ce îţi făcuse şi poate şi pentru altceva. Benedetto, dacă trăieşte, va servi, cum ţi-am spus, la o altă răzbunare divină, pe urmă va fi pedepsit şi el. Dumneata nu ai decât un reproş să-ţi faci: întreabă-te de ce, scăpându-l pe copil de la moarte, nu l-ai înapoiat mamei sale. Asta este crima Bertuccio.

— Da, domnule, asta e crima, adevărata crimă, căci am fost un laş. După ce-l readusesem pe copil la viaţă nu aveam decât un lucru de făcut. Aţi spus, să-l redau mamei sale. Pentru aceasta însă trebuia să fac cercetări, să atrag luarea-aminte, să mă predau poate. N-am vrut să mor, ţineam la viaţă pentru cumnată-mea şi din cauza mândriei înnăscute în noi de a rămâne întregi şi victorioşi în răzbunarea noastră şi, apoi, în sfârşit, ţineam poate la viaţă numai din dragoste de viaţă. Oh, eu nu sunt un viteaz ca bietul meu frate!

Bertuccio îşi ascunse faţa în mâini. Monte-Cristo fixă asupra lui o privire îndelungă, nedefinită.

Apoi, după o clipă de tăcere devenită şi mai solemnă prin ora şi prin locul unde se aflau, spuse cu un accent de melancolie neobişnuit la el:

— Ca să încheiem cu demnitate conversaţia aceasta, domnule Bertuccio, reţine bine cuvintele mele, căci le-am auzit de multe ori rostite şi de abatele Busoni: pentru orice rău există două leacuri: timpul şi tăcerea. Acum, lasă-mă să mă plimb o clipă prin grădina aceasta. Ceea ce e o emoţie sfâşietoare pentru dumneata, actor în scena asta, va fi pentru mine o senzaţie aproape plăcută, care va da un preţ îndoit proprietăţii. Arborii nu

plac decât pentru că fac umbră, iar umbra nu place decât pentru că e plină de reverii şi de viziuni. Am cumpărat o grădină, crezând că-mi cumpăr un simplu loc împrejmuit de ziduri şi deodată locul acesta se întâmplă să fie o grădină plină de fantome, care nu figurau în contract. Iar mie îmi plac fantomele; n-am auzit niciodată spunându-se că morţii au făcut în şase mii de ani atâta rău cât fac viii într-o zi. Întoarce-te, domnule Bertuccio şi dormi în pace. Dacă duhovnicul dumitale, în momentul suprem, va fi mai puţin îngăduitor decât a fost abatele Busoni, cheamă-mă pe mine, de voi mai fi în viaţă şi voi găsi cuvinte care-ţi vor mângâia sufletul în clipa în care va fi gata să pornească la drum în călătoria grea numită eternitate.

Bertuccio se înclină cu respect în faţa contelui şi se depărtă cu un oftat.

Monte-Cristo rămase singur, apoi făcu patru paşi înainte, murmurând:

— Aici, lângă platanul acesta, groapa unde a fost depus copilul; acolo, portiţa prin care se intra în grădină: în colţul acela, scara tăinuită care duce la dormitor. Nu cred să am motive să trec toate astea în carnetul meu, căci am în faţa ochilor, în jurul meu, sub picioarele mele, planul în relief, planul însufleţit.

Şi după ce făcu un ocol prin grădină, contele se duse la trăsură. Bertuccio, care îl vedea îngândurat, urcă în tăcere pe capră lângă vizitiu.

Trăsura porni spre Paris.

În seara aceea, sosind în palatul Champs-Elysées, contele de Monte-Cristo vizită întreaga locuinţă aşa cum ar fi făcut cineva familiarizat cu ea de ani îndelungi; nici o singură dată, deşi călca pentru întâia oară, nu deschise o uşă în locul alteia şi nu apucă pe o scară sau printr-un coridor care să nu-l ducă direct acolo unde voia. Ali îl însoţea în această vizită nocturnă. Contele dădu lui Bertuccio mai multe ordine pentru înfrumuseţarea sau noua împărţire a locuinţei şi, scoţându-şi ceasul, îi spuse nubianului care îl însoţea atent:

— E unsprezece şi jumătate; Haydée va sosi curând. Au fost înştiinţate cameristele franceze?

Ali întinse mâna spre apartamentul destinat frumoasei grecoaice şi care era atât de izolat încât, tăinuind uşa cu o tapiserie, se putea vizita toată casa, fără a bănui că acolo erau un salon şi două camere locuite; aşadar, Ali întinse mâna spre apartament, arătă numărul trei cu degetele mâinii stângi şi pe această mână el îşi rezemă capul închizând ochii în semn de somn.

— Aha, desluşi Monte-Cristo deprins cu limbajul acesta. Cele care aşteaptă în dormitor sunt trei, nu-i aşa?

— Da, spuse Ali dând din cap.

— Doamna va fi obosită în seara asta, continuă Monte-Cristo şi, fără îndoială, va vrea să doarmă. Să nu fie silită să vorbească: cameristele franceze o vor saluta numai pe noua lor stăpână şi se vor retrage. Vei veghea ca însoţitoarea greacă să nu comunice cu franţuzoaicele.

Ali se înclină.

Curând fu auzit cineva strigând portarul; poarta se deschise, o trăsură hurui pe alee şi se opri dinaintea peronului. Contele coborî. Uşa cupeului era deschisă. Întinse mâna unei tinere înfăşurate într-o manta verde de mătase brodată cu aur, care îi acoperea capul. Tânăra femeie luă mâna ce i se întindea, o sărută cu iubire şi respect şi rosti câteva cuvinte drăgăstoase. Contele răspunse cu blândeţe gravă în limba sonoră pusă de bătrânul Homer în gura zeilor săi.

Cu Ali înainte, ducând o torţă de ceară roz, tânăra, care nu era alta decât frumoasa grecoaică, însoţitoarea lui Monte-Cristo în Italia, fu condusă în apartamentul ei, apoi contele se retrase în pavilionul rezervat sieşi.

La unsprezece şi jumătate, toate luminile erau stinse în casă şi s-ar fi putut crede că dormea toată lumea.

Capitolul IX Credit nelimitat

A doua zi, pe la două după-amiază, o caleaşcă la care erau înhămaţi doi admirabili cai englezeşti, se opri în faţa porţii lui Monte-Cristo. Un bărbat îmbrăcat într-un frac albastru, cu nasturi de mătase de aceeaşi culoare, cu vestă albă brăzdată de un lanţ enorm de aur şi cu pantaloni de culoarea alunei, cu părul atât de negru, căzând peste sprâncene încât ai fi ezitat să-l crezi natural, într-atât de armonizat părea cu un bărbat între 50 şi 55 de ani şi care căuta să pară de 40, îşi băgă capul prin portiera unui cupeu pe panoul căreia era zugrăvită o coroană de baron, îşi trimise *groomul* să întrebe pe portar dacă domnul conte de Monte-Cristo este acasă.

În aşteptare, insul examină cu atenţie atât de minuţioasă, încât devenea aproape impertinent, exteriorul casei, atât cât se poate distinge din grădină şi livreaua celor câţiva servitori care se zăreau. Ochii omului erau vii, dar mai de grabă şireţi decât spirituali. Buzele lui erau aşa de subţiri încât, în loc să se proiecteze în afară, intrau în gură. În sfârşit, lăţimea şi proeminenţa pometilor, semn sigur de viclenie, prăbuşirea frunţii, umflăturile tâmplelor care, depăşind cu mult urechile late ale fiinţelor de rând, vădeau pentru orice fizionomist un caracter aproape respingător al personajului foarte recomandabil pentru ochii lumii prin caii admirabili, prin diamantul enorm pe care-l purta la cămaşă şi prin panglica roşie care se întindea de la o butonieră la alta a fracului.

Groomul bătu în fereastra portarului şi întrebă:

— Aici locuieşte domnul conte de Monte-Cristo?

— Excelenţa sa locuieşte aci, răspunse portarul, dar...

Îl întrebă pe Ali din ochi.

Ali făcu un semn negativ.

— Dar?..., întrebă *groomul*.

— Dar Excelenţa sa nu primeşte, răspunse portarul.

— Poftim, în cazul ăsta, cartea de vizită a stăpânului meu, domnul baron Danglars. Predă-o contelui de Monte-Cristo şi spune-i că, mergând la Cameră, stăpânul meu s-a abătut din drum, pentru a avea onoarea să-l vadă.

— Eu nu vorbesc Excelenţei sale, spuse portarul. Comisionul îl face valetul.

Groomul se întoarse la trăsură.

— Ei, ce e? întrebă Danglars.

Ruşinat de lecţia pe care o primise, copilul îi comunică stăpânului răspunsul dat de portar.

— A, va să zică domnul acesta e un prinţ căruia i se spune Excelenţă şi cu care numai valetul are dreptul să vorbească. Nu e nimic, de vreme ce are credit la mine, am să-l văd când va avea nevoie de bani.

Şi Danglars se trânti în fundul trăsurii, strigând vizitiului astfel ca să se poată auzi în partea cealaltă a drumului:

— La Camera deputaţilor.

Printr-un transperant al pavilionului său, Monte-Cristo, înştiinţat la timp, îl văzuse pe baron şi-l studiase printr-un ochean din cele mai bune nu cu mai puţină atenţie decât domnul Danglars când analizase casa, grădina şi livrelele.

— Hotărât lucru, spuse el băgând ocheanul în cutia de fildeş, cu un gest de dezgust — hotărât lucru, urâtă creatură este omul acesta. Cum de nu se recunoaşte în el, de la prima vedere, şarpele cu fruntea turtită, uliul cu craniul bombat şi pasărea de pradă cu ciocul ascuţit? Ali! Strigă el, apoi bătu într-un gong de aramă. — Ali apăru. — Cheamă-l pe Bertuccio.

În aceeaşi clipă, Bertuccio intră.

— Excelenţa voastră m-a chemat? întrebă administratorul.

— Da, domnule, spuse contele. Ai văzut caii care s-au oprit în faţa porţii mele?

— Desigur, Excelenţă, sunt chiar foarte frumoşi.

— Cum se face, spuse Monte-Cristo, încruntând sprâncenele, că după cum ţi-am cerut cei mai frumoşi cai din Paris, mai există alţi doi cai tot atât de frumoşi ca ai mei şi nu se găsesc în grajdurile mele?

Văzând încruntarea sprâncenelor şi auzind tonul sever al vocii, Ali plecă capul.

— Nu e vina ta, bunul meu Ali, îi spuse contele în limba arabă, cu o blândeţe pe care n-ai fi crezut că o poţi întâlni, nici în glasul şi nici pe chipul său. Tu nu te pricepi la cai englezeşti.

Chipul lui Ali se înseninâ.

— Domnule conte, spuse Bertuccio, caii despre care vorbiţi nu erau de vânzare.

Monte-Cristo înălţă din umeri:

— Află, domnule administrator, că orice şi oricând e de vânzare pentru cine ştie să ofere preţul.

— Domnul Danglars i-a plătit cu 16.000 de franci, domnule conte.

— Ei bine, trebuia să oferi 32 000; el e bancher şi un bancher nu pierde niciodată ocazia de a-şi dubla capitalul.

— Domnul conte vorbeşte serios? întrebă Bertuccio.

Monte-Cristo îl privi pe administrator uimit că cineva îndrăzneşte să-i pună o întrebare.

— Astă-seară, spuse el, am de făcut o vizită. Vreau ca aceşti doi cai să fie puşi, cu hamuri noi, la trăsura mea.

Bertuccio se retrase, salutând; se opri lângă uşă:

— La ce oră face Excelenţa sa vizita, întrebă el.

— La cinci.

— Voi atrage Excelenţei voastre atenţia că sunt orele două, se încumetă administratorul.

— Ştiu, se mulţumi să răspundă Monte-Cristo.

Apoi, întorcându-se spre Ali:

— Plimbă toţi caii prin faţa doamnei; să aleagă perechea care îi va plăcea şi să-mi trimită vorbă dacă vrea să cineze cu mine: în cazul acesta, masa se va servi la domnia-sa. Du-te. Când cobori, trimite-mi valetul.

Ali abia dispăruse şi valetul intră.

— Domnule Baptistin, îi spuse contele, eşti în serviciul meu de un an. E timpul de încercare pe care îl impun de obicei oamenilor mei. Eşti pe placul meu.

Baptistin se înclină.

— Rămâne de ştiut dacă şi eu îţi sunt pe plac.

— O, domnule conte! Se grăbi Baptistin să spună.

— Ascultă până la capăt, reluă contele. Câştigi o mie cinci sute de franci pe an, adică salariul unui bun şi brav ofiţer care îşi riscă viaţa în fiecare zi; ai o masă pe care mulţi şefi de birou, servitori nenorociţi, infinit mai ocupaţi decât dumneata, şi-ar dori-o. Eşti servitor, dar ai la dispoziţie alţi servitori care se îngrijesc de rufăria şi îmbrăcămintea dumitale. În afară de câştigul de 1.500 de franci, mai furi din cumpărăturile pe care le faci pentru toaleta mea aproape alţi 1.500 de franci pe an.

— O, Excelenţă!

— Nu mă plâng, domnule Baptistin, este firesc ce faci, dar doresc să te opreşti aici. Nu vei găsi nicăieri un post la fel cu acela pe care norocul ţi l-a dat. Nu-mi bat niciodată slugile, nu înjur niciodată, nu mă înfurii niciodată, iert totdeauna o greşeală, însă niciodată o neglijenţă sau o uitare. Ordinele mele sunt de obicei scurte, dar limpezi şi precise. Prefer să le repet de două şi chiar de trei ori, decât să le văd rău interpretate. Sunt destul de bogat ca să ştiu tot ce vreau şi foarte serios te previn. Dacă aş afla că ai

vorbit despre mine, în bine sau în rău, că ai comentat faptele mele, că ai supravegheat conduita mea, ai pleca de la mine imediat. Eu nu-mi avertizez servitorii decât o dată. Eşti avertizat, pleacă.

Baptistin se înclină şi făcu trei sau patru paşi înapoi.

— Ia, stai, reluă contele. Uitasem să-ţi spun că, în fiecare an, eu pun o anumită sumă pe numele oamenilor mei. Cei pe care îi concediez pierd fatalmente banii aceştia, care revin celor ce rămân şi care vor avea drept asupra lor după moartea mea. Eşti de un an la mine, averea dumitale a început să se formeze. Înmulţeşte-o.

Cuvântarea aceasta ţinută de faţă cu Ali, care rămânea impasibil, deoarece nu înţelegea un cuvânt franţuzesc, produse asupra domnului Baptistin un efect pe care îl vor înţelege toţi cei care au studiat fiziologia servitorului francez.

— Voi căuta să mă conformez întru totul dorinţelor Excelenţei voastre, spuse el. Mă voi modela, de altminteri, după Ali.

— O, nu, spuse contele cu o răceală de marmură. Ali are multe defecte în afară de calităţile sale. Nu îl lua ca exemplu, căci este o excepţie. El n-are leafă, nu e servitor, e sclavul, e câinele meu. Dacă s-ar abate de la datoria sa, nu l-aş alunga, l-aş ucide.

Baptistin făcu ochii mari.

— Te îndoieşti? întrebă Monte-Cristo.

Şi îi repetă lui Ali cuvintele pe care le spusese în franţuzeşte lui Baptistin.

Ali ascultă, zâmbi, se apropie de stăpân, puse un genunchi în pământ şi îi sărută cu respect mâna.

Acest mic corolar al lecţiei puse capac uimirii valetului.

Contele îi făcu semn lui Baptistin să iasă şi lui Ali să-l urmeze. Trecură amândoi în cabinetul său şi acolo vorbiră îndelung.

La orele cinci, contele bătu de trei ori în gong. O bătaie îl chema pe Ali, două pe Baptistin, trei pe Bertuccio.

Administratorul intră.

— Caii mei, spuse Monte-Cristo.

— Sunt la trăsură, Excelenţă, răspunse Bertuccio. Să-l însoţesc pe domnul conte?

— Nu. Vizitiul, Baptistin şi Ali. Numai ei.

Contele coborî şi văzu înhămaţi la trăsura sa caii pe care îi admirase de dimineaţă la trăsura lui Danglars.

Când trecu pe lângă ei le aruncă o privire.

— Într-adevăr, sunt frumoşi şi ai făcut bine că i-ai cumpărat. Atât numai că ai fost în oarecare întârziere.

— Excelenţă, spuse Bertuccio, am întâmpinat dificultăţi până să-i am şi au costat foarte scump.

— Dar nu sunt frumoşi? întrebă contele.

— Dacă Excelenţa voastră e mulţumită, spuse Bertuccio, totul e bine. Unde merge Excelenţa voastră?

— În strada Chaussée-d'Antin, la domnul baron Danglars.

Conversaţia avu loc pe peron. Bertuccio făcu un pas pentru a coborî prima treaptă.

— Aşteaptă, domnule, spuse Monte-Cristo, oprindu-l. Am nevoie de un teren pe malul mării, în Normandia de exemplu, între Le Hâvre şi Boulogne. Precum vezi, îţi dau spaţiu. Ar trebui ca pe domeniul acesta să fie un mic port, un mic golf unde să poată intra şi să stea corveta mea. Ea nu pluteşte decât la cincisprezece picioare de apă. Vasul va fi gata să pornească în larg la orice oră din zi sau noapte când voi da semnalul. Te vei informa la toţi notarii în privinţa unei proprietăţi în condiţiile pe care ţi le explic. După ce vei lua cunoştinţă, te vei duce s-o vizitezi, iar dacă eşti mulţumit o vei cumpăra pe numele dumitale. Corveta e în drum spre Fécamp, nu-i aşa?

— In seara în care am părăsit Marsilia, am văzut-o pornind în larg.

— Şi iahtul?

— Iahtul are ordin să rămână la Martigues.

— Bine. Vei coresponda din timp în timp cu căpitanii care le comandă, ca să n-adoarmă.

— Iar în ce priveşte corabia cu aburi?

— Care e la Châlons?

— Da.

— Aceleaşi ordine ca şi pentru vasele cu pânze.

— Bine.

— Îndată după cumpărarea proprietăţii, vei rândui popasuri din zece în zece leghe pe drumul spre nord şi spre sud.

— Excelenţa voastră poate să conteze pe mine.

Contele făcu un semn de mulţumire, coborî treptele, sări în trăsura care, purtată în trapul cailor minunaţi, nu se opri decât în faţa palatului bancherului.

Danglars prezida o comisie numită pentru o cale ferată când i se anunţă vizita contelui de Monte-Cristo. Şedinţa era de altminteri aproape terminată.

Auzind numele contelui, se ridică.

— Domnilor, spuse, adresându-se colegilor săi, dintre care câţiva erau membri onorabili ai uneia sau ai celeilalte Camere, iertaţi-mă dacă vă părăsesc astfel: închipuiţi-vă însă că firma Thomson şi French din Roma îmi trimite pe un anume conte de Monte-Cristo, deschizându-i la mine credit nelimitat. E gluma cea mai nostimă pe care corespondenţii mei din străinătate şi-au îngăduit-o până acum cu mine. Înţelegeţi că mi-au stârnit curiozitatea şi că mă aflu încă sub imperiul ei. Am trecut azi-dimineaţă pe la aşa-zisul conte. Dacă ar fi un conte adevărat, înţelegeţi că n-ar fi aşa de bogat. Domnul nu era vizibil. Ce ziceţi: nu e aşa că maestrul Monte-Cristo

îşi dă aere de alteţă sau de femeie frumoasă? De altminteri casa, situată pe Champs-Elysées şi care este a lui — m-am informat —, mi s-a părut curată. Dar un credit nelimitat, reluă Danglars, râzând cu viclenia-i caracteristică, îl face pretenţios pe bancherul la care e deschis creditul. Mă grăbesc deci să-l văd pe omul nostru. Am impresia unei mistificări. Ei însă nu ştiu cu cine au de-a face; cine va râde la urmă va râde mai bine.

Mântuind cuvintele acestea şi dându-le o emfază care îi umflă nările, domnul baron se despărţi de musafirii săi şi trecu într-un salon pictat în alb şi aur, salon ce stârnea multă vâlvă pe Chaussée-d'Antin.

Aici poruncise el să fie introdus vizitatorul pentru a-i lua ochii de la primă vedere.

Contele stătea în picioare, examinând câteva copii de Albane şi Fattore, care fuseseră vândute bancherului ca fiind originale şi care, deşi copii, erau mult superioare zorzoanelor de pe plafon.

La zgomotul pe care Danglars îl făcu intrând, contele se întoarse.

Danglars salută uşor din cap şi făcu semn contelui să se aşeze într un jilţ de lemn poleit, căptuşit cu satin alb-auriu.

Contele luă loc.

— Cu domnul de Monte-Cristo am cinstea să vorbesc?

— Iar eu, răspunse contele, cu domnul baron Danglars, cavaler al Legiunii de Onoare, membru al Camerei deputaţilor.

Monte-Cristo repetă toate titlurile pe care le găsise pe cartea de vizită a baronului.

Danglars simţi lovitura şi îşi muşcă buzele.

— Scuzaţi-mă, domnule, spuse el, că v-am acordat de la început titlul sub care mi-aţi fost anunţat. Ştiţi însă că noi trăim sub un regim popular şi că eu sunt un reprezentant al intereselor poporului.

— Astfel că, răspunse Monte-Cristo, rămânând cu deprinderea de a vi se spune baron, aţi pierdut-o pe aceea de a spune altora conte.

— A, întrucât mă priveşte, nu ţin câtuşi de puţin la titlu, răspunse Danglars cu neglijenţă. M-au numit baron şi m-au făcut cavaler al Legiunii de Onoare pentru câteva servicii care...

— Dar aţi abdicat de la titlurile dumneavoastră aşa cum au făcut altădată domnii de Montmorency şi Lafayette? Era un frumos exemplu de urmat, domnule.

— Nu prea, glăsui Danglars stânjenit. Înţelegeţi că pentru servitori...

— Da, pentru oamenii dumneavoastră vă numiţi monsenior; pentru ziarişti vă numiţi domn; şi pentru mai marii dumneavoastră, cetăţean. Nuanţe foarte aplicabile stăpânirii constituţionale. Înţeleg perfect.

Danglars îşi strânse buzele: văzu că pe terenul acesta nu se poate măsura cu Monte-Cristo. Încercă deci să revină pe un teren care-i era mai familiar.

— Domnule conte, spuse el înclinându-se, am primit un aviz al casei Thomson şi French.

— Sunt încântat, domnule baron. Permiteţi-mi să vă tratez aşa cum vă tratează oamenii dumneavoastră. Este un obicei rău, căpătat în ţări unde sunt încă baroni, tocmai pentru că nu se mai fac baroni. Zic, sunt încântat, nemaifiind nevoie să mă mai prezint singur, lucru care e totdeauna stânjenitor. Spuneaţi, deci, că aţi primit un aviz...

— Da, confirmă Danglars. Vă mărturisesc însă că nu am înţeles bine sensul.

— Hm!

— Şi am avut onoarea să trec pe la dumneavoastră, spre a vă cere câteva explicaţii.

— Cereţi-le, domnule, vă ascult.

— Scrisoarea, spuse Danglars, e la mine îmi pare (scotoci în buzunar). Da, iat-o. Scrisoarea deschide domnului conte de Monte-Cristo un credit nelimitat asupra casei mele.

— Şi ce vedeţi nelămurit într-asta, domnule baron?

— Nimic, domnule, dar cuvântul *nelimitat*...

— Ei, bine, cuvântul acesta nu-i franţuzesc? Înţelegeţi, e scris de anglo-germani.

— O, ba da, domnule şi nu e nimic de obiectat în privinţa gramaticii, dar nu tot aşa este în privinţa contabilităţii.

— Casa Thomson şi French, întrebă Monte-Cristo, cu aerul cel mai naiv pe care putu să-l ia, nu e oare după părerea dumneavoastră, domnule baron, absolut sigură? La naiba, lucrul m-ar indispune, căci am oarecare fonduri plasate la ea!

— Este absolut sigură, răspunse Danglars cu un zâmbet aproape batjocoritor. Dar, în materie de finanţe, sensul cuvântului *nelimitat* atât de vag...

— Pe cât e de... nelimitat?

— Tocmai asta voiam să spun domnule. Iar vagul e îndoială şi — spune înţeleptul — când eşti în îndoială, abţine-te.

— Ceea ce înseamnă, reluă Monte-Cristo, că dacă firma Thomson şi French e dispusă la nebunii, casa Danglars nu e dispusă să-i urmeze exemplul.

— Cum adică, domnule conte?

— Da, nici vorbă. Domnii Thomson şi French îşi fac afacerile fără chibzuinţă, domnul Danglars are însă o limită. El e un înţelept, cum spu-nea adineauri.

— Domnule, răspunse orgolios bancherul, nimeni nu se poate încă măsura cu casa mea.

— În cazul acesta se pare că voi începe eu, răspunse Monte-Cristo cu răceală.

— Ce vă îndreptăţeşte?

— Explicaţiile pe care mi le cereţi, domnule şi care aduc a ezitări.

Danglars îşi muşcă buzele. Pentru a doua oară era bătut şi, de data aceasta, pe terenul său. Politeţea sa ironică era prefăcută şi atingea extrema apropiată, care este impertinenţa.

Dimpotivă, Monte-Cristo zâmbea cu cea mai desăvârşită graţie şi lua când voia un aer naiv ce-i asigura multe avantaje.

— În sfârşit, domnule, spuse Danglars, după un moment de tăcere, voi încerca să mă fac înţeles, rugându-vă să fixaţi dumneavoastră înşivă suma pe care vă propuneţi s-o ridicaţi de la mine.

— Dar, domnule, reluă Monte-Cristo, hotărât să nu piardă un deget de teren în discuţie, dacă am cerut un credit nelimitat asupra dumneavoastră, e că tocmai nu ştiam de ce sume voi avea nevoie.

Bancherul socoti că, în sfârşit, venise momentul să ia ofensiva. Se răsturnă în jilţu-i şi, cu un zâmbet greoi, orgolios, zise fără ezitare:

— O, domnule. Vă veţi putea convinge că cifra casei Danglars, deşi limitată, poate satisface exigenţele cele mai largi şi chiar dacă aţi cere un milion...

— Poftim?

— Spuneam un milion, repetă Danglars cu siguranţa prostiei.

— Ce să fac cu un milion? întrebă contele. O, domnule, dacă nu mi-ar fi trebuit decât un milion, nu ceream să mi se deschidă un credit pentru atâta lucru. Un milion? Dar eu am întotdeauna un milion în portofel sau în trusa mea de voiaj.

Şi Monte-Cristo scoase dintr-un carneţel, unde ţinea cărţile de vizită, două bonuri a câte cinci sute de mii de franci asupra tezaurului, plătibile la purtător. Un om ca Danglars trebuia răpus, nu pişcat. Lovitura de măciucă îşi făcu efectul: bancherul se clătină simţind că-i vine ameţeală. Holbă asupra lui Monte-Cristo nişte ochi buimăciţi, ale căror lumini se dilatară peste măsură.

— Haide, mărturisiţi-mi, spuse Monte-Cristo, că suspectaţi casa Thomson şi French. Doamne, e cât se poate de simplu. Am prevăzut cazul şi, deşi străin în afaceri, mi-am luat precauţii. Poftim alte două scrisori la fel cu cea care vă este adresată. Una e a casei Arstein şi Eskeles din Viena, asupra domnului baron de Rotschild, alta a casei Baryng din Londra, asupra domnului Laffitte. Spuneţi un cuvânt, domnule şi vă voi scuti de orice grijă, prezentându-mă la una sau alta din aceste două case.

Danglars era învins. Deschise tremurând vizibil scrisoarea din Germania şi pe cea din Londra, pe care contele i le întindea cu vârful degetelor, verifică autenticitatea semnăturilor cu o minuţiozitate care ar fi fost insultătoare pentru Monte-Cristo dacă n-ar fi ţinut seama de buimăceala bancherului.

— O, domnule, sunt aici trei semnături care valorează milioane, spuse

Danglars, sculându-se ca pentru a saluta puterea aurului personificată în omul din faţa sa. Trei credite nelimitate asupra caselor noastre! Iertaţi-mă, domnule conte, dar, încetând să fiu neîncrezător, pot rămâne încă uimit.

— O casă ca a dumneavoastră n-ar putea să se mire, spuse Monte-Cristo cu toată politeţea. Veţi putea, deci, să-mi trimiteţi niscai bani, nu-i aşa?

— Vorbiţi, domnule, conte. Sunt la dispoziţia dumneavoastră.

— Ei bine, reluă Monte-Cristo, acum când ne înţelegem — căci ne înţelegem, nu-i aşa?

Danglars făcu un semn afirmativ din cap.

— Şi când nu mai aveţi îndoieli... continuă Monte-Cristo.

— O, domnule conte, exclamă bancherul, n-am avut nici o clipă.

— Nu. Doreaţi o dovadă, atâta tot. Ei bine, repetă contele, acum când ne înţelegem, când nu mai aveţi îndoieli, să fixăm, dacă vreţi, o sumă generală pentru primul an: de exemplu, şase milioane.

— Fie şase milioane, spuse Danglars sufocat.

— Dacă am nevoie de mai mult, reluă maşinal Monte-Cristo, vom adăuga. Nu cred însă că voi rămâne decât un an în Franţa şi nu cred să depă-şesc cifra în decursul acestui an... În sfârşit, vom vedea... Pentru început, vă rog să-mi trimiteţi cinci sute de mii de franci mâine — voi fi acasă până la amiază — şi, de altminteri, dacă nu sunt, voi lăsa o chitanţă administratorului meu.

— Banii vor fi la dumneavoastră mâine, la zece dimineaţa, domnule conte, răspunse Danglars. Vreţi aur, bilete de bancă sau argint?

— Jumătate aur şi jumătate bancnote.

Şi contele se ridică.

— Sunt dator să vă mărturisesc un lucru, domnule conte, spuse Danglars la rându-i. Îmi închipui că am noţiuni exacte asupra tuturor marilor averi din Europa şi totuşi averea dumneavoastră, care îmi pare considerabilă, mi-era, vă declar, absolut necunoscută. E de dată recentă?

— Nu, domnule, răspunse Monte-Cristo, dimpotrivă, este de dată foarte veche. Ea era un tezaur de familie care nu putea fi atins şi ale cărui dobânzi acumulate au triplat capitalul; epoca fixată de testator s-a împlinit numai de câţiva ani: prin urmare, numai de câţiva ani mă folosesc de el, iar neştiinţa dumneavoastră în această privinţă este cât se poate de firească. Îl veţi cunoaşte de altminteri mai bine, în scurtă vreme.

Şi contele îşi însoţi cuvintele cu unul din acele surâsuri palide care îl înspăimântau aşa de mult pe Franz d'Épinay.

— Cu gusturile şi cu intenţiile dumneavoastră, continuă Danglars, veţi desfăşura în capitală un lux ce ne va strivi pe noi, toţi milionarii aceştia mici. Cu toate acestea, deoarece îmi păreţi amator, căci îmi priveaţi tablourile când am intrat, vă cer permisiunea de a vă arăta galeria mea: numai tablouri vechi, tablouri de maeştri garantaţi; nu-mi plac modernii.

— Aveţi dreptate, domnule, căci ei au, în genere, un mare defect: acela de a nu fi avut încă timpul să devină vechi.

— Pot să vă arăt câteva statui de Thorwaldsen, de Bartoloni, de Canova, toţi artişti străini. Precum vedeţi, nu apreciez artiştii francezi.

— Aveţi dreptul să fiţi nedrept cu ei, domnule, sunt compatrioţii dumneavoastră.

— Toate acestea însă pentru mai târziu, după ce vom fi făcut o cunoştinţă mai strânsă. Pentru astăzi mă mulţumesc, dacă îmi permiteţi, să vă prezint doamnei baroane Danglars. Scuzaţi-mi stăruinţa, domnule conte, dar un client ca dumneavoastră face aproape parte din familie.

Monte-Cristo se înclină în semn că accepta onoarea pe care financiarul voia să i-o facă.

Danglars sună. Apăru un lacheu îmbrăcat cu o livrea strălucitoare.

— Doamna baroană e acasă? întrebă Danglars.

— Da, domnule baron, răspunse lacheul.

— Singură?

— Nu, doamna are lume.

— Nu e indiscret să vă prezint societăţii, domnule conte? Sunteţi incognito?

— Nu, domnule baron, spuse Monte-Cristo, zâmbind. Nu-mi recunosc acest drept.

— Şi cine e la doamna? Domnul Debray? întrebă Danglars cu o bonomie care îl informă pe Monte-Cristo asupra secretelor transparente de interior ale financiarului şi îl făcu să zâmbească în sine.

— Da, domnule baron, domnul Debray, răspunse lacheul.

Danglars făcu un semn din cap.

Apoi, întorcându-se spre Monte-Cristo:

— Domnul Lucien Debray e un vechi prieten al nostru, secretar intim al ministrului de interne. Soţia mea a făcut un compromis căsătorindu-se cu mine, căci ea aparţine unei vechi familii: e o domnişoară de Servières, văduvă din prima căsătorie a domnului colonel marchiz de Nargonne.

— Nu am avut onoarea să o cunosc pe doamna Danglars; l-am întâlnit însă pe domnul Lucien Debray.

— Aha, exclamă Danglars, dar unde?

— La domnul de Morcerf.

— A, îl cunoaşteţi pe micul viconte? întrebă Danglars.

— Ne-am cunoscut la Roma, în timpul carnavalului.

— A, da, spuse Danglars. Am auzit, îmi pare, de o aventură ciudată cu nişte bandiţi, nişte hoţi, în ruine. A fost salvat de acolo în chip miraculos. Dacă nu mă înşel a povestit ceva soţiei şi fiicei mele când s-a înapoiat din Italia.

— Doamna baroană îi aşteaptă pe domni, spuse lacheul înapoindu-se.

— Pornesc înaintea dumneavoastră pentru a vă arăta drumul, spuse

Danglars, înclinându-se.

— Iar eu vă urmez, îi răspunse Monte-Cristo.

Capitolul X Caii sur-rotaţi

Baronul, urmat de conte, străbătu un şir lung de încăperi remarcabile prin somptuozitatea lor greoaie şi prin prostul gust fastuos şi ajunse până în budoarul doamnei Danglars — o cameră mică, octogonală, tapetată cu atlas roz, acoperit de dantelă. Fotoliile erau de lemn vechi poleit, cu stofe vechi. Partea de deasupra uşilor înfăţişa scene pastorale în genul lui Boucher. În sfârşit, două pasteluri drăguţe în medalion, armonizate cu restul mobilei, făceau din odăiţa aceasta singura din palat cu o notă deosebită. E drept că scăpase planului general întocmit de domnul Danglars şi de arhitectul său, una dintre cele mai de seamă celebrităţi ale Imperiului; şi că de-corarea ei şi-o rezervaseră numai baroana şi Lucien Debray. De aceea, domnul Danglars, mare admirator al antichităţii în maniera în care o înţel-egea Directoratul, dispreţuia cămăruţa cochetă unde de altminteri el nu era admis decât cu condiţia că-şi va justifica prezenţa cu o altă persoană. În realitate, nu Danglars prezenta, ci dimpotrivă el era prezentat şi era bine sau rău primit după cum figura musafirului îi era baroanei plăcută sau nu.

Doamna Danglars, a cărei frumuseţe putea să fie încă amintită în ciuda celor 36 de ani ai ei, se afla la pian, o capodoperă micuţă de lemn mozaicat, în timp ce Lucien Debray, stând în faţa unei mese de lucru, frunzărea un album.

Înainte de sosirea contelui, Lucien avusese timpul să-i istorisească baroanei multe lucruri în legătură cu acesta. Se ştie ce puternică impresie făcuse Monte-Cristo asupra comesenilor la dejunul oferit de Albert. Impresia aceasta nu i se ştersese încă lui Debray, iar informaţiile date baroanei asupra contelui se făceau simţite. Curiozitatea doamnei Danglars, stârnită de amănuntele mai vechi aflate de la Morcerf şi de cele noi aflate de la Lucien, atinsese culmea. De aceea, scena cu pianul şi albumul nu era decât una din micile mici şmecherii mondene, graţie cărora sunt voalate cele mai puternice precauţiuni. În consecinţă, baroana îl primi pe Danglars cu zâmbetul pe buze. Contele primi, în schimbul salutului său, o reverenţă ceremonioasă, dar în acelaşi timp plină de graţie.

La rându-i, Lucien schimbă cu contele un salut de semicunoştinţă şi cu Danglars, un semn de intimitate.

— Doamnă baroană, spuse Danglars, permiteţi-mi să vă prezint pe domnul conte de Monte-Cristo, care mi-a fost trimis de corespondenţii mei din Roma cu cele mai strălucitoare recomandări. N-am decât un cuvânt de

spus, care va face într-o clipă din domnia sa slăbiciunea tuturor frumoaselor noastre. Vine la Paris cu intenţia să stea un an şi să cheltuiască şase milioane în răstimpul acestui an. Hotărârea domniei sale făgăduieşte o serie de baluri, de dineuri, de festivaluri la care nădăjduiesc că domnul conte nu ne va uita, aşa cum nu-l vom uita nici noi la micile noastre petreceri.

Deşi prezentarea era grosolan elogioasă, în genere e un lucru atât de rar ca un bărbat să vină la Paris pentru a cheltui într-un an averea unui prinţ, încât doamna Danglars zvârli asupra contelui o ocheadă nu lipsită de oarecare interes.

— Şi când aţi sosit, domnule? întrebă baroana.

— Ieri-dimineaţă, doamnă.

— Şi veniţi potrivit obiceiului dumneavoastră, după câte mi s-a spus, de la capătul lumii?

— De data aceasta, doamnă, pur şi simplu de la Cadix.

— Oh, sosiţi într-un anotimp groaznic! Parisul e nesuferit vara. Nici baluri, nici reuniuni, nici serbări. Opera italiană e la Londra, opera franceză pretutindeni, afară de Paris. Iar despre teatrul francez, ştiţi că el nu mai e nicăieri. Nu ne rămân deci ca distracţie decât câteva nefericite curse în Champs-de-Mars şi la Satory. Veţi avea cai la curse, domnule conte?

— Doamnă, voi face tot ce se face la Paris dacă am norocul să găsesc pe cineva care să mă informeze cum trebuie asupra deprinderilor franţuzeşti.

— Sunteţi amator de cai, domnule conte?

— Mi-am petrecut o parte din viaţă în Orient, doamnă, iar orientalii nu preţuiesc decât două lucruri pe lume: nobleţea cailor şi frumuseţea femeilor.

— O, domnule conte, spuse baroana, ar fi trebuit să aveţi galanteria de a le pune pe femei în primul rând.

— Vedeţi, doamnă, că aveam dreptate adineauri când doream un perceptor care să mă poată călăuzi în obiceiurile franţuzeşti?

În momentul acela, camerista favorită a doamnei baroane Danglars intră şi, apropiindu-se de stăpână, îi şopti câteva cuvinte la ureche.

Doamna Danglars păli.

— Cu neputinţă, spuse ea.

— Cu toate acestea, este adevărul exact, doamnă, răspunse camerista.

Doamna Danglars se întoarse spre soţul ei.

— E adevărat, domnule?

— Ce anume, doamnă? întrebă Danglars vizibil agitat.

— Ce spune fata...

— Şi ce spune ea?

— Că vizitiul, ducându-se să-mi înhame caii la trăsură, nu i-a găsit în grajd. Vă întreb ce înseamnă asta?

— Doamnă, spuse Danglars, ascultaţi-mă.

— O, vă ascult, domnule, căci sunt curioasă să ştiu ce îmi veţi spune. Îi voi aduce pe domnii judecători între noi şi le voi spune din capul locului cum stau lucrurile. Domnilor, continuă baroana, domnul baron Danglars are zece cai în grajd. Printre aceşti zece cai, doi sunt ai mei, cai fermecători, cei mai frumoşi din Paris. Îi cunoaşteţi, domnule Debray, vânăt-rotaţii mei. Ei bine, doamna de Villefort mă roagă să-i împrumut trăsura ca să meargă mâine la Bois, eu i-o făgăduiesc, iar Domnul Danglars a avut, desigur, ocazia să câştige câteva mii de franci şi i-a vândut. Oh, Doamne, oribilă rasă — rasa speculanţilor!

— Doamnă, răspunse Danglars, caii erau prea năvalnici, aveau abia patru ani, mă îngrijoram cumplit pentru dumneavoastră.

— Domnule, ştiţi bine că de o lună de zile am în serviciul meu pe cel mai bun vizitiu din Paris, dacă nu cumva l-aţi vândut şi pe el o dată cu caii.

— Scumpă prietenă, vă voi găsi alţii la fel, chiar mai frumoşi, dacă e cu putinţă; dar cai blânzi, liniştiţi, care să nu-mi mai inspire atâta groază.

Baroana înălţă din umeri cu aer de profund dispreţ.

Danglars nu păru că observă gestul acesta mai mult decât conjugal şi, întorcându-se spre Monte-Cristo, îi spuse:

— Regret că nu v-am cunoscut mai demult, domnule conte, spuse el. Vă aranjaţi casa?

— O, da! Recunoscu contele.

— Vi i-aş fi propus dumneavoastră. Închipuiţi-vă că i-am dat pe nimic. Aceasta însă pentru că, după cum v-am spus, voiam să scap de ei: sunt cai pentru un bărbat tânăr.

— Domnule, spuse contele, vă mulţumesc. Am cumpărat azi dimineaţă doi cai destul de buni şi nu prea scumpi. Domnul Debray, sunteţi cunoscător, nu-i aşa? Ia priviţi!

În timp ce Debray se apropie de fereastră, Danglars se apropie de soţia sa:

— Închipuiţi-vă, doamnă, îi spuse el în şoaptă, că mi s-a oferit un preţ exorbitant pentru caii aceştia. Nu ştiu ce nebun care vrea să se ruineze mi-a trimis azi pe administratorul său, dar fapt e că am câştigat 16.000 de franci. Nu mă certa, îţi voi da patru mii dumitale şi două mii Eugeniei.

Doamna Danglars aruncă asupra soţului ei o privire zdrobitoare.

— A! Exclamă Debray.

— Ce e? întrebă baroana.

— Dar nu mă înşel, la trăsura contelui sunt înhămaţi caii dumneavoastră, propriii dumneavoastră cai!

— Vânăt-rotaţii mei? Exclamă doamna Danglars.

Şi se repezi la fereastră.

— Într-adevăr, ei sunt, spuse ea.

Danglars era înmărmurit.

— E cu putinţă? întrebă Monte-Cristo, afectând uimirea.

— De necrezut! Murmură bancherul.

Baroana îi şopti două cuvinte lui Debray, care se apropie de Monte-Cristo.

— Baroana vă întreabă cu cât v-a vândut soţul ei caii aceştia?

— Exact nu ştiu. E o surpriză pe care mi-a făcut-o administratorul şi care m-a costat, îmi pare, treizeci de mii de franci.

Debray se duse să comunice baroanei răspunsul.

Danglars era aşa de palid şi de încurcat încât contele păru înduioşat de el.

— Vedeţi ce ingrate sunt femeile? Atenţia dumneavoastră nu a mişcat-o o clipă pe baroană. Dar ce vreţi? Iubim totdeauna ceea ce ne face rău; de aceea, lucrul cel mai nimerit, crede-mă scumpe baroane, este să le laşi totdeauna să-şi facă de cap. Dacă şi-l sparg, nu se pot supăra decât pe ele înşile.

Danglars nu răspunse nimic. Prevedea într-un viitor apropiat o scenă dezastruoasă. Sprâncenele doamnei baroane se încruntaseră şi, asemenea acelora ale lui Jupiter Olimpianul, prevesteau furtună. Debray care o simţea, pretextă o treabă şi plecă. Monte-Cristo care nu voia, rămânând, să strice poziţia pe care nădăjduia s-o cucerească, o salută pe doamna Danglars şi se retrase, lăsându-l pe baron pradă furiei nevestii.

— Bun, gândi Monte-Cristo, retrăgându-se. Am ajuns unde voiam. Am în mâinile mele liniştea menajului şi voi câştiga dintr-o singură lovitură inima domnului şi inima doamnei. Ce noroc! Dar n-am fost prezentat domnişoarei Eugénie Danglars, pe care aş fi ţinut totuşi s-o cunosc. Ne găsim încă la Paris şi avem timpul în faţa noastră... Pe mai târziu...

Cu această reflexie, contele se urcă în trăsură şi se înapoie acasă.

Peste două ceasuri, doamna Danglars primi o scrisoare fermecătoare de la contele de Monte-Cristo prin care îi declara că, nevoind să debuteze în lumea pariziană mâhnind o femeie frumoasă, o ruga să primească înapoi caii.

Aveau acelaşi harnaşament pe care ea îl văzuse de dimineaţă. Atât numai că, în mijlocul fiecărei rozete de la ureche, contele pusese să se coasă un diamant.

Danglars primi şi el o scrisoare.

Contele îi cerea permisiunea să explice baroanei capriciul acesta de milionar, rugându-l să scuze maniera orientală care însoţea înapoierea cailor.

În timpul serii, Monte-Cristo plecă la Auteuil întovărăşit de Ali.

A doua zi, chemat, pe la orele trei, Ali, intră în cabinetul contelui.

— Ali, îi spuse el, mi-ai vorbit deseori despre iscusinţa ta în aruncarea laţului.

Ali făcu semn că da şi se îndreptă mândru.

— Bine. Aşadar, cu laţul ai putea să opreşti un bou?

Ali făcu semn din cap că da.

— Un tigru?

Ali făcu acelaşi semn.

— Un leu?

Ali făcu gestul cuiva care aruncă laţul şi imită un muget gâtuit.

— Bine, înţeleg, spuse Monte-Cristo. Ai vânat lei?

Ali făcu din cap un semn orgolios.

— Dar ai putea să opreşti din goană doi cai?

Ali zâmbi.

— Ei, bine, ascultă. În curând va trece o trăsură purtată de doi cai, vânăt-rotaţi, aceeaşi pe care îi aveam eu ieri. Chiar de ar fi să te zdrobească, trebuie să opreşti trăsura asta în dreptul porţii mele.

Ali coborî în stradă şi desenă în faţa porţii, pe caldarâm, o linie: intră apoi şi arătă linia contelui care-l urmărise din ochi.

Contele îl bătu blând pe umăr: aşa îi mulţumea lui Ali. Nubianul se duse să-şi fumeze ciubucul pe piatra care se afla la colţul casei şi al străzii, în timp ce Monte-Cristo se depărta, fără să se mai sinchisească de ceva.

Totuşi, pe la orele cinci, adică ora când contele aştepta trăsura, se puteau vedea încolţind întrânsul semnele aproape imperceptibile ale unei uşoare nelinişti. Se plimba într-o cameră care dădea spre stradă, trăgând, din când în când, cu urechea şi apropiindu-se de fereastra prin care îl zărea pe Ali fumând cu o regularitate ce arăta că nubianul nu avea altă grijă.

Deodată se auzi un huruit îndepărtat, care se apropia însă cu iuţeala fulgerului. Apoi apăru o caleaşcă, al cărei vizitiu încerca zadarnic să stăpânească caii care înaintau furioşi, zburliţi, năpustindu-se cu salturi smintite.

În caleaşcă, o tânără femeie şi un copil de şapte, opt ani, ţinându-se îmbrăţişaţi, pierduseră din cauza spaimei până şi puterea de a scoate un strigăt; era de ajuns un bolovan sub roată sau un copac în cale pentru a sfărâma complet trăsura care trosnea. Trăsura gonea prin mijlocul străzii şi se auzeau strigătele de groază ale celor ce o vedeau.

Ali îşi puse deodată ciubucul la o parte, scoase din buzunar laţul, îl aruncă, înfăşură de trei ori picioarele de dinainte ale calului din stânga, se lăsă târât trei, patru paşi de violenţa goanei, dar, după aceşti trei, patru paşi calul înlănţuit se prăbuşise. Căzu peste oişte, pe care o frânse şi paraliză astfel sforţările calului rămas în picioare. Vizitiul se folosi de momentul acesta pentru a sări de pe capră; dar Ali a şi înşfăcat nările celui de-al doilea cal cu degete de fier, iar animalul, nechezând de durere, s-a lungit, zvârcolindu-se, lângă tovarăşul său.

Pentru toate acestea nu a fost nevoie decât de timpul care-i trebuie glonţului să atingă ţinta.

A fost însă de-ajuns pentru ca, din casa în faţa căreia s-a întâmplat accidentul, un bărbat să alerge urmat de mai mulţi servitori. În momentul în

care vizitiul deschise portiera, el scoase din caleaşcă pe doamna care, cu o mână se ţinea de pernă, iar cu cealaltă îşi strângea la piept copilul leşinat. Monte-Cristo îi duse pe amândoi în salon, aşezându-i pe o canapea.

— Nu vă mai temeţi, doamnă. Sunteţi salvată.

Femeia îşi veni în fire şi, în locul oricărui răspuns, îl arătă pe fiul ei cu o privire mai elocventă decât toate rugăciunile.

Într-adevăr, copilul era tot leşinat.

— Da, doamnă, înţeleg, spuse contele examinând copilul. Fiţi însă liniştită, nu i s-a întâmplat nimic şi numai frica l-a adus în starea aceasta.

— O, domnule, exclamă mama, nu cumva îmi spuneţi aşa ca să mă liniştiţi? Priviţi cât e de palid. Fiul meu, copilul meu, Edouard, răspunde mamei tale! O, domnule, trimiteţi după un medic. Dau toată averea mea celui care îmi readuce copilul la viaţă.

Monte-Cristo făcu un gest cu mâna pentru a o calma pe mama înlăcrimată şi, deschizând o casetă, scoase din ea un flacon de Boemia încrustat cu aur, conţinând o licoare roşie ca sângele, din care picură un strop pe buzele copilului.

Deşi tot palid, copilul deschise îndată ochii.

Bucuria mamei deveni aproape un delir.

— Unde mă aflu? Exclamă ca. Şi cui datorez atâta noroc după o încercare aşa de crudă?

— Doamnă, răspunse Monte-Cristo, vă aflaţi în casa celui mai fericit om care a putut să vă cruţe o mâhnire!

— O, blestemată curiozitate! spuse doamna. Tot Parisul vorbea despre minunaţii cai ai doamnei Danglars şi am avut nebunia de a vrea să-i încerc.

— Cum, exclamă contele, cu o uimire admirabil jucată, caii aceştia sunt ai baroanei?

— Da, domnule, o cunoaşteţi?

— Pe doamna Danglars? Am avut cinstea, iar bucuria mea este îndoită că vă văd salvată din pericolul prin care caii v-au făcut să treceţi. Căci în sarcina mea aţi fi putut să puneţi pericolul acesta: eu cumpărasem ieri caii de la baron; dar baroana a părut că îi regretă aşa de mult încât i-am înapoiat, rugând-o să-i accepte din partea mea.

— În cazul acesta, dumneavoastră sunteţi contele de Monte-Cristo, despre care Hermine mi-a vorbit atâta ieri?

— Da, doamnă, o aprobă contele.

— Domnule, eu sunt doamna Héloïse de Villefort.

Contele se înclină ca unul în faţa căruia se pronunţă un nume absolut necunoscut.

— O, cât de recunoscător va fi domnul de Villefort! Urmă Héloïse; şi dumneavoastră vă va datora viaţa noastră: i-aţi redat soţia şi fiul. De bună seamă că, fără servitorul dumneavoastră generos, scumpul meu copil şi cu eram ucişi.

— O, doamnă, mă înfior şi acum de pericolul prin care aţi trecut!

— Nădăjduiesc că îmi veţi permite să răsplătesc cu vrednicie devotamentul omului...

— Doamnă, răspunse Monte-Cristo, nu mi-l răsfăţaţi pe Ali, vă rog, nici prin laude, nici prin recompense; acestea sunt deprinderi pe care nu vreau să le capete. Ali e sclavul meu. Salvându-vă viaţa, mă slujeşte pe mine şi este dator să mă slujească.

— Dar şi-a riscat viaţa sa, spuse doamna de Villefort căreia tonul de stăpân al lui Monte-Cristo îi impunea în chip deosebit.

— Eu i-am salvat viaţa, doamnă, răspunse Monte-Cristo. În consecinţă, ea îmi aparţine.

Doamna de Villefort tăcu. Se gândea poate la omul acesta care, din primul moment, producea o impresie profundă asupra tuturora.

În răstimpul clipei de tăcere, contele examină în voie copilul pe care mama îl acoperea cu sărutări. Era mic, plăpând, cu pielea albă, aşa cum o au copiii roşcaţi şi totuşi o claie de păr negru, potrivnic oricărei pieptănături, îi acoperea fruntea bombată şi, căzând pe umeri, îi înconjura figura, accentuând vioiciunea ochilor plini de şiretenie şi de copilărească răutate, gura abia reînsufleţită era mare, iar buzele erau subţiri. Trăsăturile copilului de opt ani îi dădeau cel puţin doisprezece. Cea dintâi mişcare a fost de a se smulge, printr-o mişcare bruscă, din braţele mamei şi de a deschide caseta din care contele scosese flaconul cu elixir; apoi, fără să ceară voie cuiva, ca un copil obişnuit să-şi satisfacă orice capriciu, se apucă să destupe fiolele.

— Nu pune mâna, dragul meu, spuse repede contele. Câteva din lichidele acestea sunt periculoase, nu numai bându-le, dar chiar respirându-le.

Doamna de Villefort se îngălbeni şi opri braţul fiului său pe care îl trase spre ea. După ce temerea i se potoli, aruncă îndată asupra casetei o privire scurtă, dar expresivă, pe care contele o remarcă.

În momentul acela intră Ali.

Doamna de Villefort schiţă o mişcare de bucurie şi, trăgându-l pe copil aproape de ea, îi spuse:

— Edouard, îi spuse, vezi pe servitorul acesta bun? A fost foarte curajos căci şi-a expus viaţa pentru a opri caii care ne târau şi trăsura care era să se sfărâme. Mulţumeşte-i, căci, probabil, fără el, în momentul acesta amândoi am fi fost morţi.

Copilul îşi lungi buzele şi întoarse capul cu dispreţ.

— E prea urât! Glăsui el.

Contele zâmbi, ca şi cum copilul îi satisfăcuse o speranţă. Doamna de Villefort îşi dojeni fiul cu o moderaţie, desigur, care n-ar fi fost pe placul lui Jean-Jacques Rousseau dacă micul Edouard s-ar fi numit Emil.

— Vezi, îi spuse în limba arabă contele lui Ali, doamna îl roagă pe fiul ei să-ţi mulţumească pentru viaţa pe care le-ai salvat-o şi copilul

răspunde că eşti prea urât.

Ali îşi întoarse o clipă capul şi-l privi pe copil fără să trădeze vreun gând. Dar o simplă înfiorare a nărilor arătă lui Monte-Cristo că arabul fusese jignit adânc.

— Domnule, întrebă doamna de Villefort ridicându-se pentru plecare, casa aceasta este locuinţa dumneavoastră obişnuită?

— Nu, doamnă, răspunse contele, e un fel de popas pe care l-am cumpărat; cu stau pe Avenue des Champs-Elysées, la numărul 30. Văd însă că v-aţi calmat pe deplin şi că doriţi să vă retrageţi. Am poruncit să fie înhămaţi aceiaşi cai la trăsura mea, iar Ali, băiatul acesta aşa de urât — spuse el, zâmbind copilului —, va avea onoarea să vă conducă acasă, în timp ce vizitiul dumneavoastră va rămâne aici, să repare caleaşca. După terminarea reparaţiei, va duce trăsura la doamna Danglars, cu una din perechile mele de cai.

— Dar nu voi cuteza niciodată să mai merg cu caii aceia, spuse doamna de Villefort.

— O, veţi vedea, doamnă, că în mâna lui Ali au să devină blânzi ca nişte mieluşei.

Într-adevăr, Ali se apropiase de caii care se ridicaseră pe picioare cu multă anevoinţă. Ţinea în mână un mic burete îmbibat în oţet aromatic. Frecă nările şi tâmplele cailor acoperiţi de sudoare şi spumă şi aproape imediat ei începură să sufle zgomotos şi să se înfioare timp de câteva secunde.

Apoi, în mijlocul mulţimii, pe care sfărâmăturile trăsurii şi zvonul accidentului o atraseseră în faţa casei, Ali înhămă caii la cupeul contelui, luă hăţurile, se urcă pe capră şi, spre marea mirare a asistenţilor care văzură caii năpustindu-se ca duşi de vârtej, el fu obligat să recurgă la bici pentru a-i îndemna să pornească. Mai mult decât atât, nu putu obţine de la faimoşii vineţi-rotaţi, care acum erau prostiţi, împietriţi, morţi, decât un trap şovăielnic şi molatic, încât doamnei de Villefort îi trebuiră aproape două ceasuri ca să se înapoieze în foburgul Saint-Honoré unde locuia.

De îndată ce ajunse acasă şi după ce primele emoţii ale familiei se domoliră, ea îi scrise doamnei Danglars următorul bilet:

„Dragă Herminie,

Am fost salvată în chip miraculos, împreună cu fiul meu, de către contele acela de Monte-Cristo, despre care am vorbit atât de mult aseară şi pe care nu bănuiam câtuşi de puţin că îl voi vedea astăzi. Mi-ai vorbit ieri despre el cu un entuziasm pe care nu m-am putut împiedica să-l persiflez în taina minţii mele sărace, dar astăzi găsesc entuziasmul acesta mult mai prejos de omul care îl inspira.

Caii tăi îşi luaseră vânt la Ranelagh, ca şi cum ar fi fost prinşi de frenezie şi era cât pe-aci să fim prefăcuţi în bucăţi, bietul meu Edouard şi

eu, de primul copac din drum sau de prima piatră de hotar, când un arab, un negru, un nubian, în sfârşit, un om negru în serviciul contelui a oprit la un semn al acestuia, cred, avântul cailor, cu riscul de a fi zdrobit el însuşi şi e într-adevăr o minune că a scăpat. Atunci, contele a alergat, ne-a dus la el, pe Edouard şi pe mine, iar acolo mi-a readus fiul la viaţă. Am venit acasă cu trăsura lui. A ta îţi va fi trimisă mâine. Vei găsi caii mult slăbiţi după accidentul acesta. Sunt parcă prostiţi. S-ar zice că nu-şi pot ierta că s-au lăsat îmblânziţi de un om. Contele m-a rugat să-ţi spun că două zile de odihnă, dându-le ca singură hrană orz, îi vor readuce într-o stare tot aşa de înfloritoare, adică la fel de înfricoşătoare ca ieri.

Cu bine! Nu-ţi mulţumesc pentru plimbarea mea, însă, chibzuind bine, îmi dau seama că aş fi ingrată să-ţi păstrez pică pentru toanele cailor tăi. Căci uneia din aceste toane datorez împrejurarea de-al fi văzut pe contele de Monte-Cristo, iar ilustrul străin îmi pare, exceptând milioanele de care dispune, o problemă aşa de curioasă şi de interesantă încât mă gândesc să-l studiez cu orice preţ, chiar de ar fi să repet plimbarea la Bois cu caii tăi.

Edouard a suportat accidentul cu un curaj minunat.

A leşinat, dar n-a scos un strigăt înainte şi nu a vărsat o lacrimă după accident. Îmi vei spune iarăşi că dragostea maternă mă orbeşte. Este însă în trupul acesta atât de plăpând un suflet de fier.

Scumpa noastră Valentine trimite multe urări de bine scumpei voastre Eugénie; eu le îmbrăţişez din tot sufletul.

HÉLOÏSE DE VILLEFORT"

P.S. Caută un mijloc de a veni la mine cu contele de Monte-Cristo. Vreau neapărat să-l mai văd. De altminteri l-am convins pe domnul de Villefort să-i facă o vizită. Nădăjduiesc că el i-o va înapoia.

În timpul serii, evenimentul de la Auteuil forma subiectul conversaţiilor; Albert îi istorisise mamei sale, Château-Renaud la Jockey-Club, Debray în salonul ministrului. În ziarul său, Beauchamp făcu contelui cinstea de a scrie un fapt divers de douăzeci de rânduri care îl puse pe nobilul străin în lumină de erou fată de toate femeile din aristocraţie.

Mulţi bărbaţi se înscriseră pe lista de vizite a doamnei de Villefort ca să aibă dreptul de a repeta vizita în timp util şi de auzi din gura ei amănuntele pitoreştii aventuri.

Domnul de Villefort, aşa cum spusese Héloïse, îmbrăcă un frac negru, îşi puse mănuşi albe şi urcă în cupeul său care în aceeaşi seară se opri la poarta cu numărul 30 a casei de pe Champs-Elysées.

Capitolul XI Ideologie

Dacă Monte-Cristo ar fi trăit de mai multă vreme în lumea pariziană, el ar fi apreciat la valoarea sa gestul domnului de Villefort.

Bine văzut la curte, indiferent dacă regele făcea parte din ramura mare sau din ramura mică a dinastiei, indiferent dacă ministrul care guverna era liberal sau conservator. Bucurându-se de reputaţia isteţimii în rândurile tuturor, aşa cum se bucură, în general, oamenii care n-au suferit vreodată un eşec politic; duşmănit de mulţi, dar protejat de câţiva, fără să fie totuşi iubit, domnul de Villefort avea una din acele înalte poziţii în magistratură şi se menţinea la această înălţime ca un Harloy sau ca un Molé. Salonul său reîntinerit de o soţie tânără şi de o fiică de abia 18 ani, din prima căsătorie, nu era mai puţin unul din acele saloane severe din Paris unde se respectă tradiţiile şi religia etichetei. Politeţea rece, fidelitatea absolută în principiile guvernării, un dispreţ profund pentru teorii şi teoreticieni, ura profundă împotriva ideologilor, iată elementele vieţii interioare şi publice afişate de domnul de Villefort.

Domnul de Villefort nu era numai magistrat, era aproape diplomat. Relaţiile sale cu vechea curte, despre care vorbea întotdeauna cu demnitate şi deferenţă, îl făceau respectat de curtea cea nouă şi ştia atâtea lucruri încât nu numai că era menajat totdeauna, dar uneori era şi consultat. Poate că situaţia era alta dacă ei ar fi putut să se descotorosească de domnul de Villefort. El ocupa însă, ca acei seniori feudali, rebeli faţă de suzeranul lor, o fortăreaţă inexpugnabilă. Fortăreaţa aceasta era funcţia sa de procuror regal, ale cărei avantaje le exploata de minune şi pe care n-ar fi părăsit-o decât pentru a se alege deputat şi a înlocui astfel neutralitatea cu opoziţia.

În general, domnul de Villefort primea sau făcea puţine vizite. Soţia sa îndeplinea obligaţia aceasta pentru el, lucru cunoscut în lumea unde rezerva lui era atribuită îndeletnicirilor grave şi numeroase de magistrat, când în realitate nu era decât un calcul orgolios şi o chintesenţă de aristocraţie sau aplicarea axiomei: *Prefă-te că te stimezi şi vei fi stimat*, axiomă de o sută de ori mai folositoare în societatea noastră decât aceea a grecilor: *Cunoaşte-te pe tine însuţi*, înlocuită azi prin arta mai puţin anevoioasă şi mai avantajoasă de a-i cunoaşte pe alţii.

Pentru prietenii săi, domnul de Villefort era un protector puternic. Pentru duşmani, un adversar surd, dar înverşunat; pentru indiferenţi, statuia legii întruchipată în om: atitudine semeaţă, fizionomie impasibilă, privire cenuşie şi scrutătoare, iată omul al cărui piedestal, patru revoluţii îngrămădite cu iscusinţă una peste alta, mai întâi îl construiseră şi pe urmă îl cimentaseră.

Domnul de Villefort avea reputaţia de a fi omul cel mai puţin curios şi mai puţin banal din Franţa. Dădea în fiecare an câte un bal şi nu se arăta decât un sfert de oră, adică mai puţin de patruzeci şi cinci de minute decât

se arăta regele alor săi. Nu era văzut niciodată, nici la teatre, nici la concerte, nici în vreun local public. Uneori, dar foarte rar, făcea o partidă de whist şi lumea avea grijă atunci să-i aleagă jucători vrednici de el: vreun ambasador, vreun arhiepiscop, vreun prinţ, vreun prezident sau, în sfârşit, vreo ducesă.

Acesta era omul a cărui trăsură se oprise dinaintea porţii lui Monte-Cristo.

Valetul îl anunţă pe domnul de Villefort în momentul în care contele, aplecat peste o masă mare, urmărea pe o hartă un itinerariu de la Saint-Petersburg în China.

Procurorul regal intră cu pasul grav şi apăsat cu care intra în tribunal: era acelaşi om sau, mai bine-zis, continuarea aceluiaşi om pe care l-am văzut altădată substituit la Marsilia. Natura, consecventă cu exemplarele ei rare, nu schimbase nimic într-însul. Din subţire, el devenise slab, din palid devenise galben. Ochii erau adânciţi în fundul capului, iar ochelarii de aur păreau să facă parte din figură. Exceptând cravata albă, restul costumului său era absolut negru, iar culoarea funebră nu era brăzdată decât de panglica roşie, subţire, ce trecea imperceptibil prin butonieră şi care părea o linie de sânge schiţată cu penelul.

Oricât de stăpân fu pe sine, Monte-Cristo, răspunzându-i la salut, examină, cu vădită curiozitate, pe magistratul care, bănuitor din deprindere şi oarecum neîncrezător în minunile sociale, era mai dispus să vadă un nobil străin — aşa fusese denumit Monte-Cristo —, un cavaler de industrie venit să exploateze un nou teatru sau un răufăcător evadat, decât un prinţ al Sfântului Scaun sau un sultan din *O mie şi una de nopţi*.

— Domnule, începu Villefort cu tonul acela chelălăitor, folosit de magistraţi în perioadele lor oratorice şi de care nu pot sau nu vor să se lepede în conversaţie. Domnule, serviciul pe care l-aţi făcut ieri soţiei şi fiului meu îmi impun datoria de a vă mulţumi. Vin deci să mă achit de această datorie şi să exprim toată recunoştinţa.

Rostind cuvintele acestea, ochiul sever al magistratului nu pierduse nimic din aroganţa-i obişnuită. Articulase vorbele cu glasul său de procuror general, cu întţepeneala inflexibilă a gâtului şi a umerilor care-i făcea — repetăm — pe linguşitorii săi să spună că era statuia însufleţită a legii.

— Domnule, răspunse contele, la rându-i cu răceală, sunt foarte fericit că am putut să păstrez un fiu mamei sale, căci se zice că sentimentul matern este cel mai sfânt dintre toate, iar fericirea aceasta vă va dispensa, domnule, de îndeplinirea unei datorii a cărei executare mă onorează — fără îndoială — căci ştiu că domnul de Villefort nu e darnic cu favoarea ce mi face — dar care, oricât de preţioasă ar fi, nu valorează pentru mine cât satisfacţia interioară.

Uimit de ieşirea aceasta la care nu se aştepta, Villefort tresări ca un soldat ce simte lovitura sub armura ce-l acoperă şi o cută a buzei

dispreţuitoare arătă că, din capul locului, nu-l socotea pe contele de Monte-Cristo un gentilom adevărat.

Aruncă ochii în juru-i pentru a lega de un subiect conversaţia căzută, care părea că, în cădere, s-a sfărâmat.

Văzu harta pe care Monte-Cristo o cerceta când intrase el şi reluă:

— Vă ocupaţi de geografie, domnule? E un studiu bogat, în special pentru dumneavoastră care, după câte se spun, aţi văzut tot atâtea ţări câte se găsesc pe atlasul acesta.

— Da, domnule, răspunse contele, am vrut să fac asupra speciei umane, în totalitatea ei, ceea ce dumneavoastră practicaţi zilnic pe excepţii, adică un studiu fiziologic. Am gândit că mi-ar fi mai uşor să descind apoi de la tot la parte, decât de la parte la tot. O axiomă algebrică vrea să se procedeze de la cunoscut la necunoscut şi nu de la necunoscut la cunoscut... Dar luaţi loc, domnule, vă rog.

Şi Monte-Cristo arătă cu mâna procurorului regal un jilţ spre care acesta fu obligat să înainteze, în timp ce el nu avu nevoie decât să se aşeze în cel peste care stătea îngenuncheat în momentul în care procurorul regal intrase. Contele se găsi astfel întors pe jumătate spre vizitatorul său, cu spatele la fereastră şi cu cotul sprijinit pe harta geografică ce forma deocamdată obiectul conversaţiei, conversaţie care lua, aşa cum făcuse la Morcerf şi la Danglars, o întorsătură cu totul analoagă, dacă nu situaţiei, cel puţin personajelor.

— A, filosofaţi! Reluă Villefort după o clipă de tăcere în răstimpul căreia, ca un atlet ce întâlneşte un adversar tare, făcuse provizie de forţă. Domnule, vă dau cuvântul meu de onoare că dacă, asemeni dumneavoastră, n-aş avea nimic de făcut, aş căuta o îndeletnicire mai puţin tristă.

— Aveţi dreptate, domnule, zise Monte-Cristo, iar omul este o omidă urâtă pentru cel care îl studiază la microscopul solar. Aţi spus însă, îmi pare, că eu nu am ce face. Dumneavoastră credeţi că aveţi ceva de făcut? Sau, pentru a vorbi mai limpede, credeţi că ceea ce faceţi merită osteneala de a se numi ceva?

Uimirea lui Villefort spori la această a doua lovitură dată de ciudatul adversar. De multă vreme magistratul nu auzise spunându-i-se un astfel de paradox sau, mai bine-zis, pentru prima oară îl auzea.

Procurorul regal ţinu să răspundă.

— Domnule, sunteţi străin şi — aţi spus singur, îmi pare — o parte din viaţa dumneavoastră s-a scurs în ţări orientale; nu ştiţi deci cât de prudentă şi de cântărită e la noi justiţia care, în ţinuturile barbare, este expeditivă.

— Ba da, domnule; *pede claudo* antic. Ştiu, căci, în special, m-am ocupat de justiţia tuturor ţărilor, făcând o comparaţie între justiţia naturală şi procedura criminală a naţiunilor. Trebuie să spun, domnule, că am găsit mai apropiată de inima lui Dumnezeu legea aceasta a popoarelor primitive,

adică legea talionului.

— Domnule, dacă legea aceasta ar fi adoptată, spuse procurorul regal, ea ar simplifica foarte mult codurile noastre şi dintr-o dată magistraţii noştri n-ar mai avea de făcut mare lucru.

— Poate că lucrul se va întâmpla; ştiţi că invenţiile merg de la compus la simplu şi că simplu este întotdeauna perfecţiunea.

— Până atunci, domnule, spuse magistratul, codurile noastre există cu articolele lor contradictorii scoase din obiceiuri galice, din legi romane, din aplicări france; iar cunoaşterea tuturor acestor legi nu se capătă, veţi recunoaşte, fără lucrări îndelungi şi e nevoie de studiu pentru a dobândi cunoaşterea aceasta. Iar pentru a nu uita cunoştinţele o dată dobândite, e nevoie de o mare putere a minţii.

— Sunt de aceeaşi părere, domnule. Dar ceea ce dumneavoastră ştiţi în legătură cu codul francez, eu ştiu nu numai în legătură cu acest cod, dar în legătură cu codurile tuturor naţiunilor: legile engleze, turceşti, japoneze, hinduse îmi sunt la fel de familiare ca şi legile franceze şi aveam deci dreptate să spun că relativ (ştiţi că totul e relativ, domnule) la tot ce am făcut aveţi puţin de făcut şi că relativ la ce am învăţat mai aveţi încă multe de învăţat.

— În ce scop însă aţi învăţat toate acestea? întrebă Villefort, uimit.

Monte-Cristo zâmbi.

— Văd că, în ciuda reputaţiei de om superior care vi s-a creat, dumneavoastră vedeţi orice lucru din punctul de vedere material şi vulgar al societăţii, începând cu omul şi sfârşind cu omul, adică din punctul de vedere cel mai restrâns şi mai îngust care a fost permis inteligenţei umane să-l îmbrăţişeze.

— Explicaţi-vă, domnule, spuse Villefort, din ce în ce mai uimit; nu vă înţeleg... tocmai bine.

— Spun, domnule, că având ochii fixaţi asupra organizării sociale a naţiunilor, nu vedeţi decât resorturile maşinii şi nu pe lucrătorul sublim care o pune în mişcare. Spun că nu recunoaşteţi în faţa şi în jurul dumneavoastră decât pe titularii locurilor ale căror brevete au fost semnate de miniştri sau de un rege şi că oameni pe care Dumnezeu i-a pus deasupra titulaturilor, miniştri şi regi, dându-le să urmărească o misiune în loc să umple un loc, spun că aceştia scapă scurtei dumneavoastră vederi. Caracteristica slăbiciunii omeneşti cu organe debile şi incomplete. Tobias vedea îngerul care îi aducea vederea sub forma unui tânăr obişnuit. Naţiunile considerau pe Atila, care avea să le nimicească, drept un cuceritor ca toţi cuceritorii şi a trebuit ca ei să-şi destăinuiască misiunile lor cereşti pentru a fi recunoscute. A trebuit ca unul să spună: „Eu sunt îngerul Domnului" şi altul: „Eu sunt biciul lui Dumnezeu", pentru ca esenţa divină a amândurora să fie revelată.

— În cazul acesta, spuse Villefort, tot mai uimit şi crezând că vorbeşte cu un iluminat sau cu un nebun, dumneavoastră vă socotiţi una din

aceste făpturi extraordinare pe care le-aţi amintit?

— De ce nu? spuse cu răceală Monte-Cristo.

— Mă iertaţi, domnule, reluă Villefort buimăcit, dar mă veţi scuza dacă, prezentându-mă la dumneavoastră, nu ştiam că mă prezint unui om ale cărui cunoştinţe şi al cărui spirit depăşesc cunoştinţele obişnuite şi spiritul obişnuit al oamenilor. Nu e obiceiul la noi, nefericiţi corupţi de civilizaţie, ca nobilii care posedă, ca dumneavoastră, o avere imensă, cel puţin aşa se spune — remarcaţi că eu nu întreb, ci numai repet — nu e obiceiul, spun, ca privilegiaţii bogăţiilor să-şi piardă timpul cu speculaţii sociale, cu visuri filosofice făcute cel mult pentru consolarea celor pe care soarta i-a dezmoştenit de bunurile pământului.

— O, domnule, aţi ajuns va să zică la situaţia eminentă pe care o ocupaţi, fără a admite şi chiar fără a fi întâlnit excepţii şi nu vă exersaţi niciodată privirea, care ar avea, totuşi, atâta nevoie de fineţe şi de siguranţă, să ghicească dintr-o dată asupra cărui om a căzut? Un magistrat n-ar trebui să fie, nu cel mai bun aplicator al legii, nu cel mai şiret interpret al obscurităţilor şicanei, ci o sondă de oţel pentru încercarea inimilor, o piatră pentru încercarea aurului din al cărui aliaj, în proporţie mai mare sau mai mică, este făurit totdeauna un suflet?

— Domnule, spuse Villefort, pe cuvântul meu de onoare, mă copleşiţi, căci n-am auzit niciodată pe cineva vorbind astfel.

— Aceasta pentru că aţi rămas închis, în permanenţă, în cercul condiţiunilor generale şi pentru că nu aţi îndrăznit niciodată să vă înălţaţi cu un fâlfâit de aripă în sferele superioare pe care Dumnezeu le-a populat cu făpturi invizibile sau excepţionale.

— Şi admiteţi, domnule, că sferele acestea există şi că făpturile excepţionale şi invizibile se amestecă printre noi?

— De ce nu? Vedeţi oare aerul pe care îl respiraţi şi fără de care n-aţi putea să trăiţi?

— În cazul acesta nu vedem nici făpturile despre care pomeniţi?

— Ba da, le vedeţi, când Dumnezeu îngăduie ca ele să se materializeze. Le atingeţi, le loviţi cu cotul, le vorbiţi şi ele vă răspund.

— O, mărturisesc, spuse Villefort zâmbind, că aş vrea tare mult să fiu prevenit când una dintre aceste fiinţe se va găsi în contact cu mine.

— Aţi fost servit după plac, domnule; căci aţi fost prevenit adineauri şi chiar acum vă previn eu.

— Aşadar, dumneavoastră?

— Sunt una dintre aceste făpturi excepţionale, da, domnule şi cred că până astăzi nici un om nu s-a găsit într-o situaţie asemănătoare cu a mea. Regatele regilor sunt limitate, fie prin munţi, fie prin râuri, fie printr-o schimbare de moravuri, fie printr-o mutaţie de limbaj. Regatul meu e mare cât lumea, căci eu nu sunt nici italian, nici francez, nici hindus, nici american, nici spaniol: sunt cosmopolit. Nici o ţară nu poate să spună că m-

am născut într-însa. Numai Dumnezeu ştie ce ţinut mă va vedea murind. Adopt toate obiceiurile, vorbesc toate limbile, mă credeţi francez — nu-i aşa? — căci vorbesc franceza cu aceeaşi uşurinţă şi puritate ca dumneavoastră. Ei, bine, Ali, nubianul meu, mă crede arab. Bertuccio, administratorul meu, mă crede italian; Haydée, sclava mea; mă crede grec. Înţelegeţi deci că, nefiind al nici unei ţări, necerând protecţia nici unei stăpâniri, nerecunoscând nici un om ca frate al meu, nu mă paralizează sau nu mă opreşte nici unul din scrupulele sau obstacolele care îi opresc pe puternici. Nu am decât doi adversari, nu voi spune învingători, căci prin stăruinţă îi supun: distanţa şi timpul. Al treilea şi cel mai cumplit, e condiţia mea de om muritor. Numai aceasta mă poate opri în drumul pe care merg şi mai înainte de a fi atins ţinta spre care tind; restul e calculat de mine. Ceea ce oamenii numesc şansele soartei, adică ruina, schimbarea, eventualităţile, le-am prevăzut pe toate, iar dacă unele mă pot atinge, nici una nu mă poate răsturna. Exceptând doar cazul că voi muri, am să fiu totdeauna ceea ce sunt. De aceea vă spun lucruri pe care nu le-aţi auzit niciodată, nici chiar din gura regilor, căci regii au nevoie de dumneavoastră, iar celorlalţi oameni le este frică. Cine nu-şi spune într-o societate aşa de ridicol organizată ca a noastră: „Poate că într-o zi voi avea de a face cu procurorul regal?"

— Dar, dumneavoastră puteţi să spuneţi, domnule, căci, din moment ce locuiţi în Franţa, sunteţi în mod firesc supus legilor franceze.

— Ştiu, răspunse Monte-Cristo. Dar când mă duc într-o ţară, încep să studiez, prin mijloace proprii, toţi oamenii de la care pot avea ceva de nădăjduit sau de temut şi ajung să-i cunosc tot aşa de bine şi poate chiar mai bine decât se cunosc ei. Rezultatul este că procurorul regal cu care aş avea de a face, oricare ar fi acesta, va fi cu siguranţă mai stânjenit decât mine.

— Ceea ce înseamnă, zise Villefort cu ezitare, că natura omenească fiind slabă, socotiţi că orice om a săvârşit... greşeli.

— Greşeli... sau crime, răspunse Monte-Cristo cu neglijenţă.

— Şi că numai dumneavoastră, printre oamenii pe care nu-i recunoaşteţi fraţi — aţi spus-o singur, reluă Villefort cu glasul uşor alterat —, sunteţi desăvârşit?

— Nu desăvârşit, răspunse contele. Impenetrabil, atâta tot. Dar să lăsăm aceasta, domnule, dacă discuţia vă displace. Eu nu sunt mai ameninţat de justiţia dumneavoastră decât sunteţi dumneavoastră de puterea mea de previziune.

— Nu, nu, spuse cu însufleţire Villefort, care se temea, desigur, să nu arate că părăseşte terenul, nu. Prin conversaţia dumneavoastră, sclipitoare şi aproape sublimă, m-aţi ridicat deasupra nivelului comun. Noi nu mai vorbim, ci dizertăm. Ştiţi ce adevăruri crude îşi spun uneori teologii pe catedrele Sorbonei sau filosofii în disputele lor. Să presupunem că facem teologie socială şi filosofic teologică. Vă voi spune următoarele, oricât de grele vi s-ar părea: frate, te jertfeşti orgoliului; te afli deasupra altora, dar

deasupra dumitale e Dumnezeu.

— Deasupra tuturora, domnule! Răspunse Monte-Cristo, cu un accent aşa de profund încât Villefort se înfioră fără voie. Orgoliul meu este pentru oameni şerpi totdeauna gata să se ridice împotriva celui care îi întrece cu fruntea fără a-i strivi cu piciorul. Depun însă acest orgoliu în faţa lui Dumnezeu, care m-a scos din neant pentru a mă face ceea ce sunt.

— În cazul acesta, domnule conte, vă admir, spuse Villefort care, pentru prima dată în decursul ciudatului dialog, întrebuinţa formula aristocratică faţă de străinul căruia până atunci nu-i spusese decât domnule. Da, vă spun, dacă sunteţi într-adevăr tare, într-adevăr superior, într-adevăr sfânt sau impenetrabil — ceea ce, aveţi dreptate, e aproape tot una —, fiţi superb, domnule; e legea dominaţiilor. Aveţi cu toate acestea vreo ambiţie?

— Am una, domnule.

— Care?

— Am fost şi eu o dată, aşa cum aceasta i s-a întâmplat oricui, înălţat de Satan pe muntele cel mai înalt al pământului; când am ajuns acolo, el mi-a arătat lumea întreagă şi, aşa cum spusese cândva lui Christ, mi-a spus şi mie: „Copil al oamenilor, ce vrei tu pentru a mă adora?" Am meditat atunci îndelung, căci de multă vreme o ambiţie grozavă îmi devora cu adevărat inima; pe urmă i-am răspuns: „Ascultă, am auzit vorbindu-se totdeauna de Providenţă şi cu toate astea nu am văzut-o niciodată şi nici n am văzut altceva care să-i semene. De aceea cred că ea nu există. Vreau să fiu Providenţa, căci ceea ce cunosc mai frumos, mai mare şi mai sublim pe lume este a răsplăti şi a pedepsi". Dar Satan coborî capul şi scoase un suspin. „Te înşeli, spuse el. Providenţa există. Atât numai că tu n-o vezi, deoarece — fiică a lui Dumnezeu — ca este invizibilă ca părintele ei. N-ai văzut nimic care să-i semene, deoarece ea procedează prin mijloace ascunse şi merge pe căi întunecoase. Tot ce pot să fac pentru tine e să-ţi dau unul din agenţii acestei Providenţe". Târgul fu încheiat. Poate că îmi voi pierde sufletul, dar nu are a face, reluă Monte-Cristo şi chiar dacă târgul s-ar strica, l-aş încheia din nou.

Villefort îl privea pe Monte-Cristo cu uimire.

— Domnule conte, întrebă el, aveţi rude?

— Nu, domnule, sunt singur pe lume.

— Foarte rău.

— De ce? întrebă Monte-Cristo.

— Pentru că aţi fi putut vedea un spectacol de natură să vă zdrobească orgoliul. Spuneţi că nu vă temeţi decât de moarte?

— Nu spun că mă tem, spun că numai ea mă poate opri.

— Dar bătrâneţea?

— Misiunea mea va fi îndeplinită înainte de a îmbătrâni.

— Şi nebunia?

— Era să devin nebun şi cunoaşteţi axioma: *non bis in idem*. O

axiomă criminală care, în consecinţă, este de resortul dumneavoastră.

— Domnule, continuă Villefort, mai este ceva de temut în afară de moarte, de bătrâneţe sau de nebunie: de exemplu, apoplexia, lovitura aceasta de trăsnet care vă izbeşte fără să vă distrugă şi după care, totuşi, totul s-a sfârşit. Sunteţi încă dumneavoastră şi cu toate acestea nu mai sunteţi. Dumneavoastră care semănaţi ca Ariel cu îngerul, nu mai sunteţi decât o masă inertă care, asemeni lui Calibanoa, seamănă cu bestia. Aceasta se numeşte, după cum vă spuneam în limba omenească, apoplexie. Veniţi, vă rog, să continuaţi conversaţia la mine, domnule conte, într-o zi când veţi dori să întâlniţi un adversar capabil de a vă înţelege şi lacom de a vă combate. Vi-l voi arăta pe părintele meu, domnul Noirtier de Villefort, unul dintre cei mai aprinşi iacobini ai revoluţiei franceze, adică cea mai sclipitoare cutezanţă pusă în serviciul celei mai viguroase organizaţii. Un om care nu văzuse, poate, ca dumneavoastră, toate regatele pământului, dar ajutase la zguduirea unuia dintre cele mai puternice, un om care, ca dumneavoastră, se pretindea trimisul, nu al lui Dumnezeu, ci al Fiinţei supreme, nu al Providenţei, ci al Fatalităţii. Ei bine, domnule, ruperea unui vas sanguin într-un lob al creierului a nimicit totul, nu într-o zi, nu într-o oră, ci într-o secundă. În ajun, domnul Noirtier, fost iacobin, fost senator, fost carbonar, râzând de ghilotină, de puşcă, de pumnal, domnul Noirtier care se juca cu revoluţiile, domnul Noirtier, pentru care Franţa nu era decât un vast joc de şah ai cărui pioni, ale cărui tunuri, ai cărui cavaleri şi a cărui regină trebuiau să dispară numai pentru ca regele să fie mat, domnul Noirtier aşa de temut era a doua zi, *bietul domn Noirtier*, un bătrân nemişcat, supus voinţei celei mai slabe făpturi din casă, adică nepoatei sale Valentine. Un cadavru mut şi îngheţat, care nu trăieşte fără suferinţă decât pentru a da timpului răgazul să ajungă, fără zguduituri, la descompunerea-i totală.

— Oh, domnule, spectacolul acesta nu e ciudat, nici pentru ochii, nici pentru cugetul meu. Sunt întrucâtva medic şi, asemeni confraţilor mei, am căutat în multe rânduri sufletul în materia vie sau în materia moartă; şi, ca şi Providenţa, cl a rămas invizibil ochilor mei, deşi prezent în inima mea. O sută de autori, de la Socrate, Seneca, Sfântul Augustin, Gall, au făcut, în proză sau în versuri, apropierea pe care aţi făcut-o dumneavoastră: înţeleg cu toate acestea că suferinţele unui părinte pot să opereze mari schimbări în spiritul fiului său. Voi veni, domnule, deoarece binevoiţi să mă invitaţi, pentru a contempla în folosul smereniei mele cumplitul spectacol care întristează, desigur, foarte mult casa dumneavoastră.

— Aşa ar fi, desigur, dacă Dumnezeu nu mi-ar fi dat o largă compensaţie. În faţa bătrânului care coboară, târându-se spre mormânt, sunt doi copii care intră în viaţă: Valentine, o fiică din prima mea căsătorie cu domnişoara Renée de Saint-Méran şi Edouard, fiul căruia i-aţi salvat viaţa.

— Ce concluzie trageţi din compensaţia aceasta, domnule? întrebă

Monte-Cristo.

— Conchid, domnule, răspunse Villefort, că părintele meu, rătăcit de pasiuni, a săvârşit câteva din acele greşeli care scapă justiţiei omeneşti, dar care cheamă justiţia lui Dumnezeu şi că Dumnezeu, nevoind să pedepsească decât o persoană, l-a lovit doar pe el.

Cu zâmbetul pe buze, Monte-Cristo gemu din adâncul inimii, încât, dacă Villefort ar fi putut să-l audă, l-ar fi pus pe goană.

— Cu bine, domnule, reluă magistratul, care se sculase şi vorbea în picioare. Vă părăsesc, ducând cu mine o amintire de stimă care, nădăjduiesc, va putea să vă fie plăcută când mă veţi cunoaşte mai bine. Căci eu nu sunt, orice s-ar zice, un om banal. De altminteri, v-aţi făcut în doamna Villefort o prietenă eternă.

Contele salută şi se mărgini să-l însoţească până la uşa cabinetului pe Villefort, care ajunse la trăsura sa precedat de doi lachei care, la un semnal al stăpânului lor, se grăbeau să o deschidă.

Apoi, după ce procurorul regal dispăru:

— Ajunge cu atâta otravă, spuse Monte-Cristo, scoţând cu eforturi un zâmbet. Acum, când inima mea e plină de ea, să căutăm antidotul.

Şi, bătând o dată în gong, îi spuse lui Ali:

— Eu urc la doamna, peste o jumătate de oră trăsura să fie gata.

Capitolul XII Haydée

Vă amintiţi de noile sau, mai bine-zis, vechile cunoştinţe ale contelui de Monte-Cristo, care locuiau în strada Meslay: Maximilien, Julie şi Emmanuel.

Gândul la vizita plăcută pe care avea s-o facă, la cele câteva momente fericite pe care le va petrece, la licărirea de paradis strecurată în infernul unde se afundase într-adins răspândise, din momentul în care l-a pierdut pe Villefort din vedere, cea mai fermecătoare seninătate pe chipul contelui, iar Ali, care alergase la sunetul semnalului, văzând figura aceasta strălucind de o bucurie aşa de rară, s-a retras în vârful picioarelor cu respiraţia tăiată ca pentru a nu înfricoşa bunele gânduri pe care i se părea că le vede zburdând în stol în jurul stăpânului.

Era amiaza: contele îşi rezervase o oră pentru a urca la Haydée. S-ar fi zis că bucuria nu putea să reintre deodată în sufletul zdrobit de multă vreme şi că el avea nevoie să se pregătească pentru emoţiile violente.

Tânăra grecoaică se afla, cum am spus, într-un apartament despărţit complet de apartamentul contelui, în întregime mobilat în chip oriental. Parchetele erau acoperite cu covoare groase, turceşti, stofe de brocart

cădeau de-a lungul pereţilor şi, în fiecare încăpere, un divan larg făcea înconjurul camerei cu teancuri de perne ce se mişcau după voinţa celor care se foloseau de ele.

Haydée avea trei franţuzoaice şi o grecoaică. Cele trei franţuzoaice stăteau în prima încăpere, gata să alerge la sunetul unui clopoţel de aur şi să execute ordinele sclavei grecoaice, care ştia îndeajuns franceza pentru a transmite dorinţele stăpânei celor trei cameriste, cărora Monte-Cristo le recomandase să aibă pentru Haydée atenţiile cuvenite unei regine.

Fata se găsea în încăperea cea mai retrasă a apartamentului, adică într-un buduar rotund, luminat numai pe sus şi în care lumina nu pătrundea decât prin ferestruici de sticlă roz. Stătea culcată pe pernele de atlas albastru brodate cu argint, răsturnată pe jumătate în spatele divanului, încadrându-şi capul cu braţul drept, molatec rotunjit, în timp ce cu stângul fixa între buze tubul de mărgean în care se găsea ţeava flexibilă a unei narghilele ce nu lăsa fumul să ajungă la gura ei decât înmiresmat de apă de smirnă.

Ţinuta ei cât se poate de firească pentru o femeie din Orient, ar fi părut unei franţuzoaice de o cochetărie afectată.

Toaleta era aceea a femeilor din Epir, adică şalvari de atlas alb, brodat cu flori roz, din care ieşeau două picioare de copil pe care le-ai fi crezut de marmură de Paros dacă nu le-ai fi văzut jucându-se cu două mici sandale, încovoiate la vârf, brodate cu aur şi cu perle. O vestă cu dungi albastre, cu mâneci largi, despicate pentru braţe, cu butoniere de argint şi cu nasturi de perle; în sfârşit, un fel de corset prin deschizătura căruia, în formă de inimă, se vedeau gâtul şi partea de sus a pieptului, încheindu-se sub sâni cu trei nasturi de diamant. Partea de jos a corsetului şi partea de sus a şalvarilor se pierdeau într-una din acele centuri cu culori vii şi cu franjuri lungi, mătăsoase, care stârnesc ambiţia parizienelor noastre elegante.

Pe cap avea un fes mic de aur, brodat cu perle, înclinat într-o parte, iar dedesubtul fesului, în partea unde se înclina, un trandafir purpuriu ieşea din părul aşa de negru încât părea albastru.

Frumuseţea figurii era frumuseţea greacă în toată desăvârşirea tipului ei, cu ochi mari, negri, catifelaţi, cu nasul drept, cu buzele de mărgean şi cu dinţii de perle. Peste acest ansamblu fermecător, floarea tinereţii era răspândită cu toată strălucirea şi tot parfumul ei. Haydée putea să aibă 19 sau 20 de ani.

Monte-Cristo o chemă pe camerista grecoaică să ceară Haydéei permisiunea de a intra la ea.

În locul oricărui alt răspuns, Haydée făcu semn cameristei să ridice tapiseria ce atârna dinaintea uşii. În cadrul pătrat, fata culcată se arătă ca un tablou fermecător. Monte-Cristo înaintă.

Haydée se înălţă în cotul care ţinea narghileaua şi întinse mâna contelui în timp ce-l primea cu un zâmbet:

— De ce îmi ceri permisiunea de a intra la mine? Îl întrebă ea în

limba sonoră a fiicelor Spartei şi Atenei. Nu mai eşti tu stăpânul meu, nu mai sunt eu sclava ta?

Monte-Cristo zâmbi.

— Haydée, dumneata ştii...

— De ce nu îmi spui *tu* ca de obicei? Îl întrerupse tânăra greacă. Am greşit cumva? În cazul acesta trebuie să mă pedepseşti, nu să-mi spui *dumneata.*

— Haydée, îi spuse contele, tu ştii că ne aflăm în Franţa şi că, prin urmare, eşti liberă.

— Liberă să fac ce? întrebă fata.

— Liberă să mă părăseşti.

— Să te părăsesc? De ce te-aş părăsi?

— Nu ştiu. Vom vedea lume.

— Nu vreau să văd pe nimeni.

— Iar dacă, printre tinerii frumoşi pe care îi vei întâlni, ai să găseşti pe vreunul care îţi place, n-am să fiu într-atât de nedrept...

— N-am văzut niciodată bărbaţi mai frumoşi decât eşti tu şi niciodată n-am iubit decât pe părintele meu şi pe tine.

— Biată copilă! Aceasta pentru că n-ai vorbit decât cu părintele tău şi cu mine.

— Ce nevoie am să vorbesc cu alţii? Tatăl meu îmi spunea *bucuria mea*, tu îmi spui *dragostea mea* şi amândoi îmi spuneţi *copila mea*.

— Îţi aminteşti de tatăl tău, Haydée?

Fata zâmbi.

— El e aici şi aici, spuse ea punând mâna pe ochi şi pe inimă.

— Dar eu unde sunt? întrebă Monte-Cristo zâmbind.

— Tu eşti peste tot.

Monte-Cristo îi luă mâna s-o sărute, dar copila, naivă, îşi trase mâna şi îşi întinse fruntea.

— Haydée, îi spuse el, acum tu ştii că eşti liberă, că eşti stăpână, că eşti regină. Poţi să-ţi păstrezi costumul sau să-l părăseşti, după plac. Vei rămâne aici cât vei vrea să rămâi, vei ieşi, când vei vrea să ieşi. În orice moment o trăsură va fi pregătită pentru tine. Ali şi Mirto te vor însoţi pretutindeni şi vor fi la ordinele tale. Te rog numai un lucru.

— Spune.

— Păstrează secretul asupra naşterii tale, nu spune un cuvânt despre trecutul tău, nu rosti în nici o împrejurare numele părintelui tău ilustru şi nici pe acela al bietei tale mame.

— Ţi-am mai spus, stăpâne, că n-am să văd pe nimeni.

— Ascultă, Haydée, poate că arestul acesta oriental va fi cu neputinţă la Paris. Continuă să înveţi viaţa ţărilor de la nord aşa cum ai făcut la Roma, la Florenţa, la Milano şi la Madrid. Îţi va servi totdeauna, fie că ai să trăieşti aici, fie că ai să te întorci în Orient.

Fata ridică ochii ei mari, umezi şi răspunse:

— Vrei să spui, nu-i aşa stăpâne, că ne vom întoarce în Orient?

— Da, copila mea; ştii bine că eu nu te voi părăsi niciodată. Nu copacul părăseşte floarea, ci floarea părăseşte copacul.

— Eu nu te voi părăsi niciodată, stăpâne, spuse Haydée, căci sunt sigură că n-am să pot trăi fără tine.

— Biată copilă! Peste zece ani eu voi fi bătrân şi peste zece ani tu vei fi încă tânără.

— Tatăl meu avea o barbă lungă, albă, ceea ce nu mă împiedica să-l iubesc; tatăl meu avea 60 de ani şi mi se părea mai frumos decât toţi tinerii pe care îi vedeam.

— Spune-mi, crezi că ai să te obişnuieşti aici?

— Pe tine am să te văd?

— În fiecare zi.

— Atunci de ce mă mai întrebi, stăpâne?

— Mă tem să nu te plictiseşti.

— Nu stăpâne, căci dimineaţa mă voi gândi că vei veni, iar seara îmi voi aminti că ai fost. De altminteri, când sunt singură, am amintiri frumoase, revăd tablouri imense, orizonturi mari, cu Pindul şi Olimpul în depărtare. Apoi am în inimă trei sentimente cu care cineva nu se plictiseşte niciodată; tristeţe, iubire şi recunoştinţă.

— Haydée, tu eşti o vrednică fiică a Epirului, graţioasă şi poetică şi se vede că descinzi din familia aceea a zeiţelor din ţara ta. Fii deci liniştită, copila mea, voi căuta ca tinereţea ta să nu fie pierdută, căci dacă tu mă iubeşti ca pe părintele tău, eu te iubesc ca pe copila mea.

— Te înşeli, stăpâne. Nu-l iubeam pe tatăl meu cum te iubesc pe tine. Dragostea pentru tine e alta: părintele meu a murit şi eu nu am murit. În timp ce dacă tu ai muri, aş muri şi eu.

Contele întinse mâna fetei cu un zâmbet de profundă duioşie. Ea i-o sărută ca de obicei.

Şi contele, pregătit astfel pentru întrevederea ce urma s-o aibă cu Morrel şi familia lui, plecă murmurând versurile lui Pindar.

„Tinereţea e o floare al cărei fruct e dragostea... Fericit grădinarul care-o culege după ce a văzut-o înmugurind încet."

Conform ordinelor sale, trăsura era gata. Se urcă şi, ca de obicei, trăsura porni în galop.

Capitolul XIII Familia Morrel

Contele ajunse în câteva minute în strada Meslay, numărul 14.

Casa era albă, zâmbitoare, în faţă cu o curte cu două mici tufişuri pline de flori destul de frumoase.

În portarul care îi deschise poarta, contele recunoscu pe bătrânul Coclès. Dar pentru că, vă reamintiţi, n-avea decât un ochi şi pentru că în nouă ani ochiul slăbise şi mai mult, Coclès nu-l recunoscu pe conte.

Ca să se oprească în faţa intrării, trăsurile trebuiau să facă un ocol pentru a evita un mic havuz ce ţâşnea dintr-un bazin de scoici şi pietre, minunăţie care stârnise multe gelozii în cartier şi datorită căreia casa era botezată *Micul Versailles*.

De prisos să spunem că în bazin se mişcau o sumedenie de peşti roşii şi galbeni.

Casa, ridicată deasupra unui etaj de bucătării şi de pivniţe, avea, în afară de parter, două etaje. Tinerii o cumpăraseră cu dependinţele, care constau dintr-un atelier imens, din două pavilioane în fundul unei grădini şi din grădină Emmanuel văzuse, de la prima ochire, o mică afacere în aranjamentul acesta. Îşi rezervase casa, jumătate din grădină şi trăsese o linie, cu alte cuvinte construise un zid între el şi atelierele pe care le închiriase împreună cu pavilioanele şi cu porţiunea de grădină aferentă lor; în chipul acesta locuia pentru o sumă neînsemnată şi era tot aşa de zăvorât la el ca şi la cel mai pretenţios proprietar al unui palat din foburgul Saint-Germain.

Sufrageria era de stejar; salonul, de mahon, cu catifea albastră; dormitorul, de lămâi, cu damasc verde; mai era acolo un cabinet de lucru pentru Emmanuel, care nu lucra şi un salon de muzică pentru Julie, care nu era muziciană.

Al doilea etaj era rezervat în întregime lui Maximilien. El avea aici repetarea exactă a locuinţei surorii sale. Numai sufrageria fusese transformată într-o sală de biliard, unde îşi aducea prietenii.

Supraveghea pansarea calului său şi îşi fuma ţigara în faţa grădinii când trăsura contelui se opri la poartă.

Coclès deschise poarta, iar Baptisin, sărind de pe capră, întrebă dacă domnul şi doamna Herbault şi domnul Maximilien Morrel sunt vizibili pentru contele de Monte-Cristo.

— Pentru contele de Monte-Cristo? Exclamă Morrel, zvârlind ţigara şi alergând în întâmpinarea vizitatorului său. Bineînţeles că suntem vizibili pentru el. Oh, vă mulţumesc, vă mulţumesc de o sută de ori, domnule conte, că nu aţi uitat făgăduiala făcută!

Şi tânărul ofiţer strânse aşa de călduros mâna contelui încât acesta nu se înşelă asupra sincerităţii manifestării şi îşi dădu seama că fusese aşteptat cu nerăbdare şi că era primit cu dragoste.

— Veniţi, veniţi, zise Maximilien. Vreau să vă prezint eu. Un om ca dumneavoastră nu trebuie anunţat de un servitor. Sora mea e în grădină, taie trandafirii veştejiţi. Cumnatul meu citeşte cele două jurnale ale sale, *La*

Presse şi *Les Débats* la şase paşi de ea, căci oriunde e văzută doamna Herbault n-ai decât să priveşti pe o rază de patru metri: domnul Emmanuel se găseşte acolo şi reciproc, cum se spune la Şcoala Politehnică.

Zgomotul paşilor o făcu pe tânăra femeie între 20 şi 25 de ani, îmbrăcată cu un capot de mătase şi curăţind cu grijă specială un lăstar, să înalţe capul.

Femeia era mica noastră Julie, devenită, aşa cum îi prezisese mandatarul casei Thomson şi French, doamna Emmanuel Herbault.

Ea scoase un strigăt văzând un străin. Maximilien începu să râdă.

— Nu te deranja, surioară, îi spuse el, domnul conte nu se află decât de două sau trei zile la Paris, dar ştie ce înseamnă o rentieră din Marais, iar dacă nu ştie, îi vei arăta tu.

— O, domnule, se scuză Julie, să vă aducă astfel e o trădare din partea fratelui meu care nu are pentru biata lui soră nici o cochetărie... Penelon! Penelon!

Un bătrân care săpa o brazdă de trandafiri de Bengal înfipse sapa şi se apropie cu şapca în mâini, ascunzând cât putea mai bine o bucată de tutun, înfundată pentru moment în adâncimile obrajilor. Câteva şuviţe albe îi argintau părul des încă, în timp ce tenul bronzat şi ochii îndrăzneţi, vii, anunţau pe bătrânul marinar, ars de soarele ecuatorului şi bătut de vântul furtunilor.

— Mi se pare că m-aţi strigat, domnişoară Julie, spuse el. Iată-mă.

Penelon păstrase deprinderea de a o numi pe fiica patronului său domnişoara Julie şi nu putuse niciodată să se deprindă a-i spune doamna Herbault.

— Penelon, strigă Julie, du-te de-l înştiinţează pe domnul Emmanuel de vizita plăcută care ni se face, în timp ce Maximilien îl va conduce pe domnul în salon.

Apoi, întorcându-se spre Monte-Cristo:

— Domnul îmi va permite, nu-i aşa, să dispar un minut?

Şi fără să aştepte încuviinţarea contelui, fugi prin spatele unui tufiş şi intră în casă printr-o alee laterală.

— Scumpe domnule Morrel, zise Monte-Cristo, observ cu durere că stârnesc revoluţie în familia dumitale.

— Ia uite, spuse Maximilien râzând, ia uite-l şi pe soţ, care îşi schimbase haina cu o redingotă. O, sunteţi cunoscut în strada Meslay. Eraţi a-nunţat, vă rog să credeţi.

— Îmi faceţi impresia, domnule, că aveţi o familie fericită, spuse contele răspunzând propriului gând.

— O, da, vă asigur, domnule conte. Ce vreţi, nu le lipseşte nimic pentru a fi fericiţi: sunt tineri, voioşi, se iubesc şi cu renta lor de douăzeci şi cinci de mii de lire îşi închipuie — ei care au trecut totuşi pe lângă atâtea averi imense — că posedă bogăţia Rotschilzilor.

— Renta de 25.000 de lire înseamnă totuşi puţin, spuse Monte-Cristo, cu o blândeţe aşa de suavă încât pătrunse inima lui Maximilien ca o voce de părinte duios; nu se vor opri însă aici tinerii noştri, vor deveni şi ei milionari. Domnule, cumnatul dumneavoastră este avocat... medic...?

— Era negustor, domnule conte şi luase casa bietului meu părinte. Domnul Morrel a murit, lăsând o avere de cinci sute de mii de franci. Eu aveam jumătate din ea şi sora mea cealaltă jumătate, căci nu eram decât doi copii. Soţul ei, care o luase fără să aibă alt patrimoniu decât probitatea lui nobilă, inteligenţa şi reputaţia fără pată, a vrut să posede tot atâta cât şi nevastă-sa. A lucrat până când a strâns două sute cincizeci de mii de franci. Şase ani au fost de ajuns pentru asta. Vă jur, era mişcător spectacolul celor doi copii aşa de harnici, aşa de uniţi, hărăziţi prin capacitatea lor celei mai mari averi şi care, nevoind să schimbe nimic din obiceiurile casei părinteşti, au fost nevoiţi să facă abia în şase ani ceea ce novatorii ar fi putut să facă în doi sau trei. Marsilia răsună şi acum de laudele care n au putut fi refuzate unei abnegaţii atât de curajoase. În sfârşit, într-o zi, Emmanuel veni la nevastă-sa:

— Julie, îi spuse, iată ultimul fişic de o sută de franci pe care mi l-a predat Coclès şi care completează cele două sute cincizeci de mii de franci ce fixasem ca limită a câştigului nostru. Te mulţumeşti cu puţinul acesta? Ascultă, casa face afaceri de un milion pe an şi poate să producă beneficii de patruzeci de mii franci. Dacă vrem, vom vinde clientela cu trei sute de mii de franci. Iată o scrisoare din partea domnului Delaunay, care ne oferă aceşti bani pentru întreprinderea noastră, pe care s-o contopească cu a sa. Gândeşte-te ce este de făcut.

— Dragul meu, spuse sora mea, casa Morrel nu poate să fie ţinută decât de un Morrel. A salva pentru totdeauna numele părintelui nostru nu preţuieşte oare trei sute de mii de franci?

— La fel gândeam şi eu, răspunse Emmanuel. Cu toate acestea, voiam să cer părerea ta.

— Dragul meu, iat-o. Încasările noastre sunt făcute, poliţele sunt plătite, putem să tragem o linie sub contul chenzinei acesteia şi să închidem ghişeele. Să tragem linia şi să închidem.

Ceea ce şi făcură pe dată. Erau orele trei: la trei şi un sfert, un client se prezintă să-şi asigure cursa a două vase. Un câştig net de cincisprezece mii de franci, bani gheaţă.

— Domnule, spuse Emmanuel, vă rog să vă adresaţi pentru asigurarea aceasta confratelui nostru, domnul Delaunay. Noi ne-am retras din afaceri.

— De când? întrebă clientul uimit.

— De un sfert de oră.

— Şi iată, domnule, continuă Maximilien zâmbind, de ce sora mea şi cumnatul meu n-au decât o rentă de douăzeci şi cinci de mii de lire.

Maximilien abia terminase istorisirea în decursul căreia inima

contelui se emoţionase din ce în ce mai mult — când Emmanuel apăru gătit cu pălărie şi cu redingotă. Salută ca unul care cunoaşte calitatea vizitatorului. Apoi, după ce îl plimbară pe conte de jur-împrejurul micului domeniu înflorit, îl conduseră spre casă.

Salonul era înmiresmat de flori care abia încăpeau într-o imensă vază japoneză. Îmbrăcată corect şi pieptănată cu cochetărie (realizase recordul în zece minute), Julie se înfăţişă la intrare în întâmpinarea contelui.

Se auzea ciripitul păsărelelor într-o colivie din apropiere; ramurile de lemnul bobului şi de salcâmi trandafirii mărgineau cu chiorchinii lor perdelele de catifea albastră: totul respira calmul, de la cântul păsărelelor, până la zâmbetul stăpânilor.

Din momentul intrării în casă, contele fusese pătruns de fericirea lor. De aceea, rămăsese tăcut, îngândurat, uitând că era aşteptat pentru a relua conversaţia întreruptă după primele complimente.

Remarcă tăcerea devenită aproape stânjenitoare şi, smulgându-se din reverie, spuse:

— Doamnă, iertaţi-mi emoţia care vă va mira, desigur, pe dumneavoastră, deprinsă cu tihna şi cu fericirea de aici; dar pentru mine e un lucru aşa de nou mulţumirea pe un chip omenesc, încât nu mă satur privindu-vă, pe dumneavoastră şi pe soţul dumneavoastră.

— Într-adevăr, suntem foarte fericiţi, domnule, răspunse Julie; dar am suferit îndelung şi puţini oameni şi-au cumpărat fericirea cu preţ aşa de scump ca noi.

Curiozitatea se zugrăvi pe trăsăturile contelui.

— O, e o întreagă poveste de familie, cum vă spunea deunăzi Château-Renaud, spuse Maximilien. Pentru dumneavoastră, domnule conte, deprins să vedeţi nenorociri ilustre şi bucurii sublime, tabloul acesta de interior ar prezenta prea puţin interes. Cu toate acestea, aşa cum v-a spus Julie, noi am trecut prin mari suferinţe, deşi au fost cuprinse într-un cadru mic...

— Şi Dumnezeu a turnat, precum face cu toţi, consolarea peste suferinţă? întrebă Monte-Cristo.

— Da, domnule conte, spuse Julie. Putem spune aceasta, căci a făcut pentru noi ceea ce nu face decât pentru aleşii săi: ne-a trimis un înger.

Pe obrajii contelui se arătă îmbujorarea şi el tuşi, ca să-şi poată ascunde emoţia ducând batista la gură.

— Cei care s-au născut într-un leagăn de purpură şi care n-au dorit niciodată nimic, spuse Emmanuel, nu ştiu ce înseamnă fericirea de a trăi; la fel cu ei, nu cunosc preţul unui cer senin cei care nu şi-au lăsat niciodată viaţa în voia a patru scânduri aruncate pe o mare furioasă.

Monte-Cristo se ridică şi, fără să rostească un cuvânt căci tremuratul glasului i-ar fi trădat emoţia, începu să străbată cu paşi înceţi salonul.

— Măreţia noastră vă face să zâmbiţi, domnule conte? spuse

Maximilien, care îl urmărea din ochi pe Monte-Cristo.

— Nu, nu! Răspunse Monte-Cristo, foarte palid, apăsându-şi cu o mână bătăile inimii, în timp ce cu cealaltă arăta tânărului un glob de cristal sub care se vedea o pungă de mătase întinsă cu grijă pe o pernă neagră de catifea. Mă întrebam numai la ce serveşte punga aceasta, care într-o parte conţine o hârtie îmi pare, iar în cealaltă un frumos diamant.

Maximilien luă un aer grav şi răspunse:

— Domnule conte, acesta e cel mai preţios tezaur al familiei noastre.

— Într-adevăr, diamantul e destul de frumos.

— O, fratele meu nu vă vorbeşte despre valoarea pietrei, deşi ea e preţuită la o sută de mii de franci, domnule conte. Vrea numai să vă spună că obiectele pe care le cuprinde punga aceasta sunt relicvele îngerului despre care pomeneam adineauri.

— Nu pot înţelege şi, cu toate acestea, n-am dreptul să întreb, doamnă, răspunse Monte-Cristo, înclinându-se. Iertaţi-mă, n-am vrut să fiu indiscret.

— Indiscret, spuneţi? O, dimpotrivă, cât de fericiţi ne faceţi, domnule conte, dându-ne prilejul să stăruim asupra subiectului acesta! Dacă am tăinui ca un secret fapta frumoasă evocată de pungă, nu am expune-o astfel la vedere. Am vrea s-o putem publica în tot universul, pentru ca o tresărire a binefăcătorului nostru necunoscut să ne arate prezenţa sa.

— A, da, murmură Monte-Cristo cu glas înăbuşit.

— Domnule, spuse Maximilien, ridicând globul de cristal şi sărutând cu religiozitate punga de mătase, obiectul acesta a atins mâna unui om graţie căruia părintele meu a fost salvat de la moarte, noi de la ruină şi numele nostru de la ruşine, de un om graţie căruia noi, bieţi copii sortiţi mizeriei şi lacrimilor, astăzi putem auzi oameni care se extaziază de fericirea noastră. Scrisoarea aceasta — şi Maximilien, scoţând o hârtie din pungă, o înfăţişă contelui —, scrisoarea aceasta a fost scrisă de el, într-o zi când părintele meu luase o hotărâre disperată, iar diamantul a fost dat ca zestre surorii mele de generosul necunoscut.

Monte-Cristo deschise scrisoarea şi o citi cu o negrăită expresie de fericire; era biletul pe care cititorii noştri îl cunosc, adresat Juliei şi semnat Simbad marinarul.

— Necunoscut, spuneţi? Aşadar, omul care v-a făcut acest serviciu v a rămas necunoscut?

— Da, domnule, n-am avut niciodată fericirea de a-i strânge mâna, nu pentru că nu am cerut lui Dumnezeu favoarea aceasta, spuse Maximilien; dar în aventura despre care vă vorbim, a fost o direcţie misterioasă pe care încă n-o putem înţelege; totul a fost condus de o mână invizibilă, puternică, asemenea aceleia a unui vrăjitor.

— O, spuse Julie, eu n-am pierdut orice speranţă de a săruta într-o zi mâna asta, aşa cum sărut punga pe care ea a atins-o. Acum patru ani,

Penelon se găsea la Triest. Penelon, domnule conte, e bravul marinar pe care l-aţi văzut cu o sapă în mână şi care, din contramaistru, s-a făcut grădinar. Penelon, aflându-se deci la Triest, văzu pe chei un englez care tocmai se îmbarca într-un iaht şi-l recunoscu pe cel ce venise la tatăl meu în ziua de 5 iunie 1829 şi care îmi scrisese biletul acesta, la 5 septembrie. Era acelaşi, după câte afirmă el, dar n-a îndrăznit să-i vorbească.

— Un englez? întrebă Monte-Cristo visător, neliniştindu-se la fiecare privire a Juliei; un englez, spuneţi?

— Da, reluă Maximilien, un englez care s-a prezentat la noi ca mandatar al casei Thomson şi French din Roma. De aceea, când aţi spus deunăzi, la domnul de Morcerf, că domnii Thomson şi French erau bancherii dumneavoastră, m-aţi văzut tresărind. Pentru numele cerului, domnule, lucrurile acestea s-au întâmplat, după cum v-am spus, în 1829. L-aţi cunoscut pe englez?

— Dar nu mi-aţi spus că şi casa Thomson şi French a tăgăduit întruna serviciul pe care vi l-a făcut?

— Da.

— În cazul acesta, nu cumva englezul va fi fost un om care, recunoscător faţă de părintele dumneavoastră pentru vreo faptă bună uitată de el însuşi, a recurs la un pretext pentru a-i face un serviciu?

— Totul e cu putinţă într-o astfel de împrejurare, chiar şi o minune.

— Cum spuneai că se numea? întrebă Monte-Cristo.

— N-a lăsat alt nume, răspunse Julie, privindu-l pe conte cu o mai profundă luare-aminte, decât semnătura de pe bilet: Simbad marinarul.

— Care, evident, nu e un nume, ci un pseudonim.

Apoi, pentru că Julie îl privea cu tot mai multă atenţie, încercând să prindă din zbor câteva note ale glasului său.

— Nu cumva, continuă el, este un bărbat cam de talia mea, ceva mai înalt poate, ceva mai subţire, strâns, încorsetat şi mereu cu creionul în mână?

— Îl cunoaşteri? Exclamă Julie, cu ochii scânteietori de bucurie.

— Nu, spuse Monte-Cristo, presupun numai. Am cunoscut un lord Wilmore, care semăna astfel de fapte generoase.

— Fără să se trădeze!

— Era un om bizar care nu credea în recunoştinţă.

— O, exclamă Julie cu un accent sublim, împreunându-şi mâinile; dar în ce crede nefericitul?

— Nu credea, cel puţin pe vremea când l-am cunoscut eu, spuse Monte-Cristo, răscolit până în ultima fibră de vocea ei pornită din adâncul sufletului. Între timp, poate, va fi căpătat vreo dovadă că recunoştinţa există.

— Şi îl cunoaşteţi pe acest om, domnule? întrebă Emmanuel.

— Dacă îl cunoaşteţi, domnule, exclamă Julie, spuneţi-ne, spuneţi ne!

Puteţi să ne duceţi la el, să ni-l arătaţi, să ne comunicaţi unde este? Spune Maximilien, spune Emmanuel, dacă îl vom găsi vreodată, va trebui să-l facem să creadă în memoria inimii.

Monte-Cristo simţi două lacrimi în ochi. Mai făcu câţiva paşi în salon.

— Pentru numele cerului, domnule, îl imploră Maximilien, dacă ştiţi ceva despre omul acesta, spuneţi-ne ce ştiţi.

— Oh, spuse Monte-Cristo înfrânându-şi emoţia glasului, dacă binefăcătorul dumneavoastră e lord Wilmore, mă tem că nu-l veţi mai întâlni. L am părăsit acum doi sau trei ani la Palermo şi pleca spre ţările cele mai îndepărtate, încât mă îndoiesc că va mai veni vreodată.

— Domnule, sunteţi crud! Strigă Julie înspăimântată. Şi lacrimile umplură ochii tinerei femei.

— Doamnă, spuse Monte-Cristo cu gravitate, sorbind din ochi cele două perle lichide care se rostogoleau pe obrajii Juliei, dacă lord Wilmore ar fi văzut ceea ce am văzut eu aici, ar iubi încă viaţa, căci lacrimile pe care le vărsaţi l-ar fi împăcat cu speţa omenească.

Şi întinse mâna Juliei, care i-o dădu pe a sa, fascinată de privirea şi de accentul contelui.

— Dar lordul Wilmore, întrebă ea, agăţându-se de-o ultimă speranţă, avea o ţară, o familie, rude, era cunoscut, în sfârşit... N-am putea...

— O, nu căutaţi, doamnă, spuse contele, nu clădiţi dulci himere pe cuvântul ce mi-a scăpat. Nu, lord Wilmore, nu e, probabil, omul pe care îl căutaţi: mi-era prieten, îi cunoşteam toate secretele, mi l-ar fi fi povestit pe acesta.

— Şi nu v-a spus nimic? Exclamă Julie.

— Nimic.

— Niciodată un cuvânt după care să bănuiţi?...

— Niciodată.

— Cu toate acestea aţi pomenit de el numaidecât.

— Ştiţi... în asemenea caz presupui.

— Dragă surioară, spuse Maximilien venind în ajutorul contelui, domnul are dreptate. Aminteşte-ţi ce ne-a spus de atâtea ori bunul nostru părinte: „Nu un englez ne-a dăruit fericirea aceasta."

Monte-Cristo tresări.

— Ce vă spunea tatăl dumneavoastră... domnule Morrel?...

— Tatăl meu, domnule, vedea în acţiunea aceasta un miracol. Tata credea într-un binefăcător ieşit pentru noi din mormânt. Superstiţia aceasta era mişcătoare şi, deşi nu credeam în ea, nu-mi trecea prin minte să distrug credinţa din inima lui nobilă. De aceea, de câte ori n-a visat el, rostind încet un nume de prieten scump, un nume de prieten pierdut; iar când a fost pe punctul de a muri, când apropierea eternităţii dăduse spiritu-lui său ceva din iluminarea mormântului, gândul care nu fusese până atunci decât o îndoială deveni o convingere, iar ultimele cuvinte rostite în clipa morţii au fost

acestea: „Maximilien, era Edmond Dantès!"

Paloarea contelui, care sporea într-una de câteva secunde, deveni înfricoşetoare, tot sângele îi năvălise în inimă; nu putea să vorbească; scoase ceasul ca şi cum ar fi uitat ora, îşi luă pălăria, prezentă doamnei Herbault un compliment brusc, încurcat, şi, strângând mâinile lui Emmanuel şi ale lui Maximilien, spuse:

— Doamnă, îngăduiţi-mi să mai vin din când în când pentru a vă înfăţişa omagiile mele. Mi-e dragă casa dumneavoastră şi vă sunt recunoscă-tor pentru felul în care m-aţi primit, căci pentru prima oară, de ani de zile, am uitat de trecerea timpului.

Şi ieşi cu paşi mari.

— Contele acesta de Monte-Cristo e un om ciudat, spuse Emmanuel.

— Da, răspunse Maximilien, dar cred că are o inimă admirabilă şi sunt sigur că ne iubeşte.

— Şi eu sunt sigură, spuse Julie; glasul lui m-a pătruns în inimă, iar în două sau trei rânduri am avut impresia că nu-l auzeam pentru întâia oară.

Capitolul XIV Pyram şi Thisbée

Pe două treimi ale foburgului Saint-Honoré, în spatele unui palat mai frumos decât toate celelalte locuinţe ale bogatului cartier, se întinde o grădină vastă, ai cărei castani stufoşi întrec zidurile enorme, înalte ca nişte parapete, lăsându-şi florile trandafirii şi albe să cadă, când vine primăvara, în două vase de piatră scobită, aşezate paralel pe doi pilaştri dreptunghiulari, în care e fixată o poartă de fier de pe timpul lui Ludovic al XIII-lea.

Grandioasa intrare e condamnată, în ciuda splendidelor muşcate care cresc în cele două vase şi care îşi leagănă în vânt frunzele mamorcene şi florile purpurii de pe vremea când proprietarii palatului — şi lucrul datează demult — s-au restrâns la posesiunea palatului, a curţii, plantate cu arbori, ce dă spre foburg şi a grădinii închise de poarta care răspundea altădată în magnifica grădină de legume, de un pogon întindere, anexată proprietăţii. Dar demonul banilor, trăgând o linie, adică o stradă, la extremitatea grădinii de legume, iar strada având, înainte de a exista, graţie unei plăci de fier cafenii, un nume, ei se gândiră că pot să vândă grădina de legume pentru a clădi la stradă şi a face concurenţă marii artere pariziene care se numeşte foburgul Saint-Honoré.

Dar, în materie de afaceri, omul propune şi banul dispune; strada botezată muri în leagăn. Cumpărătorul grădinii de legume, după ce o plăti în întregime, nu putu să găsească pe cineva pentru a o revinde cu suma pe care

o voia şi, aşteptând o urcare de preţ care să-l despăgubească într-o zi sau într-alta de pierderile suferite şi de capitalul imobilizat, se mulţumi, să închirieze locul unor precupeţi pentru suma de cinci sute de franci pe an.

Banii erau plasaţi cu unu şi jumătate la sută, ceea ce nu e mult în vremurile noastre când atâţia oameni îi plasează cu cincizeci şi totuşi găsesc că banii dau un venit sărac.

Cu toate acestea, cum am spus, poarta grădinii care, altădată, dădea spre grădina de legume, e condamnată, iar rugina îi roade balamalele; mai mult decât atât: pentru ca nevrednicii precupeţi să nu întineze cu privirile lor vulgare interiorul domeniului aristocratic, un paravan de scânduri e aplicat gratiilor până la înălţimea de şase picioare. E drept că scândurile nu sunt aşa de bine legate încât să nu se poată strecura printre crăpături o privire furişă; dar casa e o casă severă şi nu se teme de indiscreţii.

În grădina de legume, în loc de varză, morcovi, ridichi, mazăre şi pepeni, creşte lucernă înaltă, singura cultură care trădează locul părăsit. O portiţă scundă, răspunzând spre strada proiectată, lasă loc liber pe terenul împrejmuit de ziduri, părăsit de locatari din pricina aridităţii lui şi care de opt zile, în loc să producă unu şi jumătate la sută, ca în trecut, nu mai produce nimic.

Dinspre partea palatului, castanii de care am pomenit încoronează zidul, ceea ce nu împiedică alţi arbori stufoşi şi înfloriţi să-şi strecoare printre goluri crengile lacome de aer. Într-un ungher, unde frunzişul devine aşa de stufos încât lumina abia poate pătrunde, o bancă de piatră şi câteva scaune de gradină indică un loc de adunare sau refugiu preferat al vreunui locuitor al palatului situat la o sută de paşi şi pe care abia îl zăreşti prin parapetul de verdeaţă ce-l înconjură. În sfârşit, alegerea refugiului misterios e justificată totodată de absenţa soarelui, de răcoarea plăcută chiar în zilele cele mai dogoritoare ale verii, de ciripitul păsărilor şi de depărtarea casei şi a străzii, adică a afacerilor şi a zgomotului.

În amurgul uneia din cele mai fierbinţi zile pe care primăvara le hărăzise până atunci locuitorilor Parisului, se aflau pe banca de piatră o carte, o umbrelă, un coş de lucru şi o batistă de olandă cu broderie începută. Nu departe de bancă, lângă poartă, în faţa scândurilor, cu privirea apropiată de paravanul cu crăpături, o tânără femeie îşi afunda ochii în grădina pustie pe care o cunoaştem.

Aproape în acelaşi moment, portiţa terenului se închidea fără zgomot şi un tânăr înalt, viguros, îmbrăcat cu o bluză de culoare gălbuie, cu o şapcă de catifea, dar ale cărui mustăţi, a cărui barbă şi al cărui păr negru, extrem de îngrijit, nu se prea potriveau cu veşmântul popular, se îndrepta cu paşi zoriţi spre poarta cea mare, după ce aruncase o privire în juru-i ca să se asigure că nu-l pândeşte nimeni.

La vederea celui pe care îl aştepta, dar probabil nu cu îmbrăcămintea aceasta, fata se sperie şi se trase înapoi.

Şi totuşi, prin crăpăturile porţii, tânărul cu privirea aceea care nu aparţine decât amanţilor, văzuse fluturând rochia albă şi centura lungă, albastră. Se repezi spre peretele de scânduri şi, lipindu-şi gura de o deschizătură, spuse:

— Nu-ţi fie frică Valentine, eu sunt.

Fata se apropie.

— O, dragul meu, spuse ea, de ce ai venit aşa de târziu astăzi? Ştii că se ia masa devreme şi că am avut nevoie de multă diplomaţie şi dibăcie pentru a scăpa de mama mea vitregă, care mă pândeşte, de camerista care mă spionează şi de fratele meu care mă necăjeşte, pentru a veni să lucrez aici, să lucrez la broderia care mi-e frică că nu se va termina aşa curând? După ce îţi vei fi scuzat întârzierea, ai să-mi spui ce e cu costumul acesta pe care ai avut capriciul să-l îmbraci şi din cauza căruia nu te-am recunoscut.

— Scumpa mea Valentine, spuse tânărul, eşti mai presus de dragostea mea pentru a îndrăzni să-ţi vorbesc şi, totuşi, ori de câte ori te văd, simt nevoia să-ţi spun că te ador, pentru ca ecoul cuvintelor mele să-mi dezmierde inima când nu te mai văd. Acum îţi mulţumesc pentru dojana ta: este fermecătoare, căci ea îmi dovedeşte nu îndrăznesc să spun că mă aşteptai, dar că te gândeai la mine. Voiai să ştii cauza întârzierii şi motivul deghizării; ţi le voi spune şi nădăjduiesc că le vei scuza: mi-am ales o meserie.

— O meserie? Ce vrei să spui, Maximilien? Suntem într-atâta de fericiţi, încât să glumeşti cu lucrurile care ne privesc?

— O, ferească Dumnezeu să glumesc cu ceea ce este viaţa mea, zise tânărul. Dar, obosit să mai bat câmpii şi să escaladez zidurile, înfricoşat serios de temerea pe care mi-ai strecurat-o serile trecute că tatăl tău mă va judeca într-o zi ca hoţ, ceea ce ar compromite onoarea întregii armate franceze, nu mai puţin înfricoşat de teama că lumea se va mira văzând că un căpitan de spahii dă mereu târcoale terenului acesta unde nu se găseşte nici cea mai mică citadelă de asaltat sau cel mai mic fort de apărat, m-am făcut cultivator şi am adoptat costumul profesiunii mele.

— Ce nebunie!.

— Dimpotrivă, cred că e lucrul cel mai cuminte pe care l-am făcut în viaţă, căci el ne dă toată liniştea.

— Explică-te.

— Uite, am fost la proprietarul terenului acestuia, contractul cu vechii locatari expirase şi i l-am luat eu cu chirie. Toată lucerna pe care o vezi e a mea, Valentine, nimic nu mă împiedică să-mi construiesc o colibă în fân şi să trăiesc de-acum încolo la douăzeci de paşi de tine. Oh, nu pot să-mi înfrânez bucuria şi fericirea! Îţi închipui, Valentine, că lucrurile acestea se pot plăti? Cu neputinţă, nu-i aşa? Ei bine, toată fericirea, tot norocul, toată bucuria aceasta, pentru care mi-aş fi dat zece ani din viaţă, mă costă — ghiceşti cât? — cinci sute de franci pe an, plătibili trimestrial. Precum vezi,

nici o teamă de-acum încolo. Mă găsesc la mine acasă, pot să pun scări lângă zidul meu şi să privesc pe deasupra şi am dreptul, fără teamă că vreo patrulă mă va deranja, să-ţi spun că te iubesc, atâta vreme cât mândria ta nu va fi jignită auzind cuvântul acesta ieşit din gura unui biet muncitor cu bluză şi cu şapcă.

Valentine scoase un strigăt de plăcută surpriză, apoi spuse cu tristeţe, ca şi cum un nor invidios acoperise subit raza de soare ce-i ilumina inima:

— Vai, Maximilien, acum vom fi prea liberi, vom abuza de siguranţa noastră şi siguranţa noastră ne va fi fatală.

— Draga mea, poţi să-mi spui asta mie care, de când te cunosc, îţi dovedesc în fiecare zi că mi-am subordonat gândurile şi viaţa vieţii şi gândurilor tale? Ce ţi-a dat încredere în mine? Fericirea mea, nu-i aşa? Când mi ai spus că un vag instinct te încredinţa că treci printr-o mare primejdie, mi-am pus tot devotamentul în serviciul tău, fără a-ţi cere altă răsplată decât fericirea de a te servi. Ţi-am dat de atunci prilejul, printr-un cuvânt, printr-un semn, să-ţi pară rău că m-ai remarcat pe mine printre cei care ar fi fost fericiţi să moară pentru tine? Mi-ai spus, biată copilă, că eşti logodită cu domnul d'Épinay, că tatăl tău a hotărât legătura aceasta, cu alte cuvinte că e sigură, căci tot ce vrea domnul de Villefort se întâmplă neapărat. Eu am rămas în umbră, aşteptând totul, nu de la voinţa mea, nu de la a ta, ci de la întâmplările Providenţei, ale lui Dumnezeu şi cu toate acestea mă iubeşti, ţi-a fost milă de mine, Valentine şi mi-ai spus, îţi mulţumesc pentru cuvântul dulce pe care nu-ţi cer decât să mi-l repeţi din când în când şi care mă face să uit totul.

— Şi aceasta ţi-a dat curaj, Maximilien, aceasta mă face totdeodată foarte fericită şi foarte nefericită, astfel că mă întreb deseori care viaţă e mai bună: mâhnirea pe care mi-o pricinuia altădată asprimea mamei mele vitrege şi preferinţa oarbă pentru copilul ei sau fericirea plină de primejdii pe care o gust când te văd.

— Primejdie? Exlamă Maximilien, poţi să rosteşti un cuvânt aşa de tare şi de nedrept? Ai văzut vreodată un sclav mai supus decât mine? Mi-ai îngăduit să-ţi vorbesc din când în când, Valentine, dar mi-ai interzis să te urmez. M-am supus. De când am găsit mijlocul să mă furişez aici, să vorbesc cu tine prin poartă aceasta, să fiu aşa de aproape de tine fără să te văd, am cerut eu vreodată — spune-mi — să ating poala rochiei tale printre zăbrele? Am făcut eu vreun pas pentru a sări zidul, obstacol ridicol în calea tinereţii şi-a forţei mele? Niciodată o dojană pentru asprimea ta, niciodată o dorinţă rostită cu glas tare; m-am ţinut de cuvânt ca un cavaler din trecut. Mărturiseşte, ca să nu te cred nedreaptă.

— Este adevărat, şopti Valentine, trecând printre cele două scânduri vârful unuia dintre degetele ei subţiri, de care Maximilien îţi apropie buzele, este adevărat, eşti un prieten cinstit. Dar nu ai procedat astfel decât în interesul tău, dragul meu Maximilien. Ştiai bine că, din clipa în care sclavul

va deveni pretenţios, ar pierde totul. Mi-ai făgăduit prietenia unui frate, mie, care nu am prieteni, mie, pe care tatăl meu mă uită, pe care mama mea vitregă mă persecută şi care nu am ca mângâiere decât pe bătrânul nemişcat, mut, îngheţat, a cărui mână nu-mi poate strânge mâna, care nu-mi poate vorbi decât cu ochii şi a cărui inimă bate, fără îndoială, pentru mine cu rămăşiţele căldurii ei. Batjocura amară a soartei care mă face duşmană şi victimă a tuturor celor ce sunt mai tari decât mine şi care îmi dă un cadavru ca sprijin şi prieten! Oh, Maximilien, îţi repet, sunt foarte nefericită şi faci bine că mă iubeşti pentru mine, nu pentru tine.

— Valentine, răspunse tânărul cu profundă emoţie, nu voi spune că te iubesc doar pe tine pe lume, căci îi iubesc şi pe sora şi pe cumnatul meu, însă cu o dragoste blândă, calmă, care nu seamănă câtuşi de puţin cu sentimentele ce încerc pentru tine când mă gândesc la tine, sângele meu clocoteşte, pieptul se umflă, inima mi se zbate, dar voi întrebuinţa forţa, înflăcărarea, puterea aceasta supraomenească, iubindu-te numai până în ziua când îmi vei spune să le pun în serviciul tău. Se zice că domnul Franz d'Épinay va mai lipsi un an. Într-un an, câte şanse ne pot sluji, câte evenimente ne pot ajuta! Să nădăjduim deci, speranţa e aşa de bună şi plăcută! Dar până atunci, tu, Valentine, care îmi reproşezi egoismul, ce ai fost pentru mine? Statuia frumoasă şi rece a pudicei Venere. Ce mi-ai făgăduit în schimbul devotamentului, supunerii, rezervei? Nimic. Ce mi-ai dăruit? Prea puţin. Îmi vorbeşti de domnul d'Épinay, logodnicul tău şi suspini la gândul că vei fi într-o zi a lui. Valentine, asta e tot cei ai în suflet? Cum, eu îţi pun viaţa mea la dispoziţie, îţi dau sufletul meu, îţi dăruiesc până şi cea mai neînsemnată bătaie a inimii mele şi când eu sunt cu totul al tău, când îmi spun în şoaptă că voi muri dacă te pierd, tu nu te în-spăimânţi decât la gândul că vei aparţine altuia? O, Valentine, Valentine, dacă aş fi în locul tău, dacă m-aş simţi iubit aşa cum tu eşti sigură că te iubesc, mi-aş fi trecut de o sută de ori mâna printre gratiile acestei porţi şi aş fi strâns mâna bietului Maximilien, spunându-i: „A ta, numai a ta, Maximilien, pe lumea aceasta şi pe cealaltă".

Valentine nu răspunse nimic, dar tânărul o auzi suspinând şi plângând.

Reacţia lui fu promptă.

— O, Valentine, Valentine uita cuvintele mele, dacă în ele a fost ceva care să te poată jigni.

— Nu, spuse ea, ai dreptate, dar nu vezi că sunt o biată fiinţă părăsită, într-o casă aproape străină, căci tatăl meu îmi este aproape un străin, iar voinţa mea a fost zdrobită în zece ani, zi cu zi, ceas cu ceas, minut cu minut, de voinţa de fier a stăpânilor care mă apasă? Nu vede nimeni ce sufăr şi n-am spus nimănui afară de tine. În aparenţă şi în ochii întregii lumi, toţi sunt buni cu mine, toţi sunt afectuoşi. În realitate, toţi sunt ostili. Lumea spune: „Domnul de Villefort e prea grav şi prea sever ca să fie deosebit de drăgăstos cu fiica sa. Ea a avut însă cel puţin norocul să găsească în doamna

de Villefort o a doua mamă." Ei, bine, lumea se înşeală, părintele meu mă părăseşte cu indiferenţă, iar mama mea vitregă mă urăşte cu o înverşunare cu atât mai cumplită, cu cât o învăluie într-un zâmbet etern.

— Te urăşte, Valentine? Cum te poate urî?

— O, dragul meu, sunt nevoită să mărturisesc că duşmănia împotriva mea se trage dintr-un sentiment aproape natural. Ea îşi adoră fiul, pe fratele meu Edouard.

— Ei şi?

— Şi mi se pare bizar să amestec, în ceea ce spuneam, o chestie de bani. Ei bine, dragul meu, cred că ura ei vine de aici. Deoarece ea n-a avut avere, deoarece eu sunt de pe acum bogată, iar averea mea va fi mai mult decât dublată cu aceea a domnului şi doamnei de Saint-Méran, care îmi va reveni într-o zi — ei bine, cred că ea este invidioasă. Doamne, dacă aş putea să-i dau jumătate din această avere şi să mă simt la domnul Villefort ca o fiică în casa părintelui ei, aş face-o pe loc!

— Biata Valentine!

— Da, mă simt înlănţuită şi în acelaşi timp mă simt aşa de slabă, încât am impresia că legăturile acestea mă susţin şi că mi-e frică să le rup. De altminteri, tatăl meu nu e omul ale cărui ordine să le poţi înfrânge fără a fi pedepsit: el e puternic împotriva mea, ar fi în contra ta, ar fi chiar contra regelui, căci îl ocroteşte un trecut fără pată şi o situaţie aproape inatacabilă. O, Maximilien, îţi jur, nu lupt, deoarece mă tem tot atât cât şi tine să nu cad zdrobită în luptă.

— Dar, Valentine, reluă Maximilien, de ce deznădăjduieşti astfel şi vezi viitorul mereu întunecat?

— Dragul meu, pentru că îl judec prin prisma trecutului.

— Uite, dacă eu nu sunt o partidă ilustră din punct de vedere aristocratic, aparţin totuşi, în multe privinţe, lumii tale. Timpul în care în Franţa erau două Franţe s-a dus, cele mai înalte familii ale monarhiei s-au topit în familiile Imperiului: aristocraţia de spadă s-a unit cu nobilimea puştii. Ei, bine, eu aparţin acesteia din urmă: am un viitor frumos în armată, mă bucur de o situaţie limitată, dar independentă; în sfârşit, memoria părintelui meu e venerată în ţara noastră, ca a unuia dintre cei mai cinstiţi negustori din câţi au existat. Spun ţara noastră, Valentine, pentru că şi tu eşti oarecum din Marsilia.

— Nu vorbi de Marsilia, Maximilien. Singur cuvântul acesta îmi aduce aminte de buna mea mamă, îngerul pe care toată lumea l-a regretat şi care, după ce a vegheat asupra fiicei sale în timpul scurtei şederi pe pământ, veghează încă asupra ei — nădăjduiesc cel puţin — de-a lungul şederii ei eterne în cer. O, dacă biata mama ar trăi, nu m-aş teme de nimic, Maximilien, i-aş spune că te iubesc şi ea ne-ar ocroti.

— Valentine, dacă ea ar trăi, nu te-aş fi cunoscut, desigur, căci ai spus că ai fi fericită dacă ca ar trăi, iar Valentine fiind fericită, m-ar privi cu

dispreţ de pe înălţimea măreţiei sale.

— Dragul meu, exclamă Valentine, acum eşti tu nedrept... Dar spune-mi...

— Ce vrei să-ţi spun? întrebă Maximilien văzând că şovăie.

— Spune-mi, continuă fata, dacă pe vremuri, la Marsilia, a fost vreun prilej de neînţelegere între tatăl tău şi al meu?

— Nu ştiu, răspunse Maximilien, afară poate de cazul în care tatăl tău era un partizan mai mult decât zelos al Bourbonilor, iar al meu era un om devotat împăratului. Îmi închipui că aceasta a fost singura neînţelegere dintre ei. Dar de ce mă întrebi, Valentine?

— Îţi voi spune, spuse fata, căci trebuie să ştii totul. Era în ziua când în ziar a fost publicată numirea ta ca ofiţer al Legiunii de Onoare. Ne aflam toţi la bunicul meu, domnul Noirtier şi era şi domnul Danglars, ştii, bancherul ai cărui cai erau cât pe-aci să ucidă alaltăieri pe mama şi pe fratele meu. Citeam ziarul cu glas tare bunicului, în timp ce ei vorbeau despre căsătoria domnişoarei Danglars. Când ajunsei la pasajul care te privea şi pe care îl mai citisem — căci îmi comunicaseşi din ajun vestea bună —, când ajunsei, zic, la pasajul care te privea, eram foarte fericită... dar şi tremuram la gândul că trebuia să pronunţ cu glas tare numele tău şi cu siguranţă că l-aş fi omis de nu mă temeam să nu se interpreteze greşit tăcerea mea mi-adunai deci tot curajul şi citii.

— Scumpă Valentine!

— De îndată ce a auzit numele tău, tatăl meu a întors capul. Eram aşa de încredinţată (vezi, ce nebună sunt!) că toată lumea va fi izbită de numele acesta ca de o lovitură de trăsnet, încât mi se păru că-l văd pe tata tresărind şi chiar (a fost însă o iluzie, sunt sigură), chiar pe domnul Danglars.

— Morrel? întrebă tata. Ia stai (îşi încruntă sprâncenele). N-o fi unul din Morreli de la Marsilia, unul din acei bonapartişti înverşunaţi care ne au dat atâta de furcă în 1815?

— Da, răspunse domnul Danglars, mi se pare că este chiar fiul fostului armator.

— Adevărat, spuse Maximilien. Şi ce a răspuns tatăl tău, Valentine?

— O, ceva groaznic, pe care nu îndrăznesc să ţi-l repet!

— Hai, spune-mi, stărui Maximilien, zâmbind.

— Împăratul lor, a continuat el încruntând sprâncenele, ştia să-i pună la locul lor pe fanaticii aceştia: îi numea carne de tun şi acesta era singurul nume pe care îl meritau. Văd că noua stăpânire repune în vigoare principiul acesta salutar. Dacă n-ar fi să păstreze Algeria fie şi pentru atâta, aş felicita stăpânirea, măcar că ne costă cam scump.

— Adevărat, o concepţie politică destul de brutală, spuse Maximilien. Dar nu roşi, scumpă prietenă, de cele spuse de domnul de Villefort. Bravul meu părinte nu era cu nimic mai prejos decât părintele tău în privinţa aceasta şi repeta întruna: „De ce Împăratul, care face lucruri aşa de

frumoase, nu face un regiment de judecători şi de avocaţi, să-i trimită în prima linie?" Precum vezi, scumpă prietenă, partidele se aseamănă prin pitorescul expresiei şi prin blândeţea gândirii. Dar ce a spus domnul Danglars după această ieşire a procurorului regal?

— O, el a început să râdă, cu râsul lui viclean, care îi e caracteristic şi pe care eu îl găsesc feroce, pe urmă s-au ridicat şi au plecat. Văzui abia atunci că bunul meu bunic era foarte agitat. Trebuie să-ţi spun, Maximilien, că numai eu ghicesc agitaţiile bietului paralitic şi bănuiam că discuţia care avusese loc în faţa lui (căci nu mai e luat în seamă bietul bunic!) îl impresionase puternic, deoarece se vorbise de rău despre împăratul său şi deoarece, pare-se, el a fost un fanatic al împăratului.

— Într-adevăr, spuse Maximilien, e unul din numele cunoscute ale Imperiului: a fost senator şi, după cum ştii, sau după cum nu ştii, a participat la aproape toate conspiraţiile bonapartiste de sub Restauraţie.

— Da, aud uneori vorbindu-se în şoaptă despre lucrurile acestea, care mi se par ciudate: bunicul bonapartist, părintele regalist; în sfârşit, ce vrei?... Mă întorsei deci spre el. Mi-arătă ziarul cu privirea.

— Ce ai, papa? Îl întrebai; eşti mulţumit?

Îmi făcu semn din cap că da.

— De cele ce a spus tata? Întrebai eu.

Făcu semn că nu.

— De cele ce a spus domnul Danglars?

Făcu semn iar că nu.

— De faptul că domnul Morrel — n-am îndrăznit să spun Maximilien — e numit ofiţer al Legiunii de Onoare?

Făcu semn că da.

— Îţi poţi închipui, Maximilien? Era mulţumit că ai fost numit ofiţer al Legiunii de Onoare, el care nu te cunoaşte. Poate e o nebunie la el, căci se zice că dă în mintea copilului, mie însă mi-e tare drag pentru acest dar al lui.

— Ciudat, gândi Maximilien. Tatăl tău mă urăşte, în timp ce bunicul dimpotrivă... Curioase lucruri iubirile şi duşmăniile de partid!

— Sst! Strigă deodată Valentine. Ascunde-te, fugi, vine cineva.

Maximilien se repezi la o cazma şi începu să dea peste cap, fără milă, lucerna.

— Domnişoară! Domnişoară! Strigă un glas de dincolo de copaci, doamna de Villefort vă caută peste tot şi vă cheamă, e o vizită în salon.

— O vizită? întrebă Valentine agitată, cine ne face vizita?

— Un nobil mare, un prinţ după cât se spune, domnul conte de Monte-Cristo!

— Vin, strigă Valentine.

Numele îl făcu să tresară, în partea cealaltă a porţii, pe cel căruia cuvântul *vin* al Valentinei îi servea de despărţire la sfârşitul fiecărei

întrevederi.

— Aha, îşi spuse Maximilien pe gânduri, apăsând în cazma, contele de Monte-Cristo îl cunoaşte, aşadar, pe domnul de Villefort?

Capitolul XV Toxicologie

Într-adevăr, domnul conte de Monte-Cristo sosise la doamna de Villefort cu intenţia de a înapoia domnului procuror general vizita pe care i-o făcuse şi, se înţelege, la auzul numelui său toată casa fusese cuprinsă de emoţie.

Doamna de Villefort care se afla în salon când fu anunţat contele, chemă îndată pe fiul ei pentru ca el să repete mulţumirile sale contelui, iar Edouard care, de două zile, auzise vorbindu-se întruna despre marele personaj, se grăbi să alerge, nu din supunere faţă de mamă, nici pentru a mulţumi contelui, ci din curiozitate şi pentru a face vreo observaţie care să-i dea prilejul să poată plasa vreuna din răutăţile ce o sileau pe mama sa să spună: „Răutăcios copil! Dar merită iertarea, căci are atâta spirit".

După primele politeţi de rigoare, contele se interesă de domnul de Villefort.

— Soţul meu cinează la domnul Cancelar, răspunse tânăra femeie, a plecat chiar adineauri şi va regreta, sunt sigură, că a fost lipsit de fericirea de a vă vedea.

Doi musafiri care îl precedaseră pe conte în salon şi care nu-l pierdeau din ochi, se retraseră după timpul obligatoriu cerut de politeţe şi de curiozitate totodată.

— Ascultă, ce face sora ta Valentine? Îl întreabă doamna de Villefort pe Edouard. Să i se dea de veste, pentru a avea cinstea s-o prezint domnului conte.

— Aveţi o fiică, doamnă? întrebă contele, de bună seamă că e mică de tot.

— E fiica domnului de Villefort, răspunse tânăra femeie, o fată de măritat, o fiinţă înaltă şi frumoasă.

— Dar melancolică, întrerupse tânărul Edouard, smulgând, pentru a-şi face un moţ la pălărie, penele cozii unui splendid papagal ce striga de durere cocoţat pe prăjina sa aurită.

Doamna de Villefort se mărgini să spună:

— Tăcere, Edouard! Tânărul acesta zăpăcit aproape că are dreptate şi repetă ceea ce de multe ori m-a auzit spunând cu durere, căci domnişoara de Villefort are, în ciuda tuturor încercărilor ce le facem pentru a o distra, un caracter trist şi o dispoziţie posomorâtă, care, de multe ori, strică efectul

frumuseţii sale. Dar de ce nu vine? Edouard, du-te de vezi ce este.

— Pentru că e căutată acolo unde nu-i.

— Unde e căutată?

— La bunicul Noirtier.

— Şi crezi că nu e acolo?

— Nu, nu, nu, nu, nu e acolo! Răspunse Edouard, fredonând.

— Dar unde e? Dacă ştii, spune.

— E sub castanul cel mare, continuă răutăciosul băiat, întinzându-i, în ciuda strigătelor mamei, muşte vii papagalului care părea foarte ahtiat după soiul acesta de vânat.

Doamna de Villefort întinse mâna să sune pentru a indica servitoarei locul unde ar găsi-o pe Valentine, când fata intră. Ea părea într-adevăr tristă şi, privind-o cu atenţie, ai fi putut să vezi în ochii ei urme de lacrimi.

Valentine pe care, purtaţi de repeziciunea povestirii, am prezentat-o cititorilor noştri fără să o descriem, era o fată înaltă şi zveltă, în vârstă de 19 ani, cu păr castaniu, deschis, cu ochi albaştri, cu mersul molatec, pătruns de acea delicată distincţie care o caracteriza pe mama ei. Mâinile-i albe şi subţiri, gâtul de culoarea sidefului, obrajii nuanţaţi în culori fugitive îi dădeau la prima vedere aerul uneia din acele frumoase englezoaice care au fost comparate poetic, pentru ţinuta lor, cu lebedele care se oglindesc în apă.

Intră deci şi, văzându-l lângă mama sa pe străinul de care auzise vorbindu-se atâta, salută fără mofturi de fată şi fără să-şi plece ochii, cu o graţie care spori atenţia contelui.

Acesta se sculă.

— Domnişoara de Villefort, fiica mea, spuse doamna de Villefort aplecându-se pe sofa şi arătând-o cu mâna pe Valentine.

— Şi domnul conte de Monte-Cristo, regele Chinei, împăratul Cochinchinei, spuse tânărul obraznic, aruncând o privire piezişă surorii sale.

Doamna de Villefort se îngălbeni şi fu pe punctul să se enerveze pe pacostea care răspundea la numele de Edouard.

Contele zâmbi însă şi păru că-l priveşte pe copil cu simpatie, ceea ce o bucură şi o entuziasmă nespus pe mamă.

— Doamnă, reluă contele conversaţia, uitându-se rând pe rând la doamna de Villefort şi la Valentine, n-am mai avut cinstea să vă văd undeva pe dumneavoastră şi pe domnişoara? Mă gândeam încă de adineauri, iar când domnişoara a intrat, am avut parcă o licărire în plus zvârlită peste o amintire confuză, iertaţi-mi cuvântul.

— Nu cred, domnule, domnişoarei de Villefort îi place foarte puţin lumea şi ieşim rareori, spuse tânăra femeie.

— De aceea nu în lume am văzut-o pe domnişoara, pe dumneavoastră, doamnă şi pe încântătorul ştrengar. Lumea pariziană mi-e de altminteri absolut necunoscută, căci, cred că am avut onoarea să vă spun, mă aflu la Paris doar de câteva zile. Nu, dacă îmi permiteţi să-mi

reamintesc... staţi...

Contele duse mâna la frunte ca pentru a-şi concentra toate amintirile.

— Nu, în altă parte..., în... nu ştiu... dar am impresia că amintirea aceasta e nedespărţită de un soare frumos şi o sărbătoare religioasă... Domnişoara ţinea flori în mână, copilul alerga după un păun frumos într-o grădină, iar dumneavoastră vă aflaţi sub o boltă de viţă... ajutaţi-mă; lucrurile pe care vi le spun nu vă reamintesc nimic?

— Nu, răspunse doamna de Villefort, şi, totuşi, cred că dacă vă întâlneam undeva, amintirea dumneavoastră mi-ar fi rămas în memorie.

— Poate că domnul conte ne-a întâlnit în Italia, spuse Valentine cu sfială.

— Da, în Italia... e posibil. Aţi călătorit în Italia, domnişoară?

— Doamna şi eu am fost acolo acum doi ani. Medicii se temeau pentru pieptul meu şi îmi recomandaseră aerul din Neapole. Am trecut prin Bologna, prin Perugia şi Roma.

— A, adevărat, domnişoară! Exclamă Monte-Cristo, ca şi cum această simplă indicaţie ajungea să-i fixeze toate amintirile. Îmi amintesc că am avut onoarea să vă văd la Perugia în Joia Verde, în grădina hanului poştei, unde hazardul ne reunise, pe dumneavoastră, pe domnişoara, pe copil şi pe mine.

— Îmi amintesc perfect Perugia, domnule şi hanul poştei şi sărbătoarea despre care îmi vorbiţi, spuse doamna de Villefort. Oricât mi-aş cerceta, însă, amintirile — şi mi-e ruşine de memoria mea slabă —, nu ştiu să fi avut onoarea de a vă vedea.

— Ciudat că nici eu, adăugase Valentine, înălţându-şi ochii frumoşi spre Monte-Cristo.

— A, eu îmi aduc aminte! spuse Edouard.

— Vă voi ajuta, doamnă, reluă contele. Ziua fusese dogorâtoare, aşteptaţi caii care nu soseau din cauza serbării. Domnişoara s-a depărtat în fundul grădinii, iar băiatul a dispărut alergând după pasăre.

— Am prins-o, mamă, ştii că i-am smuls trei pene din coadă — strigă Edouard.

— Dumneavoastră, doamnă, aţi rămas sub bolta de viţă. Nu vă mai amintiţi că, în timp ce stăteaţi pe o bancă de piatră şi în timp ce, după cum v-am spus, domnişoara de Villefort şi fiul dumneavoastră lipseau, aţi vorbit multă vreme cu cineva?

— Da, într-adevăr, spuse tânăra femeie roşind, mi-aduc aminte: cu un bărbat înfăşurat într-o manta lungă de lână... cu un medic, îmi pare.

— Exact, doamnă: bărbatul acela eram eu. Locuiam de 15 zile în han, îl vindecasem pe valetul meu de friguri şi pe hotelierul meu de gălbenare, astfel că eram privit ca un doctor mare. Am vorbit îndelung, doamnă, despre lucruri diferite, despre Perugino, Rafael, moravuri, costume, despre faimoasa *aqua-tofana* a cărei taină — vi se spusese, dacă, nu mă înşel —

câteva persoane o păstrau încă la Perugia.

— O, într-adevăr! spuse repede doamna de Villefort cu o oarecare neliniște, îmi amintesc.

— Nu mai știu în amănunt ce mi-ați spus, reluă contele cu liniște perfectă, dar mi-aduc foarte bine aminte că, împărtășind în legătură cu mine eroarea generală, m-ați consultat asupra sănătății domnișoarei de Villefort.

— Dar, domnule, dumneavoastră erați cu adevărat medic, zise doamna de Villefort, deoarece ați vindecat bolnavi.

— Molière sau Beaumarchais v-ar răspunde, doamnă, că tocmai pentru că nu eram medic, bolnavii mei s-au vindecat singuri. Eu vă voi spune doar că am studiat profund chimia și științele naturale, însă numai ca amator.

În momentul acela sunară orele șase.

— E șase, spuse doamna de Villefort vădit agitată. Valentine, nu vrei să vezi dacă bunicul e gata pentru masă?

Valentine se ridică și, salutându-l pe conte, ieși din cameră fără să rostească un cuvânt.

— Vai, doamnă, nu cumva din cauza mea ați concediat-o pe domnișoara de Villefort? întrebă contele după plecarea Valentinei.

— Câtuși de puțin, se grăbi să răspundă tânăra femeie, dar e ora la care noi oferim domnului Noirtier trista masă care îi susține trista existență. Știți, domnule, în ce stare jalnică e părintele soțului meu?

— Da, doamnă, mi-a vorbit domnul de Villefort. O paralizie, dacă nu mă înșel.

— O, da, bietul bătrân nu se poate mișca deloc, numai sufletul mai veghează în mașina aceasta omenească, palidă și plăpândă încă ca o lampă gata să se stingă. Dar, iertați-mă, domnule, că vă întrețin cu necazurile noastre. V-am întrerupt în momentul în care îmi spuneați că ați fost un chimist iscusit.

— Nu spuneam asta, doamnă, răspunse contele cu un zâmbet. Dimpotrivă, am studiat chimia, deoarece, hotărându-mă să trăiesc mai mult în Orient, am vrut să urmez exemplul regelui Mithridate.

— *Mithiridates, rex Ponticus*, spuse ștrengarul, tăind siluete dintr-un album splendid, cel care se ospăta în fiecare dimineață cu o ceașcă de otravă cu smântână.

— Edouard! Copil răutăcios! Strigă doamna de Villefort, smulgând cartea mutilată din mâna fiului ei, ești nesuferit, ne amețești. Lasă-ne și du-te după sora ta la bunicul Noirtier.

— Albumul... spuse Edouard...

— Cum, albumul?

— Da, vreau albumul...

— De ce ai tăiat desenele?

— Pentru că mă amuză.

— Haide, pleacă!

— Nu plec dacă nu mi se dă albumul, declară copilul, aşezându-se într-un jilţ mare, credincios obiceiului său de a nu ceda niciodată.

— Ia-l şi lasă-ne în pace! Se învoi doamna de Villefort.

Edouard luă albumul şi plecă însoţit de mama sa.

Contele o urmări pe doamna de Villefort din ochi.

„Să vedem dacă ea va închide uşa în urma lui", murmură el.

Doamna de Villefort închise uşa cu cea mai mare grijă după copil. Contele se făcu că nu observă.

Apoi, mai aruncând o privire în juru-i, tânăra femeie se aşeză pe canapeluţă.

— Permiteţi-mi să vă atrag atenţia, spuse contele cu voioşia pe care i-o cunoşteam, că sunteţi foarte severă cu fermecătorul ştrengar.

— Trebuie, răspunse doamna de Villefort cu autoritate de mamă.

— Domnul Edouard recita din Cornalius Nepos vorbind despre regele Mithridate şi l-aţi întrerupt la un citat care dovedeşte că dascălul său nu şi-a pierdut vremea cu el şi că fiul dumneavoastră e foarte avansat pentru vârsta lui.

— Fapt este, domnule conte, răspunse mama uşor măgulită, că el e foarte inteligent şi că învaţă tot ce vrea. Are un singur cusur: e foarte voluntar. Dar, în legătură cu ce spunea el, credeţi că Mithridate recurgea la aceste precauţii şi că ele pot fi folositoare?

— Cred aşa de mult, încât am recurs la ele ca să nu fiu otrăvit în trei rânduri, la Neapole, la Palermo şi la Smyrna, adică în trei ocazii când, fără această măsură de prevedere, mi-aş fi putut pierde viaţa.

— Şi mijlocul v-a izbutit?

— Perfect.

— Da, este adevărat, mi-aduc aminte că mi-aţi mai povestit ceva asemănător la Perugia.

— Serios? spuse contele cu o uimire admirabil jucată, nu-mi aduc aminte.

— Vă întrebam dacă otrăvurile au acelaşi efect şi aceeaşi putere asupra oamenilor de la nord şi de la sud şi mi-aţi răspuns că temperamentele reci şi limfatice ale septentrionalilor nu prezintă aceeaşi aptitudine ca natura bogată şi energică a celor din sud.

— Adevărat, am văzut ruşi devorând, fără să fie stânjeniţi, substanţe vegetale care ar fi ucis cu siguranţă un napolitan sau un arab.

— Credeţi, aşadar, că rezultatul ar fi mai sigur la noi decât în Orient şi că sub negurile şi ploile noastre un om s-ar deprinde mai lesne, decât la o latitudine mai caldă, cu absorbirea treptată a otrăvii?

— Neapărat, bineînţeles însă că nu va fi apărat decât împotriva otrăvii cu care se va fi deprins.

— Da, înţeleg. Şi cum v-aţi deprinde dumneavoastră, de exemplu,

sau, mai bine-zis, cum v-aţi deprins?

— Foarte uşor. Închipuiţi-vă că ştiaţi dinainte la ce otravă se va recurge contra dumneavoastră... Închipuiţi-vă că, de exemplu, otrava aceasta este *brucina*.

— *Brucina* se extrage, mi se pare, din *bruceea ferrugineea*, spuse doamna de Villefort.

— Exact, doamnă, răspunse Monte-Cristo, am impresia că mare lucru nu vă mai pot învăţa; primiţi complimentele mele: atare cunoştinţe sunt rare la femei.

— O, mărturisesc, spuse doamna de Villefort, am o pasiune pentru ştiinţele oculte, care vorbesc imaginaţiei ca o poezie şi se rezolvă în cifre ca o ecuaţie algebrică. Dar continuaţi, vă rog, ceea ce îmi spuneţi mă interesează în gradul cel mai înalt.

— Ei bine, reluă Monte-Cristo, închipuiţi-vă că, de exemplu, otrava aceasta e *brucină* şi că aţi lua un miligram în prima zi, două miligrame în a doua. După zece zile veţi fi luat un centigram, după douăzeci de zile, sporind cu un alt miligram, veţi avea trei centigrame, adică o doză pe care o veţi suporta fără neajunsuri şi care ar fi foarte periculoasă pentru o persoană ce n-ar fi luat aceleaşi precauţii ca dumneavoastră. În sfârşit, după o lună, bând apă din aceeaşi cană, veţi ucide persoana care a băut apa odată cu dumneavoastră, fără ca dumneavoastră să fi remarcat altfel decât printr-o simplă indispoziţie că o substanţă veninoasă fusese turnată acolo.

— Altă contraotravă nu cunoaşteţi?

— Nu cunosc.

— Citisem deseori şi recitisem istoria lui Mithridate şi o socotisem un basm, spuse doamna de Villefort pe gânduri.

— Nu, doamnă, contrar obiceiului istoriei este un adevăr. Dar ceea ce îmi spuneţi şi ceea ce mă întrebaţi nu sunt rezultatul unui capriciu, deoarece şi acum doi ani mi-aţi pus întrebări asemănătoare şi mi-aţi declarat că povestea lui Mithridate vă frământă de mult.

— Într-adevăr, domnule, cele două studii favorite ale tinereţii mele au fost botanica şi mineralogia, iar apoi, când mai târziu am aflat că întrebuinţarea buruienilor explica deseori toată istoria popoarelor şi toată viaţa indivizilor din Orient, aşa cum florile explică toate gândurile amoroase, am regretat că nu sunt bărbat pentru a deveni un Flamei, un Fontana sau un Cabanis.

— Cu atât mai mult, doamnă, cu cât orientalii nu se mărginesc, ca Mithridate, să-şi facă din otrăvuri o platoşă. Ei îşi fac din ele şi un pumnal, ştiinţa devine în mâinile lor nu numai o armă defensivă, dar de foarte multe ori şi una ofensivă, una serveşte împotriva suferinţelor lor fizice, alta împotriva duşmanilor; cu opium, cu belladona, cu falsa angostură, cu lemn de şopârlă, ei adorm pe cei ce ar vrea să-i trezească. Nu există egipteancă, turcoaică sau grecoaică, denumite moaşă aici, care să nu ştie, în materie de

chimie, atâta cât să buimăcească un medic şi, în materie de psihologie, atâta cât să înfricoşeze un duhovnic.

— Serios? Exclamă doamna de Villefort, în ai cărei ochi sclipea un foc ciudat.

— O, da! Continuă Monte-Cristo, dramele secrete ale Orientului se înnoadă şi se deznoadă astfel de la planta care face să iubeşti până la planta care ucide; de la băutura care deschide cerul până la aceea care afundă un om în infern. Sunt tot atâtea nuanţe câte capricii şi bizarerii există în firea omenească, fizică şi morală; mai mult, arta acestor chimişti ştie să acomodeze admirabil leacul şi răul la nevoile ei de dragoste sau la dorinţele ei de răzbunare.

— Domnule, întrebă tânăra femeie, societăţile acestea orientale în mijlocul cărora aţi trăit sunt, aşadar, tot aşa de fantastice ca şi poveştile care ne vin din frumoasa lor ţară? Un om poate să fie suprimat acolo fără pedeapsă? Bagdadul sau Basora domnului Galland există în realitate? Sultanii şi vizirii care cârmuiesc aceste societăţi şi care formează ceea ce în Franţa se numeşte guvern sunt cu adevărat Harun-al-Raşizi şi Giafari care nu numai că iartă un otrăvitor, dar îl fac prim-ministru dacă crima a fost ingenioasă şi care, în acest caz, tipăresc istoria ei în litere de aur, ca să se distreze când se plictisesc?

— Nu, doamnă, fantasticul nu mai există nici în Orient. Sunt şi acolo, deghizaţi sub alte nume şi ascunşi sub alte costume, comisari de poliţie, judecători de instrucţie, procurori regali şi experţi. Criminalii sunt spânzuraţi, decapitaţi şi traşi în ţeapă cu multă plăcere; dar aceştia, fraudatori îndemânatici, au ştiut să înşele justiţia omenească şi să asigure succesul isprăvilor lor prin combinaţii iscusite. La noi, un nătărău posedat de demonul urii sau lăcomiei, care are un duşman de distrus sau vreo rudă de anihilat, se duce la un băcan, îşi dă un nume fals care face să fie descoperit mai repede decât sub numele veritabil şi cumpără, sub pretextul că şoarecii nu-l lasă să doarmă, cinci până la şase grame de arsenic. Dacă e foarte îndemânatic, se duce la cinci sau la şase băcani şi este de cinci sau şase ori mai sigur recunoscut; apoi, după ce obţine otrava, administrează duşmanului sau rudei sale o doză de arsenic cu care ar ucide un mamut sau un mastodont şi care, fără motive, sileşte victima să scoată urlete ce pun tot cartierul în mişcare. Sosesc atunci o puzderie de agenţi de poliţie şi de jandarmi; se trimite după un medic care deschide mortul şi recoltează din stomac şi din măruntaie arsenicul cu lingura. A doua zi, o sută de ziare povestesc faptul cu numele victimei şi al ucigaşului. În seara aceea chiar băcanul sau băcanii vin să spună: „Eu am vândut domnului arsenicul." Atunci criminalul nătâng e prins, e închis, interogat, confruntat, condamnat şi ghilotinat sau dacă e o femeie de oarecare rang, e închisă pe viaţă. Iată, doamnă, cum înţeleg chimia septentrionalii. Desrues era, totuşi, mai iscusit, trebuie să mărturisesc.

— Ce vreţi, domnule, spuse tânăra femeie râzând, face omul ce poate. Nu toată lumea deţine secretul familiei Medicis sau Borgia.

— Vreţi să vă spun, întrebă contele, de unde se trag toate aceste inepţii? În teatrele dumneavoastră, după cât am putut să judec citind piesele care se joacă, se văd totdeauna oameni care înghit conţinutul unei fiole sau muşcă piatra unui inel şi cad înţepeniţi. Peste cinci minute cortina se lasă, spectatorii se risipesc. Urmările crimei rămân necunoscute; nu se arată nici comisarul de poliţie cu eşarfă, nici caporalul cu cei patru oameni ai săi, astfel că multe minţi sărace se cred îndreptăţite să-şi spună că aşa decurg lucrurile. Ieşiţi însă puţin din Franţa, duceţi-vă fie la Alep, fie la Cairo, fie numai la Neapole sau la Roma şi veţi vedea trecând pe stradă oameni drepţi, sănătoşi şi rumeni, despre care Diavolul Şchiop dacă v-ar a-tinge cu mantaua ar putea să vă spună: „Domnul acesta e otrăvit de trei săptămâni şi într-o lună va fi mort."

— În cazul acesta, spuse doamna de Villefort, ei au găsit secretul faimoasei *aqua-tofana* care mi se spunea la Perugia că a fost pierdut.

— O, doamnă, pierd oare vreodată ceva oamenii? Artele se deplasează şi fac ocolul lumii, lucrurile îşi schimbă numele, atâta tot şi fiinţa de rând se înşeală, rezultatul e însă totdeauna acelaşi. Otrava se îndreaptă în special asupra cutărui sau cutărui organ; una asupra stomacului, alta asupra creierului, alta asupra intestinelor. Otrava pricinuieşte o tuse, tusea un junghi sau o altă boală catalogată în cartea ştiinţei, ceea ce n-o împiedică să fie absolut ucigătoare şi chiar de n-ar fi, ar deveni, graţie leacurilor ce-i administrează medicii naivi, îndeobşte foarte proşti chimişti şi care se vor întoarce în favoarea sau contra bolii, cum voiţi. Iată un om ucis cu artă şi după toate regulile, de la care justiţia n-are ce învăţa, precum spunea un oribil chimist, prieten al meu, excelentul abate Adelmonte din Taormina, din Sicilia, care studiase foarte mult aceste fenomene naturale.

— E înfricoşător, dar este admirabil, spuse tânăra femeie, încremenită de atenţie: mărturisesc că eu credeam toate aceste poveşti cu privire la născocirile evului mediu.

— Da, fără îndoială, dar care s-au perfecţionat mult în zilele noastre. La ce vreţi să servească timpul, încurajările, medaliile, crucile, premiile Montyon dacă nu pentru a duce societatea spre cea mai mare desăvârşire, iar omul nu va fi perfect decât atunci când va şti să creeze şi să distrugă ca Dumnezeu. Ştie de altfel de pe acum să distrugă, ceea ce înseamnă că jumătate din drum e parcurs.

— Astfel că, reluă doamna de Villefort revenind întruna la ideea ei, otrăvurile familiei Borgia, Medicis, René, Ruggieri şi mai târziu, probabil, ale baronului de Trenk de care au abuzat atâta drama modernă şi romanul...

— Erau obiecte de artă, doamnă, nu altceva, răspunse contele. Credeţi că adevăratul savant se adresează în chip banal individului? Nu. Ştiinţei îi plac ricoşările, tururile de forţă, fantezia, dacă se poate spune astfel. De

exemplu, admirabilul abate Adelmonte despre care vă pomeneam adineauri, făcuse în această privinţă experienţe uimitoare.

— Serios?

— Da, vă voi cita una singură. Avea o grădină foarte frumoasă, plină de legume, de flori şi fructe. Alegea dintre legume pe cea mai inofensivă, de exemplu o varză. Stropea timp de trei zile varza cu o soluţie de arsenic. În a treia zi, varza se îmbolnăvea şi se îngălbenea; era momentul în care trebuia tăiată; pentru toată lumea ea părea coaptă şi păstra aparenţa onestă: numai pentru abatele Adelmonte era otrăvită. Ducea atunci varza acasă, lua un iepure — abatele Adelmonte avea o colecţie de iepuri, de pisici şi de porci de India, întru nimic mai prejos de colecţia sa de legume, de flori şi fructe —, lua deci un iepure şi îi dădea să mănânce o foaie de varză. Iepurele murea. Care judecător de instrucţie ar îndrăzni să cârtească şi care procuror regal s-a gândit vreodată să rostească împotriva domnului Magendie sau Flourens un rechizitoriu în legătură cu iepurii, cu porcii de India şi cu pisicile, animale pe care ei le-au ucis? Nici unul. Iepurele a murit, deci, fără ca justiţia să se neliniştească. După moartea iepurelui, abatele Adelmonte o pune pe bucătăreasă să-l desfacă şi aceasta aruncă intestinele pe un gunoi. Pe gunoiul acesta e o găină; ea ciuguleşte intestinele, se îmbolnăveşte la rându-i şi moare a doua zi. În momentul în care se zbate în spasmele agoniei, trece un vultur (sunt mulţi vulturi în ţinutul lui Adelmonte), se năpusteşte asupra cadavrului, îl duce pe o stâncă şi se ospătează cu el. Peste trei zile, bietul vultur care, după ospăţul acesta, s-a simţit indispus, e cuprins de ameţeală în slava cerului; se rostogoleşte în gol şi cade greoi în heleşteul dumneavoastră; ştiuca şi ţiparul mănâncă lacom, căci ştiţi că ei muşcă din vultur. Ei bine, închipuiţi-vă că a doua zi vi se serveşte la masă ţiparul sau ştiuca otrăvită la a patra generaţie; musafirul dumneavoastră va fi otrăvit la a cincea mână şi va muri după opt sau zece zile de dureri în măruntaie, de inimă, de abces la stomac. Se va face autopsia şi medicii vor spune: „Persoana a murit de o tumoare la ficat sau de o febră tifoidă."

— Dar, toate aceste împrejurări în lanţ pot fi ratate de cel mai mărunt accident; s-ar putea ca vulturul să nu treacă la timp sau să cadă la o sută de paşi de heleşteu.

— Tocmai aici e arta: ca să fii un mare chimist în Orient, trebuie să dirijezi hazardul; numai astfel izbuteşti.

Doamna de Villefort asculta visătoare.

— Dar, spuse ea, arsenicul lasă urme; oricum l-ai absorbi, el se va găsi în corpul omului de îndată ce va fi intrat în cantitate suficientă pentru a pricinui moartea.

— Exact acestea i le-am spus şi eu bunului Adelmonte, exclamă Monte-Cristo. El medită, zâmbi şi îmi răspunse printr-un proverb sicilian care e, mi se pare şi proverb franţuzesc: „Copilul meu, lumea nu a fost făcută într-o zi, ci în şapte, revino duminică să stăm de vorbă".

Revenii în duminica următoare. În loc să fi stropit varza cu arsenic, el o stropise cu o soluţie de sare, pe bază de stricnină, *stiychnos calubrina*, cum spun savanţii. De data aceasta, varza nu părea câtuşi de puţin bolnavă, de aceea iepurele nu se păzi de ea şi, de aceea, după cinci minute, iepurele era mort; găina mâncă iepurele, iar a doua zi răposă. Atunci, noi făcurăm pe vulturii, luarăm găina şi o spintecarăm. Toate simptomele generale dispăruseră. Nici o indicaţie deosebită în vreun organ: exasperarea sistemului nervos, atâta tot şi o urmă de congestie cerebrală, mai mult nu; găina nu fusese otrăvită, murise de apoplexie. Ştiu că e un caz rar la găini, dar foarte obişnuit la oameni.

Doamna de Villefort părea tot mai îngândurată.

— Noroc că astfel de substanţe nu pot fi pregătite decât de chimişti, că altminteri jumătate din lume ar otrăvi-o pe cealaltă.

— De chimişti sau de persoane care se ocupă cu chimia, răspunse neglijent Monte-Cristo.

— Şi apoi, spuse doamna de Villefort, smulgându-se cu o sforţare din gânduri, oricât de savant ar fi pregătită crima, e totdeauna crimă, iar dacă scapă investigaţiei omeneşti, nu scapă privirii lui Dumnezeu. Orientalii sunt mai tari decât noi în materie de conştiinţă, căci, din prudenţă, au suprimat infernul.

— Doamnă, acesta e un scrupul, care se naşte firesc într-un suflet cinstit cum e al dumneavoastră, dar pe care judecata îl smulge curând. Latura rea a gândirii omeneşti va fi totdeauna rezumată de paradoxul acesta al lui Jean-Jacques Rousseau, îl ştiţi: „Mandarinul pe care îl ucizi de la cinci mii de leghe, doar ridicând vârful degetului". Viaţa omului de dispensează de lucrurile astea, iar inteligenţa lui se istoveşte visându-le. Foarte puţini oameni înfig cu brutalitate un cuţit în inima semenului lor sau administrează, pentru a-l face să dispară de pe suprafaţa globului, cantitatea de arsenic pe care o aminteam adineauri. Aceasta e, într-adevăr, o excentricitate sau o prostie. Pentru a ajunge aici e nevoie ca sângele să se încălzească la treizeci şi opt de grade, ca pulsul să bată cu nouăzeci de pulsaţii pe minut şi ca sufletul să iasă din limitele lui obişnuite. Dar dacă, trecând, aşa cum se procedează în filologie, de la cuvânt la sinonimul atenuat, faceţi o simplă eliminare, în loc să săvârşiţi un asasinat ignobil, dacă îndepărtaţi pur şi simplu din cale pe cel ce vă stânjeneşte şi asta fără violenţă, fără cortegiul acelor suferinţe care, devenind un chin, fac din victimă un martir şi din cel ce procedează astfel, o bestie în toată puterea cuvântului, dacă nu există nici sânge, nici urlete, nici zvârcoliri, nici, mai cu seamă, oribila şi compromiţătoarea instantaneitate a săvârşirii, atunci scăpaţi de lovitura legii omeneşti care spune: „Să nu tulburaţi societatea". Iată cum procedează şi izbutesc orientalii, personaje grave şi flegmatice, care se sinchisesc prea puţin de chestiunile timpului în conjuncturile de o anumită importanţă.

— Rămâne conştiinţa, spuse doamna de Villefort, cu glas mişcat şi cu un suspin înăbuşit.

— Da, din fericire rămâne conştiinţa, fără de care ne-am simţi foarte nenorociţi. După orice acţiune mai viguroasă, conştiinţa ne salvează, căci ne oferă o sumedenie de scuze pe care noi singuri le putem aprecia, iar scuzele acestea, oricât de admirabile pentru a ne păstra somnul, ar fi poate mediocre în faţa unui tribunal pentru a ne păstra viaţa. Astfel, Richard al III-lea, de exemplu, a fost, desigur, admirabil servit de conştiinţa sa după suprimarea celor doi copii ai lui Eduard al IV-lea. Într-adevăr, el îşi putea spune: „Copiii aceştia ai unui rege crud şi persecutor, care moşteniseră viciile părintelui lor şi pe care numai eu le-am putut recunoaşte în înclinările lor juvenile, copiii aceştia mă stinghereau în asigurarea fericirii poporului englez pe care ei, cu siguranţă, l-ar fi nenorocit". Aşa a fost servită de conştiinţa sa lady Macbeth care voia, orice ar fi spus Shakespeare, să dea un tron, nu soţului, ci fiului. Dragostea de mamă este o virtute atât de mare, un impuls atât de puternic, încât scuză multe. De aceea, după moartea lui Duncan, lady Macbeth ar fi fost foarte nefericită dacă n-ar fi avut conştiinţă.

Doamna de Villefort sorbea cu lăcomie înfricoşătoarele maxime şi oribilele paradoxuri debitate de conte cu ironia naivă care-i era specifică.

Apoi, după un moment de tăcere, spuse:

— Domnule conte, ştiţi că sunteţi un pledant teribil şi că vedeţi lumea într-o lumină cam lividă? Privind omenirea prin alambicuri şi cornute, aţi judecat-o astfel? Căci, aveaţi dreptate, sunteţi un mare chimist, iar elixirul pe care l-aţi dat fiului meu şi care l-a readus la viaţă aşa de repede...

— O, să nu vă încredeţi în el! O picătură din acest elixir a fost de-ajuns pentru a rechema la viaţă copilul care se stingea, dar trei picături ar fi alungat sângele în plămâni, dându-i bătăi de inimă, şase i-ar fi tăiat respiraţia, pricinuindu-i o sincopă mult mai gravă decât aceea în care se găsea, în sfârşit, zece l-ar fi fulgerat. Vă amintiţi, doamnă, cât de repede l-am îndepărtat de la flacoanele pe care făcea imprudenţa să le atingă?

— Aşadar, o otravă cumplită?

— O, nu! Să admitem, în primul rând, că nu există cuvântul otravă, deoarece în medicină sunt servite cele mai violente otrăvuri care, prin modul de administrare, devin remedii salutare.

— În cazul acesta ce era?

— Un preparat savant al prietenului meu, admirabilul abate Adelmonte, care m-a învăţat cum să mă servesc de el.

— De bună seamă că este un excelent antispasmodic.

— Neîntrecut, doamnă. L-aţi văzut şi îl întrebuinţez deseori — bineînţeles, cu toată prudenţa, adăugă el râzând.

— Îmi închipui, replică pe acelaşi ton doamna de Villefort. Eu, care sunt aşa de nervoasă şi gata să leşin, aş avea nevoie de un doctor Adelmonte ca să-mi născocească niscaiva mijloace de a respira în voie şi de a mă linişti

în ce priveşte teama pe care o am că, într-o bună zi, am să mor sufocată. Până atunci, deoarece remediul se găseşte cu greu în Franţa şi pentru că abatele probabil nu este dispus să facă pentru mine voiajul la Paris, rămân la antispasmodicele domnului Planche; iar menta şi picăturile lui Hoffmann joacă la mine un mare rol. Priviţi pastilele pe care le comand în mod special: au doza dublă.

Monte-Cristo luă cutia de baga pe care tânăra femeie i-o dădu şi respiră pastilele ca un cunoscător în stare să aprecieze preparatul acesta.

— Sunt fine, spuse el, dar supuse necesităţii înghiţirii, funcţiune care deseori nu poate fi obţinută din partea persoanei leşinate. Prefer specificul meu.

— Bineînţeles că şi eu l-aş prefera, după efectele pe care le-am văzut; fără îndoială, însă, el este un secret şi nu sunt aşa de indiscretă încât să vi-l cer.

— Dar eu, doamnă, sunt destul de galant ca să vi-l ofer, spuse Monte-Cristo, ridicându-se.

— O, domnule!

— Amintiţi-vă numai un lucru: că, în doză mică, el e un remediu şi, în doză mare, e o otravă. O picătură dă viaţă, precum aţi văzut; cinci sau şase ar ucide negreşit, în mod cu atât mai grozav cu cât, turnate într-un pahar de vin, nu i-ar schimba deloc gustul. Mă opresc însă, doamnă, am aerul aproape că vă sfătuiesc.

Sunaseră ceasurile şase şi jumătate. Doamnei de Villefort îi fu anunţată o prietenă care venea să ia masa la ea.

— Dacă aveam onoarea să vă văd pentru a treia sau a patra oară, domnule conte, în loc de a vă revedea pentru a doua oară, spuse doamna de Villefort, dacă aveam onoarea să vă fiu prietenă, în loc de a avea numai norocul să vă fiu obligată, aş stărui să vă opresc la masă şi nu m-aş lăsa învinsă de primul refuz.

— Mii de mulţumiri, doamnă, răspunse Monte-Cristo; am o obligaţie de la care nu pot lipsi. Am făgăduit să însoţesc la spectacol o principesă greacă, prietenă a mea, care n-a văzut încă Opera Mare şi care contează pe mine s-o duc.

— Duceţi-vă, domnule, dar nu uitaţi reţeta mea.

— Se poate, doamnă? Pentru aceasta ar trebui să uit ora de conversaţie petrecută împreună, ceea ce este absolut imposibil.

Monte-Cristo salută şi ieşi.

Doamna de Villefort rămase pe gânduri.

„Ciudat om, îşi spuse ea şi care îmi face impresia că se cheamă pe numele de botez Adelmonte."

Pentru Monte-Cristo rezultatul întrecuse aşteptarea.

„Admirabil teren, îşi spuse el plecând, sunt convins că sămânţa care cade întrânsul nu se pierde."

Iar a doua zi, credincios făgăduielii, trimise reţeta cerută.

Capitolul XVI Robert diavolul

Motivul operei era cu atât mai nimerit cu cât, în seara aceea, avea loc o solemnitate la Academia regală de muzică. După o lungă indispoziţie, Levasseur reintra cu rolul lui Bertrand şi, ca totdeauna, opera maestrului la modă atrăsese cea mai strălucită societate a Parisului.

Ca majoritatea tinerilor bogaţi, Morcerf îşi avea scaunul său de orchestră, plus zece loji ale cunoştinţelor sale cărora le putea cere un loc, fără să mai socotim locul la care avea drept în loja tinerilor.

Château-Renaud avea scaunul învecinat cu al lui.

Beauchamp, în calitate de ziarist, era regele sălii şi avea pretutindeni un loc.

În seara aceea, Lucien Debray dispunea de loja ministrului şi o oferise contelui de Morcerf, care, în urma refuzului lui Mercédès, o trimise lui Danglars, comunicându-i că va veni probabil în timpul serii să facă o vizită baroanei şi fiicei sale, dacă doamnele nu se gândiseră să refuze. Nimeni nu e mai ahtiat de loji care nu costă nimic decât un milionar.

Danglars declarase că principiile sale politice şi calitatea de deputat al opoziţiei nu-i permiteau să meargă în loja ministrului. În consecinţă, baroana scrise lui Lucien să vină, deoarece nu putea merge la Operă numai ea cu Eugénie.

Într-adevăr, dacă femeile s-ar fi dus singure, lumea le-ar fi luat în nume de rău; în timp ce, dacă domnişoara Danglars venea la Operă cu mama şi cu amantul mamei, nu mai avea nimeni ce cârti: trebuie să luăm lumea aşa cum este.

Cortina se ridică ca de obicei în faţa unei săli aproape goale. Un obicei al elitei pariziene este de a veni la spectacol după ce a început: de aceea, primul act trece, în ce-i priveşte pe spectatorii sosiţi, nu privind sau ascultând piesa, ci uitându-se la spectatorii care vin şi neauzind altceva decât zgomotul uşilor şi al conversaţiilor.

— Ia uite, spuse deodată Albert, văzând că se deschide o lojă alăturată, ia uite, contesa G.

— Cine-i contesa G? întrebă Château-Renaud.

— Baroane, îmi pui o întrebare pe care nu ţi-o iert. Întrebi cine-i contesa G?

— A da; nu e fermecătoarea veneţiană?

— Exact.

În momentul acela, contesa G îl zări pe Albert şi schimbă cu el un salut însoţit de un zâmbet.

— O cunoşti? întrebă Château-Renaud.

— Da, declară Albert, i-am fost prezentat la Roma, de către Franz.

— Vrei să-mi faci la Paris serviciul pe care Franz ţi l-a făcut la Roma?

— Cu plăcere.

— Ssst! Făcu publicul.

Tinerii continuară conversaţia fără să arate că se sinchisesc câtuşi de puţin de dorinţa partenerului de a auzi muzica.

— Era la cursele din Champs-de-Mars, spuse Château-Renaud.

— Astăzi?

— Da.

— Adevărat, au fost curse. Ai jucat şi tu?

— O, o sumă neînsemnată, cincizeci de ludovici.

— Şi ai câştigat?

— *Nautilus*, pariam pe el.

— Dar au fost trei curse?

— Da. Era premiul Jockey-Clubului, o cupă de aur. S-a petrecut chiar un lucru destul de bizar.

— Anume?

— Ei, sst! Strigă publicul.

— Anume? Repetă Albert.

— Un cal şi un jocheu complet necunoscuţi au câştigat cursa.

— Cum?

— Ei, da, nimeni nu dăduse atenţie unui cal înscris sub numele de *Vampa* şi unui jocheu înscris sub numele de Job, când, deodată, au fost văzuţi înaintând un admirabil alezan şi un jocheu cât pumnul. A trebuit să i se vâre în buzunare douăzeci de lire de plumb, ceea ce nu l-a împiedicat să ajungă la ţintă cu trei lungimi de cal înaintea lui *Ariel* şi a lui *Barbaro*, care goneau împreună cu el.

— Şi nu s-a aflat cui aparţineau calul şi jocheul?

— Nu.

— Spui că animalul era înscris sub numele de...

— *Vampa*.

— În cazul acesta, spuse Albert, eu sunt mai avansat decât tine. Ştiu

cui aparţinea.

— Tăcere odată! Strigă pentru a treia oară parterul.

De data aceasta protestele erau aşa de mari încât tinerii îşi dădură în sfârşit seama că publicul li se adresa lor. Se întoarseră o clipă căutând în mulţime pe cineva care să poarte răspunderea a ceea ce ei socoteau o impertinenţă, dar nimeni nu repetă invitaţia, astfel că se întoarseră spre scenă.

În momentul acela se deschidea loja ministrului, iar doamna Danglars, fiica ei şi Lucien Debray îşi ocupau locurile.

— Aha, ia uite, cunoştinţele tale, viconte! spuse Château-Renaud. Ce dracu te tot uiţi la dreapta? Eşti căutat.

Albert se întoarse şi, într-adevăr, ochii săi îi întâlniră pe ai baroanei Danglars, care îi făcu un mic salut cu evantaiul. Domnişoara Eugénie catadixi abia să-şi coboare ochii mari, negri, până la orchestră.

— Dragul meu, spuse Château-Renaud, nu înţeleg nimic, exceptând mezalianţa şi nu cred că ea te preocupă mult; nu înţeleg, zic, exceptând mezalianţa, ce poţi să ai împotriva domnişoarei Danglars; e o fiinţă foarte frumoasă.

— Desigur că e foarte frumoasă, îţi mărturisesc însă că, în materie de frumuseţe, aş prefera ceva mai blând, mai suav, în sfârşit, mai felin.

— Ce-ţi este şi cu tinerii! spuse Château-Renaud, care, în calitatea sa de bărbat de treizeci de ani, lua faţă de Morcerf aere paterne; nu sunt mulţumiţi niciodată. Cum, dragul meu, ţi se găseşte o logodnică plăsmuită după modelul Dianei şi nu eşti mulţumit?

— Tocmai! Aş fi preferat ceva în genul Venerei din Milo sau Capua. Diana aceasta, mereu printre nimfele ei, mă cam înspăimântă, mi-e frică să nu mă trateze ca pe Acteon.

Într-adevăr, o ochire aruncată asupra fetei, putea să explice sentimentul mărturisit de Morcerf. Domnişoara Danglars era frumoasă, dar, aşa cum spusese Albert, o frumuseţe cam rigidă: părul, de un negru frumos, dar în ale cărui unde naturale se remarca o anume răzvrătire împotriva mâinii care voia să le impună voinţa sa; ochii, negri ca şi părul, sub sprâncenele magnifice, care n-aveau decât un defect — că se încruntau uneori —, erau remarcabili, în special printr-o expresie de energie pe care te mirai că o găseşti în privirea unei femei; nasul avea proporţiile exacte, pe care un sculptor le-ar fi dat celui al Iunonei; gura era prea mare, dar împodobită cu dinţi frumoşi pe care îi scoteau şi mai mult în evidenţă buzele al căror carmin prea viu contrasta cu paloarea tenului; în sfârşit, un semn negru plasat în colţul gurii şi mai mare decât sunt de obicei aceste capricii ale naturii, completa fizionomia feţii cu caracterul hotărât, care îl speria oarecum pe Morcerf.

De altminteri, întreaga fiinţă a Eugeniei se armoniza cu capul pe care am încercat să-l descriem. Era, precum spusese Château-Renaud, într-

adevăr Diana, dar cu ceva mai ferm şi mai musculos în frumuseţea ei.

Educaţiei pe care o primise i se putea aduce imputarea că, după anumite trăsături din fizionomia sa, părea că aparţine, întrucâtva, celuilalt sex. Vorbea două, trei limbi, desena cu uşurinţă, făcea versuri şi compunea muzică. Era pasionată în special de această ultimă artă, pe care a studia cu o prietenă din pension, o tânără fiinţă fără avere, dar având toate însuşirile pentru a deveni, după câte se spunea, o cântăreaţă excelentă. Se afirmă că un mare compozitor purta acestei fete un interes aproape părintesc şi o îndemna să lucreze, cu speranţa că va găsi într-o zi o comoară în glasul ei.

Eventualitatea că domnişoara Louisa d'Armilly — acesta era numele tinerei virtuoase — va intra într-o zi în teatru făcea ca domnişoara Danglars, deşi o primea acasă, să nu se arate cu ea niciodată în public. De altminteri, fără să aibă în casa bancherului situaţia independentă a unei prietene, Louise avea o situaţie superioară celei a institutoarelor obişnuite.

După câteva secunde de la intrarea doamnei Danglars în lojă, cortina căzuse şi, graţie facultăţii lăsate de lungimea antractelor, de a plimba prin foaier sau de a face vizite timp de o jumătate de oră, orchestra se descompletase treptat-treptat.

Morcerf şi Château-Renaud ieşiră printre primii. O clipă, doamna Danglars crezuse că graba lui Albert avea ca scop să vină să-i prezinte complimente, astfel că se plecase la urechea fiicei pentru a anunţa vizita; dar fata se mulţumi să clatine din cap, zâmbind, şi, în acelaşi timp, ca pentru a dovedi cât de întemeiată era neîncrederea Eugeniei, Morcerf apăru într-o lojă din primul rând. Loja era a contesei G.

— A, iată-te, domnule călător! spuse aceasta, întinzându-i mâna cu toată cordialitatea unei vechi cunoştinţe. E foarte amabil din partea dumitale că m-ai recunoscut şi, mai cu seamă, că mi-ai dat întâietate.

— Credeţi-mă, doamnă, răspunse Albert, că dacă aş fi ştiut de venirea dumneavoastră la Paris şi dacă v-aş fi cunoscut adresa, nu întârziam atâta. Permiteţi-mi să vă prezint însă pe domnul baron de Château-Renaud, prietenul meu, unul din rarii nobili care se mai găsesc în Franţa şi de la care am aflat că aţi fost la cursele din Champs-de-Mars.

Château-Renaud salută.

— A, eraţi la curse, domnule? întrebă cu vioiciune contesa.

— Da, doamnă.

— Ei bine, reluă doamna G, puteţi să-mi spuneţi al cui era calul care a câştigat premiul Jockey-Clubului?

— Nu, doamnă, spuse Château-Renaud şi puneam adineauri aceeaşi întrebare lui Albert.

— Ţineţi mult, doamnă contesă? întrebă Albert.

— La ce?

— Să cunoaşteţi pe stăpânul calului?

— Nespus de mult. Închipuiţi-vă... Dar nu cumva ştii dumneata,

viconte?

— Doamnă, aţi vrut să povestiţi un lucru; aţi spus: închipuiţi-vă.

— Ei bine, închipuiţi-vă că fermecătorul cal alezan şi jocheul drăguţ cu bluză roz îmi inspiraseră de la prima vedere o simpatie aşa de vie, încât le uram izbândă, ca şi cum aş fi angajat pe ei jumătate din averea mea. De aceea, când i-am văzut ajungând la potou înaintea celorlalţi, cu trei lungimi de cal, am fost aşa de bucuroasă, încât m-am pornit să aplaud ca o nebună. Închipuiţi-vă uimirea mea când, înapoindu-mă acasă, l-am întâlnit pe scară pe micul jocheu roz. Crezui că învingătorul cursei locuia, din întâmplare, în aceeaşi casă cu mine când, deschizând uşa salonului meu, primul lucru pe care îl văzui a fost cupa de aur, premiul câştigat de calul şi jocheul necunoscut. În cupă era un petec de hârtie pe care se aflau scrise cuvintele: „Contesei G — Lord Ruthwen".

— Exact! spuse Morcerf.

— Cum exact? Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că e lordul Ruthwen în persoană.

— Care lord Ruthwen?

— Al nostru, vampirul, cel de la teatrul Argentina.

— Adevărat? Exclamă contesa. El este aici?

— Absolut!

— Şi îl vezi? Îl primeşti? Mergi la el?

— E prietenul meu intim, iar domnul de Château-Renaud a avut onoarea să-l cunoască.

— Ce te face să crezi că el a câştigat?

— Calul său înscris sub numele de *Vampa*.

— Ei şi?

— Şi nu vă amintiţi de numele faimosului bandit care mă luase prizonier?

— A, da, adevărat!

— Şi din mâinile căruia contele m-a scos în chip miraculos?

— Ba da.

— Se numea Vampa. Vedeţi bine că el este.

— Dar de ce mi-a trimis mie cupa?

— În primul rând, doamnă contesă, pentru că, după cum vă închipuiţi, i-am vorbit foarte mult de dumneavoastră; apoi, pentru că va fi fost încântat să găsească o compatrioată şi fericit de interesul pe care compatrioata i-l arăta.

— Nădăjduiesc că nu i-ai povestit niciodată năzbâtiile pe care le-am spus despre el.

— N-aş putea să jur pentru asta, iar modul de a oferi cupa sub numele de lord Ruthwen...

— Dar e groaznic! O să-mi poarte ură de moarte.

— Procedeul său e acela al unui duşman?

— Nu, mărturisesc.

— Ei, vedeţi?

— Va să zică e la Paris?

— Da.

— Şi ce senzaţie a stârnit?

— S-a vorbit opt zile despre el. Pe urmă a venit încoronarea reginei Angliei şi furtul diamantelor domnişoarei Mars, aşa că nu s-a mai pomenit decât despre acestea.

— Dragul meu, spuse Château-Renaud, se vede bine că Monte-Cristo e prietenul tău şi de aceea îl tratezi în consecinţă. Să nu credeţi, doamnă contesă, ce vă spune Albert; dimpotrivă, la Paris nu e vorba decât de contele de Monte-Cristo. A debutat trimiţând doamnei Danglars cai de treizeci de mii de franci; apoi a salvat viaţa doamnei de Villefort; pe urmă a câştigat cursa Jockey-Clubului, după câte se pare. Eu menţin, dimpotrivă, orice ar spune Morcerf, că lumea se ocupă încă de conte în momentul acesta şi că se va ocupa tot de el peste o lună, dacă va continua să facă excentricităţi, ceea ce se pare de altminteri că e în firea lui.

— Se pare, zise Morcerf; până una alta, cine a ocupat loja ambasadorului Rusiei?

— Care? întrebă contesa.

— Cea dintre coloanele de rangul întâi; mi se pare tapetată complet, din nou.

— Într-adevăr, spuse Château-Renaud. O fi fost cineva în timpul primului act?

— Unde?

— În loja aceea?

— Nu, n-am văzut pe nimeni, spuse contesa; aşadar, continuă ea revenind la prima conversaţie, crezi că premiul a fost câştigat de contele dumitale de Monte-Cristo?

— Sunt sigur.

— Şi el mi-a trimis cupa?

— Fără nici o îndoială.

— Dar nu-l cunosc, spuse contesa şi ţin foarte mult să i-o înapoiez.

— O, să nu faceţi asta; v-ar trimite alta, tăiată în vreun safir sau scobită în vreun rubin. Aşa procedează; ce vreţi, trebuie luat aşa cum este.

În momentul acela se auzi soneria anunţând actul al doilea. Albert se ridică să-şi reia locul.

— Te mai văd? întrebă contesa.

— Dacă îmi permiteţi, voi veni în antract să mă informez dacă vă pot fi cu ceva de folos la Paris.

— Domnilor, spuse contesa, eu sunt acasă pentru prieteni în fiecare sâmbătă seara, strada Rivoli numărul 22. Sunteţi înştiinţaţi.

Tinerii salutară şi ieşiră.

Când intrară în sală, văzură parterul ridicat în picioare cu privirile aţintite asupra unui singur punct: se uitară în direcţia generală şi se opriră asupra fostei loji a ambasadorului Rusiei. Un bărbat îmbrăcat în negru, între 35 şi 40 de ani, intrase cu o femeie îmbrăcată cu un costum oriental. Femeia era nespus de frumoasă, iar costumul aşa de bogat încât, precum am spus, toţi ochii se îndreptară imediat spre ea.

— Hm, făcu Albert. Monte-Cristo cu grecoaica lui.

Într-adevăr, era contele cu Haydée.

După o clipă, tânăra femeie era nu numai obiectul atenţiei parterului, ci al întregii săli; femeile se plecau peste loji să vadă scânteind, sub luminile candelabrelor, cascade de diamante.

Al doilea act trecu în zumzetul înăbuşit ce indică în mulţime un eveniment. Nu se gândi nimeni să strige linişte. Femeia, aşa de tânără, de frumoasă şi de superbă, era cel mai curios spectacol ce se poate vedea.

De data asta, un semn al doamnei Danglars arătă limpede lui Albert că baroana dorea să-l vadă în antractul următor.

Morcerf era prea bine crescut pentru a se lăsa aşteptat când i se arăta limpede că e dorit. Se grăbi deci, după finalul actului, să urce în avanscenă.

Le salută pe doamne şi întinse mâna lui Debray.

Baroana îl primi cu un zâmbet fermecător, iar Eugénie, cu răceala ei obişnuită.

— Dragul meu, spuse Debray, ai un om la strâmtoare care te cheamă să-l salvezi. Doamna mă copleşeşte cu întrebări asupra contelui, vrea să ştie unde este, de unde vine, unde se duce onoarea mea, eu nu sunt Cagliostro şi, ca să scap din încurcătură, am spus: „întrebaţi-l pe Morcerf, el îl cunoaşte pe Monte-Cristo al său până în albul ochilor". Atunci ţi s-a făcut semn.

— Nu, e de neînchipuit, zise baroana, că atunci când ai o jumătate de milion pentru fonduri secrete la dispoziţie să nu fii mai bine informat?

— Doamnă, spuse Lucien, vă rog să credeţi că, dacă aş avea la dispoziţie o jumătate de milion de franci, i-aş întrebuinţa pentru altceva decât să mă informez asupra domnului de Monte-Cristo care n-are în ochii mei alt merit decât că e de două ori mai bogat ca un nabab. Am dat însă cuvântul prietenului meu Morcerf, aranjaţi-vă cu el, nu mă mai priveşte.

— Un nabab nu mi-ar fi trimis, desigur, o pereche de cai de treizeci de mii de franci, cu patru diamante la urechi a câte cinci mii de franci fiecare.

— O, diamantele sunt mania lui! spuse Morcerf râzând. Cred că, asemeni lui Potemkin, are totdeauna diamante în buzunar şi că le seamănă pe drum, aşa cum Degeţel o făcea cu pietricelele.

— O fi găsit vreo mină, spuse doamna Danglars. Ştiţi că are un credit nelimitat la casa baronului?

— Nu, nu ştiam, răspunse Albert, dar e posibil.

— Şi că l-a ameninţat pe domnul Danglars că speră să rămână un an la Paris si să cheltuiască şase milioane?

— E şahul Persici şi călătoreşte incognito.

— Aţi remarcat ce frumoasă e femeia aceea, domnule Lucien? întrebă Eugénie.

— Domnişoară, nu vă cunosc decât pe dumneavoastră pentru a mă pronunţa obiectiv în legătură cu persoanele de sexul dumneavoastră.

Lucien îşi apropie lornionul de ochi.

— Încântătoare! Exclamă el.

— Domnul de Morcerf ştie cine e femeia?

— Domnişoară, spuse Albert răspunzând întrebării aproape directe ce i se pusese, ştiu aproape totul în legătură cu personajul misterios de care ne ocupăm. Femeia aceasta e o grecoaică.

— Se vede lesne după costumul ei, astfel că nu spuneţi decât ceea ce toată sala ştie ca şi noi.

— Îmi pare rău că sunt un cicerone aşa de ignorant; dar trebuie să mărturisesc că la atât se limitează cunoştinţele mele; mai ştiu că e muziciană căci, într-o zi, când am dejunat la conte, am auzit sunetele unei *guzla* care nu puteau să vină decât de la ea.

— Aşadar, contele dumneavoastră primeşte? întrebă doamna Danglars.

— Şi, vă asigur, într-un mod splendid.

— Trebuie să-l îndemn pe Danglars să-i ofere un dineu, un bal, pentru ca să ne invite şi el.

— Cum, vă veţi duce la el? întrebă Debray râzând.

— De ce nu? Cu soţul meu!

— Dar contele acesta misterios e celibatar.

— Vedeţi bine că nu, spuse baroana râzând la rândul ei şi arătând-o pe frumoasa grecoaică.

— Femeia aceasta e o sclavă, după câte mi-a spus el singur — îţi aminteşti Morcerf? — la dejunul tău.

— Recunoaşte, dragul meu Lucien, spuse baroana că ea are mai degrabă aerul unei prinţese.

— Din *O mie şi una de nopţi*, nu zic ba, dar ce le face pe prinţese, dragul meu? Diamantele! Şi ea e acoperită de diamante.

— Are chiar prea multe, spuse Eugénie, ar fi mai frumoasă fără ele, căci i s-ar vedea gâtul şi mâinile, care au forme încântătoare.

— O, artista! O vedeţi cum se pasionează?

— Iubesc tot ce e frumos, declară Eugénie.

— Dar în cazul acesta ce spuneţi de conte? întrebă Debray; mi se pare că nici el nu e rău.

— Contele? întrebă Eugénie ca şi cum nu se gândise încă să-l privească, e foarte palid.

— Tocmai că în paloarea aceasta e secretul pe care îl căutăm, spuse Morcerf. Contesa G pretinde că el e un vampir.

— Contesa G s-a înapoiat aşadar? întrebă baroana.

— În loja de alături, spuse Eugénie, aproape faţă în faţă cu noi, mamă, femeia aceea cu păr blond, admirabil, e ea.

— O, da, spuse doamna Danglars, ştiţi ce ar trebui să faceţi, Morcerf?

— Porunciţi, doamnă.

— Ar trebui să faceţi o vizită contelui de Monte-Cristo şi să ni-l aduceţi.

— De ce? întrebă Eugénie.

— Ca să vorbim cu el; nu eşti curioasă să-l vezi?

— Câtuşi de puţin.

— Ciudat copil! Murmură baroana.

— De bună-seamă că va veni el singur, spuse Morcerf. Uite, v-a văzut, doamnă şi vă salută.

Baroana înapoie contelui salutul, însoţindu-l cu un zâmbet fermecător.

— Uite, mă sacrific, spuse Morcerf, vă părăsesc şi mă duc să văd dacă nu există un mijloc să-i vorbesc.

— Duceţi-vă în loja lui, e simplu.

— Dar nu sunt prezentat.

— Cui?

— Frumoasei grecoaice.

— Aţi spus că e sclavă.

— Da, dar susţineţi că e o prinţesă... Nu! Nădăjduiesc că, atunci când mă va vedea plecând din loja dumneavoastră, va ieşi din a sa.

— Se poate. Duceţi-vă.

— Mă duc.

Morcerf salută şi ieşi. Într-adevăr, în momentul în care trecea prin faţa lojei contelui, uşa se deschise, contele spuse câteva cuvinte în limba arabă lui Ali care sta în coridor şi îl luă pe Morcerf de braţ.

Ali închise uşa şi rămase în picioare în faţa ei; în coridor se adunase lume în jurul nubianului.

— Parisul, începu Monte-Cristo, e un oraş ciudat, iar parizienii un popor curios. S-ar zice că ei văd pentru prima oară un nubian. Priviţi-i cum se înghesuie în jurul bietului Ali, care nu ştie ce înseamnă asta. Vă asigur de un lucru: că un parizian poate să meargă la Tunis, la Constantinopol, la Bagdad sau la Cairo fără să se formeze un cerc în jurul lui.

— Aceasta, pentru că orientalii sunt oameni aşezaţi, care văd ceea ce merită să fie văzut. Credeţi-mă însă că Ali nu se bucură de popularitate, decât pentru că vă aparţine şi pentru că în momentul acesta sunteţi omul la modă.

— Serios? Şi cărui fapt datorez favoarea aceasta?

— Dumneavoastră înşivă. Dăruiţi cai de o mie de ludovici; salvaţi

viaţa nevestelor de procurori regali; puneţi să alerge, sub numele de major Brack, cai pur-sânge şi jochei mici ca o maimuţă; în sfârşit, câştigaţi cupe de aur şi le trimiteţi femeilor frumoase.

— Dar cine naiba ţi-a povestit aceste nebunii?

— Pe cea dintâi, doamna Danglars, care moare de dorinţa de a vă vedea în loja ei sau, mai bine-zis, de a fi văzută de lume; pe a doua, ziarul lui Beauchamp, iar pe a treia propria mea imaginaţie. De ce îi spuneţi calului dumneavoastră *Vampa*, dacă vreţi să păstraţi incognito-ul?

— Adevărat, este o imprudenţă. Dar, ia spune-mi, contele de Morcerf nu vine din când în când la Operă? L-am căutat din ochi şi nu l-am zărit nicăieri.

— Va veni astă-seară.

— Unde?

— Cred că în loja baroanei.

— Fermecătoarea fiinţă care este cu ea e fiica ei?

— Da.

— Complimentele mele.

Morcerf zâmbi.

— Vom mai vorbi despre asta mai târziu şi pe larg, spuse el. Ce spuneţi despre muzică?

— Despre care muzică?

— Despre cea care aţi auzit-o.

— Spun că este o muzică foarte frumoasă, compusă de un compozitor omenesc, cântată de păsări cu două picioare şi fără pene, cum spunea răposatul Diogene.

— Scumpe conte, s-ar părea că puteţi auzi dacă vreţi şi cele şapte coruri din paradis.

— Când vreau o muzică admirabilă, viconte, muzică aşa cum urechea omului nu a ascultat niciodată, dorm.

— În cazul acesta vă simţiţi de minune aici; dormiţi, scumpe conte, dormiţi. Opera nu a fost născocită pentru altceva.

— Nu, pentru că orchestra face un zgomot prea mare. Ca să dorm somnul de care îţi vorbesc, am nevoie de linişte şi calm şi apoi de o anume preparaţie.

— A, faimosul haşiş!

— Exact, viconte. Când vei vrea să auzi muzică, vino să cinezi cu mine.

— Am mai auzit, când am dejunat la dumneavoastră, spuse Morcerf.

— La Roma?

— Da.

— A, era *guzla* Haydéei. Da, biata exilată se amuză uneori cântându-mi arii din ţara ei.

Morcerf nu mai stărui. Tăcu şi contele.

În momentul acela se auzi soneria.

— Mă scuzi, spuse contele luând-o spre loja sa.

— Cum să nu!

— Transmite complimentele mele contesei G din partea vampirului ei.

— Dar baroanei!

— Spune-i că voi avea onoarea, dacă îmi permite, să vin pentru a-i prezenta omagiile mele în timpul serii.

Începu al treialea act. Contele de Morcerf veni, aşa cum făgăduise, la doamna Danglars.

Contele nu era unul dintre oamenii care stârnesc revoluţie într-o sală, de aceea sosirea lui o remarcară doar persoanele din loja unde ocupase un loc.

Monte-Cristo îl văzu totuşi şi un zâmbet uşor îi flutură pe buze.

Haydée nu vedea nimic altceva, atâta vreme cât cortina era ridicată; ca toate firile primitive, ea adora tot ceea ce este frumos.

Actul al treilea se scurse ca de obicei. Domnişoarele Noblet, Julie şi Leroux interpretară ariile lor obişnuite. Prinţul de Grenada fu provocat de Robert-Mario, în sfârşit, impunătorul rege pe care-l ştiţi, făcu ocolul scenei pentru a-şi arăta mantia de catifea, ţinând-o pe fiica sa de mână, apoi cortina căzu şi sala se revărsă îndată în foaier şi pe coridoare.

Contele ieşi din lojă, iar peste o clipă apăru în loja baroanei Danglars.

Baroana nu-şi putu înfrâna un strigăt de uimire, amestecat uşor cu bucurie.

— A, poftiţi, domnule conte! Exclamă ea, căci eram nerăbdătoare să adaug mulţumirile mele verbale la acelea scrise pe care vi le-am trimis.

— O, doamnă, spuse contele, vă mai amintiţi de moftul acela? Eu îl uitasem.

— Da, dar ceea ce nu se uită, domnule conte, e că a doua zi aţi salvat o pe buna mea prietenă, doamna Villefort, din primejdia în care se aflase din pricina aceloraşi cai.

— Nici de data aceasta, doamnă, nu merit mulţumirile dumneavoastră. Ali, nubianul meu, a avut fericirea să aducă doamnei de Villefort acest serviciu deosebit.

— Şi tot Ali l-a scăpat pe fiul meu din mâinile bandiţilor romani? întrebă contele de Morcerf.

— Nu, domnule conte, spuse Monte-Cristo, strângând mâna pe care generalul i-o întindea, nu, de data aceasta accept mulţumirile pentru mine; dar mi le-aţi mai adresat, iar eu le-am primit, astfel că sunt stânjenit când vă văd manifestând atâta recunoştinţă. Doamnă baroană, faceţi-mi, vă rog, cinstea de a mă prezenta domnişoarei, fiica dumneavoastră.

— O, sunteţi prezentat, cel puţin după mine, căci, de două sau trei zile, nu mai vorbim decât de dumneavoastră. Eugénie, continuă baroana

întorcându-se spre fiica ei, domnul conte de Monte-Cristo!

Contele se înclină; domnişoara Danglars schiţă o uşoară mişcare din cap.

— Sunteţi aici cu o admirabilă persoană, domnule conte, spuse Eugénie. E fiica dumneavoastră?

— Nu domnişoară, spuse Monte-Cristo uimit de ingeniozitatea extremă a fetei sau de uimitoarea ei impertinenţă, e o biată grecoaică al cărei tutore sunt.

— Şi cum se numeşte?

— Haydée, răspunse Monte-Cristo.

— Grecoaică? Murmură contele de Morcerf.

— Da, conte, spuse doamna Danglars; şi spune-mi dacă ai văzut vreodată la curtea lui Ali-Tebelin, pe care l-ai servit cu atâta glorie, un costum admirabil ca acela din faţa ochilor noştri.

— A, aţi servit la Ianina, domnule conte? întrebă Monte-Cristo.

— Am fost general-inspector al trupelor paşei, răspunse Morcerf, iar modesta mea avere, nu tăgăduiesc, se datorează dărniciei ilustrului şef albanez.

— Ia priviţi! Stărui doamna Danglars.

— Unde? Îngăimă Morcerf.

— Colo, spuse Monte-Cristo.

Şi, cuprinzându-l pe conte cu braţul, se plecă dimpreună cu el în afara lojei.

În momentul acela, Haydée, care îl căuta pe conte din ochi, îi zări capul palid lângă acela al lui Morcerf.

Spectacolul produse asupra fetei efectul capului Meduzei; schiţă o mişcare înainte ca pentru a-i mistui pe amândoi cu privirea, apoi, aproape numaidecât, se trase îndărăt scoţând un ţipăt slab, care totuşi fu auzit de persoanele mai apropiate de ea şi de Ali, care deschise îndată uşa.

— Domnule conte, ce i s-a întâmplat copilei dumneavoastră? întrebă Eugénie. S-ar părea că nu se simte bine.

— Într-adevăr, însă nu vă speriaţi, domnişoară: Haydée e foarte nervoasă şi, în consecinţă, foarte sensibilă la mirosuri; un parfum care îi este antipatic ajunge să-i provoace leşin. Dar, adăugă scoţând din buzunar un flacon, am leacul aici.

După ce le salută pe baroană şi pe fiica ei cu un singur gest, schimbă cu contele şi cu Debray o strângere de mână şi ieşi din loja doamnei Danglars.

Când reintră într-a sa, Haydée era încă foarte palidă el îi luă cu greu mâna.

Monte-Cristo băgă de seamă că mâinile fetei erau umede şi reci totodată.

— Cu cine vorbeai acolo, stăpâne? întrebă fata.

— Cu contele de Morcerf, care a fost în serviciul ilustrului tău părinte şi care mărturi-seşte că lui îi datorează averea sa, răspunse Monte-Cristo.

— O, ticălosul! Exclamă Haydée, el l-a vândut turcilor, iar averea este preţul trădării. Nu ştiai acestea, scumpul meu stăpân?

— Auzisem ceva cu privire la istoria asta în Epir, spuse Monte-Cristo, însă nu cunosc amănuntele. Vino, copila mea, mi le vei spune tu; sunt, desigur, interesante.

— Da, vin. Cred că aş muri dacă aş mai rămâne multă vreme în faţa acestui om.

Şi, sculându-se repede, Haydée se înfăşură în burnusul ei de caşmir alb, brodat cu perle şi cu mărgean şi ieşi în momentul în care cortina se ridica.

— Spuneţi dacă omul acesta nu este curios? Îi spuse contesa G lui Albert, care se înapoiase la ea; ascultă cu religiozitate actul al treilea din *Robert* şi pleacă în momentul în care începe al patrulea.

Capitolul XVII Speculaţii la bursă

După câteva zile de la întâlnirea aceasta, Albert de Morcerf veni să facă o vizită contelui de Monte-Cristo în casa de pe Champs-Elisée ce căpătase aerul de palat pe care, graţie imensei sale averi, contele îl dădea chiar celor mai efemere locuinţe ale sale.

Venea să-i repete mulţumirile doamnei Danglars, pe care i le mai adusese o scrisoare semnată baroana Danglars, născută Herminie de Servieux.

Albert era însoţit de Lucien Debray, care asocie cuvintelor prietenului său câteva complimente neoficiale, fără îndoială, dar a căror sursă contele nu putea să nu o suspecteze.

I se păru chiar că Lucien venea să-l vadă mânat de un dublu sentiment de curiozitate şi că jumătate din acest sentiment pornea din Chaussée-d'Antin. Putea presupune, într-adevăr, fără teama de a se înşela, că doamna Danglars, neputând cunoaşte cu propriii ei ochi interiorul unui bărbat care dăruia cai de treizeci de mii de franci şi care venea la Operă cu o sclavă greacă, purtând diamante de un milion, dăduse delegaţie ochilor prin care avea obiceiul să vadă pentru a-i împărtăşi informaţii în legătură cu acest interior.

Dar contele nu arăta că bănuieşte cea mai mică legătură între vizita lui Lucien şi curiozitatea baroanei.

— Eşti în relaţii aproape permanente cu baronul Danglars? Îl întrebă el pe Albert de Morcerf.

— O, da, domnule conte, ştiţi ce v-am spus.

— Situaţia se menţine deci?

— Mai mult decât oricând, răspunse Lucien, este o afacere aranjată.

Şi, socotind, fără îndoială că acest cuvânt amestecat în conversaţie îi dădea dreptul să rămână, Lucien îşi puse lornionul de baga în ochi şi, muşcând măciulia de aur a bastonului, începu să facă ocolul camerei examinând armele şi tablourile.

— După cât te auzisem, spuse Monte-Cristo, nu mi-aş fi închipuit că e posibilă o soluţie aşa de urgentă.

— Ce vreţi? Lucrurile merg fără să ne dăm seama. În timp ce noi nu ne gândim la ele, ele se gândesc la noi, iar când întoarcem capul, suntem uimiţi cât de departe au ajuns. Părintele meu şi domnul Danglars au servit împreună în Spania, părintele meu în armată, domnul Danglars la intendenţă. Acolo, tatăl meu, ruinat de revoluţie şi domnul Danglars, care n-avusese niciodată o situaţie, au pus bazele, părintele meu carierei sale politice şi militare, care este frumoasă, domnul Danglars carierei politice şi financiare, care e admirabilă.

— Da, într-adevăr, spuse Monte-Cristo, îmi pare că domnul Danglars mi-a vorbit despre asta cu prilejul vizitei ce i-am făcut şi continuă, aruncând o privire asupra lui Lucien care frunzărea un album, domnişoara Eugénie e drăguţă? Căci, dacă nu mă înşel, se numeşte Eugénie.

— Foarte drăguţă sau, mai bine-zis, foarte frumoasă, răspunse Albert, de o frumuseţe pe care nu o apreciez. Sunt un netrebnic.

— Vorbeşti ca şi cum ai fi soţul ei.

— O, protestă Albert, privind în juru-i ca să vadă şi el ce făcea Lucien.

— Ştii, spuse Monte-Cristo, coborând glasul, că nu-mi pari entuziasmat de căsătoria aceasta?

— Domnişoara Danglars este prea bogată pentru mine, spuse Morcerf şi asta mă înspăimântă.

— Nu-i un motiv serios! Dumneata nu eşti bogat?

— Tata are o rentă cam de cinzeci de mii de lire şi îmi va da poate zece sau douăsprezece căsătorindu-mă.

— Într-adevăr, e un venit modest, mai ales la Paris, spuse contele, dar averea nu e totul pe lume, iar un nume frumos şi o poziţie socială înaltă înseamnă ceva. Numele dumitale e celebru, poziţia minunată şi apoi contele de Morcerf e soldat şi este plăcut să vezi asociindu-se integritatea lui Bayard cu sărăcia lui Duguesdin. Dezinteresarea e cea mai frumoasă rază de soare la care poate sclipi o spadă nobilă. Eu, dimpotrivă, găsesc cum nu se poate mai potrivită căsătoria asta. Domnişoara Danglars te va îmbogăţi, iar dumneata o vei înnobila.

Albert clătină din cap şi rămase pe gânduri.

— Mai e ceva, spuse el.

— Mărturisesc, reluă Monte-Cristo, că îmi vine greu să înţeleg sila aceasta pentru o fată bogată şi frumoasă.

— O, Doamne, spuse Morcerf, sila aceasta, dacă într-adevăr e silă, nu vine întreagă de la mine.

— Dar de unde? Mi-ai spus doar că părintele dumitale dorea căsătoria.

— Din partea mamei mele, iar mama e un ochi prudent şi sigur. Ei, bine, ca nu se bucură, are un fel de pornire împotriva familiei Danglars.

— O, este explicabil! Glăsui contele cu tonul întrucâtva forţat, doamna contesă de Morcerf, care e distincţia, aristocraţia, finețea în persoană, ezită oarecum să atingă o mână mojică, groasă şi brutală; e natural.

— Nu ştiu dacă aşa o fi, spuse Albert, ceea ce ştiu însă e că dacă această căsătorie se face, am impresia că va fi nefericită. Urmau să se adune pentru a discuta chestiunea încă de acum şase săptămâni; eu am avut însă nişte migrene...

— Reale? întrebă contele, zâmbind.

— O, cât se poate de reale, fără îndoială, frica... Aşa că întâlnirea a fost amânată cu două luni. Nu e nici o grabă, înţelegeţi; eu n-am încă douăzeci şi unu de ani; ea, Eugénie n-are decât şaptesprezece, dar cele două luni se termină săptămâna viitoare. Vor fi nevoiţi să se execute. Nu vă puteţi închipui, scumpe conte, cât de încurcat sunt... Oh, ce fericit sunteţi că sunteţi liber.

— Ei, bine, fii şi dumneata; mă rog, cine te împiedică?

— Ar fi o decepţie prea mare pentru tata dacă nu mă însor cu domnişoara Danglars.

— Atunci, însoară-te, spuse contele cu o ciudată mişcare din umeri.

— Da, însă, pentru mama, aceasta nu va fi decepţie, ci durere.

— Atunci nu te însura, spuse contele.

— Voi vedea, voi încerca, îmi veţi da un sfat, nu-i aşa? Iar dacă este cu putinţă, mă veţi scoate din încurcătură. Cred că m-aş certa cu contele, numai să n-o mâhnesc pe admirabila mea mamă.

Monte-Cristo întoarse capul, părea mişcat.

— Ei, ce faceţi acolo? Un crochiu după Poussin? Îl întrebă el pe Debray care stătea într-un jilţ adânc în capătul salonului, ţinând în mâna dreaptă un creion şi în stânga un carnet.

— Eu? Zise acesta liniştit; ţin prea mult la pictură ca să încerc. Nu, fac cu totul altceva: cifre.

— Cifre?

— Da, calculez. Calculul te priveşte pe tine indirect, viconte; socotesc ce a câştigat casa Danglars de pe urma ultimei creşteri a acţiunilor Haiti: de la două sute şase, renta s-a urcat în trei zile la 409, iar prudentul bancher cumpărase mult la 206. De bună seamă că a câştigat trei sute de mii de lire.

— Nu e ăsta lovitura lui cea mai bună, spuse Morcerf, nu a câştigat el anul acesta un milion cu bonurile Spaniei?

— Ascultă, dragul meu, glăsui Lucien, domnul conte de Monte-Cristo îţi va spune ca italienii:

Danaro e santia
Meta délia meta[1]

Şi încă este mult. De aceea, când mi se îndrugă astfel de poveşti, eu ridic din umeri.

— Dar vorbeaţi de Haiti? întrebă Monte-Cristo.

— O, cu Haiti e altceva; Haiti este *ecarté*-ul jucătorilor de bursă francezi. Poate să-ţi placă tabinetul, să adori whistul, să te înnebuneşti după boston şi să te saturi totuşi de toate acestea; dar revii totdeauna la *écarté*: e un *hors-d'oeuvre*. În chipul acesta domnul Danglars a vândut ieri la 406 şi a băgat în buzunar 300.000 de franci; dacă ar fi aşteptat până astăzi, cota cădea la 208-205 şi, în loc să câştige 300.000 de franci, ar fi pierdut 20.000 sau 25.000.

— Şi de ce a căzut cota, de la 409 la 205? întrebă Monte-Cristo. Vă cer iertare, sunt ignorant în materie de bursă.

— Pentru că, răspunse Albert râzând, ştirile se succed şi nu se aseamănă.

— La naiba! Exclamă contele; domnul Danglars joacă pentru a câştiga sau pentru a pierde trei sute de mii de franci într-o zi. În cazul acesta e, desigur, enorm de bogat.

— Nu el joacă, exclamă cu aprindere Lucien, ci doamna Danglars; ea este cu adevărat întreprinzătoare.

— Dar tu, care eşti chibzuit, Lucien şi care cunoşti nestabilitatea ştirilor, deoarece te găseşti la sursă, ar trebui s-o împiedici, spuse Morcerf cu un zâmbet.

— Cum aş putea s-o împiedic eu dacă nu izbuteşte bărbatul ei? întrebă Lucien. Cunoşti caracterul baroanei; nu are nimeni influenţă asupra ei şi nu face decât ceea ce vrea.

— O, dacă aş fi în locul tău! spuse Albert.

— Ei şi?

— Aş vindeca-o, i-aş face astfel un serviciu viitorului ei ginere.

— Cum adică?

— Ei, la naiba, foarte lesne. I-aş da o lecţie.

— O lecţie?

— Da. Situaţia ta de secretar al ministrului îţi dă o mare autoritate în ce priveşte informaţiile. Nu deschizi gura fără ca agenţii de schimb să nu-ţi stenografieze, în cea mai mare grabă, cuvintele. Fă-o să piardă o sută de mii de franci la repezeală şi va deveni prudentă.

— Nu înţeleg, îngăimă Lucien.

— Cu toate acestea e limpede, răspunse tânărul cu o naivitate câtuşi de puţin prefăcută; anunţă-i într-o zi ceva extraordinar, o ştire telegrafică pe care numai tu ai putea s-o afli; că Henri al IV-lea, de exemplu, a fost văzut ieri la Gabrielle; în chipul acesta acţiunile se vor urca, ea îşi va fixa lovitura de bursă şi va pierde cu siguranţă când Beauchamp va scrie a doua zi în ziarul său.

„Cercurile bine informate pretind că regele Henri al IV-lea a fost văzut alaltăieri la Gabrielle; faptul este absolut inexact, regele Henri al IV-lea n-a părăsit Pont-Neuf."

Lucien râse din vârful buzelor. Deşi indiferent în aparenţă, Monte-Cristo nu pierduse un cuvânt din discuţie, iar ochii săi sfredelitori citiseră un secret în încurcătura secretarului intim.

Consecinţa încurcăturii lui Lucien, care îi scăpase complet lui Albert, fu că Lucien îşi scurtă vizita.

Evident, se simţea stânjenit. Contele îi şopti, conducându-l, câteva cuvinte la care el răspunse:

— Cu multă plăcere, domnule conte, accept.

Contele reveni la tânărul Morcerf.

— Nu crezi, îi spuse el, că ai făcut rău vorbind aşa cum ai vorbit despre soacra dumitale în faţa domnului Debray?

— Conte, vă rog, nu pronunţaţi cuvântul acesta.

— Serios, contesa este aşa de categoric împotriva căsătoriei?

— Aşa de mult, încât baroana vine foarte rar la noi, iar mama nu a fost, cred, nici de două ori până acum la doamna Danglars.

— În cazul acesta, mă simt tentat să-ţi vorbesc pe şleau: domnul Danglars este bancherul meu, domnul de Villefort m-a copleşit cu politeţea mulţumindu-mi pentru un serviciu pe care, printr-o fericită întâmplare, am putut să i-l fac. Mă aştept la o avalanşă de dineuri. Iar ca să nu rămân mai prejos şi ca să am meritul de a le-o lua înainte, am proiectat să reunesc în casa mea de ţară de la Auteuil pe domnul şi doamna Danglars, precum şi pe domnul şi doamna de Villefort. Dacă te invit la dineul acesta, aşa cum invit pe domnul conte şi pe doamna contesă de Morcerf, invitaţia n-o să aibă aerul unei întâlniri matrimoniale sau cel puţin doamna contesă de Morcerf nu va interpreta lucrul astfel, mai cu seamă dacă domnul baron Danglars îmi va face onoarea de a o aduce pe fiica sa? În cazul acesta, mama dumitale îmi va purta pică şi nu vreau câtuşi de puţin asta; dimpotrivă, ţin şi spune-i, ori de câte ori ai prilejul, să aibă cea mai bună părere despre mine.

— Conte, spuse Morcerf, vă mulţumesc pentru sinceritate şi accept să nu mă invitaţi. Spuneţi că ţineţi la părerea bună a mamei mele de care vă pot spune că vă bucuraţi.

— Crezi? întrebă Monte-Cristo cu interes.

— O, sunt sigur! Când aţi plecat de la noi, deunăzi, am vorbit un ceas

despre dumneavoastră; revin însă la ce spuneam. Dacă mama ar putea să afle intenţia dumneavoastră — şi mă voi încumeta să i-o comunic —, sunt sigur că v-ar fi cât se poate de recunoscătoare. E drept că, la rându-i, tata va fi furios.

Contele începu să râdă.

— Ei, bine, îi spuse el lui Morcerf, eşti prevenit. Îmi închipui însă că nu numai părintele dumitale va fi furios; domnul şi doamna Danglars mă vor considera ca pe un om foarte nemanierat. Ei ştiu că te văd îndeaproape, că eşti cea mai veche cunoştinţă pariziană a mea şi nu te vor găsi la mine. Mă vor întreba de ce nu te-am invitat. Gândeşte-te să pretextezi vreo obligaţie anterioară, cu oarecare aparenţe de verosimilitate şi pe care mi-o vei împărtăşi printr-un bileţel. Cu bancherii ştii că numai scrisul este valabil.

— Voi face mai mult decât atât, domnule conte, spuse Albert. Mama vrea să se ducă să respire aerul mării. Pentru ce zi e fixat dineul dumneavoastră?

— Pentru sâmbătă.

— Astăzi e marţi. Bun, mâine seară plecăm, poimâine dimineaţă vom fi la Tréport. Domnule conte, sunteţi un om fermecător, căci nu-i puneţi pe oameni în încurcătură.

— Serios vorbind, mă preţuieşti mai mult decât merit. Doresc să vă fiu agreabil, atâta tot.

— În ce zi aţi făcut invitaţiile?

— Chiar astăzi.

— Bine. Alerg la domnul Danglars şi îl anunţ că, mâine, mama şi cu mine părăsim Parisul. Nu v-am văzut, în consecinţă nu ştiu nimic de dineul dumneavoastră.

— Nebun ce eşti! Dar domnul Debray care te-a văzut la mine?

— A, adevărat!

— Dimpotrivă, te-am văzut şi te-am invitat aici, fără ceremonie, dar mi-ai răspuns cu naivitate că nu poţi fi musafirul meu, deoarece plecaţi la Tréport...

— Foarte bine, suntem înţeleşi. Dar până mâine veţi veni să o vedeţi pe mama?

— Până mâine e greu şi aş nimeri în toiul pregătirilor de plecare.

— Ei bine, faceţi mai mult decât atât; nu eraţi decât un om fermecător, veţi fi un om adorabil.

— Ce trebuie să fac pentru asta?

— Ce trebuie să faceţi?

— Întreb.

— Astăzi sunteţi absolut liber. Veniţi să luaţi masa cu mine. Vom fi între noi: dumnea-voastră, mama şi cu mine. Abia aţi zărit-o pe mama, o veţi vedea de aproape. E o femeie remarcabilă şi nu regret decât un lucru:

că nu există cu douăzeci de ani mai puţin perechea ei; ar fi, în curând, vă jur, o contesă şi o vicontesă de Morcerf. Pe tata nu-l veţi găsi: el e astă-seară ocupat şi cinează la preşedintele Curţii de conturi. Veniţi, vom vorbi despre călătorii. Aţi văzut lumea întreagă, ne veţi povesti aventurile dumneavoastră, ne veţi spune istoria frumoasei grecoaice cu care eraţi deunăzi seara la Operă, pe care o numiţi sclavă şi pe care o trataţi ca pe o prinţesă. Vom vorbi italieneşte, spanioleşte. Haide, acceptaţi, mama vă va mulţumi.

— Toate mulţumirile mele spuse contele. Invitaţia este cât se poate de atrăgătoare şi regret din suflet că n-o pot accepta. Nu sunt liber, cum credeai, dimpotrivă, am o întâlnire dintre cele mai importante.

— A, luaţi seama, mi-aţi arătat adineauri cum scapă cineva de un lucru neplăcut. Am nevoie de o dovadă. Din fericire, nu sunt bancher ca domnul Danglars, dar sunt, vă previn, tot aşa de neîncrezător ca şi el.

— Ţi-o voi da, spuse contele.

Şi sună.

— Hm, exclamă Morcerf, până acum aţi refuzat de două ori să luaţi masa cu mama. Este cu intenţie, conte?

Monte-Cristo tresări.

— O, să nu crezi asta! spuse el, de altminteri, uite dovada mea.

Baptistin intră şi rămase în picioare la uşă, aşteptând.

— Nu eram înştiinţat despre vizita dumitale, nu e aşa?

— Sunteţi un om atât de extraordinar, încât n-aş garanta.

— Nu puteam bănui cel puţin că mă vei invita la masă.

— Cât despre asta este probabil.

— Ei bine, ascultă, Baptistin... ce ţi-am spus azi-dimineaţă când te-am chemat în cabinetul meu de lucru?

— Să încui poarta de îndată ce sună ora cinci.

— Pe urmă?

— O, domnule conte... spuse Albert.

— Nu, nu, vreau cu orice preţ să scap de reputaţia misterioasă pe care mi-ai făcut-o, dragă conte. E prea greu pentru cineva să joace la infinit rolul lui Manfred. Vreau să trăiesc într-o casă de sticlă. Pe urmă... Urmează, Baptistin!

— Pe urmă să nu primesc decât pe domnul maior Bartolomeo Cavalcanti şi fiul său.

— Ai auzit, domnul maior Bartolomeo Cavalcanti, un om din cea mai veche nobleţe a Italiei şi pentru care Dante şi-a dat osteneala să-i pomenească spiţa... Îţi aminteşti sau nu-ţi mai aminteşti, în cântecul X al *Infernului*; fiul său e un tânăr fermecător, cam de vârsta dumitale, viconte, purtând acelaşi titlu ca dumneata şi care îşi face intrarea în lumea pariziană cu milioanele părintelui său. Maiorul mi-l aduce în astă-seară pe fiul său, Andrea. Mi-l încredinţează. Îl voi îndruma, dacă are vreun merit. Ai să mă

ajuţi, nu-i aşa?

— Fără îndoială! Va să zică maiorul Cavalcanti e un vechi prieten al dumneavoastră? întrebă Albert.

— Câtuşi de puţin. E un senior demn, foarte politicos, foarte modest, foarte discret, aşa cum sunt sumedenie în Italia, urmaşi din familii străvechi. L-am văzut de mai multe ori, fie la Florenţa, fie la Bologna, fie la Lucca şi m-a anunţat că vine. Cunoştinţele făcute în călătorie sunt preţioase: reclamă de la sine, în orice loc, prietenia pe care le-ai arătat-o cândva, din întâmplare; ca şi omul civilizat, care ştie să trăiască un ceas cu cineva, n-ar avea totdeauna un gând ascuns. Bunul maior Cavalcanti vine să revadă Parisul pe care nu l-a văzut decât în treacăt, sub Imperiu, când s-a dus să îngheţe la Moscova. Îi voi da o masă bună, mi-l va lăsa fiul său, îi voi făgădui că am să veghez asupra lui, îl voi lăsa să facă toate nebuniile şi vom fi chit.

— Admirabil, spuse Albert, văd că sunteţi un mentor preţios. Cu bine, deci. Duminică vom fi înapoi. Ascultaţi, am primit veşti de la Franz.

— Serios? Se miră Monte-Cristo. Se simte încă bine în Italia?

— Îmi închipui că da, cu toate acestea vă regretă. Spune că eraţi soarele Romei şi că, fără dumneavoastră, totul e mohorât. Nu ştiu dacă n-o să meargă până la a spune că plouă.

— Şi-a schimbat, aşadar, părerea despre mine, prietenul dumitale Franz?

— Dimpotrivă, stăruieşte în a vă crede fantastic de primul rang, de aceea vă regretă

— Încântător tânăr, spuse Monte-Cristo şi pentru care am simţit o vie simpatie din prima seară când l-am văzut căutând o cină şi când a binevoit să o accepte pe a mea. Mi se pare că el e fiul generalului d'Épinay.

— Exact.

— Cel care a fost asasinat mişeleşte la 1815?

— De bonapartişti.

— Întocmai! Pe cinstea mea, îmi este drag. Nu se fac şi pentru el proiecte de căsătorie?

— Da, urmează să se însoare cu domnişoara de Villefort.

— Este adevărat?

— Aşa cum eu urmez să mă însor cu domnişoara Danglars, continuă Albert râzând.

— Râzi?

— Da.

— De ce?

— Râd, pentru că mi se pare că văd aici tot atâta simpatie pentru mariaj câtă este între domnişoara Danglars şi mine. Dar, dragă conte, noi vorbim despre femei, aşa cum femeile vorbesc despre bărbaţi, e de neiertat.

Albert se ridică.

— Pleci?

— Mai întrebaţi? Vă bat la cap de două ceasuri şi aveţi politeţea să mă întrebaţi dacă plec. Nu zău, conte, sunteţi cel mai politicos om de pe lume. Şi cum sunt dresaţi servitorii dumneavoastră! Mai ales Baptistin! Eu n-am putut avea niciodată unul ca el. Ai mei fac impresia că-şi iau exemplu pe cei de la Teatrul francez, care, tocmai pentru că n-au decât un cuvânt de spus, vin totdeauna să-l spună la rampă. Aşa că, dacă vă despărţiţi de Baptistin, vă rog să-mi daţi întâietate.

— Ne-am înţeles, viconte.

— Nu-i totul, aşteptaţi; transmiteţi complimentele mele seniorului Cavalcante del Cavalcanti; iar dacă tine cumva să-şi căpătuiască fiul, găsiţi-i o femeie bogată, nobilă, cel puţin dinspre partea mamei şi baroană dinspre partea tatălui. Vă voi ajuta eu.

— Oho, aici ai ajuns? Răspunse Monte-Cristo.

— Da.

— Nu trebuie să pui mâna în foc pentru nimic.

— O conte, exclamă Morcerf, ce serviciu mi-aţi face şi cum v-aş iubi de o sută de ori mai mult dacă, graţie dumneavoastră, aş rămâne celibatar cel puţin zece ani.

— Totul este posibil, răspunse Monte-Cristo cu gravitate. Apoi, luându-şi bun rămas de la Albert, lovi de trei ori gongul.

Bertuccio apăru.

— Bertuccio, îi spuse, sâmbătă primesc în casa de la Auteuil.

Bertuccio, se înfioră uşor.

— Bine, domnule, îngăimă el.

— Am nevoie de dumneata, continuă contele, pentru ca totul să fie pregătit cum trebuie. Casa e foarte frumoasă sau cel puţin poate fi foarte frumoasă.

— Pentru aceasta ar trebui să schimbăm totul, domnule conte, căci tapetele s-au învechit.

— Schimbă totul, cu excepţia unuia singur, cel din camera de culcare cu damasc roşu: îl vei lăsa aşa cum e.

Bertuccio se înclină.

— Să nu te atingi nici de grădină: din curte poţi face ce vrei, chiar îmi va plăcea să n-o poată recunoaşte nimeni.

— Mă voi sili ca domnul conte să fie mulţumit. Voi fi şi mai liniştit dacă domnul conte îmi va spune intenţiile acestei mese.

— Dragă Bertuccio, spuse contele, de când eşti te Paris te găsesc foarte schimbat. Nu mă mai cunoşti?

— Excelenţa sa ar putea să-mi spună pe cine primeşte.

— Nu ştiu nici eu încă şi nici dumneata n-ai nevoie să ştii. Lucullus ia masa la Lucullus, atâta tot.

Bertuccio se înclină şi ieşi.

Capitolul XVIII Maiorul Cavalcanti

Nici contele, nici Baptistin nu minţiseră anunţând lui Morcerf vizita maiorului italian care îi servea lui Monte-Cristo ca pretext pentru a refuza invitaţia Ia masă.

Sunaseră ceasurile şapte şi Bertuccio, conformându-se ordinului primit, plecase de două ore la Auteuil, când o trăsură se opri la poarta palatului şi păru că fuge ruşinată de îndată ce lăsă lângă poartă un bărbat cam de 52 de ani, îmbrăcat cu o redingotă verde cu brandenburguri negre, a căror specie e, pare-se, nepieritoare în Europa. Pantaloni largi de postav albastru, cizme destul de curate, deşi de un lac nesigur şi cu tălpi cam groase, mănuşi de piele, o pălărie asemănătoare, ca formă, cu o pălărie de jandarm, un guler negru brodat cu o şuviţă albă, pe care, dacă insul n-ar fi purtat-o de bună-voie, ar fi putut să pară un ştreang — acesta era costumul pitoresc al personajului ce a sunat la poartă, întrebând dacă locuieşte pe Champs-Elisées, numărul 30 domnul conte de Monte-Cristo. După răspunsul afirmativ al portarului, intră, închise poarta şi se îndreptă spre peron.

Capul mic şi colţuros al omului albit, mustaţa stufoasă şi căruntă îi ajutară lui Baptistin să-l recunoască, deoarece Baptistin căpătase semnalmentele musafirului şi-l aştepta în faţa vestibulului. De aceea, de cum îşi rosti numele, Monte-Cristo fu anunţat despre sosirea lui.

Străinul fu introdus în salonul cel mai simplu. Contele îl aştepta aici şi îl întâmpină cu o mină zâmbitoare.

— A, scumpe domn, fiţi binevenit! spuse el. Vă aşteptam.

— Adevărat? Excelenţa voastră mă aşteaptă?

— Da, fusesem înştiinţat că sosiţi azi la şapte.

— Că sosesc? Eraţi aşadar înştiinţat?

— Absolut.

— O, cu atât mai bine! Mă temeam, mărturisesc, să nu se fi uitat mica măsură de precauţie.

— Care?

— De-a vă înştiinţa.

— O, nu!

— Dar sunteţi sigur că nu vă înşelaţi?

— Sunt sigur.

— Pe mine mă aştepta Excelenţa voastră astăzi la şapte.

— Chiar pe dumneavoastră. De altminteri să verificăm.

— A, dacă mă aşteptaţi nu mai este nevoie.

— Ba da, ba da, spuse Monte-Cristo.

Musafirul păru cam neliniştit.

— Nu sunteţi domnul marchiz Bartolomeo Cavalcanti?

— Exact, Bartolomeo Cavalcanti, repetă străinul cu voioşie.

— Ex maior în serviciul Austriei?

— Am fost maior? întrebă cu sfială bătrânul militar.

— Da, spuse Monte-Cristo, maior. Numele acesta se dă în Franţa gradului pe care l-aţi avut în Italia.

— Bine, mai mult nu întreb, înţelegeţi...

— De altminteri, nu veniţi aici din proprie iniţiativă, reluă Monte-Cristo.

— O, desigur!

— Aţi fost trimis de cineva la mine.

— Da.

— De admirabilul abate Busoni.

— Întocmai! Exclamă maiorul cu voioşie.

— Şi aveţi o scrisoare.

— Poftim.

— Ei, vedeţi? Daţi-mi-o.

Şi Monte-Cristo luă scrisoarea, o deschise şi o citi. Maiorul îl privea pe conte cu ochi mari, uimiţi, care se îndreptau plini de curiozitate asupra fiecărui colţişor din apartament, dar care reveneau mereu asupra proprietarului.

— Exact... scumpul abate; „Maiorul Cavalcanti, un vrednic patrician, descendent al familiei Cavalcanti din Florenţa, bucurându-se de un venit de o jumătate de milion", continuă Monte-Cristo citind.

Monte-Cristo îşi înălţă ochii pe deasupra hârtiei şi salută.

— O jumătate de milion. Bravo, scumpe domnule Cavalcanti.

— Scrie o jumătate de milion? întrebă acesta.

— Absolut şi, de bună seamă că aşa este, deoarece abatele Busoni cunoaşte mai bine decât oricine toate marile averi din Europa.

— Fie şi o jumătate de milion, aprobă musafirul, dar, pe cuvântul meu de onoare, nu credeam că se urcă la atâta.

— Pentru că aveţi un administrator care vă fură; ce vreţi, scumpe domnule Cavalcanti, trebuie să treceţi şi prin asta.

— M-aţi lămurit, spuse musafirul cu gravitate. Am să-l concediez pe ticălos.

Monte-Cristo continuă:

— „Şi căruia nu i-ar lipsi decât un lucru ca să fie fericit."

— O, da, numai unul! spuse musafirul cu un suspin.

— „Să regăsească un fiu adorat."

— Un fiu adorat.

— „Răpit în tinereţe, fie de un duşman al nobilei sale familii, fie de

ţigani."

— La vârsta de cinci ani, domnule, oftă străinul, înălţând ochii la cer.

— Bietul părinte! Îl compătimi Monte-Cristo.

Contele continuă:

— „Îi redau speranţa, îi redau viaţa, domnule conte, anunţându-l că, prin dumnea-voastră, îl poate regăsi pe fiul căutat zadarnic de cincisprezece ani."

Străinul îl privi pe Monte-Cristo cu o expresie de negrăită nelinişte.

— Pot face asta, spuse Monte-Cristo.

Maiorul se ridică.

— Va să zică, scrisoarea era adevărată până la capăt?

— Vă îndoiţi, scumpe domnule Bartolomeo?

— Nu, niciodată. Cum să mă îndoiesc? Un om grav, ca abatele Busoni, îmbrăcat în veşminte religioase, nu şi-ar fi îngăduit o astfel de glumă; dar nu aţi citit totul, Excelenţă.

— A, da, e un *post-scriptum,* spuse Monte-Cristo.

— Da, repetă străinul... e un... *post-scriptum*.

— „Ca să nu pricinuiesc maiorului Cavalcanti încurcătura de a-şi strămuta capitalul de la bancherul său, îi trimit o poliţă de două mii de franci pentru cheltuieli de voiaj şi creditul sumei de patruzeci şi opt de mii de franci, pe care dumneavoastră mi-o mai datoraţi."

Maiorul urmări din ochi, cu vădită încordare, *post-scriptumul*.

— Bun, se mărgini contele să spună.

— A spus bun, murmură musafirul. Aşadar, domnule... reluă el.

— Aşadar?..., întrebă Monte-Cristo.

— Aşadar *post-scriptumul*...

— Ei, ce e cu *post-scriptumul*?

— Îl acceptaţi tot aşa de binevoitor ca restul scrisorii?

— Desigur. Abatele Busoni şi eu aveam un cont. Nu ştiu dacă îi mai datorez exact patruzeci şi opt de mii de lire. Dar n-o să discutăm pentru câţiva bani. Daţi o importanţă prea mare acestui *post-scriptum*, scumpe domnule Cavalcanti.

— Vă mărturisesc, răspunse străinul, că, încrezător în semnătura abatelui Busoni, nu luasem asupra mea alte fonduri, aşa că, dacă îmi lipsea această resursă, m-aş fi simţit foarte stânjenit la Paris.

— Un om ca dumneavoastră se poate simţi stânjenit undeva? întrebă Monte-Cristo, haida-de!

— Ei, necunoscând pe nimeni...

— Dar sunteţi dumneavoastră cunoscut.

— Da, sunt cunoscut, astfel că...

— Spuneţi, scumpe domnule Cavalcanti.

— Astfel că îmi veţi înmâna cele patruzeci şi opt de mii de lire?

— La prima cerere.

Maiorul rostogolea ochii mari, holbaţi.

— Dar luaţi loc, spuse Monte-Cristo, nu zău, nu ştiu ce fac... vă ţin în picioare de-un sfert de ceas.

— Nu e nimic.

Maiorul trase un jilţ şi se aşeză.

— Acum vreţi să luaţi ceva? Un pahar de Xeres, de Porto, de Alicante? întrebă contele.

— De Alicanti. E vinul meu preferat.

— Am unul admirabil; cu un pişcot, nu-i aşa?

— Cu un pişcot, de vreme ce mă siliţi.

Monte-Cristo sună, apăru Baptistin.

Contele înaintă spre el.

— Ei, ce e? Îl întrebă el în şoaptă.

— Tânărul e aici, răspunse valetul, pe acelaşi ton.

— Bine. Unde l-ai introdus?

— În salonul albastru, aşa cum poruncise Excelenţa sa.

— Bravo! Adu vin de Alicanti şi pişcoturi.

Baptistin ieşi.

— Vă pricinuiesc osteneli pentru care îmi fac multe mustrări, spuse străinul.

— O, nu e nimic, zise Monte-Cristo.

Baptistin reveni cu paharele, cu vinul şi pişcoturile. Contele umplu un pahar şi turnă în al doilea numai câteva picături din lichidul rubiniu din sticla acoperită de pânze de păianjen şi de toate celelalte semne ce indică bătrâneţea vinului, mult mai sigur decât zbârciturile care trădează bătrâneţea omului.

Maiorul nu se înşelă asupra paharelor, căci îl luă pe cel plin şi un pişcot.

Contele îi porunci lui Baptistin să aşeze tava la îndemâna musafirului, care începu prin a gusta Alicantul din vârful buzelor, făcu o strâmbătură de mulţumire şi muie delicat pişcotul în pahar.

— Aşadar, domnule, spuse Monte-Cristo, dumneavoastră locuiţi la Lucea, sunteţi bogat, nobil, vă bucuraţi de consideraţia generală, aveţi tot ce poate face fericit pe un om?

— Totul, Excelenţă, spuse maiorul, înghiţind pişcotul, absolut totul.

— Şi îi lipsea fericirii dumneavoastră doar un lucru?

— Numai unul, spuse străinul.

— Să vă regăsiţi copilul.

— O, da, asta îmi lipsea mult, spuse maiorul luând încă un pişcot.

Vrednicul musafir ridică ochii la cer şi se căzni să ofteze.

— Ce s-a întâmplat cu fiul dumneavoastră atât de regretat, scumpe domnule Cavalcanti? întrebă Monte-Cristo, căci mi se spusese că aţi rămas celibatar.

— Aşa se credea, domnule, îl aprobă maiorul şi-aşa credeam şi eu...

— Da, urmă Monte-Cristo, chiar dumneavoastră aţi răspândit zvonul. Un păcat din tinereţe pe care voiaţi să-l ascundeţi de ochii lumii.

Străinul se ridică, îşi luă aerul cel mai calm şi mai demn, în timp ce-şi cobora cu modestie ochii, fie pentru a-şi asigura stăpânirea de sine, fie pentru a da ajutor imaginaţiei, privindu-l pe sub gene pe conte, al cărui zâmbet stereotip indica aceeaşi binevoitoare curiozitate.

— Da, domnule, voiam să ascund greşeala aceasta de ochii lumii.

— Nu în ceea ce vă priveşte, căci un bărbat stă deasupra acestor lucruri.

— O, nu pentru mine, desigur! Declară maiorul zâmbind şi clătinând din cap.

— Ci pentru mama lui, spuse contele.

— Pentru mama lui, exclamă străinul, luând al treilea pişcot, pentru biata lui mamă.

— Mai beţi, scumpe domnule Cavalcanti, îl îndeamnă Monte-Cristo, turnându-i al doilea pahar de vin; emoţia vă înăbuşă.

— Pentru biata lui mamă, murmură musafirul, încercând să vadă de nu cumva puterea voinţei, activând asupra glandei lacrimale, ar putea să-i ude colţul ochiului cu o lacrimă falsă.

— Care aparţinea uneia dintre primele familii din Italia, mi se pare...

— Patriciană din Fiesole, domnule conte, patriciană din Fiesole.

— Şi care se numea...

— Doriţi să-i ştiţi numele?

— O, e de prisos să mi-l spuneţi, căci îl cunosc, spuse Monte-Cristo.

— Domnul conte ştie totul, declară străinul, înclinându-se.

— Olivia Corsinari, nu-i aşa?

— Olivia Corsinari.

— Marchiză?

— Marchiză.

— Şi, în cele din urmă, v-aţi căsătorit cu ea în ciuda împotrivirilor familiei?

— Da, în cele din urmă.

— Şi, reluă Monte-Cristo, aveţi la dumneavoastră hârtiile în regulă?

— Care hârtii?

— Actul de căsătorie cu Olivia Corsinari şi actul de naştere al copilului.

— Actul de naştere al copilului?

— Actul de naştere al lui Andrea Cavalcanti, fiul dumneavoastră; nu îl cheamă Andrea?

— Cred că da.

— Cum credeţi?

— Oh, nu îndrăznesc să afirm, l-am pierdut de atâta vreme!

— Adevărat, în sfârşit, aveţi toate hârtiile acestea?

— Domnule conte, recunosc cu părere de rău că nespunându-mi-se să mă înarmez cu piesele acestea, am neglijat să le iau.

— La naiba! Exclamă Monte-Cristo.

— Erau absolut necesare?

— Cât se poate de necesare.

Străinul se scărpină pe frunte.

— *Ah, per Bacco*, cât se poate de necesare! Îngăimă el!

— Fără îndoială; dacă se va ridica aici vreo obiecţie asupra temeiniciei căsătoriei dumneavoastră, asupra legitimităţii copilului?

— Adevărat, s-ar putea formula îndoieli.

— Ar fi neplăcut pentru tânăr.

— Ar fi fatal.

— Din cauza aceasta ar putea să piardă o căsătorie splendidă.

— *O, peccato*!

— În Franţa, înţelegeţi, lumea este austeră; nu e de-ajuns, ca în Italia, să te duci la un preot şi să-i spui: „Ne iubim, uniţi-ne". În Franţa există căsătoria civilă, iar ca să te căsătoreşti civil ai nevoie de piese care dovedesc identitatea.

— Ce nenorocire că nu am hârtiile acestea!

— Noroc că le am eu, declară Monte-Cristo.

— Dumneavoastră?

— Da.

— Le aveţi?

— Le am.

— O, bravo, spuse musafirul care, văzând că ţinta călătoriei sale e zădărnicită de lipsa hârtiilor, se temea că neglijenţa aceasta va pune vreo piedică în calea celor patruzeci şi opt de mii de lire. Ce fericire! Da, reluă el, este o fericire căci eu nu mă gândisem.

— Îmi închipui că omul nu se poate gândi la toate. Din fericire, însă, abatele Busoni s-a gândit în locul dumneavoastră.

— Scumpul abate!

— E un om prevăzător.

— Un om admirabil! Exclamă străinul şi vi le-a trimis?

— Uite-le.

Străinul îşi împreună mâinile în semn de admiraţie.

— V-aţi căsătorit cu Olivia Corsinari la biserica Sfânta Paula din Monte-Cattini; uite certificatul preotului.

— Da, uite-l, spuse maiorul privind cu uimire.

— Şi uite actul de botez al lui Andrea Cavalcanti, eliberat de preotul din Saravezza.

— Totul este în regulă, spuse maiorul.

— Luaţi hârtiile acestea cu care nu am ce face şi daţi-le fiului

dumneavoastră, care le va păstra cu grijă.

— Bineînţeles... dacă le-ar pierde...

— Ei şi dacă le-ar pierde? întrebă Monte-Cristo.

— Aş fi obligat să scriu acolo şi ar trece mult până să procurăm altele.

— Într-adevăr, ar fi anevoios, spuse Monte-Cristo.

— Aproape imposibil, răspunse străinul.

— Îmi pare bine că vă daţi seama de valoarea hârtiilor.

— Le consider ca pe nişte lucruri nepreţuite.

— Acum, în ce o priveşte pe mama tânărului?..., întrebă Monte-Cristo.

— În ce-o priveşte pe mama tânărului... repetă maiorul cu îngrijorare.

— Marchiza Corsinari...

— Vom avea nevoie de ea? Se sperie străinul, simţind că dificultăţile se ivesc sub paşii săi.

— Nu, domnule, reluă Monte-Cristo; de altminteri n-a...

— Ba da, ba da, spuse maiorul; a...

— A plătit tributul său naturii...

— O da, spuse străinul cu însufleţire.

— Eu am ştiut asta, reluă Monte-Cristo, a murit de-acum zece ani.

— Şi îi plâng încă moartea, domnule, spuse maiorul, scoţând din buzunar o batistă cu pătrăţele şi ştergându-şi, pe rând, mai întâi ochiul stâng, pe urmă ochiul drept.

— Ce vreţi? spuse Monte-Cristo, suntem toţi muritori. Înţelegeţi acum, scumpe domnule Cavalcanti, înţelegeţi că nu-i nevoie să se ştie în Franţa că sunteţi despărţiţi de fiul dumneavoastră de cincisprezece ani. Toate aceste poveşti cu ţigani care răpesc copii n-au trecere la noi. L-aţi trimis să-şi facă educaţia într-un colegiu de provincie şi vreţi să-şi termine educaţia în lumea pariziană. De aceea aţi părăsit Via-Reggio unde locuiţi de la moartea soţiei. Va fi de-ajuns.

— Credeţi?

— Desigur.

— Foarte bine atunci.

— Dacă s-ar afla ceva cu privire la despărţire...

— A, da! Ce am să spun?

— Că un perceptor infidel, vândut duşmanilor familiei dumneavoastră...

— Corsinari?

— Desigur... răpise copilul pentru ca să vi se stingă numele.

— Într-adevăr, deoarece este singurul fiu.

— Acum când totul e pus la punct, când amintirile reîmprospătate nu vă vor trăda, aţi ghicit, fără îndoială, că v-am rezervat o surpriză?

— Plăcută? întrebă musafirul.

— O, văd bine că ochiul şi inima unui părinte nu pot fi înşelate, spuse

Monte-Cristo.

— Hm, făcu maiorul.

— Vi s-a făcut vreo indiscreţie sau aţi ghicit că era aici?

— Cine?

— Copilul dumneavoastră, fiul dumneavoastră, Andrea.

— Am ghicit, răspunse musafirul cu cel mai desăvârşit calm: aşadar e aici?

— Aici, valetul m-a înştiinţai adineauri despre sosirea lui.

— A, foarte bine, foarte bine! spuse maiorul, strângând la fiecare exclamaţie branden-burgurile.

— Scumpe domn, vă înţeleg emoţia, aveţi nevoie de un răgaz pentru a vă veni în fire, vreau să-l pregătesc şi pe tânăr pentru întrevederea atât de dorită, căci îmi închipui că şi el e la fel de nerăbdător.

— Cred, spuse Cavalcanti.

— Peste un sfert de oră suntem ai dumneavoastră.

— Mi-l aduceţi? Împingeţi bunătatea până la a mi-l prezenta dumneavoastră?

— Nu, nu vreau să mă plasez între un părinte şi fiul său. Veţi fi singuri, domnule maior, fiţi însă pe pace, în chiar cazul în care vocea sângelui va rămâne mută, nu vă veţi înşela: va intra pe uşa aceasta. E un tânăr frumos, blond, cam prea blond poate, cu maniere foarte politicoase, veţi vedea.

— Un moment, spuse maiorul; ştiţi că n-am luat cu mine decât cele două mii de franci pe care bunul abate Busoni mi le dăduse. Am făcut călătoria şi...

— Şi aveţi nevoie de bani... Este cât se poate de firesc, scumpe domnule Cavalcanti, poftim, pentru a face o sumă rotundă, opt hârtii a o mie de franci.

Ochii maiorului scânteiară.

— Vă mai datorez patruzeci de mii de franci, spuse Monte-Cristo.

— Excelenţa voastră vrea o chitanţă? Întreabă maiorul, vârând hârtiile în buzunarul dinăuntrul hainei.

— La ce bun? întrebă contele.

— Ca să vă descărcaţi fată de abatele Busoni.

— Bine, îmi veţi da o chitanţă generală când veţi încasa ultimii patruzeci de mii de franci. Între oameni cinstiţi astfel de precauţii sunt inutile.

— A, da, adevărat, între oameni cinstiţi...

— Acum încă un cuvânt, marchize.

— Spuneţi.

— Îmi îngăduiţi o mică recomandare?

— Cum să nu? Vă rog.

— N-ar fi rău să lepădaţi redingota aceasta.

— Adevărat, spuse maiorul privind veşmântul cu un zâmbet.

— Da, costumul acesta se mai poartă la Via-Reggio, dar, oricât de elegant ar fi, la Paris moda lui a trecut.

— Păcat! spuse străinul.

— O, dacă ţineţi, o veţi relua la plecare.

— Dar ce să îmbrac?

— Ceea ce veţi găsi în geamantanele dumneavoastră.

— Cum, în geamantanele mele? N-am decât un portmantou.

— Cu dumneavoastră, fără îndoială. Ce nevoie să vă împovăraţi? De altminteri, unui ostaş bătrân îi place să meargă cu bagaj uşor.

— Tocmai de aceea.

— Dumneavoastră sunteţi însă prevăzător şi aţi trimis geamantanele înainte. Ele au sosit ieri la Hôtel des Princes, pe strada Richelieu. Aţi reţinut acolo un apartament.

— Aşadar, în geamantane...

— Îmi închipui că aţi avut prevederea de a-l pune pe valet să împacheteze tot ce vă trebuie: haine de oraş, uniforma. Nu uitaţi crucea. Lumea îşi mai bate încă joc de ea în Franţa, dar cu toate acestea, se poartă.

— Foarte bine, foarte bine, foarte bine, spuse maiorul care mergea din uimire în uimire.

— Şi acum, încheie Monte-Cristo, pentru că inima vă e întărită contra emoţiilor prea vii, pregătiţi-vă, scumpe domnule Cavalcanti, să revedeţi pe fiul dumneavoastră Andrea.

Şi, salutându-l cu eleganţă pe străinul uluit, Monte-Cristo dispăru în spatele perdelei.

Capitolul XIX Andrea Cavalcanti

Contele de Monte-Cristo intră în salonul vecin, pe care Baptistin îl subnumise salonul albastru şi unde fusese precedat de un tânăr cu aere dezgheţate, destul de elegant şi pe care o trăsurică de piaţă îl lăsase cu o jumătate de oră mai înainte la poarta palatului. Lui Baptistin nu i-a fost greu să-l recunoască; era într-adevăr tânărul cu păr blond, cu barbă roşcată, cu ochi negri, al cărui ten rumen îi fusese descris de către stăpân.

Când contele intră în salon, tânărul stătea lungit pe o sofa, plesnin-du-şi distrat cizma cu o biciuşcă.

Zărindu-l pe Monte-Cristo, se ridică repede.

— Domnul e contele de Monte-Cristo? întrebă el.

— Da, domnule, răspunse acesta şi am, mi se pare, onoarea să vorbesc cu domnul viconte Andrea Cavalcanti?

— Vicontele Andrea Cavalcanti, repetă tânărul însoţind cuvintele cu un salut plin de dezinvoltură.

— Aveţi, desigur, o scrisoare pentru mine? Îl întrebă Monte-Cristo.

— Nu v-am vorbit despre ea din cauza semnăturii, care mi s-a părut ciudată.

— Simbad marinarul, nu-i aşa?

— Întocmai. Iar pentru că nu am cunoscut alt Simbad marinarul decât pe acela din *O mie şi una de nopţi*...

— Ei, bine, e unul dintre urmaşii săi, un prieten al meu foarte bogat, un englez mai mult decât original, aproape nebun, al cărui nume adevărat este lordul Wilmore.

— Atunci îmi explic totul, spuse Andrea. Lucrurile merg de minune. E acelaşi englez pe care l-am cunoscut... a, da... foarte bine... Domnule conte, sunt servitorul dumneavoastră.

— Dacă cele ce-mi faceţi onoarea de a-mi spune sunt adevărate, răspunse contele zâmbind, nădăjduiesc că veţi avea bunătatea să-mi daţi câteva detalii asupra dumneavoastră şi a familiei dumneavoastră.

— Cu plăcere, domnule conte, spuse tânărul cu o volubilitate care dovedea tăria memoriei sale. Cum aţi spus, sunt vicontele Andrea Cavalcanti, fiul maiorului Bartolomeo Cavalcanti, urmaşul familiei Cavalcanti, înscrisă în cartea de aur a Florenţei. Familia noastră, deşi încă foarte bogată, deoarece tatăl meu posedă un venit de o jumătate de milion, a trecut prin multe nenorociri, iar eu, domnule, am fost răpit la vârsta de cinci sau şase ani de un educator necredincios; astfel că, de cincisprezece ani, nu l-am mai văzut pe autorul zilelor mele. De când am ajuns la vârsta raţiunii, de când sunt liber şi stăpân pe mine îl caut, însă zadarnic. În sfârşit, scrisoarea prietenului dumneavoastră Simbad cum că el e la Paris mă autorizează să mă adresez dumneavoastră pentru a căpăta veşti.

— Într-adevăr, domnule, cele ce îmi povestiţi sunt foarte interesante, spuse contele privind cu sumbră satisfacţie figura degajată care avea întipărită pe ea o frumuseţe asemănătoare aceleia a îngerului păcatului şi aţi făcut foarte bine că v-aţi conformat întru totul invitaţiei prietenului meu Simbad, căci tatăl dumneavoastră este aici şi vă caută.

De când intrase în salon, contele nu-l pierduse din ochi pe tânăr; admirase siguranţa privirii şi siguranţa vocii; dar la auzul cuvintelor acestea aşa de naturale: *tatăl dumneavoastră este aici şi vă caută*, tânărul făcu un salt şi strigă:

— Tata? Tata este aici?

— Fără îndoială, răspunse Monte-Cristo. Tatăl dumneavoastră, maiorul Bartolomeo Cavalcanti.

Impresia de groază întipărită pe trăsăturile tânărului dispăru aproape imediat.

— A, da, aşa e, spuse el, maiorul Bartolomeo Cavalcanti. Şi spuneţi,

domnule conte, că scumpul meu tată este aici?

— Da, domnule. Voi adăuga chiar că tocmai m-am despărţit de el, că istoria pe care mi-a povestit-o cu privire la fiul adorat, pierdut cândva, m-a mişcat foarte mult; durerile, temerile, speranţele sale în această privinţă ar alcătui un poem înduioşetor. În sfârşit, într-o zi, a primit veşti care îl anunţau că răpitorii fiului său se ofereau să i-l redea sau să-i arate unde este în schimbul unei sume destul de mari. Nimic nu l-a oprit pe bunul părinte, suma a fost trimisă la frontiera Piemontului, împreună cu un paşaport vizat pentru Italia. Vă aflaţi în sudul Franţei, nu?

— Da, domnule, răspunse Andrea cu aer încurcat, da, mă aflam în sudul Franţei.

— O trăsură urma să vă aştepte la Nisa?

— Exact, domnule, ea m-a adus de la Nisa la Genova, de la Genova la Torino, de la Torino la Chambéry, de la Chambéry la Pont-de-Bcauvoisin şi de la Pont-de-Beauvoisin la Paris.

— Admirabil! Nădăjduia să vă întâlnească în cale, căci pe acelaşi drum mergea şi el; de aceea itinerariul dumneavoastră fusese stabilit astfel.

— Mă îndoiesc însă că, întâlnindu-mă, scumpul meu tată m-ar fi recunoscut, spuse Andrea. De când l-am pierdut din vedere, m-am mai schimbat.

— O, glasul sângelui! spuse Monte-Cristo.

— A, da, adevărat! Îl aprobă tânărul, nu mă gândeam la glasul sângelui.

— Acum, reluă Monte-Cristo, un singur lucru îl nelinişteşte pe marchizul Cavalcanti; ce-aţi făcut cât timp aţi fost departe de el; cum aţi fost tratat de persecutorii dumneavoastră; dacă v-au respectat obârşia. În sfârşit, dacă nu aţi rămas de pe urma acestei suferinţe morale, de o sută de ori mai cruntă decât suferinţa fizică, cu vreo slăbire a facultăţilor pe care natura vi le-a dăruit în chip aşa de larg şi dacă puteţi relua şi susţine cu vrednicie, în lume, rangul ce vă aparţine.

— Domnule, îngăimă tânărul uluit, nădăjduiesc că nici un...

— L-am auzit vorbind întâia oară despre dumneavoastră pe prietenul meu Wilmore, filantropul. Am aflat că el v-a găsit într-o situaţie neplăcută, nu ştiu care şi nu l-am întrebat: nu sunt curios. Nenorocirile dumneavoastră l-au interesat. Aşadar, prezentaţi interes. Mi-a spus că voia să vă redea în lume poziţia pe care aţi pierdut-o, că îl va căuta pe tatăl dumneavoastră, că îl va găsi; l-a căutat şi, pare-se, l-a găsit, de vreme ce este aici; în sfârşit m-a înştiinţat ieri despre sosirea dumneavoastră; atâta tot. Ştiu că prietenul meu Wilmore e un original, dar, în acelaşi timp, deoarece e un om sigur, bogat ca o mină de aur şi care deci îşi poate permite originalităţile fără ca ele să-l ruineze, am făgăduit că mă voi conforma instrucţiunilor sale. Acum, domnule, întrebarea mea să nu vă jignească; deoarece voi fi obligat să vă patronez câtva timp, aş dori să ştiu dacă nenorocirile care vi s-au întâmplat,

independent de voinţa dumneavoastră şi care nu scad câtuşi de puţin consideraţia ce vă port, nu v-au înstrăinat oarecum de lumea în care averea şi numele vă îndreptăţeau să faceţi o figură aşa de frumoasă.

— Domnule, răspunse tânărul, recăpătându-şi cutezanţa pe măsură ce contele vorbea, fiţi liniştit în această privinţă; răpitorii care m-au îndepărtat de părintele meu şi care, fără îndoială, urmăreau scopul de a mă vinde mai târziu lui, aşa cum au făcut, calculaseră că, pentru a obţine un câştig bun, trebuia să-mi lase întreaga valoare personală, ba chiar să o sporească, dacă era posibil. Am primit deci o educaţie destul de bună şi am fost tratat de hoţii de copii aproape cum erau trataţi sclavii în Asia Mică, ai căror stăpâni îi făceau dascăli, medici şi filosofi, pentru a-i vinde mai scump la târgul din Roma.

Monte-Cristo zâmbi cu satisfacţie; nu se aşteptase la atâta, pare-se, din partea domnului Andrea Cavalcanti.

— De altminteri, reluă tânărul, dacă se va observa la mine vreun cusur de educaţie sau, mai bine-zis, de bune maniere, lumea va avea, cred, indulgenţa să-l scuze ţinând seama de nenorocirile care au însoţit naşterea şi au urmărit tinereţea mea.

— Bine, viconte, veţi face ce veţi vrea, căci sunteţi stăpân şi lucrul vă priveşte, spuse Monte-Cristo cu neglijenţă; dinspre partea mea, însă, vă asigur că nu voi spune un cuvânt despre toate aceste aventuri. Povestea dumneavoastră e un roman, iar lumea care adoră romanele strânse între două coperte de hârtie galbenă se fereşte ciudat de cele pe care le vede legate în scoarţe vii, chiar de ar fi aurite, aşa cum puteţi fi dumneavoastră. Aceasta e dificultatea pe care îmi voi permite să v-o semnalez, domnule viconte. De îndată ce veţi fi povestit cuiva mişcătoarea dumneavoastră istorie, ea va goni în lume complet denaturată. Veţi fi obligat să pozaţi în Antony şi timpul lui Antony a cam trecut. Veţi repurta poate un succes de curiozitate, dar nu oricui îi place să devină centru de observaţii şi ţintă pentru comentarii. Lucrul vă va obosi, poate.

— Cred că aveţi dreptate, domnule conte, spuse tânărul, îngălbenindu-se fără să vrea sub privirea neînduplecată a lui Monte-Cristo, e un grav neajuns.

— O, nu trebuie nici să-l exageraţi! Căci, pentru a evita o greşeală, aţi săvârşi o nebunie. Nu, e vorba de un simplu plan de purtare, iar pentru un om inteligent ca dumneavoastră, planul poate fi adoptat cu atât mai multă uşurinţă cu cât e conform intereselor dumneavoastră. Va trebui să combateţi prin mărturii şi prin prietenii onorabile tot ce poate fi întunecos în trecutul dumneavoastră.

Andrea îşi pierdu, vădit, cumpătul.

— M-aş oferi eu ca garant, dar la mine e o deprindere morală de a mă îndoi de cei mai buni prieteni şi o nevoie de a căuta să-i fac şi pe alţii să se îndoiască, de aceea voi juca un rol nepotrivit, cum spun tragedienii şi aş risca să fiu fluierat, ceea ce nu-i nevoie.

— Cu toate acestea, domnule conte, spuse Andrea cu îndrăzneală, din consideraţie pentru lordul Wilmore care m-a recomandat.

— Da, desigur, reluă Monte-Cristo, dar lordul Wilmore nu mi-a ascuns, scumpe domnule Andrea, că aţi avut o tinereţe cam furtunoasă. O, nu vă cer să vă destăinuiţi, spuse contele, văzând mişcarea lui Andrea, de altminteri nu aveţi nevoie. Îl veţi vedea pe domnul marchiz Cavalcanti, părintele dumneavoastră. Îl veţi vedea. E cam rigid, cam înţelept, dar e o chestiune de uniformă, iar când se va şti că de optsprezece ani el e în serviciul Austriei, totul va fi scuzat; îndeobşte noi nu suntem pretenţioşi cu austriecii. Pe scurt, un părinte destul de bine, vă asigur.

— Mă liniştiţi, domnule, fusesem despărţiţi de atâta vreme încât nu păstrez nici o amintire despre el.

— Şi apoi, ştiţi, graţie unei averi mari, multe lucruri trec neobservate...

— Tatăl meu este, aşadar, bogat, domnule?

— Milionar... un venit de cinci sute de mii de lire.

— În cazul acesta, întrebă tânărul cu încordare, mă voi găsi într-o situaţie... plăcută?

— Dintre cele mai plăcute, scumpe domn, el vă acordă o rentă de cincizeci de mii de lire pe an pentru tot timpul cât veţi rămâne la Paris.

— Dar, în cazul acesta, voi rămâne pentru totdeauna.

— Eh, cine poate să fie sigur de împrejurări, scumpe domn? Omul propune şi Dumnezeu dispune...

Andrea oftă.

— Dar, în sfârşit, pentru timpul cât voi rămâne la Paris şi în cazul când nici o împrejurare nu mă va depărta, banii despre care îmi pomeneaţi adineauri îmi sunt asiguraţi?

— O, bineînţeles!

— De către părintele meu? întrebă Andrea neîncrezător.

— Da, dar garantaţi de lordul Wilmore, care, în urma cererii părintelui dumneavoastră, v-a deschis un credit de cinci mii de franci pe lună la domnul Danglars, unul dintre cei mai siguri bancheri din Paris.

— Şi părintele meu are de gând să stea mult la Paris? întrebă Andrea cu nelinişte.

— Câteva zile numai, răspunse Monte-Cristo. Serviciul nu-i permite să lipsească mai mult de două sau trei săptămâni.

— Scumpul meu părinte! spuse Andrea, vădit încântat de plecarea urgentă.

— De aceea, continuă Monte-Cristo, prefăcându-se că se înşeală

asupra accentului cuvintelor, de aceea, nu vreau să întârzii cu o clipă momentul întâlnirii. Sunteţi pregătit să-l îmbrăţişaţi pe vrednicul domn Cavalcanti?

— Îmi închipui că nu vă îndoiţi.

— Bine, scumpe prietene, intraţi în salon şi-l veţi găsi pe tatăl dumneavoastră, care vă aşteaptă.

Andrea făcu o plecăciune adâncă în faţa contelui şi intră în salon.

Contele îl urmări din ochi şi după ce îl văzu dispărând, apăsă pe un resort în legătură cu un tablou care, depărtându-se de ramă, lăsa să se vadă în salon, printr-o scobitură făcută cu iscusinţă.

Andrea închise uşa în urma lui şi înaintă spre maiorul care se ridică de îndată ce auzi zgomotul paşilor.

— Oh, domnule şi iubite părinte, dumneata eşti? I se adresă Andrea cu voce tare, astfel încât contele să-l audă prin uşa închisă.

— Bună ziua, scumpul meu fiu, spuse maiorul cu gravitate.

— Ce fericire să ne revedem după atâţia ani de despărţire! spuse Andrea, continuând să privească spre uşă.

— Într-adevăr, despărţirea a fost lungă.

— Nu ne îmbrăţişăm, domnule? Reluă Andrea.

— Cum vrei, fiul meu, spuse maiorul.

Şi cei doi se îmbrăţişară, aşa cum se îmbrăţişează la Teatrul francez, adică trecându-şi capul peste umăr.

— Aşadar, iată-ne împreună, spuse Andrea.

— Iată-ne împreună, repetă maiorul.

— Pentru a nu ne mai despărţi niciodată?

— Ba da; cred, scumpul meu fiu, că priveşti acum Franţa ca pe o a doua patrie.

— Adevărat, spuse tânărul. Aş fi deznădăjduit să părăsesc Parisul.

— Iar eu, înţelegi, n-aş putea să trăiesc în altă parte decât la Lucea. Mă voi întoarce deci în Italia, de îndată ce voi putea.

— Dar, înainte de a pleca, scumpul meu părinte, îmi vei da — nu-i aşa? — hârtiile cu ajutorul cărora să dovedesc sângele din care mă trag?

— Fără îndoială, căci pentru asta am venit şi am întâmpinat toate greutăţile, să te întâlnesc pentru a ţi le da, ca să nu mai fim nevoiţi să ne căutăm iarăşi; lucrul acesta mi-ar lua şi restul vieţii.

— Dar hârtiile?

— Uite-le.

Andrea luă cu lăcomie actul de căsătorie al tatălui său, certificatul său de botez şi, după ce le desfăcu cu o grabă firească unui fiu bun, parcurse ambele piese cu o iuţeală şi o deprindere care trădau privirea cea mai isteaţă şi intereseul cel mai viu.

După aceea, o expresie de bucurie extraordinară sclipi pe fruntea sa; şi, privindu-l pe maior cu un zâmbet ciudat:

— Va să zică, nu mai sunt galere în Italia?...

Maiorul tresări.

— De ce? întrebă acesta.

— Pentru că astfel de piese se fabrică în chip nepedepsit.

— Pentru jumătate doar din vina asta, scumpul meu părinte, în Franţa ne-ar trimite să luăm aer pe cinci ani la Toulon.

— Mă rog? întrebă maiorul încercând să ia un aer maiestuos.

— Scumpe domnule Cavalcanti, îl întrebă Andrea, strângându-i braţul, cât ţi se dă ca să fii tatăl meu?

Maiorul vru să vorbească.

— Ssst! Andrea coborând glasul, îţi voi da dovada încrederii; mie mi se dau cincizeci de mii de franci pe an ca să fiu fiul dumitale. Înţelegi dar că nu eu voi fi dispus să tăgăduiesc că-mi eşti părinte.

Maiorul privi cu nelinişte în jur.

— Fii pe pace, suntem singuri, spuse Andrea, de altminteri vorbim italieneşte.

— Mi se dau cincizeci de mii de franci o dată pentru totdeauna, spuse maiorul.

— Domnule Cavalcanti, zise Andrea, crezi în poveşti?

— Altădată nu, dar acum sunt nevoit să cred.

— Ai avut deci dovezi?

Maiorul scoase din buzunar un pumn de aur.

— Precum vezi, pipăibile.

— Socoteşti deci că pot să mă încred în făgăduielile ce mi s-au dat?

— Cred că da.

— Şi că admirabilul conte le va respecta?

— Absolut. Înţelegi însă că, pentru asta, trebuie să ne jucăm rolul.

— Cum adică?

— Eu de tată duios...

— Eu de fiu respectuos...

— Deoarece ei doresc să te tragi din mine...

— Care ei?

— Eh, nu ştiu, cei care ţi-au scris; n-ai primit o scrisoare?

— De la un anume abate Busoni.

— Pe care nu-l cunoşti?

— Pe care nu l-am văzut niciodată.

— Ce-ţi spunea scrisoarea?

— Nu mă trădezi?

— Câtuşi de puţin, avem aceleaşi interese.

— Atunci citeşte.

Şi maiorul dădu tânărului o scrisoare.

Andrea citi cu glas încet:

„Eşti sărac, te aşteaptă o bătrâneţe nenorocită. Vrei să devii, dacă nu bogat cel puţin independent?

Pleacă la Paris imediat şi du-te de cere domnului conte de Monte-Cristo, Avenue des Champs-Elisées numărul 30, pe fiul pe care l-ai avut cu marchiza de Corsinari şi care ţi-a fost răpit la vârsta de cinci ani.

Pe fiu îl cheamă Andrea Cavalcanti.

Ca să nu te îndoieşti de atenţia pe care subsemnatul o are pentru a-ţi fi pe plac, vei găsi alăturat:

1. Un bon de două mii patru sute de lire toscane, plătibil la domnul Gozi din Florenţa;

2. O scrisoare de introducere la domnul conte de Monte-Cristo asupra căruia creditez cu o sumă de patruzeci şi opt de mii franci.

Fii la conte la 26 mai, orele şapte seara.

Abatele Busoni"

— Exact.

— Cum exact? Ce vrei să spui? întrebă maiorul.

— Spun că şi eu am primit una aproape la fel.

— Dumneata?

— Da, eu.

— De la abatele Busoni?

— Nu.

— Dar de la cine?

— De la un englez, un oarecare lord Wilmore, care poartă numele de Simbad marinarul.

— Şi pe care nu-l cunoşti, aşa cum nici eu nu-l cunosc pe abatele Busoni?

— Ba da, eu sunt mai avansat decât dumneata.

— L-ai văzut?

— Da, o dată.

— Unde?

— Tocmai asta nu pot să spun, ai fi tot aşa de savant ca mine şi nu-i nevoie.

— Şi ce-ţi spunea scrisoarea?

— Citeşte.

„Eşti sărac şi n-ai decât un viitor mizerabil; vrei să ai un nume, să fii liber, să fii bogat?"

— Ba bine că nu! spuse tânărul legănându-se pe călcâie. Se mai poate pune o astfel de întrebare?

„Ia poştalionul pe care îl vei găsi când ieşi din Nisa prin poarta

Genovei. Treci prin Torino, Chambéry şi Pont-de-Beauvoisin. Prezintă-te domnului conte de Monte-Cristo, Avenue des Champs-Elisées, la 26 mai, orele şapte seara şi întreabă-l de părintele dumitale.

Eşti fiul marchizului Bartolomeo Cavalcanti şi al marchizei Olivia Corsinari, aşa cum vor constata hârtiile ce-ţi vor fi predate de marchiz şi care îţi vor permite să te prezinţi sub numele acesta în lumea pariziană.

Cât priveşte rangul dumitale, un venit de cincizeci de mii de lire pe an îţi va da putinţa să-l susţii.

Alătur un bon de cinci mii de lire, plătibil asupra domnului Ferrea, bancher din Nisa şi o scrisoare de recomandare către contele de Monte-Cristo, însărcinat de mine să facă faţă nevoilor dumitale.

Simbad marinarul".

— Hm, foarte frumos!

— Nu-i aşa?

— L-ai văzut pe conte?

— Acum m-am despărţit de el.

— Şi a întărit?

— Totul.

— Înţelegi ceva din chestia asta?

— Nimic.

— Cineva este păcălit...

— În orice caz, nici dumneata, nici eu.

— Nu, desigur.

— Ei bine, atunci?

— Prea puţin ne interesează, nu-i aşa?

— Tocmai asta voiam să spun, să mergem până la capăt şi să jucăm cum trebuie.

— Bun, vei vedea că sunt vrednic să-ţi fiu partener.

— Nu m-am îndoit o singură clipă, dragă tată.

— Îmi faci onoare, scumpul meu fiu.

Monte-Cristo alese momentul acesta pentru a reintra în salon. Auzind zgomotul paşilor lui, cei doi se aruncară unul în braţele celuilalt. Contele îi găsi îmbrăţişaţi.

— Domnule marchiz, s-ar părea că aţi regăsit un fiu după dorinţa dumneavoastră, spuse Monte-Cristo.

— O, domnule conte, mă înăbuş de bucurie.

— Şi dumneata, tinere?

— O, domnule conte, mă înăbuş de fericire.

— Fericit părinte! Fericit copil! spuse contele.

— Un singur lucru mă mâhneşte, spuse maiorul: obligaţia pe care o am de a părăsi Parisul aşa de repede.

— O, scumpe domnule Cavalcanti, spuse Monte-Cristo, nădăjduiesc

că nu vei pleca mai înainte de a vă fi prezentat câtorva prieteni.

— Sunt la ordinele domnului conte, spuse maiorul.

— Haide, tinere, destăinuieşte-le acum.

— Cui?

— Părintelui dumitale, spune-i câteva cuvinte în legătură cu situaţia dumitale materială.

— Atingeţi coarda sensibilă, exclamă Andrea.

— Aţi auzit, maiorule? întrebă Monte-Cristo.

— Nici vorbă că aud.

— Dar, dar înţelegeţi?

— Cât se poate de bine.

— Dragul copil spune că are nevoie de bani.

— Ce vreti să fac eu?

— Ei, la naiba, să-i daţi.

— Eu?

— Da, dumneavoastră.

Monte-Cristo trecu între cei doi.

— Uite, îi spuse el lui Andrea, strecurându-i în mână un pachet cu bancnote.

— Ce-i asta?

— Răspunsul părintelui dumitale.

— Al părintelui meu?

— Da. Nu i-aţi dat de înţeles că aveţi nevoie de bani?

— Da. Şi?

— Şi mă însărcinează să vi-i predau eu.

— Avans asupra veniturilor mele?

— Nu, pentru cheltuielile de instalare.

— O, dragul meu părinte!

— Tăcere, spuse Monte-Cristo, vezi bine că nu vrea să spun că-s de la el.

— Apreciez delicateţea aceasta, zâmbi Andrea, înfundându-şi bancnotele în buzunarul pantalonilor.

— Acum plecaţi!

— Şi când vom avea onoarea să revedem pe domnul conte? întrebă Cavalcanti.

— A, da, întrebă Andrea, când vom avea onoarea?

— Sâmbătă, dacă vreţi... da, sâmbătă. Am la masă, la casa mea din Auteuil, rue de la Fontaine numărul 28, mai multe persoane, printre care domnul Danglars, bancherul dumneavoastră; vă voi prezenta lui, e nevoie să vă cunoască pe amândoi ca să vă poată face plăţile.

— În mare ţinută? întrebă cu jumătate de glas maiorul.

— În mare ţinută: uniformă, cruce, pantaloni bufanţi, strânşi la genunchi.

— Iar eu? întrebă Andrea.

— O, dumneata foarte simplu: pantalon negru, cizme de lac, vestă albă, frac negru sau albastru; du-te pe Blin sau la Véronique să te îmbrace. Dacă nu cunoşti adresele lor, ţi le va da Baptistin. Cu cât vei fi mai puţin pretenţios în ţinută, dată fiind bogăţia pe care o posezi, cu atât efectul va fi mai mare. În cazul în care cumperi cai, ia-i de la Devedeux, în cazul în care cumperi trăsură, du-te la Baptiste.

— La ce oră să ne prezentăm? întrebă tânărul.

— Pe la şase şi jumătate.

— Vom fi punctuali, spuse maiorul, ducând mâna la pălărie.

Cei doi Cavalcanti îl salutară pe conte şi ieşiră.

Contele se apropie de fereastră şi îi văzu străbătând curtea la braţ.

— Doi mari mizerabili, murmură el. Păcat că nu sunt într-adevăr tată şi fiu.

Apoi, după o clipă de întunecată meditaţie.

— Să mergem la Morreli, spuse el. Am impresia că dezgustul mă îngreţoşează mai mult decât ura.

Capitolul XX Locul cu lucernă

Cititorii să ne îngăduie a-i readuce la locul învecinat cu casa domnului de Villefort, unde, în spatele porţii năpădite de castani, vom regăsi persoane cunoscute.

De data aceasta, Maximilien a sosit primul. Şi-a lipit ochiul de paravan şi pândeşte în grădina adâncă o umbră printre copaci şi scârţâitul unui pantofior de mătase pe nisipul aleilor.

În sfârşit, scârţâitul atât de mult dorit se auzi, iar în locul unei umbre se-apropiară două. Întârzierea Valentinei fusese pricinuită de o vizită a doamnei Danglars şi a Memorandum Eugeniei, vizită care se prelungise dincolo de ora la care Valentine era aşteptată. Atunci, ca să nu lipsească de la întâlnire, fata propusese domnişoarei Danglars o plimbare prin grădină, vrând să-i arate lui Maximilien că n-avea nici o vină pentru întârzierea de care el, fără-ndoială, suferea.

Tânărul înţelese totul cu iuţimea intuiţiei amanţilor şi îşi simţi inima uşurată. De altminteri, Valentine conduse plimbarea în aşa fel ca Maximilien s-o poată vedea trecând în sus şi în jos şi, de fiecare dată, o privire neobservată de tovarăşa ei, dar zvârlită peste poartă şi culeasă de tânăr, îi spunea:

„Răbdare, dragul meu, vezi că nu sunt eu de vină".

Şi, într-adevăr, Maximilien se înarmă cu răbdare, admirând totodată

contrastul dintre cele două fete; blonda cu ochi nostalgici şi cu talia înclinată ca o salcie frumoasă şi bruna cu ochi mândri, cu talia dreaptă ca un plop; se înţelege că în compararea celor două firi opuse, câştigul, cel puţin în inima tânărului, îl avea Valentine.

După o jumătate de oră de plimbare, fetele se depărtară. Maximilien înţelese că vizita doamnei Danglars se sfârşea.

Într-adevăr, în clipa următoare, Valentine reapăru singură. De teamă ca o privire indiscretă să nu-i urmărească întoarcerea, venea agale. Şi, în loc să înainteze direct spre poartă, se aşeză pe o bancă după ce, fără prefăcătorie, scotocise fiecare tufiş şi scrutase aleile cu privirea.

Apoi alergă la poartă.

— Bună ziua, Valentine, spuse un glas.

— Bună ziua, Maximilien, te-am făcut să aştepţi, dar ai văzut cauza.

— Da, am recunoscut-o pe domnişoara Danglars; nu te credeam aşa de intimă cu tânăra aceasta.

— Cine ţi-a spus că suntem intime, Maximilien?

— Nimeni. Mi s-a părut însă că asta reiese din felul în care mergeaţi la braţ şi cum vorbeaţi: păreaţi două tovarăşe de pension care îşi fac confidenţe.

— Într-adevăr, ne făceam confidenţe, spuse Valentine. Ea îmi destăinuia sila pentru o căsătorie cu domnul de Morcerf, iar eu îi destăinuiam, la rându-mi, că priveam ca o nenorocire căsătoria cu domnul d'Épinay.

— Scumpa mea Valentine!

— De aceea, dragul meu, continuă fata, ai văzut aparenţa aceea de intimitate între mine şi Eugénie. Vorbind despre omul pe care nu-l pot iubi, mă gândeam la omul pe care îl iubesc.

— Cât eşti de bună, Valentine şi ai ceva ce domnişoara Danglars nu va avea niciodată: farmecul nedefinit care pentru o femeie e ceea ce e parfumul pentru floare, ceea ce e gustul pentru fruct; căci pentru o floare nu e totul să fie frumoasă şi pentru un fruct nu ajunge să fie frumos.

— Dragostea te face să vezi lucrurile astfel, Maximilien.

— Nu, Valentine, îţi jur. Uite, vă priveam pe amândouă adineauri şi, pe onoarea mea, recunoscând frumuseţea domnişoarei Danglars, nu înţelegeam cum se poate îndrăgosti de ea un bărbat.

— Asta, pentru că, aşa cum spuneai, Maximilien, eram şi cu ea şi pentru că prezenţa mea le făcea nedrept.

— Nu... dar spune-mi o chestiune de simplă curiozitate şi care se desprinde din anumite idei ce mi le-am făcut asupra domnişoarei Danglars.

— O, foarte nedrepte, fără să le cunosc anume! Când ne judecaţi pe noi, bietele femei, nu putem să ne aşteptăm la indulgenţă.

— Cu adausul că voi între voi sunteţi nedrepte unele faţă de altele.

— Pentru că, aproape totdeauna, în judecăţile noastre e pasiune. Dar

revino la întrebarea dumitale.

— Nu cumva domnişoara Danglars iubeşte pe cineva, de vreme ce respinge căsătoria cu domnul Morcerf?

— Maximilien, ţi-am spus că nu sunt prietenă cu Eugénie.

— Ei, Doamne, spuse Morrel, fetele îşi fac confidenţe fără să fie prietene; recunoaşte că i-ai pus câteva întrebări în privinţa aceasta. Uite, văd că zâmbeşti.

— Dacă este aşa Maximilien, paravanul de scânduri dintre noi nu are nici un rost.

— Ei, ce ţi-a spus?

— Mi-a spus că nu iubeşte pe nimeni, că îi e groază de căsătorie, că bucuria ei cea mai mare ar fi fost să ducă o viaţă liberă şi independentă şi aproape că ar dori ca părintele ei să-şi piardă averea, pentru a se face artistă ca prietena sa, domnişoara Louise d'Armilly.

— Ei, vezi?

— Dar, dar ce dovedeşte asta? întrebă Valentine.

— Nimic, răspunse Maximilien, zâmbind.

— Atunci, de ce zâmbeşti?

— A, Valentine, vezi că şi dumneata priveşti printre scânduri?

— Vrei să mă depărtez?

— O, nu, nu! Dar să revenim la dumneata.

— A, da, adevărat, căci avem numai zece minute de stat împreună.

— Doamne! Exclamă Maximilien consternat.

— Da, Maximilien, ai dreptate, spuse Valentine cu melancolie, ai în faţa dumitale o biată prietenă. Ce existenţă îţi ofer eu, bietul meu Maximilien, dumitale care eşti făcut să fii fericit îmi reproşez amarnic, crede-mă.

— Ce-ţi pasă, Valentine, dacă eu sunt fericit şi aşa; dacă aşteptarea mi se pare plăcută prin cinci minute în răstimpul cărora te văd, prin două cuvinte pe care mi le spui şi prin convingerea profundă că Dumnezeu n-a plăsmuit două inimi mai în armonie ca ale noastre.

— Îţi mulţumesc. Nutreşte speranţa pentru noi amândoi, Maximilien: speranţa dumitale mă face pe jumătate fericită.

— Dar ce s-a mai întâmplat, Valentino, de mă părăseşti aşa de repede?

— Nu ştiu, doamna de Villefort m-a rugat să vin la ea pentru o comunicare de care depinde, mi s-a spus, o parte din averea mea. Oh, s-o ia, sunt prea bogată, iar după ce vor lua-o, să mă lase liniştită şi liberă. Mă vei iubi tot aşa de mult fiind săracă, nu e aşa, Maximilien?

— Oh, te voi iubi totdeauna; bogăţia sau sărăcia nu mă interesează dacă Valentine ar fi lângă mine, iar eu aş fi sigur că nimeni nu mi-o poate răpi. Nu ţi-e teamă că această comunicare e în legătură cu căsătoria proiectată?

— Nu cred.

— Cu toate acestea, ascultă-mă şi nu te speria, căci câtă vreme am să trăiesc n-am să aparţin alteia.

— Crezi că mă linişteşti spunându-mi asta, Maximilien?

— Iartă-mă, ai dreptate, sunt brutal. Voiam să-ţi spun că deunăzi l am întâlnit pe domnul de Morcerf.

— Şi?

— Domnul Franz e prietenul său, precum ştii.

— Da, şi?

— Şi a primit o scrisoare de la Franz, care îi anunţă înapoierea sa apropiată.

Valentine se îngălbeni şi se rezemă cu mâna de poartă.

— Oh, Doamne, n-o fi asta? Dar nu, comunicarea n-ar veni din partea doamnei de Villefort.

— Pentru ce?

— Pentru că... nu ştiu... dar am impresia că, deşi nu se împotriveşte făţiş, doamna de Villefort nu priveşte cu ochi buni această căsătorie.

— Valentine, simt că în cazul acesta o ador pe doamna de Villefort.

— O, nu te grăbi, Maximilien, spuse Valentine cu un zâmbet trist.

— În sfârşit, dacă e potrivnică acestei căsătorii, măcar pentru a o rupe va fi dispusă poate să asculte altă propunere.

— Să nu-ţi închipui asta, Maximilien, nu pe soţi îi respinge doamna de Villefort, ea respinge căsătoria.

— Cum? Căsătoria? Dacă detestă aşa de mult căsătoria, de ce s-a măritat?

— Nu mă înţelegi, Maximilien. Când acum un an i-am spus că mă retrag într-o mânăstire, ea, în ciuda observaţiilor pe care s-a crezut datoare să le facă, a primit propunerea mea.

Chiar tatăl meu consimţise, în urma îndemnului ei, sunt sigură; numai sărmanul meu bunic m-a reţinut. Nu-ţi poţi închipui, Maximilien, ce expresie e în ochii bietului bătrân, care nu mă iubeşte decât pe mine şi care — Dumnezeu să mă ierte dacă păcătuiesc — nu este iubit pe lume decât de mine. Dacă ai şti cum m-a privit când a aflat de hotărârea mea, câtă dojană era în privirea lui şi câtă deznădejde în lacrimile care se rostogoleau fără tânguiri, fără suspine, pe obrajii lui încremeniţi! O, Maximilien, am simţit parcă o remuşcare; m-am aruncat la picioarele lui, strigându-i: „Iartă-mă, iartă-mă bunicule, facă ce vor vrea cu mine, dar nu te voi părăsi niciodată". Atunci, el a înălţat ochii la cer... Maximilien, pot să sufăr mult; privirea bunicului bătrân m-a răsplătit dinainte pentru ceea ce voi suferi.

— Scumpa mea Valentine, eşti un înger şi nu ştiu cum de am meritat, omorând fără milă în dreapta şi în stânga beduini, afară doar de cazul în care Dumnezeu a socotit că sunt necredincioşi — nu ştiu cum de am meritat să mi te arăţi. Dar, în sfârşit, Valentine, ce interes are doamna de Villefort să

nu te măriţi?

— N-ai auzit adineauri, când îţi spuneam că sunt bogată, Maximilien, prea bogată. Am dinspre partea mamei o rentă de aproape cincizeci de mii de lire, bunicul şi bunica, marchizul şi marchiza de Saint-Méran, îmi vor lăsa la fel, domnul Noirtier intenţionează să mă facă singura lui moştenitoare. De aceea, în comparaţie cu mine, fratele meu, Edouard, care nu se aşteaptă, dinspre partea doamnei de Villefort la nici o avere, este sărac. Iar doamna de Villefort îl iubeşte pe copil cu adoraţie şi dacă eu intram la mânăstire, întreaga mea avere, concentrată asupra părintelui meu care moştenea pe marchiz, pe marchiză şi pe mine, revenea fiului ei.

— Oh, ce ciudată este lăcomia aceasta la o femeie tânără şi frumoasă!

— Ţine seama că nu e vorba de ea, Maximilien, ci de fiul ei şi că ceea ce îi reproşezi ca un defect este aproape o virtute din punct de vedere al iubirii materne.

— Dar dacă ai ceda o parte din averea aceasta fiului ei? întrebă Morrel.

— Cum să fac o astfel de propunere, mai cu seamă unei femei care are neîncetat în gură cuvântul dezinteresare?

— Valentine, dragostea mi-a rămas întotdeauna sfântă şi, ca pe orice lucru sfânt, am învăluit-o în respect şi am tăinuit-o în inima mea. Nimeni pe lume, nici măcar sora mea, nu bănuieşte iubirea aceasta pe care n-am încredinţat-o nimănui pe lume. Valentine, îmi îngădui să vorbesc despre ea unui prieten?

Valentine tresări.

— Unui prieten? întrebă ea. O, Doamne, mă înfior, Maximilien, numai când te aud. Unui prieten? Cine este?

— Ascultă, Valentine: ai simţit vreodată pentru cineva una din acele simpatii irezistibile, datorită căreia, văzând persoana pentru întâia oară, să crezi că o cunoşti de multă vreme şi să te întrebi unde şi când ai mai întâlnit-o, astfel că, neputându-ţi aminti nici locul, nici timpul, ajungi să-ţi închipui că ai cunoscut-o într-o lume anterioară şi că simpatia aceasta nu e decât o amintire care se redeşteaptă?

— Da.

— Această senzaţie am încercat-o eu când am văzut pentru prima dată un om extraordinar.

— Un om extraordinar?

— Da.

— Pe care îl cunoşti de mult timp?

— Abia de opt sau zece zile.

— Şi numeşti prieten un om pe care îl cunoşti de opt zile? O, Maximilien, te credeam mai zgârcit cu frumosul nume de *prieten*.

— Logic, ai dreptate, dar spune ce vrei, nimic nu mă va face să revin asupra acestui sentiment instinctiv. Cred că omul acesta va fi amestecat în

tot ce mi se va întâmpla bun în viitorul pe care uneori privirea lui profundă pare că-l cunoaşte şi mâna lui puternică că îl dirijează.

— E deci un ghicitor? întrebă Valentine zâmbind.

— Sunt ispitit deseori să cred că el ghiceşte... mai cu seamă binele.

— O, spuse Valentine cu tristeţe, prezintă-mi-l pe omul acesta, Maximilien, ca să aflu de la el dacă voi fi iubită îndeajuns pentru a mă despăgubi de tot ce-am suferit.

— Draga mea, îl cunoşti.

— Eu?

— Da. E cel care a salvat viaţa mamei dumitale şi a fiului ei.

— Contele de Monte-Cristo?

— Chiar el.

— O, el nu poate să fie niciodată prietenul meu, căci e prea mult al mamei mele.

— Contele, prietenul mamei dumitale? Sunt sigur că te înşeli.

— Dacă ai şti! Acum nu mai tronează Edouard în casă, ci contele: căutat de doamna de Villefort care vede întrânsul rezumatul cunoştinţelor omeneşti; admirat — auzi? — admirat de părintele meu care spune că n-a auzit niciodată pe cineva formulând cu mai multă elocvenţă idei mai înalte; idolatrizat de Edouard, care, deşi înfricoşat de ochii mari, negri ai contelui, aleargă la el de îndată ce îl vede sosind şi îi deschide palma unde totdeauna găseşte o jucărie admirabilă: domnul de Monte-Cristo nu e aici la părintele meu; domnul de Monte-Cristo nu e aici la doamna de Villefort; domnul de Monte-Cristo este la el acasă.

— Draga mea Valentine, dacă lucrurile sunt precum spui, ai simţit, desigur, sau vei simţi în curând efectele prezenţei sale. Îl întâlneşte pe Albert de Morcerf în Italia şi îl scapă din mâinile tâlharilor; o zăreşte pe doamna Danglars şi îi face un cadou regal; mama şi fratele dumitale trec pe dinaintea porţii lui şi nubianul său le salvează viaţa. Omul acesta a primit, evident, puterea de-a influenţa lucrurile. N-am văzut niciodată gusturi mai simple însoţite de o mai mare distincţie. Zâmbetul lui este aşa de blând încât uit cât de amar i-l găsesc alţii. Spune-mi, Valentine, ţi-a zâmbit el aşa? Dacă da, ai să fii fericită.

— Mie? Nu numai că nu mă priveşte, dar dacă trec, din întâmplare, prin faţa lui, întoarce capul. O, nu e generos sau n-are privirea aceea profundă ce citeşte în adâncul inimilor şi pe care dumneata i-o atribui fără motiv, căci dacă ar fi fost generos, văzându-mă singură şi tristă în casa aceasta, m-ar fi ocrotit cu influenţa pe care o exercită; şi, deoarece joacă, după câte pretinzi, rolul soarelui, mi-ar fi încălzit inima cu o rază de-a lui. Spui că te iubeşte? Ce ştii dumneata? Oamenii arată o figură zâmbitoare unui ofiţer ca dumneata înalt, cu o mustaţă lungă şi o sabie mare, dar cred că pot să strivească fără de teamă o biată fată care plânge.

— Valentine, îţi jur că te înşeli.

— Dacă ar fi altfel, Maximilien, dacă m-ar trata diplomatic — cu alte cuvinte, ca un om care, într-un fel sau altul, vrea să devină stăpân în casă —, m-ar fi onorat măcar o dată cu zâmbetul pe care i-l lauzi aşa de mult; dar nu; el m-a văzut nefericită, îşi dă seama că nu-i pot fi cu nimic de folos şi nu-mi acordă nici o atenţie. Cine ştie dacă, pentru a se pune bine cu tatăl meu, cu doamna de Villefort sau cu fratele meu, nu mă va persecuta şi el în măsura posibilităţilor sale? Nu, eu nu sunt o femeie care trebuie dispreţuită fără motiv; mi-ai spus. Iartă-mă, continuă fata văzând impresia pe care cuvintele ei o produceau asupra lui Maximilien, sunt răutăcioasă şi-ţi spun despre omul acesta lucruri pe care nu bănuiam că le am în inimă. Uite, nu tăgăduiesc că influenţa despre care îmi vorbeşti există şi că o exercită chiar asupra mea, dar, precum vezi, o exercită într-un mod dăunător şi corupător de gânduri bune.

— Bine, oftă Morrel, să nu mai vorbim, nu-i voi spune nimic.

— Dragul meu, văd că te mâhnesc. Oh, de ce nu-ţi pot strânge mâna ca să-ţi cer iertare? În definitiv, nu vreau decât să fiu convinsă spune-mi ce a făcut pentru dumneata contele de Monte-Cristo?

— Mă pui într-o mare încurcătură, Valentine. Mărturisesc, întrebându-mă ce-a făcut contele pentru mine, că nimic evident, ştiu. De aceea, cum ţi-am mai spus, afecţiunea mea pentru el este absolut instinctivă şi nu are nimic premeditat. Soarele mi-a făcut ceva oare? Nu. El mă încălzeşte si la lumina lui văd, atâta tot. Cutare sau cutare parfum a făcut pentru mine ceva? Nu. Mireasma lui desfată în chip plăcut unul din simţurile mele. N-am altceva să spun când sunt întrebat de ce laud parfumul acesta. Prietenia mea pentru el e ciudată, aşa cum şi a lui e pentru mine. Un glas tainic mă înştiinţează că în prietenia noastră, neprevăzută şi reciprocă, este mai mult decât o întâmplare. Găsesc legătura până în cele mai simple acţiuni ale lui, până în cele mai mici gânduri ale sale. Vei râde iarăşi de mine, dar de când îl cunosc pe omul acesta mi-a venit ideea absurdă că tot ce se mai întâmplă bun de la el mi se trage. Cu toate acestea, am trăit treizeci de ani fără să fi avut nevoie de acest protector, nu-i aşa? N-are a face. Uite un exemplu: m-a invitat la masă pentru sâmbătă. E firesc — nu-i aşa? — dată fiind prietenia noastră. Ei bine, ce am aflat apoi? Că părintele dumitale e invitat la masa aceasta, că va veni şi mama dumitale Mă voi întâlni cu ei şi cine ştie ce va rezulta în viitor din întrevederea aceasta? Împrejurări foarte simple în aparenţă; cu toate acestea văd în ele ceva ce mă uimeşte, sper în ele. Îmi spun: contele, un om curios care ghiceşte totul; a vrut să mă pună în prezenţa domnului şi doamnei de Villefort şi caut uneori, îţi jur, să citesc în ochii lui dacă mi-a ghicit dragostea.

— Bunul meu prieten, spuse Valentine, te-aş socoti un vizionar şi mi ar fi într-adevăr frică pentru bunul-simţ al dumitale, dacă te-aş auzi spunând numai lucruri de acestea. Cum vezi altceva decât întâmplarea în întâlnirea despre care vorbeşti? Nu zău, gândeşte-te. Părintele meu, care nu iese

niciodată, a fost de zece ori pe punctul să refuze această invitaţie doamnei de Villefort, care, dimpotrivă, arde de dorinţa de a-l vedea la ea pe extraordinarul nabab şi cu mare trudă l-a convins s-o însoţească. Nu, nu, crede-mă, nu am în afară de dumneata, Maximilien, alt ajutor de cerut pe lumea aceasta decât bunicului meu, un cadavru, alt sprijin de căutat, decât în biata mea mamă, o umbră.

— Simt că ai dreptate şi că logica este de partea dumitale, spuse Maximilien, dar glasul dumitale, dulce totdeauna, aşa de puternic pentru mine, astăzi nu mă convinge.

— Nici al dumitale pe mine şi mărturisesc că dacă n-ai alt exemplu să-mi dai...

— Am unul, spuse Maximilien şovăind; sunt însă nevoit să mărturisesc că e şi mai absurd decât primul.

— Atâta pagubă, spuse Valentine zâmbind.

— Şi cu toate acestea, continuă Morrel, el nu e mai puţin concludent pentru mine, om al inspiraţiei şi al sentimentului şi care, de zece ani, de când sunt militar, datorez viaţa uneia dintre aceste fulgerări interioare care îţi comandă o mişcare înainte şi înapoi, pentru ca glonţul care urma să te ucidă să treacă pe de lături.

— Dragul meu Maximilien, de ce nu pui în seama rugăciunilor mele devierile gloanţelor? Când eşti acolo, eu nu mă mai rog lui Dumnezeu pentru mine şi pentru mama mea, ci pentru dumneata.

— Da, de când te cunosc, spuse Morrel zâmbind. Dar înainte de a te fi cunoscut?

— Haide, răutăciosule, deoarece nu vrei să-mi datorezi nimic, revino la exemplul pe care singur îl recunoşti absurd.

— Uită-te printre scânduri şi priveşte colo, lângă pomul acela, calul cel nou cu care am venit.

— O, admirabil animal! De ce nu l-ai adus lângă poartă? I-aş fi vorbit şi m-ar fi înţeles.

— Cum vezi, este un animal destul de scump, spuse Maximilien. Ei, bine, ştii că averea mea e limitată şi că eu sunt ceea ce se cheamă un om chibzuit. Îl văzusem la un negustor de cai pe splendidul *Médéah* — aşa l am numit eu. Întrebai cât costă: mi se răspunse: patru mii cinci sute de franci. Îţi închipui că mi-am interzis să-l mai admir şi am plecat, mărturisesc, cu inima tristă, deoarece calul mă privise cu duioşie şi mă mângâiase cu capul. În seara aceea aveam câţiva prieteni acasă, domnul de Château-Renaud, domnul Debray şi alte cinci sau şase specimene pe care ai fericirea să nu le cunoşti nici măcar după nume. Se propuse să jucăm cărţi. Eu nu joc niciodată, căci nu sunt îndeajuns de bogat să pot pierde şi nici într atât de sărac încât să doresc să câştig. Dar, înţelegi, mă aflam la mine, astfel că nu aveam altceva de făcut decât să trimit după cărţi, ceea ce şi făcui.

Când ne aşezam la masă, domnul de Monte-Cristo sosi. Îşi ocupă

locul, jucarăm şi câştigai. Abia îndrăznesc să-ţi spun, Valentine, am câştigat cinci mii de franci. Ne despărţirăm la miezul nopţii. Nu putui să mă stăpânesc, luai o trăsurică şi cerui să merg la negustorul meu de cai. Sunai înfrigurat; desigur că cel care a venit să-mi deschidă m-a socotit nebun. Mă năpustii prin poarta abia deschisă. Intrai în grajd, privii. O, fericire! *Médéah* ronţăia fân. Mă năpustesc spre o şa, i-o arunc în spate, îi pun frâul, *Médéah* se lasă cu blândeţe. Apoi, depunând cele patru mii cinci sute de franci în mâna negustorului buimăcit, revin sau, mai bine-zis, îmi petrec noaptea plimbându-mă pe Champs-Elisées. Ei bine, am văzut lumină la fereastra contelui, mi s-a părut că îi zăresc umbra dinapoia perdelelor. Valentine, aş jura că Monte-Cristo a ştiut că doresc calul şi că a pierdut într adins pentru ca eu să-l pot câştiga.

— Dragul meu Maximilien, eşti într-adevăr prea fantastic, n-ai să mă iubeşti multă vreme... Un om care face poezie în chipul acesta nu va vrea să agonizeze într-o pasiune monotonă ca a noastră... Dar, vai, auzi, mă cheamă.

— Valentine, dă-mi o dovadă a iubirii tale: vreau să-ţi sărut degetul.

— Maximilien, ne făgăduisem că vom fi unul pentru altul două voci, două umbre.

— Cum vrei.

— Ai să fi fericit dacă îţi satisfac dorinţa?

— O, da!

Valentine se urcă pe o bancă şi îşi trecu, nu degetul mic prin deschizătură, ci mâna întreagă, pe deasupra peretelui.

Maximilien scoase un strigăt şi, repezindu-se pe un bolovan, prinse mâna adorată şi îşi puse pe ea buzele-i arzătoare; dar, îndată, mânuţa lunecă din mâinile sale şi tânărul o auzi fugind pe Valentine, care era, poate, înfricoşată de senzaţia ce o simţise.

Capitolul XXI Domnul Noirtier de Villefort

Iată ce se petrecuse în casa procurorului regal după plecarea doamnei Danglars şi a fiicei sale şi în timpul conversaţiei pe care am povestit-o.

Domnul de Villefort intrase la părintele său, urmat de doamna de Villefort; cât priveşte pe Valentine, ştim unde se afla.

După ce îl salutară pe bătrân, după ce îl concediară pe Barrois, servitor bătrân de mai bine de douăzeci şi cinci de ani în serviciul lui, se aşezară alături de el.

Domnul Noirtier, stând în fotoliul mare cu rotile unde era pus

dimineaţa şi de unde îl scoteau seara şi aflându-se în dreptul unei oglinzi care reflecta întregul apartament, îngăduindu-i să vadă — fără să schiţeze măcar o mişcare, de altminteri imposibilă — cine intra în camera sa, cine ieşea şi ce făcea în juru-i; nemişcat ca un cadavru, domnul Noirtier se uita cu ochii inteligenţi şi vii la copiii săi, a căror ceremonioasă reverenţă îi anunţa o intervenţie oficială, neaşteptată.

Văzul şi auzul erau singurele simţuri care însufleţeau încă, asemeni unor scântei, materia omenească modelată pe trei sferturi pentru mormânt, iar din ambele simţuri, numai unul putea să indice viaţa interioară care însufleţea statuia; şi privirea care denunţa viaţa interioară semăna cu una din acele minuni îndepărtate care, noaptea, arată călătorului pierdut într-un pustiu că mai există o fiinţă ce veghează în linişte şi în beznă.

De aceea, în ochii negri ai bătrânului Noirtier, dominaţi de sprâncene negre, în timp ce părul pe care îl purta lung, atârnând pe umeri, era alb, în ochii aceştia, aşa cum se întâmplă cu orice organ al omului, dezvoltat pe seama altor organe, se concentrase toată activitatea, toată iscusinţa, toată forţa, toată inteligenţa, răspândite altădată în trupul şi în spiritul său. Desigur, gestul braţului, sunetul glasului, atitudinea corpului lipseau, dar ochii puternici înlocuiau totul; el comanda cu ochii, mulţumea cu ochii: un cadavru cu ochi vii — şi nimic nu era mai înfricoşător uneori decât chipul de marmură, deasupra căruia se aprindea o mânie sau licărea o bucurie. Doar trei persoane ştiau să înţeleagă limbajul bietului paralitic: Villefort, Valentine şi bătrânul servitor, despre care am pomenit. Deoarece însă Villefort nu-l vedea decât foarte rar pe părintele său, adică, pentru a spune astfel, când n-avea încotro; deoarece când îl vedea nu căuta să-i facă pe plac, înţelegându-l — toată fericirea bătrânului se rezema pe nepoata lui şi Valentine izbutise, prin devotament, iubire şi răbdare, să înţeleagă dintr-o privire toate gândurile lui Noirtier. Limbajului mut sau neinteligibil pentru altcineva, ea răspundea cu tot glasul, cu toată fizionomia, cu tot sufletul, astfel că se iscau dialoguri însufleţite între fată şi aşa-zisa argilă redevenită aproape pulbere, dar care era încă un om înzestrat cu o ştiinţă imensă, cu o pătrundere extraordinară şi cu o voinţă puternică, atâta cât poate să fie sufletul închis într-o materie din cauza căreia a pierdut puterea de a se face ascultat.

Valentine rezolvase deci problema ciudată de a înţelege gândul bătrânului, făcându-l să-i înţeleagă gândul ei; şi, graţie acestui studiu, foarte rar se întâmpla ca, în chestiunile obişnuite ale vieţii, ea să nu ghicească dorinţa sufletului viu sau nevoia stârvului insensibil pe jumătate.

Servitorul care, precum am spus, îşi servea de douăzeci şi cinci de ani stăpânul, îi cunoştea aşa de bine toate obiceiurile, încât foarte rar Noirtier avea nevoie să-i ceară vreun lucru.

Villefort nu era obligat, deci, să ceară ajutorul unuia sau altuia, pentru a începe cu părintele său ciudata conversaţie pe care venea s-o provoace.

Cunoştea, am spus, cât se poate de bine vocabularul bătrânului, iar dacă nu se servea mai des de el era din plictiseală şi din indiferenţă. O lăsă deci pe Valentine să coboare în grădină, îl îndepărtă deci pe Barrois şi, după ce îşi ocupă locul în dreapta părintelui, în timp ce doamna de Villefort se aşeză în stânga, spuse:

— Domnule, să nu te miri că Valentine nu a venit cu noi şi că l-am îndepărtat pe Barrois, căci discuţia pe care o vom avea împreună este dintre acelea ce nu se pot ţine în prezenţa unei fete sau a unui servitor. Doamna de Villefort şi eu avem a-ţi face o comunicare.

Chipul lui Noirtier rămase neclintit în răstimpul acestui preambul, pe când, dimpotrivă, ochii lui Villefort voiau parcă să se împlânte în străfundul inimii bătrânului.

— Suntem siguri, doamna de Villefort şi eu, că această comunicare îţi va fi pe plac, urmă procurorul regal cu tonul său îngheţat, care părea că nu admite niciodată cârtire.

Ochii bătrânului continuară să rămână sterşi, asculta doar.

— Domnule, reluă Villefort, o căsătorim pe Valentine.

O figură de ceară n-ar fi rămas mai rece decât figura bătrânului la auzul acestei veşti.

— Căsătoria va avea loc până în trei luni, glăsui Villefort.

Ochii bătrânului rămaseră neînsufleţiţi.

Doamna de Villefort luă, la rândul ei, cuvântul şi se grăbi să adauge:

— Ne-am gândit că vestea aceasta va prezenta interes pentru dumneata, domnule. De altminteri, Valentine a făcut totdeauna impresia că se bucură de afecţiunea dumitale; ne rămâne deci să-ţi împărtăşim numai numele tânărului care-i e destinat. E una dintre cele mai onorabile partide la care Valentine poate râvni; avere, nume frumos şi garanţii perfecte de fericire în conduita şi gusturile celui pe care i-l hărăzim şi al cărui nume nu vă e, desigur, necunoscut. E vorba de domnul Franz de Quesnel, baron d'Épinay.

În timpul micului discurs al nevestei sale, Villefort, fixa asupra bătrânului o privire mai atentă decât oricând. Când doamna de Villefort rosti numele lui Franz, ochii lui Noirtier, pe care fiul său îi cunoştea aşa de bine, se înfiorară, iar prin pleoapele dilatate trecu un fulger aşa cum de pe buze ar fi putut să iasă un cuvânt.

Procurorul regal, care cunoştea vechile raporturi de vrăjmăşie publică ce existaseră intre părintele său şi părintele lui Franz, îşi explică fulgerarea şi agitaţia, se prefăcu totuşi că nu observă şi reluă vorba de unde o lăsase soţia sa:

— Domnule, glăsui el, înţelegi că este important ca Valentine, care împlineşte în curând nouăsprezece ani, să aibă, în sfârşit, un rost. Cu toate acestea nu te-am uitat în convorbirile avute şi am căutat să ne asigurăm dinainte dacă soţul Valentinei ar accepta, nu să trăiască lângă noi, deoarece

am putea să stingherim un menaj tânăr, dar cel puţin ca dumneata, pe care Valentine te adoră în chip deosebit şi care, la rându-ţi, îi porţi aceeaşi afecţiune, să trăieşti lângă ei; în chipul acesta nu vei pierde nici una din deprinderile dumitale şi, în loc de un copil, vei avea doi, pentru a te îngriji.

Fulgerul din privirea lui Noirtier deveni însângerat.

Se petrecea, de bună seamă, ceva groaznic în sufletul bătrânului, de bună seamă strigătul durerii şi mâniei urca în gâtlejul său şi, neputând să explodeze, îl înăbuşea, căci chipul i se împurpură şi buzele i se învineţiră.

Villefort deschise liniştit o fereastră, spunând:

— E foarte cald aici şi căldura îi face rău domnului Noirtier.

Apoi reveni, dar fără să se mai aşeze.

— Căsătoria aceasta, adăugă doamna de Villefort, e pe placul domnului d'Épinay şi al familiei sale; de altminteri, familia lui nu se compune decât dintr-un unchi şi o mătuşă. Mama lui murind în momentul în care îl aducea pe lume, iar tatăl lui fiind asasinat în 1815, adică atunci când copilul avea abia doi ani, el nu depinde decât de propria voinţă.

— Asasinat misterios, spuse Villefort, ai cărui autori au rămas necunoscuţi, deşi bănuiala planase, fără să se abată, pe capul multor oameni.

Noirtier făcu o sforţare, încât buzele i se contractară ca pentru a zâmbi.

— Iar adevăraţii culpabili, continuă Villefort, cei care ştiu că ei au săvârşit crima, cei asupra cărora poate să cadă justiţia oamenilor în timpul vieţii şi justiţia lui Dumnezeu după moarte, s-ar bucura să fie în locul nostru şi să aibă o fiică de oferit domnului Franz d'Épinay, pentru a stinge până şi umbra bănuielii.

Noirtier se calmase cu o putere pe care n-ai fi putut-o aştepta de la organismul lui frânt.

— Da, înţeleg, răspunse el din ochi lui Villefort şi privirea lui exprima laolaltă dispreţul profund şi mânia inteligentă.

Villefort răspunse la rându-i privirii acesteia, pe care o pricepu, cu o uşoară mişcare din umeri.

Apoi făcu semn soţiei sale să se ridice.

— Domnule, spuse doamna de Villefort, primeşte toate respectele mele. Vrei ca Edouard să vină şi să-ţi prezinte respectele lui?

Se stabilise că bătrânul îşi exprima aprobarea închizând ochii, refuzul clipind de mai multe ori, iar dorinţele înălţându-i la cer.

Dacă o chema pe Valentine, închidea numai ochiul drept.

Dacă îl chema pe Barrois, închidea ochiul stâng.

La propunerea doamnei de Villefort el clipi repede din ochi.

Întâmpinată cu un refuz evident, doamna de Villefort îşi strânse buzele.

— Să ţi-o trimit în cazul acesta pe Valentine? întrebă ea.

— Da, făcu bătrânul închizând ochii cu vioiciune.

Domnul şi doamna de Villefort salutară şi ieşiră, poruncind să fie chemată Valentine care fusese de altminteri prevenită că va avea treabă în timpul zilei la domnul Noirtier.

În urma lor, Valentine intră la bătrân, îmbujorată încă de emoţie. Nu-i trebui decât o privire ca să înţeleagă cât suferea bătrânul şi câte lucruri avea a-i spune.

— O, bunul meu papa, exclamă fata, ce ţi s-a întâmplat? Te-au supărat, nu-i aşa şi eşti mânios?

— Da, făcu el închizând ochii.

— Pe cine? Pe tata? Pe doamna de Villefort? Pe mine?

Bătrânul făcu semn că da.

— Pe mine? Repetă Valentine cu uimire.

Bătrânul repetă semnul.

— Dar ce ţi-am făcut, bunul meu papa? Exclamă Valentine.

Nici un răspuns. Ea continuă:

— Nu te-am văzut toată ziua, ţi s-o fi spus ceva de mine?

— Da, rosti privirea bătrânului cu vioiciune.

— Ia spune-mi. Oh, îţi jur, bunicule... A, domnul şi doamna de Villefort au ieşit de aici, nu-i aşa?

— Da.

— Şi ţi-au spus lucruri care te supără? Dar ce? Vrei să-i întreb ca să ţi pot cere pe urmă scuze?

— Nu, nu, făcu privirea.

— O, dar mă înfricoşezi! Doamne, ce au putut să-ţi spună?

Şi căută.

— A, ştiu! Glăsui ea, coborând glasul şi apropiindu-se de bătrân. Ţi-au vorbit poate despre căsătoria mea?

— Da, răspunse privirea mâniată.

— Înţeleg, îmi iei în nume de rău faptul că am tăcut. Ei mă sfătuiseră să nu-ţi spun nimic, nu mi-au spus de altminteri nimic nici mie şi le-am surprins întrucâtva secretul printr-o indiscreţie, de aceea am fost aşa de rezervată cu tine. Iartă-mă, bunul meu papa Noirtier.

Redevenită fixă şi ştearsă, privirea păru că răspunde: „Nu mă mâhneşte numai tăcerea ta".

— Dar ce mai e? întrebă fata; crezi poate că am să te părăsesc, bunicule şi că, măritându-mă, am să devin ingrată?

— Nu, spuse bătrânul.

— Ţi-au spus în cazul ăsta că domnul D'Épinay acceptă să rămânem împreună?

— Da.

— Atunci de ce eşti supărat?

Ochii bătrânului căpătară o expresie de blândeţe nemărginită.

— Da, înţeleg, spuse Valentine, pentru că mă iubeşti?

Bătrânul făcu semn că da.

— Şi ţi-e frică să nu fiu nenorocită?

— Da.

— Nu-l iubeşti pe domnul Franz?

Ochii repetară de trei sau patru ori:

— Nu, nu, nu.

— În cazul acesta eşti tare mâhnit, bunicule? Atunci ascultă, glăsui Valentine, aşezându-se în genunchi dinaintea lui Noirtier şi înlăţuindu-i gâtul cu braţele, sunt şi eu tare mâhnită, căci nici eu nu-l iubesc pe domnul Franz d'Épinay.

Un fulger de bucurie trecu prin ochii bunicului.

— Când am vrut să mă retrag la mânăstire, îţi aduci aminte că ai fost foarte supărat pe mine?

O lacrimă umezi pleoapa uscată a bătrânului.

— Ei bine, continuă Valentine, am vrut să mă retrag ca să scap de căsătoria aceasta, care mă împinge la deznădejde.

Respiraţia lui Noirtier deveni gâfâitoare.

— Aşadar, căsătoria mea te mâhneşte aşa de mult, bunicule? O, Doamne, dacă ai putea să mă ajuţi, dacă am putea să zădărnicim planul lor! Dar tu eşti fără puteri, tu a cărui minte e totuşi aşa de vie şi a cărui voinţă este aşa de fermă, când însă e vorba de luptă eşti la fel de slab şi chiar mai slab decât mine. Oh, ai fost pentru mine un ocrotitor aşa de puternic în zilele când erai sănătos, dar astăzi nu mai poţi decât să mă înţelegi şi să te bucuri sau să te întristezi cu mine. E ultima fericire pe care Dumnezeu a uitat să mi-o răpească o dată cu celelalte.

Ochii lui Noirtier arătară o astfel de expresie de ironie şi de profunzime, încât fata avu impresia că citeşte în ei:

— Te înşeli, pot încă să fac mult pentru tine.

— Poţi să faci ceva pentru mine, scumpul meu papa? Tălmăci Valentine.

— Da.

Noirtier înălţă ochii la cer. Era semnul convenit între el şi Valentine când dorea ceva.

— Ce vrei, dragă bunicule? Spune.

Valentine cugetă o clipă, apoi exprimă cu glas tare gândurile pe măsură ce îi veneau, văzând că la tot ce putea spune bătrânul răspundea mereu nu.

— Să recurgem atunci la mijloacele mari, dacă sunt aşa de nătângă.

Rosti una după alta literele alfabetului, de la A până la N, în timp ce zâmbetul ei cerceta ochii paraliticului; la N, Noirtier făcu semn că da.

— Aha, spuse Valentine, lucrul pe care îl doreşti începe cu litera N; cu N avem a face? Ei bine, ce vrem cu N? Na, ne, ni, no.

— Da, da, da, făcu bătrânul.

— Aşa dar, *no*?

— Da.

Valentine căută un dicţionar pe care îl puse pe un pupitru, dinaintea lui Noirtier; ea îl deschise şi, când văzu ochii bătrânului fixaţi asupra filelor, degetul ei alergă repede de-a lungul coloanelor.

De şase ani, de când Noirtier căzuse în nefericita stare în care se găsea, exerciţiul o făcuse pe fată să ghicească gândul bătrânului cu repeziciunea cu care el însuşi ar fi putut să caute în dicţionar.

La cuvântul *nota*r, Noirtier făcu semn să se oprească.

— *Notar*? întrebă ea; vrei un notar, bunicule?

Bătrânul făcu semn că, într-adevăr, dorea un notar.

— Să trimit, aşadar, după un notar? întrebă Valentine.

— Da, făcu paraliticul.

— Tata poate să ştie?

— Da.

— Ţii să vină notarul repede?

— Da.

— În cazul acesta trimit îndată după el, bunicule. Numai atâta vrei?

— Da.

Valentine alergă la sonerie şi chemă un servitor, rugându-l să poftească pe domnul sau pe doamna de Villefort la bunicul.

— Eşti mulţumit? Glăsui Valentine; da, cred şi eu: nu-i aşa că am ghicit uşor?

Şi fata zâmbi bunicului ca unui copil.

Domnul de Villefort intră, adus de Barrois.

— Ce doreşti, domnule? Îl întrebă el pe paralitic.

— Domnule, spuse Valentine, bunicul doreşte un notar.

Auzind cererea aceasta bizară şi mai cu seamă neaşteptată, domnul de Villefort schimbă o privire cu paraliticul.

— Da, făcu cu o tărie care arăta că, ajutat de Valentine şi de servitorul bătrân, care îi cunoştea acum dorinţa, era gata să înfrunte lupta.

— Ceri un notar? Repetă Villefort.

— Da.

— De ce?

Noirtier nu răspunse.

— Dar, ce nevoie ai de notar? întrebă Villefort.

Privirea paraliticului rămase neclintită şi, prin urmare, mută, ceea ce însemna: stăruiesc în voinţa mea.

— Ca să ne faci vreo festă? întrebă Villefort; merită osteneala?

— Dacă domnul vrea un notar, e de bună seamă pentru că are nevoie, spuse Barrois cu stăruinţa caracteristică servitorilor bătrâni. Mă duc după notar.

Barrois nu cunoştea alt stăpân decât pe Noirtier şi nu admitea ca voinţa acestuia să fie tăgăduită.

— Da, vreau un notar, făcu bătrânul, închizând ochii cu un aer sfidă tor, ca şi cum ar fi spus: să vedem dacă veţi cuteza să-mi refuzaţi ceea ce vreau.

— Vei avea un notar, de vreme ce voieşti neapărat unul, domnule, eu însă voi cere scuze şi te voi scuza şi pe dumneata, căci scena va fi nespus de ridicolă.

— N-are a face, glăsui Barrois, eu mă duc să caut.

Şi bătrânul servitor ieşi triumfător.

Capitolul XXII Testamentul

În momentul în care Barrois ieşi, Noirtier o privi pe Valentine cu o ironie care anunţa multe lucruri. Fata înţelese privirea şi o înţelese şi Villefort, căci fruntea lui se întunecă, iar sprâncenele i se încruntară.

Luă un scaun, se aşeză în camera paraliticului şi aşteptă.

Noirtier se uită la el cu totală indiferenţă, dar, cu coada ochiului, îi poruncise Valentinei să nu se neliniştească şi să rămână şi ea.

Peste trei sferturi de ceas, servitorul reveni cu notarul.

— Domnule, spuse Villefort după salutul de rigoare, sunteţi chemat de domnul Noirtier pe care-l vedeţi prezent; o paralizie generală i-a răpit putinţa de a se folosi de membre şi de glas, astfel că numai noi izbutim, cu multă greutate, să prindem câteva crâmpeie ale gândurilor sale.

Noirtier făcu din ochi un apel către Valentine, apel aşa de serios şi de imperativ încât ea răspunse pe dată.

— Domnule, eu înţeleg tot ce bunicul meu vrea să spună.

— E adevărat, adăugă Barrois, totul, absolut totul, aşa cum îi spuneam domnului când am venit.

— Permiteţi-mi, domnule şi dumneavoastră domnişoară, glăsui notarul, adresându-se lui Villefort şi Valentinei, ne găsim în faţa unuia din acele cazuri când ofiţerul public nu poate să procedeze fără de chibzuinţă, dacă nu vrea să-şi asume o răspundere periculoasă. Prima necesitate pentru valabilitatea unui act e ca notarul să fie încredinţat că a tălmăcit cu fidelitate voinţa celui ce o dictează. Iar eu nu pot să fiu sigur de aprobarea sau tăgăduirea unui client care nu vorbeşte; şi, deoarece obiectul dorinţelor şi respingerilor sale nu-mi poate fi dovedit limpede din cauza mutismului său, serviciul meu este mai mult decât inutil şi s-ar exercita ilegal.

Notarul făcu un pas pentru a se retrage. Pe buzele procurorului regal se schiţă un zâmbet imperceptibil de triumf. Noirtier o privi pe Valentine cu

o atare expresie de durere încât ea se aşează în calea notarului.

— Domnule, spuse ea, limba pe care o vorbesc cu bunicul meu se poate învăţa lesne şi, după cum eu o înţeleg, vă pot face şi pe dumneavoastră s-o înţelegeţi în câteva minute. Ce vă trebuie, domnule, pentru a ajunge la împăcarea perfectă a conştiinţei dumneavoastră?

— Ceea ce e necesar pentru ca actele noastre să fie valabile, domnişoară, răspunse notarul, adică certitudinea aprobării sau a tăgăduirii. O persoană bolnavă trupeşte poate să-şi facă testamentul, dar ca trebuie să aibă mintea sănătoasă!

— Domnule, cu ajutorul a două semne, veţi căpăta certitudinea că bunicul meu nu s-a bucurat niciodată mai mult decât în momentul acesta de plenitudinea inteligenţei sale, Lipsit de glas, lipsit de mişcare, domnul Noirtier închide ochii când vrea să spună da şi clipeşte de mai multe ori când vrea să spună nu. Ştiţi acum îndeajuns pentru a vorbi cu domnul Noirtier, încercaţi.

Privirea aruncată de bătrân Valentinei era aşa de umedă de duioşie şi de recunoştinţă, încât fu înţeleasă chiar de notar.

— Aţi auzit şi aţi înţeles, domnule, ce a spus nepoata dumneavoastră? întrebă notarul.

Noirtier închise încet ochii şi îi redeschise după o clipă.

— Şi aprobaţi spusele ei? Semnele indicate de ea sunt într-adevăr acelea cu ajutorul cărora vă exprimaţi gândirea?

— Da, făcu iar bătrânul.

— Dumneavoastră m-aţi chemat?

— Da.

— Pentru a vă face testamentul?

— Da.

— Şi nu vreţi să plec fără a vă face testamentul?

Paraliticul clipi repede şi de mai multe ori din ochi.

— Domnule, acum înţelegeţi, iar conştiinţa dumneavoastră va fi împăcată? întrebă fata.

Mai înainte însă ca notarul să fi putut răspunde, Villefort îl luă la o parte:

— Domnule, îi spuse el, crezi dumneata că un om poate să suporte o zguduitură fizică aşa de cumplită cum e aceea pe care domnul Noirtier de Villefort a încercat-o, fără ca moralul să fi suferit o atingere gravă?

— Nu mă nelinişteşte aceasta, domnule, răspunse notarul, dar mă întreb cum vom izbuti să ghicim gândurile pentru a provoca răspunsurile.

— Vedeţi deci că e cu neputinţă, spuse Villefort.

Valentine şi bătrânul auzeau conversaţia. Noirtier îşi îndreptă privirea aşa de fixă şi de fermă asupra Valentinei, încât privirea aceasta reclama, evident, ripostă.

— Domnule, glăsui ea, nu vă neliniştiţi, oricât de greu va fi, sau, mai

bine-zis, oricât de grea vi se va părea că este munca de a cunoaşte gândul bunicului meu, vi-l voi destăinui eu în aşa fel încât să nu rămâneţi cu nici o îndoială. Stau de şase ani în apropierea domnului Noirtier şi vă poate spune singur dacă în şase ani o singură dorinţă a lui i-a rămas îngropată în inimă, neputându-mă face s-o înţeleg.

— Nu, făcu bătrânul.

— Să încercăm, spuse notarul. O acceptaţi pe domnişoara ca interpretă?

Paraliticul făcu semn că da.

— Bine, ce doriţi, domnule, de la mine şi ce act doriţi să faceţi?

Valentine numi toate literele alfabetului până la litera T.

La litera aceasta privirea elocventă a lui Noirtier o opri.

— Domnul cere litera T, spuse notarul, lucrul este vădit.

— Aşteptaţi, glăsui Valentine. Apoi, întorcându-se spre bunicul ei: Ta... te.

Bătrânul o opri la a doua silabă.

Atunci Valentine luă dicţionarul şi, sub ochii notarului atent, frunzări paginile.

— Testament, spuse degetul ei oprit de privirea lui Noirtier.

— Testament! Exclamă notarul, lucrul este vădit. Domnul vrea să-şi facă testamentul.

— Da, făcu Noirtier în mai multe rânduri.

— Recunoaşteţi că metoda este minunată, domnule, îi spuse notarul lui Villefort, care era buimăcit.

— Într-adevăr, răspunse acesta şi mai minunat decât metoda va fi testamentul, căci nu-mi închipui că articolele se vor orândui pe hârtie cuvânt cu cuvânt fără inspiraţia inteligentă a fiicei mele. Iar Valentine va fi poate cam prea interesată la testamentul acesta pentru a tălmăci cum trebuie voinţa obscură a domnului Noirtier de Villefort.

— Nu, nu! Făcu paraliticul.

— Cum? Glăsui domnul de Villefort. Valentine nu e interesată de testamentul dumitale?

— Nu, făcu Noirtier.

— Domnule, spuse notarul care, încântat de încercarea aceasta, îşi făgăduia să istorisească în societate amănuntele pitorescului episod, domnule, nimic nu mi se pare mai uşor acum decât ceea ce adineauri priveam ca o imposibilitate, iar testamentul va fi pur şi simplu un testament mistic, adică prevăzut şi autorizat de lege cu condiţia să fie citit faţă de şapte martori, aprobat de testator în faţa lor şi închis în faţa lor de notar. Timpul pe care îl va lua operaţia depăşeşte cu puţin timpul cerut de un testament obişnuit. Formulele consacrate sunt întotdeauna aceleaşi, iar majoritatea detaliilor va fi furnizată de situaţia materială a testatorului şi de dumneavoastră care, administrând-o, o cunoaşteţi. Dar, pentru ca actul să

rămână inatacabil, îi vom da cea mai completă autenticitate. Unul dintre confraţii mei mă va ajuta şi, contrar obiceiului, va asista la dictarea testamentului. Sunteţi satisfăcut, domnule? Continuă notarul adresându-se bătrânului.

— Da, răspunse Noirtier, radios că este înţeles.

— Ce are de gând să facă? Se întrebă Villefort, a cărui înaltă poziţie îi impunea rezervă şi care, de altminteri, nu putea să ghicească scopul părintelui său.

Se întoarse deci pentru a trimite pe cineva după al doilea notar, dar Barrois, care auzise totul şi ghicise dorinţa stăpânului, plecase.

Procurorul regal trimise atunci vorbă soţiei sale să vină.

Peste un sfert de oră toată lumea se găsea strânsă în camera paraliticului, venise şi al doilea notar.

Ambii ofiţeri ministeriali se puseră de acord în câteva cuvinte. I se citi lui Noirtier o formulă de testament, vagă, banală, apoi, pentru a începe investigarea inteligenţei sale, primul notar îi spuse:

— Domnule, când se face un testament, se face în favoarea cuiva.

— Da, făcu Noirtier.

— Aveţi vreo idee de cifra la care se urcă averea dumneavoastră?

— Da.

— Vă voi spune câteva cifre care vor urca treptat. Mă veţi opri când voi ajunge la aceea pe care o credeţi a dumneavoastră.

— Da.

Interogatoriul avea un caracter oarecum solemn; niciodată, de altminteri, lupta inteligenţei împotriva materiei nu fusese poate mai vizibilă; şi, dacă spectacolul nu era sublim, aşa cum am fi ispitiţi să spunem, el era puţin curios.

Se făcuse cerc în jurul lui Villefort, al doilea notar stătea la o masă, gata să scrie, primul notar stătea în picioare şi întreba:

— Averea dumneavoastră trece de trei sute de mii de franci, nu-i aşa? întrebă el.

Noirtier făcu semn că da.

— Posedaţi patru sute de mii de franci? întrebă notarul.

Noirtier rămase nemişcat.

— Cinci sute de mii?

Aceeaşi nemişcare.

— Şase sute de mii? Şapte sute de mii? Opt sute de mii? Nouă sute de mii?

Noirtier făcu semn că da.

— Posedaţi nouă sute de mii de franci?

— Da.

— În imobile? întrebă notarul.

Noirtier făcu semn că nu.

— În inscripţii de rentă?

Noirtier făcu semn că da.

— Inscripţiile sunt în mâna dumneavoastră?

O ochire adresată lui Barrois îl făcu pe bătrânul servitor să iasă. Barrois reveni peste o clipă cu o casetă mică.

— Permiteţi să se deschidă caseta? întrebă notarul.

Noirtier făcu semn că da.

Caseta fu deschisă şi se găsiră inscripţii în sumă de nouă sute de mii de franci.

Primul notar trecu rând pe rând fiecare inscripţie colegului său, cifra era aşa cum o declarase Noirtier.

— Bun, glăsui primul notar, e vădit că inteligenţa este neatinsă.

Apoi, întorcându-se spre paralitic:

— Aşadar, îi spuse el, posedaţi un capital de nouă sute de mii de franci care, prin felul în care e plasat, vă produce o rentă de patruzeci de mii de lire?

— Da, făcu Noirtier.

— Cui doriţi să lăsaţi averea?

— O, glăsui doamna de Villefort, nu încape îndoială, domnul Noirtier iubeşte numai pe nepoata sa, domnişoara Valentine de Villefort, ea îl îngrijeşte de şase ani, ea a ştiut să cucerească, prin îngrijiri atente, afecţiunea bunicului şi, voi spune, chiar recunoştinţa lui. Este deci drept ca ea să primească răsplata devotamentului.

Ochii lui Noirtier zvârliră un fulger, ca şi cum ar fi vrut să arate că nu-l înşela falsul asentiment dat de doamna de Villefort intenţiilor ce-i atribuia.

— Domnişoarei Valentine de Villefort îi lăsaţi aceste nouă sute de mii de franci? întrebă notarul, care credea că nu mai are decât de înregistrat clauza, dar care ţinea să se încredinţeze de asentimentul lui Noirtier şi vroia ca asentimentul să fie constatat de toţi martorii ciudatei scene.

Valentine făcuse un pas înapoi şi plângea cu ochii plecaţi, bătrânul o privi o clipă cu expresia unei afecţiuni profunde, apoi, întorcându-se spre notar, clipi din ochi în modul cel mai semnificativ.

— Nu? întrebă notarul. Cum, n-o instituiţi pe domnişoara Valentine de Villefort legatară universală?

Noirtier făcu semn că nu.

— Nu vă înşelaţi? Exclamă notarul cu uimire. Spuneţi într-adevăr nu?

— Nu, repetă Noirtier, nu.

Valentine înălţă capul, era uluită, nu din cauza dezmoştenirii, dar pentru că provocase sentimentul ce dictează de obicei astfel de hotărâri.

Noirtier o privi însă cu o expresie de afecţiune aşa de profundă, încât ea exclamă:

— O, bunicule, văd bine că-mi răpeşti numai averea dumitale şi că îmi laşi inima.

— O, da, desigur! Rostiră ochii paraliticului, închizându-se cu o expresie asupra căreia Valentine nu putea să se înşele.

— Mulţumesc! Mulţumesc! Murmură fata.

Între timp, refuzul făcuse să încolţească în inima doamnei de Villefort o speranţă neaşteptată. Se apropie de bătrân.

— În cazul acesta, dragă domnule Noirtier, laşi averea nepotului dumitale Edouard de Villefort? întrebă mama.

Ochii clipiră grozav: aproape că exprimau ura.

— Nu, glăsui notarul, o lăsaţi atunci fiului dumneavoastră aici prezent?

— Nu, replică bătrânul.

Notarii se priviră uluiţi, Villefort şi soţia sa se simţeau îmbujoraţi, el de ruşine, ca de mânie.

— Dar ce ţi-am făcut noi, bunicule? întrebă Valentine, nu ne mai iubeşti?

Privirea bătrânului trecu repede de la fiul său la noră şi se opri asupra Valentinei cu o expresie de profundă dragoste.

— Bunicule, dacă mă iubeşti, caută de uneşte iubirea ta cu ceea ce faci în momentul acesta. Mă cunoşti, ştii că nu m-am gândit niciodată la averea ta; de altminteri se spune că sunt bogată dinspre partea mamei, că sunt prea bogată, explică-te.

Noirtier îşi aţinti privirea arzătoare asupra mâinii Valentinei.

— Mâna mea? întrebă ca.

— Da, făcu Noirtier.

— Mâna ei! Repetară toţi cei de faţă.

— Domnilor, vedeţi prin urmare că totul e zadarnic şi că bietul meu părinte este nebun, spuse Villefort.

— O, exclamă deodată Valentine, înţeleg! Căsătoria mea, nu e aşa, bunicule?

— Da, da, da, repetă de trei ori paraliticul, zvârlind câte un fulger ori de câte ori i se ridica pleoapa.

— Ne iei în nume de rău căsătoria, nu-i aşa?

— Da.

— Dar e absurd! spuse Villefort.

— Pardon, domnule, glăsui notarul, dimpotrivă, totul e foarte logic şi îmi face impresia că se înlănţueşte perfect.

— Nu vrei să mă mărit cu domnul Franz d'Épinay?

— Nu, nu vreau! Exprimară ochii bătrânului.

— Şi o dezmoşteniţi pe nepoata dumneavoastră pentru că face o căsătorie care nu vă e pe plac? Exclamă notarul.

— Da, răspunse Noirtier.

— Dacă n-ar fi căsătoria aceasta, aţi lăsa-o moştenitoare?

— Da.

Se aşternu atunci în jurul bătrânului o tăcere profundă.

Notarii se consultau, Valentine stătea cu mâinile împreunate, uitându-se la bunicul ei cu un zâmbet recunoscător. Villefort îşi muşca buzele subţiri, doamna de Villefort nu putea să-şi înfrâneze un sentiment voios, care, fără de voia ei, i se împrăştia pe figură.

— Cred însă, glăsui în cele din urmă Villefort, destrămând cel dintâi tăcerea, că sunt singurul în măsură să mă pronunţ în favoarea acestei căsătorii. Singur stăpân pe mâna fiicei mele, vreau ca ea să se mărite cu domnul Franz d'Épinay şi se va mărita.

Valentine căzu plângând într-un jilţ.

— Domnule, întrebă notarul adresându-se bătrânului, ce aveţi de gând să faceţi cu averea dumneavoastră în cazul în care domnişoara Valentine s-ar căsători cu domnul Franz?

Bătrânul rămase nemişcat.

— Vă gândiţi să dispuneţi totuşi de ea?

— Da, făcu Noirtier.

— În favoarea cuiva din familia dumneavoastră?

— Nu.

— În favoarea săracilor, atunci?

— Da.

— Ştiţi însă că legea se opune să dezmoşteniţi complet pe fiul dumneavoastră.

— Da.

— Aşa că nu veţi dispune decât de partea la care legea vă dă dreptul.

Noirtier rămase nemişcat.

— Vreţi cu toate acestea să dispuneţi de întreaga avere?

— Da.

— Dar, după moartea dumneavoastră, testamentul va fi atacat.

— Nu.

— Tata mă cunoaşte, domnule, spuse domnul de Villefort, el ştie că voinţa lui va fi pentru mine sfântă, înţelege de altminteri că, în situaţia în care mă găsesc, nu pot pleda împotriva săracilor.

Ochii lui Noirtier exprimară triumful.

— Ce hotărâţi, domnule? întrebă notarul pe Villefort.

— Nimic, domnule, hotărârea e luată de părintele meu şi ştiu că el nu şi-o schimbă. Prin urmare mă resemnez. Cele nouă sute de mii de franci vor ieşi din familie pentru a îmbogăţi spitalele; eu însă nu voi ceda unui capriciu de bătrân şi voi face după cum îmi dictează conştiinţa.

Villefort se retrase dimpreună cu soţia sa, lăsându-şi părintele să facă testamentul cum va voi.

În ziua aceea testamentul a fost făcut, fură aduşi martorii, bătrânul îl aprobă, testamentul fu închis în prezenţa lor şi depus la domnul Deschamps, notarul familiei.

Capitolul XXIII Telegraful

Domnul şi doamna de Villefort aflară, intrând în apartamentul lor, că domnul conte de Monte-Cristo venise în vizită şi că fusese introdus în salon, unde îi aştepta; prea emoţionată ca să intre imediat, doamna de Villefort trecu prin camera sa de culcare, în timp ce procurorul regal, mai sigur de sine, înaintă direct spre salon.

Dar, oricât de stăpân pe senzaţiile sale, oricât de bine se pricepu să-şi compună figura, domnul de Villefort nu putu să înlăture cu totul norii de pe frunte pentru ca Monte-Cristo, al cărui zâmbet scânteia radios, să nu remarce aerul lui sumbru şi visător.

— O, Doamne, dar ce aveţi, domnule de Villefort? întrebă Monte-Cristo după primele complimente, nu cumva am sosit în momentul în care rosteaţi vreo acuzare oarecum capitală?

Villefort încercă să zâmbească.

— Nu, domnule conte, spuse el, nu e nici o altă victimă aici în afară de mine. Procesul îl pierd eu, iar rechizitoriul a fost rostit de hazard, de încăpăţânare, de nebunie.

— Ce vreţi să spuneţi? Întreabă Monte-Cristo, cu un interes afectat admirabil. Vi s-a întâmplat într-adevăr vreo nenorocire gravă?

— O, domnule, spuse Villefort cu un calm plin de amărăciune, nu merită să vorbim despre ea; aproape nimic, o simplă pierdere de bani.

— La drept vorbind, răspunse Monte-Cristo, o pierdere de bani înseamnă puţin lucru pentru o avere ca aceea pe care o posedaţi şi pentru spiritul filosofic superior pe care îl aveţi.

— De aceea, răspunse Villefort, nu chestiunea banilor mă preocupă, deşi în definitiv nouă sute de mii de franci merită un regret sau, cel puţin, o pornire de ciudă. Mă mâhneşte însă hotărârea soartei, a hazardului, a fatalităţii, nu ştiu cum să numesc puterea care îndreaptă lovitura în contra mea şi care-mi răstoarnă speranţele de bogăţie şi distruge, poate, viitorul fiicei mele prin capriciul unui bătrân căzut în mintea copilului.

— Dar ce este? Exclamă contele. Aţi spus nouă sute de mii de franci? Într-adevăr, suma merită să fie regretată chiar de un filosof. Şi cine vă pricinuieşte mâhnirea?

— Părintele meu despre care v-am vorbit.

— Serios? Domnul Noirtier? Dar mi-aţi spus, mi se pare, că el este paralizat complet şi că toate facultăţile lui sunt distruse.

— Da, facultăţile lui fizice, căci nu poate să se mişte, nu poate să vorbească şi cu toate acestea gândeşte, vrea, acţionează, precum vedeţi. Am

plecat de la el acum cinci minute şi, în momentul acesta, e ocupat cu dictarea unui testament faţă de doi notari.

— Dar în cazul acesta a vorbit?

— Mai mult decât atât: s-a făcut înţeles.

— Cum?

— Ajutându-se cu privirea, ochii lui au continuat să trăiască, şi, vedeţi, ei ucid.

— Dragul meu, poate că exagerezi situaţia, spuse doamna de Villefort, care tocmai intra-se.

— Doamnă... glăsui contele, înclinându-se.

Doamna de Villefort răspunse cu cel mai graţios zâmbet.

— Dar ce îmi spuse domnul de Villefort şi cum se explică dizgraţia aceasta de neînţeles? Întreabă Monte-Cristo.

— Într-adevăr de neînţeles, un capriciu de bătrân, reluă procurorul regal înălţând din umeri.

— Şi nu există mijlocul de a-l face să revină asupra hotărârii?

— Ba da, spuse doamna de Villefort; şi depinde chiar de soţul meu ca testamentul, în loc de a fi făcut în detrimentul Valentinei, să fie făcut, dimpotrivă, în favoarea ei.

Văzând că soţii începeau să vorbească în parabole, contele luă un aer distrat şi privi cu atenţia cea mai profundă şi cu aprobarea cea mai vădită pe Edouard, care turna cerneală în vasul de băut al păsărilor.

— Draga mea, glăsui Villefort răspunzând soţiei sale, ştii că nu prea ţin să pozez la mine acasă în patriarh şi că nu mi-am închipuit niciodată că soarta universului depinde de un semn făcut de mine. Cu toate acestea e necesar ca hotărârile mele să fie respectate în familia mea şi ca nebunia unui bătrân şi capriciul unui copil să nu zădărnicească un proiect hotărât în mintea mea de mulţi ani. Baronul d'Épinay mi-era prieten, ştii şi o alianţă cu fiul lui era cât se poate de convenabilă.

— Crezi că Valentine e de acord cu el? întrebă doamna de Villefort. Într-adevăr, ea s-a împotrivit totdeauna acestei căsătorii şi nu m-aş mira dacă cele ce am văzut şi am auzit nu sunt decât executarea unui plan stabilit între ei.

— Doamnă, spuse Villefort, nu se renunţă aşa de lesne, crede-mă, la o avere de nouă sute de mii de franci.

— Ea ar renunţa şi la lume, domnule, deoarece acum un an voia să intre într-o mânăstire.

— N-are a face, reluă de Villefort, spun că această căsătorie trebuie să se facă, doamnă!

— Împotriva voinţei părintelui dumitale? întrebă doamna de Villefort, atacând altă coardă; e grav.

Monte-Cristo se prefăcea că nu ascultă, dar nu pierdea o iotă.

— Doamnă, continuă Villefort, pot spune că l-am respectat totdeauna

pe părintele meu, deoarece simţământului natural al descendenţei se alătura, la mine, conştiinţa superiorităţii lui morale; pentru că, în sfârşit, un părinte e sacru din două motive: sacru ca făuritor al nostru, sacru ca dascăl al nostru; astăzi însă sunt nevoit să renunţ a recunoaşte o inteligenţă în bătrânul care, pentru o simplă amintire de ură faţă de părinte, urmăreşte astfel pe fiu; ar fi deci ridicol să-mi adaptez conduita după toanele lui. Voi continua să am cel mai mare respect pentru domnul Noirtier, voi suferi, fără să mă plâng, pedeapsa pecuniară cu care mă loveşte; dar voi rămâne neclintit în voinţa mea şi lumea va aprecia de care parte este raţiunea sănătoasă. În consecinţă, o voi căsători pe fiica mea cu baronul Franz d'Épinay, pentru că această căsătorie este, după părerea mea, bună şi onorabilă şi pentru că, în definitiv, vreau să-mi căsătoresc fata cu cine îmi place.

— Dar cum, întrebă contele, a cărui aprobare procurorul regal o solicitase mereu din ochi, spuneţi că domnul Noirtier o dezmoşteneşte pe domnişoara Valentine fiindcă ea se va căsători cu domnul Franz d'Épinay?

— Da, domnule; poftim motiv! spuse Villefort, înălţând din umeri.

— Motiv cel puţin vizibil, adăugă doamna de Villefort.

— Motiv real, doamnă; crede-mă, îl cunosc pe părintele meu.

— Se poate concepe aşa ceva? Răspunse tânăra femeie; pentru ce domnul d'Épinay îi displace domnului Noirtier mai mult decât altcineva?

— Eu l-am cunoscut pe domnul Franz d'Épinay, fiul generalului de Quesnel — nu-i aşa? —, care a fost făcut baron d'Épinay de regele Charles X, glăsui contele.

— Exact, declară Villefort.

— Bine, dar e un tânăr încântător, îmi pare.

— De aceea nu e vorba decât de un pretext, sunt sigură, spuse doamna de Villefort; bătrânii sunt tirani cu afecţiunile lor; domnul Noirtier nu vrea ca nepoata lui să se mărite.

— Dar nu cunoaşteţi vreo explicaţie a acestei duşmănii? întrebă Monte-Cristo.

— Ei, Doamne, cine poate să ştie?

— Vreo antipatie politică, poate?

— Într-adevăr, părintele meu şi părintele domnului d'Épinay au trăit în timpuri furtunoase pe care eu nu le-am cunoscut decât atunci când ele erau pe sfârşite, spuse Villefort.

— Părintele dumneavoastră nu era bonapartist? întrebă Monte-Cristo. Îmi amintesc, îmi pare, că mi-aţi spus ceva în privinţa aceasta.

— Tata a fost în primul rând iacobin, glăsui Villefort, împins de emoţia sa dincolo de limitele prudenţei, iar roba de senator pe care Napoleon i o zvârlise pe umeri nu făcea decât să deghizeze omul de altădată, fără să l schimbe însă. Când părintele meu conspira, nu conspira pentru împărat, ci contra Bourbonilor; căci tatăl meu avea această trăsătură caracteristică; el n-a luptat niciodată pentru utopii irealizabile, ci pentru

lucruri posibile şi a aplicat izbânzii acestor lucruri posibile cumplitele teorii ale celor care nu dădeau înapoi în faţa nici unui mijloc.

— Ei, vedeţi, asta e! spuse Monte-Cristo; domnul Noirtier şi domnul d'Épinay se vor fi întâlnit pe terenul politicii. Domnul general d'Épinay, deşi servise sub Napoleon, nu păstrase cumva în adâncul inimii sentimentele regaliste şi nu a fost asasinat într-o seară când ieşea de la un club napoleonian, unde fusese atras în speranţa că se va găsi într-însul un frate?

Villefort îl privi pe conte aproape cu groază.

— Mă înşel, oare? întrebă Monte-Cristo.

— Nu, domnule, glăsui doamna de Villefort; dimpotrivă, chiar aşa este; şi tocmai din cauza aceasta, pentru a stinge vrăjmăşii vechi, domnul de Villefort s-a gândit să insufle iubire celor doi copii ai căror părinţi se urâseră.

— Idee sublimă, idee plină de caritate şi pe care lumea ar trebui s-o aplaude! Exclamă Monte-Cristo. Într-adevăr, e frumos s-o vezi pe domnişoara Noirtier de Villefort numindu-se doamna Franz d'Épinay.

Villefort tresări şi se uită la Monte-Cristo ca şi cum ar fi vrut să-i citească în adâncul inimii intenţia care-i dictase cuvintele.

Dar contele păstră pe buze binevoitoru-i surâs şi, din nou, în ciuda privirii sale iscoditoare, procurorul regal nu văzu dincolo de epidermă.

— De aceea, reluă Villefort, măcar că pentru Valentine e o mare nenorocire să piardă averea bunicului, nu cred că, din această cauză, căsătoria trebuie zădărnicită. Nu-mi închipui că domnul d'Épinay, va da înapoi din faţa unui eşec pecuniar. Va vedea că eu preţuiesc poate mai mult decât banii, eu care îi sacrific dorinţei de a-mi ţine cuvântul, va calcula că, de altminteri, Valentine posedă bunurile mamei sale, administrate de domnul şi doamna de Saint-Méran, bunicii ei materni care o adoră.

— Şi care merită să fie iubiţi şi îngrijiţi aşa cum Valentine a făcut cu domnul Noirtier, spuse doamna de Villefort. De altminteri, ei vor veni ia Paris peste cel mult o lună şi, după un atare afront, Valentine va fi scutită să se îngroape alături de domnul Noirtier, aşa cum a făcut până acum.

Contele asculta amuzat glasul discordant al orgoliilor rănite şi al intereselor lovite.

— Mi se pare însă, glăsui Monte-Cristo, după o clipă de tăcere şi vă rog dinainte să mă iertaţi pentru cele ce voi spune, mi se pare însă că dacă domnul Noirtier o dezmoşteneşte pe domnişoara de Villefort, care e vinovată că vrea să se mărite cu un tânăr pe al cărui părinte l-a duşmănit, nu are aceleaşi motive de reproşat scumpului Edouard.

— Nu-i aşa, domnule? Exclamă doamna de Villefort, cu o intonaţie care nu se poate descrie, nu-i aşa că e nedrept, odios de nedrept? Bietul Edouard este deopotrivă, ca şi Valentine, nepotul domnului Noirtier şi, cu toate acestea, dacă Valentine n-ar fi trebuit să se mărite cu domnul Franz, domnul Noirtier i-ar fi lăsat ei toată averea; mai mult decât atât, Edouard

poartă numele familiei şi, cu toate acestea, chiar în ipoteza că Valentine e, într-adevăr, dezmoştenită de bunicul ei, ea va fi totuşi de trei ori mai bogată decât fratele.

Contele ascultă şi nu mai vorbi.

— Domnule conte, interveni Villefort, să nu ne mai ocupăm, vă rog, de aceste mizerii de familie. Da, într-adevăr, averea mea va îngroşa venitul săracilor care sunt astăzi adevăraţii bogaţi. Da, tatăl meu îmi va fi răpit o speranţă legitimă şi asta fără motiv, eu însă voi proceda ca un om chibzuit, ca un om cu inimă. Domnul d'Épinay, căruia îi făgăduisem venitul acestei sume, îl va primi chiar dacă ar trebui să-mi impun cele mai crude lipsuri.

— Cu toate acestea, reluă doamna de Villefort, revenind la singura idee care murmura neîncetat în taina inimii ei, poate că ar fi mai bine să se destăinuiască domnului d'Épinay întâmplarea aceasta neplăcută şi să-şi retragă singur cuvântul.

— O, ar fi o mare nenorocire! Exclamă Villefort.

— O mare nenorocire! Repetă Monte-Cristo.

— Fără îndoială, reluă Villefort potolindu-se, o căsătorie zădărnicită, chiar pentru motive băneşti, aruncă discreditul asupra unei fete; apoi zvonurile vechi, pe care voiam să le sting, ar recăpăta consistenţă. Nu, nu! Domnul d'Épinay, dacă este cinstit, se va simţi şi mai mult obligat decât înainte, prin dezmoştenirea Valentinei, altminteri înseamnă că s-a condus numai după interese materiale. Nu, e cu neputinţă.

— Sunt de părerea domnului de Villefort, spuse Monte-Cristo, aţintindu-şi privirea asupra doamnei de Villefort, iar dacă aş fi cu domnia sa în legătură de prietenie, care să-mi permită să-i dau un sfat, l-aş povăţui — întrucât domnul d'Épinay urmează să sosească, după câte mi s-a spus — să lege aşa de strâns proiectul, încât el să nu se mai poată desface.

Domnul de Villefort se ridică, transportat de o bucurie vizibilă, în timp ce nevasta lui pălea uşor.

— Bine, glăsui el, nu ceream decât asta şi mă voi prevala de opinia unui sfetnic ca dumneavoastră, adăugă Villefort, întinzând lui Monte-Cristo mâna. Aşadar, toată lumea de aici să considere ca neavenit incidentul de astăzi, proiectele noastre nu s-au schimbat.

— Domnule, spuse contele, lumea — oricât de nedreaptă — vă va mulţumi, vă asigur, pentru hotărârea ce aţi luat, prietenii vor fi mândri, iar domnul d'Épinay, chiar de va trebui s-o ia pe domnişoara de Villefort fără zestre, ceea ce nu e cazul, se va simţi încântat să intre într-o familie unde sacrificiile sunt ridicate la o atare înălţime de dragul cuvântului şi al împlinirii datoriei.

Rostind cuvintele acestea, contele se sculase şi se pregătea de plecare.

— Ne părăsiţi, domnule conte? întrebă doamna de Villefort.

— Sunt obligat, doamnă, venisem numai să vă reamintesc promisiunea pentru sâmbătă.

— Vă temeţi că am uitat-o?

— Sunteţi prea bună, doamnă, dar domnul de Villefort are ocupaţiuni aşa de grave şi uneori aşa de urgente...

— Soţul meu şi-a dat cuvântul, domnule, spuse doamna de Villefort, aţi văzut că îl ţine atunci când are totul de pierdut, cu atât mai mult când are totul de câştigat.

— Reuniunea are loc în casa dumneavoastră de pe Champs-Elisées? întrebă Villefort.

— Nu, spuse Monte-Cristo şi aceasta face ca devotamentul dumneavoastră să fie mai vrednic de laudă: la ţară.

— La ţară?

— Da.

— Şi unde, în apropiere de Paris, nu-i aşa?

— La porţile lui, la o jumătate de oră de barieră, la Auteuil.

— La Auteuil? Exclamă Villefort. A, da, doamna mi-a spus că locuiţi la Auteuil, deoarece a fost transportată în casa dumneavoastră. Şi în ce loc la Auteuil?

— Rue de la Fontaine.

— Rue de la Fontaine? Stărui Villefort, cu o voce sugrumată; şi la ce număr?

— La numărul 28.

— Va să zică, dumneavoastră v-a fost vândută casa domnului de Saint-Méran?

— A domnului de Saint-Méran? Întreabă Monte-Cristo. Casa aparţinea deci domnului de Saint-Méran?

— Da, glăsui doamna de Villefort şi vă puteţi închipui un lucru, domnule conte?

— Care?

— Casa vi se pare frumoasă, nu-i aşa?

— Încântătoare.

— Ei bine, soţul meu n-a vrut niciodată să stea într-însa.

— Vă mărturisesc, domnule, declară Monte-Cristo, că nu înţeleg motivul dumnea-voastră.

— Nu-mi place Auteuil-ul, domnule, răspunse procurorul regal cu o sforţare.

— Nădăjduiesc însă, spuse Monte-Cristo cu nelinişte, că nu voi avea nenorocul ca acea-stă antipatie să mă lipsească de fericirea de-a vă primi.

— Nu, domnule conte... nădăjduiesc... credeţi-mă că-mi voi da toată silinţa, îngăimă Villefort.

— O, nu admit scuze, răspunse Monte-Cristo. Sâmbătă la şase vă aştept, iar dacă nu veniţi, îmi voi închipui că aspura acestei case, nelocuită de mai bine de douăzeci de ani, planează cine ştie ce lugubră tradiţie, cine ştie ce sângeroasă legendă.

— Voi veni, domnule conte, voi veni, spuse cu repeziciune Villefort.

— Mulţumesc, glăsui Monte-Cristo. Îngăduiţi-mi acum să-mi iau rămas bun de la dumneavoastră.

— Într-adevăr, domnule conte, aţi spus că sunteţi nevoit să ne părăsiţi, spuse doamna de Villefort şi eraţi, îmi pare, pe punctul de a ne împărtăşi motivul, când v-aţi întrerupt pentru a trece la altă idee.

— Doamnă, nu ştiu dacă voi îndrăzni să vă spun unde merg.

— Hai, spuneţi.

— Mă duc, ca un adevărat cască-gură ce sunt, să vizitez un lucru care m-a pus de multe ori pe gânduri ceasuri întregi.

— Anume?

— Un telegraf. Hait, am scăpat cuvântul!

— Un telegraf? Repetă doamna de Villefort.

— Da, un telegraf. Am văzut adesea, la capătul unui drum, pe o movilă, sub un soare frumos, înălţându-se braţele acelea negre, încovoiate ca nişte labe de imensă coleopteră şi întotdeauna ele mi-au trezit emoţia, vă jur, căci mă gândeam că semnele acestea bizare, spintecând aerul cu precizie şi ducând la trei sute de leghe voinţa necunoscută a unui om ce stă dinaintea unei mese, altui om aşezat la extremitatea liniei, în faţa altei mese, se schiţau pe cenuşiul norului sau pe azurul cerului prin singura forţă a acestui conducător atotputernic. Credeam atunci în duhuri, în silfe, în puteri oculte şi râdeam. Niciodată nu-mi venise însă ideea de a vedea de aproape insectele mari, cu pântec alb, cu labe negre şi subţiri, căci mă te-meam că voi găsi sub aripa lor de piatră micul geniu uman, înţelept, pedant, ghiftuit de ştiinţă, de cabală şi de vrăjitorie. Dar, într-o bună dimineaţă, am aflat că motorul fiecărui telegraf era un nenorocit de slujbaş plătit cu 1.200 de franci pe an, ocupat toată ziua să privească nu cerul, ca un astronom, nu apa, ca un pescar, nu peisajul, ca un creier sterp, ci insecta cu pântec alb, cu labe negre, corespondentul său plasat la patru sau cinci leghe de el. Am simţit atunci dorinţa curioasă de a vedea de aproape crisalida aceasta vie şi de a asista la comedia pe care, din adâncul carapacei ei, o dă celeilalte crisalide, trăgând unele după altele câteva crâmpeie de sfoară.

— Şi vă duceţi acolo?

— Mă duc.

— La care telegraf, la al Ministerului de interne sau al Observatorului?

— O, nu. Voi găsi acolo oameni care vor vrea să mă silească să înţeleg lucruri pe care ţin să le ignorez şi care îmi vor explica, fără să vreau, un mister pe care nu îl cunosc nici ei. Nu, vreau să păstrez iluziile pe care încă le am asupra insectelor, mi-e de-ajuns că le-am pierdut pe acelea pe care le aveam asupra oamenilor. Nu mă voi duce deci nici la telegraful Ministerului de interne, nici la telegraful Observatorului. Ţin să văd telegraful din câmp, ca să găsesc acolo pe slujbaşul candid, împietrit în

turnul lui.

— Sunteţi un senior ciudat, spuse Villefort.

— Ce linie mă sfătuiţi să studiez?

— Cea mai ocupată la ora aceasta.

— Aceea a Spaniei?

— Exact. Vreţi o scrisoare din partea Ministerului ca să vi se explice...

— A, nu, glăsui Monte-Cristo, deoarece, dimpotrivă, v-am spus că nu vreau să înţeleg nimic. Din momentul în care voi înţelege ceva, nu va mai exista pentru mine telegraf, nu va mai fi decât un semn al domnului Duchâtel, sau al domnului de Montalivet, transmis prefectului din Bayonne şi travestit în două cuvinte greceşti. Vreau să păstrez, în toată puritatea ei şi în toată veneraţia mea, gângania cu labe neagre şi cuvântul înfricoşător.

— Atunci duceţi-vă, căci peste două ore va fi întuneric şi nu veţi mai vedea nimic.

— La naiba, mă înfricoşaţi! Care e cel mai apropiat?

— Pe drumul Bayonne?

— Da, pe drumul Bayonne.

— E cel de la Châtillon.

— Şi după cel de la Châtillon?

— Cel din turnul de la Montlhéry, mi se pare.

— Vă mulţumesc, la revedere! Sâmbătă vă voi istorisi impresiile mele.

La poartă, contele se întâlni cu cei doi notari care o dezmoşteniseră pe Valentine şi care se retrăgeau încântaţi că încheiaseră un act care desigur le va face onoare.

Capitolul XXIV Mijlocul de a scăpa pe un grădinar de trântorii care îi mănâncă piersicile

Nu în seara aceea, cum spusese, ci a doua zi dimineaţa, contele de Monte-Cristo ieşi prin bariera Enfer, apucă pe drumul spre Orléans, trecu prin satul Linas, fără să se oprească la telegraful care, exact în momentul în care contele ajunsese acolo, îşi mişca braţele lungi, descărnate şi ajunse la turnul Montlhéry situat, precum ştiţi, în locul cel mai înalt al câmpiei cu acest nume.

La poalele colinei, contele coborî şi începu să urce pe o potecă circulară, îngustă. Când ajunse pe culme se văzu oprit de un gard peste care fructele verzi urmaseră florilor roz şi albe.

Monte-Cristo căută poarta micii îngrădiri şi o găsi curând. O portiţă

de lemn care se mişca pe ţâţâni de răchită şi se închidea cu un piron şi o sfoară. Contele găsi cât ai clipi mecanismul şi poarta se deschise.

Se pomeni atunci într-o grădiniţă lungă de douăzeci de picioare şi lată de douăsprezece, mărginită într-o parte de gardul unde se afla ingeniosul aparat pe care l-am descris sub numele de poartă, iar în partea cealaltă de turnul vechi, încercuit cu iederă.

N-ai fi crezul, văzându-l aşa zbârcit şi împodobit cu flori, ca o bunicuţă căreia nepoţii au venit să-i ureze la mulţi ani, că el ar putea să istorisească multe drame cumplite dacă urechilor ameninţătoare, pe care un vechi proverb le dă zidurilor ei, s-ar adăuga un glas. Străbăteai grădina mergând pe o alee cu nisip roşu, pe care o puncta, cu tonuri ce ar fi încântat ochiul lui Delacroix, Rubensul nostru modern, o bordură veche, de cimişir. Aleea avea forma unui 8 şi se răsucea, prilejuind astfel, într-o grădină de douăzeci de picioare, o preumblare de şaizeci.

Nicicând Flora, zeiţa zâmbitoare şi gingaşă a bunilor grădinari latini, nu fusese onorată cu un cult mai minuţios şi mai pur decât acela care i se aduce în cuprinsul acesta mic.

Din douăzeci de trandafiri, nici o foaie nu purta urma muştei, nici un muşchi ciorchinul de gângănii verzi care pustiesc plantele crescute pe un teren jilav. Cu toate acestea, umezeala nu lipsea grădinii: pământul negru ca funinginea, frunzişul opac al copacilor spuneau de-ajuns. De altminteri, umezeala artificială ar fi înlocuit repede umezeala naturală, graţie butoiului plin cu apă vârât într-un colţ al grădinii şi în care staţionau, pe o pânză verde, o broască şi un broscoi care, neînţelegându-se desigur, stăteau cu spatele la cele două puncte opuse.

De altminteri, nici o buruiană pe alei, nici un lăstar parazit în brazde; o femeiuşcă de salon îngrijeşte cu mai puţină grijă muşcatele, cactuşii şi rododendronii decât îngrijea stăpânul, invizibil deocamdată, al petecului de loc.

Monte-Cristo se opri după ce închise poarta, petrecând o sfoară în jurul pironului şi îmbrăţişă dintr-o privire toată proprietatea.

— S-ar părea, îşi spuse el, că omul de la telegraf are grădinari cu anul, sau că se consacră agriculturii cu pasiune.

Deodată se împiedică de ceva ghemuit dinapoia unei roabe încărcată cu frunziş: acest ceva se ridică, scoţând o exclamaţie care îi trăda uimirea şi Monte-Cristo se pomeni faţă în faţă cu un omuleţ ca de cincizeci de ani care culegea căpşuni, punându-le pe foi de viţă. Douăsprezece foi de viţă şi aproape tot atâtea căpşuni.

Când se ridică, omul fu cât pe-aci să scape căpşunile, frunzele de viţă şi farfuria.

— Culegi recolta, domnule? întrebă Monte-Cristo, zâmbind.

— Iertaţi-mă, domnule, răspunse omuleţul, ducând mâna la şapcă, nu sunt la post, e drept, dar am venit abia acum.

— Nu te simţii câtuşi de puţin stingherit, prietene, glăsui contele, culege-ţi căpşunile dacă mai ai.

— Am încă zece, spuse omul şi aveam douăzeci şi una, adică cu cinci mai multe decât anul trecut. Nu e însă de mirare, căci primăvara a fost călduroasă anul acesta, iar ce le trebuie căpşunilor — vedeţi dumneavoastră, domnule, — este căldura. De aceea, în loc, de şaisprezece câte am avut anul trecut, am anul acesta unsprezece culese, douăsprezece, treisprezece, paisprezece, cincisprezece, şaisprezece, şaptesprezece, optsprezece. A, dar uite, îmi lipsesc două, ieri erau încă, sânt sigur, le-am numărat. De bună seamă că mi le-a şterpelit fiul bătrânei Simona, l-am văzut azi-dimineaţă dând târcoale pe aici. I-auzi, derbedeul, să fure dintr-o grădină! Nu-şi dă seama unde o să-l ducă năravul ăsta...

— Într-adevăr, spuse Monte-Cristo, e grav, dar ţine seama de vârsta vinovatului şi de lăcomia lui.

— Desigur, glăsui grădinarul, cu toate acestea, lucrul nu e mai puţin neplăcut. Încă o dată, însă, domnule, vă rog să mă iertaţi, poate că am făcut pe un şef să aştepte.

Şi se uita cu o privire temătoare la conte şi la haina lui albastră.

— Linişteşte-te, prietene, spuse contele cu zâmbetul pe care îl făcea după voinţă aşa de cumplit şi aşa de binevoitor şi care de data aceasta exprima numai bunăvoinţă, nu sunt un şef care a venit să te inspecteze, ci un simplu călător mânat de curiozitate şi care îşi ia de pe acum în nume de rău vizita văzând că te face să-ţi pierzi timpul.

— O, timpul meu nu e scump! Răspunse omuleţul cu un zâmbet melancolic. Cu toate acestea, timpul este al stăpânirii şi n-ar trebui să-l pierd, însă am primit semnalul care îmi vestea că pot să mă odihnesc un ceas (aruncă ochii asupra unui cadran solar, căci în cuprinsul grădinii erau de toate, chiar şi un cadran solar) şi, vedeţi, mai avem încă zece minute, apoi căpşunile mele erau coapte şi încă o zi... De altminteri, vă puteţi închipui, domnule, că trântorii mi le mănâncă?

— Nu, nu mi-aş fi închipuit, răspunse Monte-Cristo, cu gravitate, e o proastă vecinătate aceea a trântorilor pentru noi care nu-i mâncăm în mie-re, cum făceau romanii.

— Aha, romanii îi mâncau? întrebă grădinarul.

— Am citit asta în Petronius, spuse contele.

— Adevărat? De bună seamă că nu-s ceva de soi, măcar că se zice: Gras ca un trântor. Şi nu e de mirare, domnule, că trântorii sunt graşi, deoarece ei dorm cât e ziulica de mare şi nu se scoală decât ca să dea târcoale, noaptea. Vedeţi, anul trecut aveam patru caişi; mi-au atacat unul. Aveam un piersic golaş; e drept că e un fruct rar; ei bine, domnule, mi l-au mâncat pe jumătate de dincolo de zid; un piersic golaş, superb şi care era cât se poate de bun la gust. Niciodată n-am mâncat ceva mai bun.

— Şi ai mâncat din el? întrebă Monte-Cristo.

— Adică jumătatea ce rămăsese. Era foarte bun, domnule. Hei, domnii ăştia nu aleg ce e mai rău. Tot aşa fiul bătrânei Simona n-a ales căpşunile cele mai proaste. Anul acesta însă, continuă horticultorul, fiţi pe pace, n-o să mi se întâmple nimic, chiar de ar fi, când s-or coace fructele, să stau noaptea de pază.

Monte-Cristo văzuse îndeajuns. Fiecare om are pasiunea lui care îi muşcă inima, după cum fiecare fruct are viermele lui; pasiunea omului de la telegraf era horticultura. Se apucă să culeagă frunzele de viţă care fereau ciorchinii de soare şi îşi cuceri în chipul acesta simpatia grădinarului.

— Domnul a venit să vadă telegraful? întrebă acesta.

— Da, domnule, dacă nu cumva este oprit de regulamente.

— O, câtuşi de puţin, glăsui grădinarul, nu e nimic periculos în asta, fiindcă nimeni nu ştie şi nici nu poate să ştie, ce spunem noi.

— Mi s-a povestit într-adevăr, reluă contele, că dumneavoastră repetaţi semnale pe care alţii nu le pricep.

— Desigur, domnule şi îmi pare foarte bine că e aşa, spuse telegrafistul râzând.

— De ce îţi pare bine?

— Pentru că, în felul acesta, n-am nici o răspundere. Eu sunt doar o maşină şi nu mi se cere decât să funcţionez.

— Drace, gândi Monte-Cristo, nu cumva am nimerit peste unul fără ambiţie?

— Domnule, spuse grădinarul aruncând o ochire asupra cadranului solar, cele zece minute au trecut, mă întorc la postul meu. Vreţi să urcaţi cu mine?

— Te urmez.

Monte-Cristo intră în turnul împărţit în trei etaje. Cel de jos conţinea câteva instrumente agricole de arat: cazmale, greble, stropitori, rezemate de zid, acesta era tot mobilierul. Al doilea era locuinţa obişnuită, sau, mai bine-zis, ustensile de menaj, un pat, o masă, două scaune, o găleată de apă, plus câteva ierburi uscate atârnând de tavan.

— E nevoie de mult timp, domnule, ca să înveţe cineva telegrafia? întrebă Monte-Cristo.

— Nu învăţătura e grea, ci starea de provizorat.

— Şi ce leafă se dă?

— O mie de franci, domnule.

— Nimica toată.

— Aşa e, dar am adăpost, cum vedeţi.

Monte-Cristo privi încăperea.

— Numai de n-ar ţine la locuinţa lui, murmură el.

Trecură la etajul al treilea: aici era camera telegrafistului. Monte-Cristo privi rând pe rând cele două mânere de fier cu ajutorul cărora slujbaşul manevra aparatul.

— Foarte interesant, spuse el, dar de bună seamă că viaţa asta pare, cu timpul, cam plictisitoare.

— Da, la început întţepeneşti privind, după un an sau doi te obişnuieşti însă, pe urmă avem orele noastre de recreaţie şi zilele de concediu.

— Zile de concediu?

— Da.

— Care?

— Cele în care este ceaţă.

— Aha!

— Acestea sunt zilele mele de sărbătoare, cobor atunci în grădină şi plantez, tund, tai, curăţ de omizi, în sfârşit timpul trece.

— De câtă vreme eşti aici?

— De zece ani; şi cu cinci ani provizoratul, cincisprezece.

— Ce vârstă ai?

— Cincizeci şi cinci de ani.

— Cât timp de serviciu îţi trebuie ca să ieşi la pensie?

— O, domnule, douăzeci şi cinci de ani.

— Şi ce pensie iei?

— O sută de taleri.

— Biată omenire! Murmură Monte-Cristo.

— Aţi spus ceva, domnule? întrebă slujbaşul.

— Am spus că e foarte interesant.

— Ce?

— Tot ce-mi arăţi... Şi nu înţelegi absolut nimic din semnalele dumitale?

— Nimic.

— N-ai încercat niciodată să înţelegi?

— Niciodată. De ce aş fi încercat?

— Cu toate astea sunt semnale care ţi se adresează direct.

— Fără îndoială.

— Şi pe acelea le înţelegi?

— Ele sunt totdeauna la fel.

— Şi ce spun?

— *Nimic nou... Ai o oră...* sau pe *mâine...*

— Într-adevăr, cât se poate de simplu, glăsui contele; dar, ia te uită, corespondentul dumitale nu se pune în mişcare?

— A, da, vă mulţumesc, domnule.

— Şi ce îţi spune el? E ceva ce înţelegi?

— Da, mă întreabă dacă sunt gata.

— Şi cum îi răspunzi?

— Printr-un semn care arată corespondentului meu din dreapta că sunt gata şi îl invită în acelaşi timp pe corespondentul din stânga să se pregătească şi el.

— Foarte ingenios, spuse contele.

— Veţi vedea, reluă bătrânul cu mândrie, că peste cinci minute vorbeşte.

— Am, în cazul acesta, cinci minute, îşi spuse Monte-Cristo, mai mult decât îmi trebuie. Dragă, domnule, dă-mi voie să-ţi pun o întrebare.

— Spuneţi.

— Îţi place grădinăritul?

— Cu patimă.

— Şi ai fii bucuros ca, în locul unei grădiniţe de douăzeci de picioare, să ai un loc de două pogoane?

— Domnule, aş face din el un paradis pământesc.

— Cu cei o mie de franci ai dumitale trăieşti prost?

— Destul de prost, dar, în sfârşit, trăiesc.

— Da, dar nu ai decât o amărâtă de grădină.

— Într-adevăr, grădina nu e mare.

— Ba, chiar aşa cum este, o bântuie trântorii care mănâncă totul.

— Ei sunt pacostea mea.

— Ia spune-mi, dacă ai avea nenorocirea să întorci capul când corespondentul din dreapta este în funcţiune?

— Nu l-aş vedea.

— Ce s-ar întâmpla atunci?

— N-aş putea să repet semnalele lui.

— Şi?

— Nerepetându-le din neglijenţă, aş căpăta amendă.

— Cât?

— O sută de franci...

— A zecea parte din venitul dumitale, frumos!

— Să vedeţi... glăsui slujbaşul.

— Ţi s-a întâmplat vreodată? întrebă Monte-Cristo.

— Odată, domnule, pe când altoiam un lăstar...

— Bine. Acum, dacă ţi s-ar întâmpla să schimbi ceva din semnal sau să transmiţi altul?

— În cazul ăsta se schimbă chestia: m-ar da afară şi aş pierde pensia.

— Trei sute de franci?

— Da, domnule, o sută de taleri; de aceea înţelegeţi că n-aş face niciodată aceasta.

— Nici măcar pentru o sumă care să însemne leafa dumitale pe cincisprezece ani? Ce zici? Lucrul merită să te gândeşti la el.

— Pentru cincisprezece mii de franci?

— Da.

— Domnule, mă înfricoşaţi!

— Eh!

— Domnule, vreţi să mă ispitiţi?

— Exact! Înţelegeţi, cincisprezece mii de franci...
— Domnule, daţi-mi voie să mă uit la corespondentul din dreapta.
— Dimpotrivă nu te uita la el, uită-te aici.
— Ce-i asta?
— Cum, nu cunoşti hârtiile astea?
— Bancnote.
— Şi ale cui sunt?
— Ale dumitale, dacă vrei.
— Ale mele? Exclamă slujbaşul gâtuit.
— Ei da, ale dumitale, în deplină stăpânire.
— Domnule, priviţi, corespondentul meu din dreapta funcţionează.

— Lasă-l în voia lui.

— Domnule, m-aţi ţinut cu vorba şi-o să fiu amendat.

— Are să te coste o sută de franci, vezi deci că ai tot interesul să iei cele cincisprezece bancnote ale mele.

— Domnule, corespondentul din dreapta se supără, repetă semnalele.

— Lasă-l să le repete şi ia hârtiile.

Contele puse pachetul în mâna slujbaşului.

— Asta nu e totul: cu cei cincisprezece mii de franci n-o să poţi trăi.

— Îmi păstrez locul.

— Nu, ai să-l pierzi, căci vei face alt semnal decât cel pe care îl face corespondentul dumitale.

— Vai, domnule, ce mă îndemnaţi să fac?

— O copilărie!

— Domnule, numai dacă aş fi forţat...

— Cred că într-adevăr am să te forţez.

Şi Monte-Cristo scoase din buzunar încă un pachet.

— Uite alţi zece mii de franci, spuse el, cu cei cincisprezece din buzunar fac douăzeci şi cinci de mii. Cumperi cu cinci mii de franci o căsuţă frumoasă şi două pogoane de pământ, cu ceilalţi douăzeci de mii vei avea o rentă de o mie de franci.

— O grădină de două pogoane?

— Şi o rentă de o mie de franci.

— Doamne! Doamne!

— Haide, ia-i.

Şi Monte-Cristo puse cu de-a sila în mâna slujbaşului cei zece mii de franci.

— Ce trebuie să fac?

— Nimic greu.

— Dar?

— Să repeţi semnalele acestea.

Monte-Cristo scoase din buzunar o hârtie pe care se aflau trei semne cu numere ce indicau ordinea în care ele trebuiau făcute.

— Nu e greu, precum vezi.

— Da, dar...

Îmbujorat la faţă şi năduşind, bătrânul execută unul după altul cele trei semnale date de conte, în ciuda înfricoşătoarelor dislocări ale corespondentului din dreapta, care, neînţelegând rostul schimbării, începea a crede că omul şi-a pierdut mintea.

Corespondentul din stânga repetă însă, conştiincios, semnale, care fură înregistrate definitiv la Ministerul de interne.

— Acum eşti bogat, spuse Monte-Cristo.

— Da, dar cu ce preţ! Răspunse slujbaşul.

— Prietene, glăsui Monte-Cristo, nu vreau să ai remuşcări, crede-mă

deci, îţi jur, că n-ai făcut nimănui vreun rău şi că ai servit gândurile lui Dumnezeu.

Slujbaşul privea bancnotele, le pipăia, le număra, era palid, era îmbujorat, în sfârşit, se năpusti spre camera sa să bea un pahar cu apă, nu putu însă să ajungă până la găleată şi căzu leşinat în mijlocul odăii.

La cinci minute după ce ştirea telegrafică ajunse la Minister, Debray puse caii la cupeu şi alergă la Danglars.

— Soţul dumitale are cupoane ale împrumutului spaniol? O întrebă el pe baroană.

— Bineînţeles, are în sumă de şase milioane.

— Să le vândă cu orice preţ.

— De ce?

— Pentru că don Carlos a evadat din Bourges şi s-a întors în Spania.

— De unde ştii?

— Pentru că ştiu noutăţile telegrafice, răspunse Debray înălţând din umeri.

Baroana nu aşteptă să i se repete de două ori: dădu fuga la soţul ei care, la rându-i, alergă la agentul de schimb şi îi porunci să vândă neapărat.

Când se văzu că domnul Danglars vinde — bonurile spaniole coboară îndată. Danglars pierdu cinci sute de mii de franci, dar scăpă de toate cupoanele.

Seara se citi în *Mesagerul*:

Depeşă telegrafică

„Regele don Carlos a scăpat de sub supravegherea exercitată asupra lui la Bourges şi a intrat în Spania prin punctul Cataloniei. Barcelona s-a ridicat în favoarea lui".

Toată seara nu se vorbi decât despre prevederea lui Danglars, care îşi vânduse cupoanele şi despre norocul omului de afaceri care nu pierdea decât cinci sute de mii de franci la o astfel de lovitură.

Cei care îşi păstraseră cupoanele sau le cumpăraseră pe ale lui Danglars se considerară ruinaţi petrecură o noapte foarte rea.

A doua zi se citi în *Monitor*:

"Mesagerul a anunţat ieri, fără nici un temei, fuga lui don Carlos şi revolta Barcelonei.

Regele don Carlos nu a părăsit Bourges, iar Peninsula se bucură de cea mai desăvârşită linişte.

Un semnal telegrafic, interpretat greşit din cauza ceţii, a dat loc la această eroare".

Bonurile urcară la o cifră îndoită în comparaţie cu aceea la care

coborâseră.

Danglars înregistră deci o diferenţă de un milion prin pierderea pe care o suferise şi prin faptul că nu putuse câştiga.

— Bun, glăsui Monte-Cristo, adresându-se lui Morrel, care se afla la el în momentul în care se anunţa ciudatul reviriment de bursă a cărui victimă a fost Danglars, pentru douăzeci şi cinci de mii de franci am făcut o descoperire pe care aş fi plătit-o cu o sută de mii.

— Dar ce aţi descoperit? întrebă Maximilien.

— Mijlocul de a scăpa pe un grădinar de trântorii care îi mâncau piersicile.

Capitolul XXV Fantomele

La prima vedere şi examinată de afară, casa din Auteuil nu prezenta nimic deosebit, nimic din ce ai putea să aştepţi de la o locuinţă destinată admirabilului conte de Monte-Cristo; dar simplicitatea se explica prin dorinţa stăpânului care poruncise categoric să nu se schimbe nimic pe dinafară; pentru a te convinge, era de ajuns să priveşti interiorul. Într-adevăr de cum deschideai poarta, spectacolul se schimba.

Domnul Bertuccio se întrecuse pe sine în ce priveşte gustul mobilatului şi iuţeala execuţiei: aşa cum altădată ducele d'Antin doborâse, într-o noapte, o alee de arbori care stânjenea privirea lui Ludovic al XIV-lea, la fel, în trei zile, domnul Bertuccio plantase o curte, în întregime stearpă şi plopi frumoşi, sicomori, aduşi cu blocurile lor enorme de rădăcini, umbreau faţada principală a casei dinaintea căreia, în locul pietrelor pe jumătate ascunse de bălării, se întindea o peluză de gazon ale cărei plăci fuse-seră puse chiar în dimineaţa aceea, formând un vast covor îmbrobonat încă de apa cu care fusese stropit.

De altminteri, ordinele veneau de la conte, el înmânase lui Bertuccio un plan în care erau indicate numărul şi locul copacilor ce urmau să fie plantaţi, forma şi spaţiul peluzei ce avea să ia locul pietrelor.

Văzută astfel, casa devenise de nerecunoscut şi însuşi Bertuccio declară că nu o mai recunoaşte în cadrul ei de verdeaţă.

Administratorului nu i-ar fi părut rău să facă unele transformări şi grădinii; contele interzisese însă categoric să se atingă de ea. Bertuccio se despăgubi încărcând cu flori anticamerele, scările şi căminurile.

Cea ce dovedea iscusinţa extremă a administratorului şi ştiinţa profundă a stăpânului — unul în a servi, altul în a se face servit — e că locuinţa aceasta, pustie de douăzeci de ani, aşa de mohorâtă şi de tristă în ajun încă, îmbâcsită de mirosul sălciu care s-ar putea numi mirosul timpului, căpătase într-o zi, o dată cu înfăţişarea vieţii, miresmele preferate de stăpân, ba chiar lumina lui favorită. Venind aici, contele avea la îndemână cărţile şi armele sale, în faţa ochilor, tablourile preferate, în anticamere, câinii, ale căror dezmierdări îi erau dragi, păsările, ale căror cântec îi plăcea; toată casa aceasta, trezită din somnul ei lung, asemenea palatului Frumoasei din pădurea adormită, trăia, cânta, înflorea, ca acele case care ne-au fost scumpe vreme îndelungată şi în care, atunci când nenorocirea ne sileşte să le părăsim, lăsăm fără să vrem o parte din sufletul nostru.

Servitorii umblau de colo până colo, voioşi, prin curtea frumoasă: unii, stăpâni pe bucătării, lunecând ca şi când ar fi locuit din totdeauna în casa aceasta, pe scări reparate în ajun, alţii populând şoproanele, unde echipajele numerotate şi orânduite păreau instalate de cincizeci de ani; în grajduri, caii răspundeau nechezând grăjdarilor care le vorbeau cu infinit mai mult respect decât vorbesc mulţi servitori stăpânilor.

Biblioteca era aşezată în două corpuri, pe ambele părţi ale peretelui, cuprinzând aproape două mii de volume. Un compartiment întreg era destinat romanelor moderne şi cel apărut în ajun se găsea la locul lui, mândru în legătura cu roşu şi aur.

În partea cealaltă a casei, faţă în faţă cu biblioteca, se afla sera împodobită cu plante rare, iar în mijlocul serei — minune totodată pentru ochi şi miros — un biliard pe care l-ai fi crezut părăsit de cel mult o oră de către jucătorii care lăsaseră bilele să moară pe postav.

O singură cameră fusese respectată de admirabilul Bertuccio. În faţa acestei camere, situată în colţul stâng al primului etaj, la care puteai să urci pe scara principală şi de unde puteai ieşi pe scara mascată, servitorii treceau plini de curiozitate, iar Bertuccio plin de spaimă.

La orele cinci fix, contele sosi, însoţit de Ali, în faţa casei din Auteuil. Bertuccio îl aştepta cu nerăbdare şi cu nelinişte, nădăjduia la unele complimente şi se temea de o încruntare a sprâncenelor.

Monte-Cristo descinse în curte, străbătu toată casa şi făcu ocolul grădinii, tăcut, fără a trăda cel mai mic semn de aprobare sau de nemulţumire.

Dar când intră în camera sa de culcare, situată în partea opusă încăperii încuiate, întinse mâna spre sertarul unei mobile mici din lemn de trandafir pe care o remarcase încă de la prima călătorie.

— Obiectul acesta nu poate să servească decât pentru mănuşi, glăsui el.

— Într-adevăr, Excelenţă, răspunse Bertuccio încântat, deschideţi şi

veţi găsi mănuşi.

În celelalte mobile contele găsi, de asemenea, ceea ce se aştepta să găsească: flacoane, ţigări, bijuterii.

— Bine! spuse el iarăşi.

Şi domnul Bertuccio se retrase cu sufletul încântat, într-atât de mare, de puternică şi de reală era influenţa exercitată de acest om în juru-i.

La şase fix se auzi tropotul unui cal în faţa porţii. Era căpitanul nostru de spahii care sosea pe *Médéah*.

Monte-Cristo îl aştepta pe peron, cu zâmbetul pe buze.

— Am convingerea că sunt cel dintâi, îi striga Morrel, într-adins am venit, pentru a dispune singur de o clipă înaintea celorlalţi. Julie şi Emmanuel vă spun milioane de lucruri. A, dar ştiţi ce minunat e aici? Spuneţi-mi, conte, oamenii dumneavoastră vor avea grijă de calul meu?

— Fii pe pace, dragul meu Maximilien, se pricep.

— Pentru că are nevoie să fie frecat cu şomoiogul. Dacă aţi şti cu ce viteză a mers! O adevărată trombă.

— Ei, îmi închipui, un cal de cinci mii de franci! Glăsui Monte-Cristo cu tonul pe care un părinte l-ar avea faţă de fiul său.

— Vă pare rău? întrebă Morrel cu zâmbetu-i deschis.

— Mie? Doamne-fereşte! Răspunse contele. Nu. Mi-ar părea rău numai dacă animalul nu ar fi bun.

— E aşa de bun, scumpe conte, încât domnul de Château-Renaud, cel mai reputat cunoscător din Franţa şi Domnul Debray, care încalecă pe arabii Ministerului, gonesc după mine în momentul acesta şi sunt oarecum distanţaţi, după cum vedeţi, ba sunt urmăriţi îndeaproape şi de caii baroanei Danglars, care merg într-un trap de şase leghe pe oră.

— Aşadar, ei te urmează? întrebă Monte-Cristo.

— Priviţi-i.

Într-adevăr, în momentul acela, un cupeu cu caii leoarcă de năduşeală şi doi cai de călărie cu răsuflarea tăiată sosiră în faţa porţii care se deschise numaidecât. În clipa următoare, cupeul descrise un cerc şi se opri lângă peron urmat de doi călăreţi.

Debray coborî îndată şi se înfiinţă la uşa cupeului. Oferi mâna baroanei, care îi adresă, coborând, un gest imperceptibil pentru oricine altul în afară de Monte-Cristo.

Dar contele nu pierdea nimic din vedere şi văzu lucind un bileţel alb, imperceptibil ca şi gestul, care trecu, cât ai clipi din ochi, din mâna doamnei Danglars într-a secretarului ministrului.

În urma femeii, coborî bancherul, palid, ca şi cum ar fi ieşit din mormânt în loc să iasă din cupeu.

Doamna Danglars aruncă în juru-i o privire zorită şi iscoditoare, pe care numai Monte-Cristo putu s-o înţeleagă şi în care ea îmbrăţişă curtea, peristilul, faţada casei; apoi, stăpânindu-şi o uşoară emoţie, care s-ar fi

tradus, desigur, pe chipul ei, dacă acestui chip îi era îngăduit să pălească, urcă peronul, spunându-i lui Morrel:

— Domnule, dacă mi-aţi fi prieten v-aş întreba de este de vânzare calul dumneavoastră.

Morrel schiţă un zâmbet care aducea mult cu o strâmbătură şi se întoarse spre Monte-Cristo ca pentru a-l ruga să-l scoată din încurcătură.

Contele înţelese.

— O, doamnă, răspunse el, de ce nu mi se adresează mie întrebarea aceasta?

— Cu dumneavoastră, domnule, spuse baroana, omul n-are dreptul să dorească nimic deoarece e sigur că obţine. De aceea îi vorbisem domnului Morrel.

— Din păcate, reluă contele, sunt martor că domnul Morrel nu poate să cedeze calul, deoarece e obligat să-l păstreze.

— Cum adică?

— A făcut prinsoare că-l domesticeşte pe *Médéah* în interval de şase luni. Înţelegeţi acum, baroană, că, dacă s-ar despărţi de el înainte de termenul stabilit prin prinsoare, nu numai că ar pierde-o, dar s-ar spune că i-a fost frică şi un căpitan de spahii, chiar pentru a satisface capriciul unei femei frumoase — ceea ce, după părerea mea, este unul dintre cele mai sacre lucruri din lume — nu poate lăsa un asemenea zvon să circule.

— Vedeţi, doamnă? Glăsui Morrel, adresând în acelaşi timp lui Monte-Cristo un zâmbet recunoscător.

— Mi se pare de altminteri, spuse Danglars cu ton posomorât, ne-îndeajuns deghizat de zâmbetu-i greoi, că îţi ajung caii pe care îi ai.

Doamna Danglars nu era obişnuită să lase astfel de atacuri fără a riposta şi, cu toate acestea, spre marea uimire a tinerilor, se prefăcu că nu aude şi nu răspunse.

Monte-Cristo zâmbea văzând tăcerea aceasta care trăda o umilinţă neobişnuită, arătând totodată baroanei două glastre imense de porţelan chinezesc, pe care şerpuiau vegetaţii marine de o grosime şi de o formă aşa cum numai natura poate fi înzestrată.

Baroana era înmărmurită.

— Ei, dar s-ar putea planta aici şi un castan de la Tuilleries! spuse ea. Cum de s-au putut fabrica atare enormităţi?

— O, doamnă, să nu ne întrebaţi pe noi, ticluitori de statuete şi de sticlă dantelată, declară Monte-Cristo; aici e opera altei epoci, un fel de operă a geniilor pământului şi mării.

— Din ce epocă ar putea să fie?

— Nu ştiu. Am auzit numai că un împărat al Chinei pusese să se construiască un cuptor special; că în cuptor fuseseră băgate, unul după altul, douăsprezece glastre asemănătoare acestora. Două se sparseră sub puterea focului; celelalte zece au fost coborâte la trei sute de stânjeni în fundul

mării. Marea, care ştia ce i se cere, zvârli asupra lor lianele ei, îşi încolăci mărgeanurile, îşi încrustă scoicile; totul fu cimentat de două sute de ani în adâncimile ameţitoare, căci o revoluţie îl alungară pe împăratul care voise să facă încercarea, nelăsând decât procesul-verbal ce constata arderea vaselor şi coborârea în fundul mării. După două sute de ani procesul-verbal fu regăsit şi oamenii se gândiră să scoată vasele. Cu aparate făcute special, scufundătorii porniră să descopere locul unde au fost aruncate; dar din zece nu mai regăsiră decât trei, celelalte fiind împrăştiate şi sfărâmate de valuri. Îmi plac vasele acestea înlăuntrul cărora îmi închipui uneori că monştri informi, înfricoşători, misterioşi, la fel cu aceia pe care numai scufundătorii îi văd, şi-au fixat uimiţi privirea cenuşie şi rece şi în care au dormit miriade de peşti ce se refugiau să scape de urmărirea vrăjmaşilor.

Între timp, nu prea amator de curiozităţi, Danglars smulgea maşinal, una după alta, florile unui splendid portocal; după ce sfârşi cu portocalul, se adresă unui cactus, dar cactusul, mai puţin prietenos decât portocalul, îl înţepă.

Atunci el tresări şi se frecă la ochi, ca şi cum s-ar fi trezit dintr-un vis.

— Domnule, îi spuse Monte-Cristo zâmbind, dumneavoastră, care sunteţi amator de tablouri şi aveţi lucruri aşa de minunate, nu vi le recomand pe ale mele. Cu toate acestea, priviţi două Hobbema un Paul Potter, un Mieris, două Gérard Dow, un Rafaël, un Van Dick, un Zurbaran şi două sau trei Murillo, vrednice de a fi prezentate.

— Aha, uite un Hobbema pe care îl recunosc! Exclamă Debray.

— Serios?

— Da, a fost propus Muzeului.

— Care nu posedă aşa ceva, dacă nu mă înşel, se încumetă Monte-Cristo.

— Nu şi care totuşi a refuzat să-l cumpere.

— De ce? întrebă Château-Renaud.

— Ai haz, pentru că guvernul nu e îndeajuns de bogat.

— A, pardon, spuse Château-Renaud. Aud totuşi spunându-se aceasta în fiecare zi, de opt ani şi nu mă pot încă obişnui.

— Te vei obişnui, spuse Debray.

— Nu cred, răspunse Château-Renaud.

— Domnul maior Bartolomeo Cavalcanti! Domnul viconte Andrea Cavalcanti! Anunţă Baptistin.

Un guler de atlas, nou-nouţ, o barbă proaspătă, mustăţi cărunte, ochii siguri, o haină de maior împodobită cu trei plăci şi cu cinci cruci, pe scurt o ţinută ireproşabilă de ostaş bătrân, aşa se prezentă maiorul Bartolomeo Cavalcanti, afectuosul părinte pe care îl cunoaştem.

Lângă el, în veşminte nou-nouţe, înainta cu zâmbetul pe buze vicontele Andrea Cavalcanti, respectuosul fiu pe care de asemenea îl cunoaştem.

Cei trei tineri vorbeau împreună, privirile lor se îndreptau de la tată la fiu şi se opriră, firește, mai îndelung asupra acestuia din urmă, pe care îl examinară.

— Cavalcanti! Glăsui Debray.

— Frumos nume! spuse Morrel.

— Da, declară Château-Renaud. E drept, italienii aceştia au nume frumoase, dar se îmbracă prost.

— Eşti pretenţios, Château-Renaud, reluă Debray, hainele sunt făcute de un croitor excelent şi nou-nouţe.

— Tocmai asta le reproşez. Domnul are aerul că se îmbracă astăzi pentru întâia oară.

— Cine-s domnii aceştia? întrebă Danglars pe contele de Monte-Cristo.

— Aţi auzit, familia Cavalcanti.

— Am aflat numele lor, atâta tot.

— A, da, aveţi dreptate, dumneavoastră nu sunteţi la curent cu nobilimea italiană, cine spune Cavalcanti, spune rasă de prinţ.

— Avere frumoasă? întrebă bancherul.

— Fabuloasă.

— Cu ce se îndeletnicesc ei?

— Încearcă s-o mănânce fără să izbutească. Au de altminteri credite şi asupra dumneavoastră, după câte mi-au spus când au venit alaltăieri să mă vadă. I-am invitat într-adins. Vi-i voi prezenta.

— Am însă impresia că vorbesc foarte curat franceza, glăsui Danglars.

— Fiul a fost crescut într-un colegiu de la Sud, la Marsilia sau prin împrejurimi, mi se pare. Îi veţi găsi entuziasmaţi.

— Entuziasmaţi, de ce? întrebă baroana.

— De franţuzoaice, doamnă. Tânărul vrea cu orice preţ să se însoare cu o femeie din Paris!

— Frumoasă idee! spuse Danglars înălţând din umeri.

Doamna Danglars îşi privi soţul cu o privire care, în orice alt moment, ar fi prevestit o furtună, dar pentru a doua oară ea tăcu.

— Baronul pare foarte posomorât astăzi, îi spuse Monte-Cristo doamnei Danglars, nu cumva au de gând să-l facă ministru?

— Nu încă, după câte ştiu. Cred mai de grabă că a jucat la bursă, că a pierdut şi că nu ştie de cine să se agaţe.

— Domnul şi doamna de Villefort! Strigă Baptistin.

Cele două persoane anunţate intrară. În ciuda puterii sale de stăpânire, domnul de Villefort era vădit emoţionat. Când îi întinse mâna, Monte-Cristo o simţi tremurând.

— Hotărât lucru, numai femeile ştiu să se ascundă! Îşi spuse Monte-Cristo privind-o pe doamna Danglars, care zâmbea procurorului regal şi îi

îmbrăţişa nevasta.

După primele complimente, contele îl văzu pe Bertuccio care, ocupat până atunci la oficiu, se furişa într-un salonaş de alături.

Se duse la el.

— Ce doreşti, domnule Bertuccio?

— Excelenţa sa nu mi-a spus numărul musafirilor.

— A da!

— Câte tacâmuri?

— Numără singur.

— A sosit toată lumea, Excelenţă?

— Da.

Bertuccio îşi furişă privirea prin uşa întredeschisă. Monte-Cristo îl urmărea din ochi.

— O, Doamne! Exclamă el.

— Ei, ce e? întrebă contele.

— Femeia aceea... femeia aceea...

— Care?

— Aceea cu rochie albă şi cu multe diamante... blonda...

— Doamna Danglars?

— Nu ştiu cum o cheamă. Dar ea e, domnule, ea e...

— Care ea?

— Femeia din grădină. Aceea care era însărcinată. Care se plimba aşteptând... aşteptând...

Bertuccio rămase cu gura căscată, palid, cu părul zbârlit.

— Aşteptând pe cine?

Fără să răspundă, Bertuccio îl arătă pe Villefort cu degetul, aproape cu gestul cu care Macbeth l-a arătat pe Banco.

— Oh! Murmură el, în sfârşit, vedeţi?

— Ce? Pe cine?

— Pe el.

— Pe el. Pe domnul procuror regal de Villefort? Bineînţeles că îl văd.

— Dar nu l-am ucis?

— Ei, bunul meu domn Bertuccio, glăsui contele, mi se pare că îţi pierzi mintea.

— Cum, n-a murit?

— Vezi bine că nu. În loc să izbeşti între a şasea şi a şaptea coastă din stânga, cum e obiceiul compatrioţilor voştri, ai izbit, desigur, mai sus sau mai jos ori poate că nimic din ce mi-ai povestit nu e adevărat, ci un vis al imaginaţiei dumitale, o halucinaţie a minţii; vei fi adormit digerându-ţi prost răzbunarea, ea te-a apăsat pe stomac, ai avut un coşmar, atâta tot. Haide, revino-ţi în fire şi numără: doamna şi domnul de Villefort, doi; domnul şi doamna Danglars, patru; domnul de Château-Renaud, domnul Debray, domnul Morrel, şapte; domnul maior Bartolomeo Cavalcanti, opt.

— Opt! Repetă Bertuccio.

— Stai, stai, ce dracu eşti aşa de grăbit? Uiţi pe unul din musafirii mei. Priveşte mai la stânga. Domnul Andrea Cavalcanti, tânărul în frac negru care se uită la Fecioara lui Murillo, cel care se întoarce.

De data aceasta Bertuccio scoase un strigăt pe care privirea lui Monte-Cristo i-l stinse pe buze.

— Benedetto! Şopti el. Ce fatalitate!

— Domnule Bertuccio, sună orele şase şi jumătate, spuse contele cu asprime; e ora la care am dat ordin să se aducă la masă; ştii că nu-mi place să aştept.

Şi Monte-Cristo reintră în salonul în care musafirii îl aşteptau, în timp ce Bertuccio ajungea în sufragerie, rezemându-se de pereţi.

Peste cinci minute uşile salonului se deschiseră. Bertuccio apăru, făcând asemeni lui Vatel la Chantilly un ultim şi eroic efort:

— Domnul conte e servit, spuse el.

Monte-Cristo oferi doamnei de Villefort braţul.

— Domnul de Villefort, spuse el, fiţi vă rog cavalerul doamnei baroane Danglars.

Villefort se supuse şi trecură în sufragerie.

Capitolul XXVI Dineul

Era vădit că, trecând în sala de mâncare, acelaşi sentiment însufleţea pe toţi musafirii. Se întrebau ce bizară influenţă îi adusese pe toţi în casa asta şi totuşi, măcar că unii se mirau şi erau neliniştiţi găsindu-se aici, n ar fi voit să pară.

Relaţii de dată recentă, poziţia excentrică şi izolată, averea necunoscută şi aproape fabuloasă a contelui impuneau ca pe o datorie bărbaţilor să fie circumspecţi şi ca pe o lege femeilor să nu intre în casa în care nici o femeie nu le putea primi; cu toate acestea ei trecuseră, bărbaţii peste prudenţă, femeile peste convenienţă, iar curiozitatea, care îi îmboldea cu acul ei irezistibil, învinsese.

Nici măcar familia Cavalcanti, tatăl şi fiul, unul în ciuda rigidităţii, altul în ciuda dezinvolturii, nu păreau preocupaţi de gândul că se găsesc reuniţi la omul a cărui ţintă nu o puteau concepe, dimpreună cu alţi oameni pe care îi vedeau pentru întâia oară.

Doamna Danglars schiţase o mişcare văzând că, la invitaţia lui Monte-Cristo, domnul de Villefort se apropie de ea pentru a-i oferi braţul, iar domnul de Villefort îşi simţise privirea tulburându-se sub ochelarii de aur la atingerea braţului baroanei.

Contelui nu-i scăpase nici o mişcare, iar simpla alăturare a indivizilor prezenta pentru observatorul scenei un interes excepţional.

Domnul de Villefort avea la dreapta pe doamna Danglars şi la stânga pe Morrel.

Contele se afla între doamna de Villefort şi Danglars.

Celelalte locuri erau ocupate de Debray, aşezat între Cavalcanti tatăl şi Cavalcanti fiul şi de Château-Renaud, aşezat între doamna de Villefort şi Morrel.

Masa fu minunată: Monte-Cristo îşi impusese să răstoarne complet simetria pariziană şi să dea curiozităţii musafirilor, mai mult decât apetitului lor, alimentul dorit. Li se oferi un festin oriental, dar oriental în felul în care puteau să fie festinurile zânelor arabe.

Toate fructele pe care cele patru părţi ale lumii pot să le reverse, intacte şi savuroase, în cornul abundenţei europene, se aflau grămădite în piramide, în vase chinezeşti şi în cupe japoneze. Păsările rare, peştii monstruoşi, întinşi pe tăvi de argint, toate vinurile Arhipelagului, Asiei Mici şi de la Cap, închise în sticle cu forme bizare, a căror vedere sporea parcă savoarea vinurilor, defilară ca una din acele reviste pe care Apicius le trecea, dimpreună cu comesenii săi, pe dinaintea parizienilor care înţelegeau că se poate cheltui o mie de ludovici la un dineu de şase persoane, cu condiţia însă ca, asemenea Cleopatrei, să se mănânce perle sau, asemenea lui Lorenzo de Medicis, să se bea aur topit.

Monte-Cristo văzu uimirea generală şi începu să râdă şi să facă haz cu glas tare.

— Domnilor, spuse el, veţi recunoaşte — nu-i aşa? — că, pentru cine a ajuns la un anume grad de bogăţie, nu există ceva mai necesar decât inutilul, după cum doamnele vor admite că, la un anume grad de exaltare, nu există ceva mai pozitiv decât idealul. Mergând mai departe pe calea raţionamentului, ce e minunea? Ceea ce nu înţelegem. Ce e un bun dorit într-adevăr? Un bun pe care nu putem să-l avem. Or, scopul întregii mele vieţi e să văd lucruri pe care nu le pot înţelege şi să-mi procur lucruri care nu se pot avea. Izbutesc, cu două mijloace: banul şi voinţa. Pun, în urmărirea unei fantezii, de exemplu, aceeaşi stăruinţă pe care dumneavoastră, domnule Danglars, o puneţi în crearea unei linii de drum de fier; pe care dumneavoastră, domnule de Villefort, o puneţi în condamnarea unui om la moarte; dumneavoastră, domnule Debray, în pacificarea unui regat; dum-neavoastră, domnule de Château-Renaud, în a fi pe placul unei femei; şi dumneata domnule Morrel, în a îmblânzi un cal pe care nu îl poate încăleca nimeni. De exemplu, vedeţi aceşti doi peşti născuţi unul la cincizeci de leghe de Saint-Petersburg, altul la cinci leghe de Neapole; nu e amuzant să fie reuniţi pe aceeaşi masă?

— Ce peşti sunt aceştia? Întreabă Danglars.

— Domnul de Château-Renaud, care a trăit în Rusia, vă va spune

numele unuia, răspunse Monte-Cristo, iar domnul maior Cavalcanti, care este italian, vă va spune numele celuilalt.

— Acesta este, mi se pare, o cegă, spuse Château-Renaud.

— Perfect.

— Iar acesta este, dacă nu mă înşel, glăsui Cavalcanti, o mreană.

— Exact. Acum, domnule Danglars, întrebaţi-i pe dumnealor unde se pescuiesc peştii aceştia.

— Cega nu se pescuieşte decât din Volga, spuse Château-Renaud.

— Eu nu cunosc decât lacul Fusare care furnizează mrene de mărimea aceasta, glăsui Cavalcanti.

— Aşadar, unul vine din Volga şi altul din lacul Fusare.

— Cu neputinţă! Exclamară musafirii.

— Tocmai aceasta mă amuză, glăsui Monte-Cristo. Eu sunt ca Nerone: *cupitor impossi-bilium*; şi asta vă amuză şi pe dumneavoastră în momentul de faţă; carnea care poate, în realitate, nu e mai bună decât a şalăului vi se va părea în curând excelentă, deoarece vă închipuiaţi că nu se poate procura şi pentru că totuşi o aveţi.

— Dar cum au fost transportaţi ambii peşti la Paris?

— O, doamne, nimic mai simplu: peştii au fost aduşi fiecare în câte un butoi căptuşit, unul cu răchită şi ierburi de fluviu, altul cu pipirig şi cu plante de lac; au fost puşi într-un furgon special; au trăit, astfel, cega douăsprezece zile şi mreana opt; şi erau în viaţă amândoi când bucătarul meu i-a ucis, pe unul în lapte, pe altul în vin. Nu credeţi, domnule Danglars?

— În orice caz, mă îndoiesc, răspunse Danglars zâmbind.

— Baptistin, spuse Monte-Cristo, adu cealaltă cegă şi mreana; cele care au venit în alte butoaie şi care încă trăiesc.

Danglars holbă ochii. Societatea bătu din palme.

Patru servitori aduseră două butoaie căptuşite cu plante şi în fiecare se zbătea câte un peşte la fel cu cei serviţi pe masă.

— Dar de ce câte doi de fiecare specie? întrebă Danglars.

— Pentru că se putea ca unul să moară, răspunse Monte-Cristo.

— Sunteţi, într-adevăr, un om extraordinar, glăsui Danglars, şi, orice ar spune filosofii, e superb lucru să fii bogat.

— Şi mai cu seamă să ai idei, spuse doamna Danglars.

— O, nu-mi faceţi onoarea de a-mi atribui originalitatea aceasta, doamnă; ea ocupa loc de cinste, la romani; iar Pliniu istoriseşte că se trimitea, de la Ostia la Roma, cu şiruri de sclavi, care îi purtau pe cap, peşti de specia celui denumit de el *mulus* şi care, după descrierea ce o face, e probabil peştele auriu. De asemeni era un lux să-l aibă viu şi un spectacol foarte amuzant să-l vadă murind, căci murind, el îşi schimba de trei patru ori culoarea şi, ca un curcubeu care se evaporează, trecea prin toate nuanţele prismei, după ce-l trimiteau la bucătărie. Agonia lui îi sporea meritul. Dacă

nu era văzut viu, îl dispreţuiau mort.

— Da, spuse Debray; dar, de la Ostia la Roma nu sunt decât şapte sau opt leghe.

— Într-adevăr, răspunse Monte-Cristo. Dar unde ar fi meritul de a veni la 1 800 de ani după Lucullus, dacă nu am face mai mult decât el?

Cei doi Cavalcanti holbau ochi enormi, însă aveau inteligenţa să nu scoată o vorbă.

— Toate acestea sunt foarte plăcute, glăsui Château-Renaud; totuşi ceea ce admir mai mult, mărturisesc, este admirabila promptitudine cu care sunteţi servit. Nu-i aşa, domnule conte, că n-aţi cumpărat casa aceasta decât acum cinci-şase zile?

— Cel mult, spuse Monte-Cristo.

— Ei bine, sunt sigur că în acest timp ea a suferit o transformare completă, căci, dacă nu mă înşel, avea altă intrare, iar curtea era pavată şi goală, în timp ce astăzi ea e un splendid gazon, mărginit de arbori care par să aibă o sută de ani.

— Ce vreţi? Ador verdeaţa şi umbra, spuse Monte-Cristo.

— Într-adevăr, declară doamna de Villefort, altădată se intra printr-o poartă ce dădea spre drum şi îmi amintesc că, în ziua miraculoasei mele salvări, m-aţi introdus în casă prin şosea.

— Da, doamnă, declară Monte-Cristo; dar am preferat pe urmă o intrare care să-mi permită să văd prin poartă Bois de Boulogne.

— În patru zile? E o minune! Glăsui Morrel.

— Într-adevăr, e miraculos lucru să faci dintr-o casă veche una nouă, spuse Château-Renaud; căci casa era foarte veche şi chiar foarte tristă. Mi-aduc aminte că am fost însărcinat de mama mea s-o vizitez acum doi sau trei ani, când domnul de Saint-Méran a scos-o în vânzare.

— Domnul de Saint-Méran? întrebă doamna de Villefort. Casa aparţinea, aşadar, domnului de Saint-Méran înainte de a o cumpăra dumneavoastră?

— Se pare că da, răspunse Monte-Cristo.

— Cum se pare? Nu ştiţi de la cine aţi cumpărat casa?

— Pe cuvântul meu nu, căci de toate aceste amănunte se ocupă administratorul.

— E adevărat că, de cel puţin zece ani, ea nu fusese locuită, spuse Château-Renaud şi era o mare tristeţe s-o vezi cu persienele lăsate, cu uşile închise şi cu bălăriile în curte. Dacă nu ar fi aparţinut socrului unui procuror regal, puteai crede că e una din casele blestemate unde a fost săvârşită o crimă.

Villefort, care până atunci nu se atinsese de cele trei-patru pahare cu vinuri extraordinare puse în faţa sa, luă unul la voia întâmplării şi-l goli dintr-o dată.

Monte-Cristo lăsă să se scurgă o clipă. Apoi, în mijlocul tăcerii care

urmase cuvintelor lui Château-Renaud, spuse:

— E ciudat, domnule baron, dar acelaşi gând mi-a venit şi mie când am intrat aici pentru prima oară; iar casa mi s-a părut aşa de lugubră încât n-aş fi cumpărat-o niciodată dacă administratorul meu nu o lua. Probabil că ticălosul primise un bacşiş din partea notarului.

— Probabil, îngăimă Villefort, încercând să zâmbească. Credeţi-mă însă că eu n-am nici un amestec. Domnul de Saint-Méran a vrut ca locuinţa aceasta, care face parte din zestrea nepoatei sale, să fie vândută deoarece, dacă mai rămânea încă trei sau patru ani pustie, s-ar fi ruinat.

De data aceasta se îngălbeni Morrel.

— Era mai cu seamă, continuă Monte-Cristo, o cameră foarte simplă în aparenţă, o cameră ca toate camerele, tapetată cu damasc roşu, care m a impresionat enorm.

— De ce? întrebă Debray. De ce v-a impresionat?

— Ne putem explica oare lucrurile instinctive? Glăsui Monte-Cristo; nu există locuri unde ai impresia că aspiri, în mod firesc, tristeţea? De ce? Nu ştim. Printr-o înlănţuire de amintiri, printr-un capriciu al cugetului care ne duce la alte timpuri, la alte locuri ce n-au poate nici o legătură cu timpurile şi locurile în care ne aflăm; fapt e că încăperea aceasta îmi evoca admirabil camera marchizei de Granges sau a Desdemonef. Dar, ia staţi, deoarece am terminat cu masa, ţin să v-o arăt şi pe urmă vom coborî să luăm cafeaua în grădină.

Monte-Cristo făcu un semn pentru a cere părerea musafirilor. Doamna de Villefort se ridică, Monte-Cristo făcu la fel şi toată lumea le imită exemplul.

Villefort şi doamna Danglars rămaseră o clipă pironiţi, parcă se întrebau din ochi, reci, tăcuţi, îngheţaţi.

— Ai auzit? Glăsui doamna Danglars.

— Trebuie să mergem, răspunse Villefort, sculându-se şi oferindu-i braţul.

Lumea se împrăştiase prin casă, mânată de curiozitate, căci fiecare îşi închipuia că vizita nu se va mărgini la camera aceea şi că, în acelaşi timp, vor parcurge restul hardughiei din care Monte-Cristo făcuse un palat. Se năpustiră deci prin uşile deschise. Monte-Cristo îi aştepta pe cei doi întârziaţi; apoi după ce trecură şi ei, îi urmă cu un zâmbet care, dacă musafirii l-ar fi văzut, i-ar fi înspăimântat mai mult decât camera în care intrau.

Străbătură apartamentele, camere mobilate în stil oriental, cu divane şi perne în loc de pat, cu pipe şi arme în loc de mobilă; saloane tapetate cu cele mai frumoase tablouri ale vechilor maeştri; buduaruri tapetate cu stofe chinezeşti în culori capricioase, cu desene fantastice, cu ţesături minunate; ajunseră, în sfârşit, în camera faimoasă.

Ea nu prezenta nimic deosebit, în afară de faptul că, deşi asfinţea, nu

era luminată şi păstra un caracter de vechime, pe când toate celelalte camere îmbrăcaseră o găteală nouă.

Ambele motive erau suficiente, într-adevăr, pentru a-i da o notă lugubră.

— Phii, înfricoşătoare, într-adevăr! Exclamă doamna de Villefort.

Doamna Danglars încercă să îngâne câteva cuvinte care nu se auziră.

Se încrucişară mai multe observaţii al căror rezultat fu că, într-adevăr, camera cu damasc roşu avea un aspect sinistru.

— Nu-i aşa? Glăsui Monte-Cristo. Ia priviţi ce bizar este aşezat patul, ce tapet sumbru, însângerat! Iar portretele acestea în pastel, pe care umezeala le-a îngălbenit, nu par a spune cu buzele lor vinete şi cu ochii înfricoşaţi: am văzut?

Villefort deveni livid, doamna Danglars căzu într-un şezlong aflat lângă cămin.

— O, aveţi curajul să vă aşezaţi pe scaunul acesta unde poate a fost comisă crima? întrebă doamna de Villefort, zâmbind.

Doamna Danglars se ridică repede.

— Dar asta nu e totul, spuse Monte-Cristo.

— Ce mai este? întrebă Debray, căruia nu-i scăpă emoţia doamnei Danglars.

— A, da, ce mai este? întrebă Danglars, căci mărturisesc că până în prezent nu văd mare lucru; dumneavoastră ce spuneţi, domnule Cavalcanti?

— O, noi avem la Pisa turnul lui Ugolino, la Ferrara închisoarea lui Tasso şi la Rimini camera Francescăi şi a lui Paulo.

— Da, dar nu aveţi scăriţa aceasta, spuse Monte-Cristo, deschizând o uşă pierdută în tapet, priviţi-o şi spuneţi-mi ce credeţi.

— Ce sinistră răsucire! spuse Château-Renaud râzând.

— Nu ştiu dacă vinul de Chio dispune la melancolie, spuse Debray, dar fapt e că văd toată casa în negru.

De când fusese vorba de zestrea Valentinei, Morrel rămăsese trist, nu mai rostise un cuvânt.

— Închipuiţi-vă, spuse Monte-Cristo, un Othello sau un abate de Granges coborând, pas cu pas, într-o noapte mohorâtă şi vijelioasă, scara aceasta, cu o povară lugubră pe care se grăbeşte s-o ascundă de vederea oamenilor, dacă nu de privirea lui Dumnezeu.

Doamna Danglars leşină pe jumătate la braţul lui Villefort, care fu obligat, la rându-i, să se sprijine de perete.

— O, doamnă, ce aveţi? Cum v-aţi îngălbenit! Exclamă Debray.

— Ce are? Foarte simplu, glăsui doamna de Villefort; domnul de Monte-Cristo ne povesteşte lucruri înfricoşătoare cu intenţia, desigur, de a ne face să murim de spaimă.

— O, da, spuse Villefort. Într-adevăr, conte, le înfricoşaţi pe doamne.

— Ce ai? Şopti Debray doamnei Danglars.

— Nimic, nimic, spuse aceasta cu o sforţare, am nevoie de aer, atâta tot.

— Vrei să cobori în grădină? întrebă Debray, oferind doamnei Danglars braţul şi înaintând spre scara mascată.

— Nu spuse ea, nu, prefer să rămân aici.

— E serioasă spaima aceasta, doamnă? întrebă Monte-Cristo.

— Nu, domnule, declară doamna Danglars, dar aveţi un mod de a imagina lucrurile care dă iluziei aspectul realităţii.

— O, da, spuse Monte-Cristo zâmbind, toate acestea sunt chestiuni de imaginaţie, căci la urma-urmei de ce nu ne-am închipui camera aceasta ca o bună şi onestă cameră de mamă de familie? Patul purpuriu ca pe un pat vizitat de zeiţa Lucina şi scara misterioasă ca pe un loc pe unde, încetişor, să nu tulbure somnul odihnitor al lehuzei, trece medicul, sau doica, sau părintele cu copilul care doarme?

De data aceasta, în loc ca evocarea s-o liniştească, doamna Danglars scoase un geamăt şi leşină de-a binelea.

— Doamna Danglars se simte rău, îngăimă Villefort, poate că ar trebui transportată la trăsură.

— O, Doamne şi eu care mi-am uitat flaconul... spuse Monte-Cristo.

— Îl am pe al meu, glăsui doamna de Villefort.

Şi întinse lui Monte-Cristo un flacon plin cu un lichid roşu, asemănător celui cu care contele încercase asupra lui Edouard influenţa binefăcătoare.

— O! Exclamă Monte-Cristo, luându-l din mâna doamnei de Villefort.

— Da, murmură aceasta, în urma indicaţiilor dumneavoastră am încercat.

— Şî aţi izbutit?

— Îmi închipui că da.

Doamna Danglars fusese transportată în camera de alături. Monte-Cristo turnă pe buzele ei o picătură din lichidul roşu şi ea îşi reveni.

— Vai, ce vis groaznic! spuse ea.

Villefort îi strânse mâna puternic ca să-i arate că n-a visat.

Îl căutară pe domnul Danglars, dar, prea puţin dispus pentru impresiile poetice, el coborâse în grădină şi vorbea cu domnul Cavalcanti-tatăl despre un proiect de cale ferată de la Livorno la Florenţa.

Monte-Cristo părea deznădăjduit, o luă pe doamna Danglars la braţ şi o conduse în grădină, unde îl găsiră pe domnul Danglars bând cafeaua între domnii Cavalcanti, tatăl şi fiul.

— Într-adevăr, doamnă, v-am înfricoşat tare? O întrebă el.

— Nu, domnule, dar, ştiţi, lucrurile ne impresionează după starea de spirit în care ne aflăm.

Villefort se strădui să râdă.

— Şi atunci, înţelegeţi, spuse el, e de ajuns o supoziţie, o himeră...

— Ei bine, credeţi-mă, eu am convingerea că în casa aceasta a fost săvârşită o crimă, declară Monte-Cristo.

— Luaţi seama, spuse doamna de Villefort, avem aici pe procurorul regal.

— Uite, pentru că ne găsim adunaţi laolaltă, eu aş profita pentru a face o declaraţie, răspunse Monte-Cristo.

— O declaraţie? întrebă Villefort.

— Da şi faţă de martori.

— Toată chestia aceasta este foarte interesantă, spuse Debray, iar dacă, într-adevăr, a fost o crimă, ne vom face admirabil digestia.

— A fost o crimă, spuse Monte-Cristo. Poftiţi pe aici, domnilor, poftim, domnule de Villefort, pentru ca declaraţia să fie valabilă, ea trebuie făcută autorităţilor competente.

Monte-Cristo îl luă pe Villefort de braţ şi, în timp ce strângea braţul doamnei Danglars, îl târî pe procurorul regal până sub platanul unde umbra era mai deasă.

Toţi ceilalţi invitaţi îi urmau.

— Uite, spuse Monte-Cristo, aici, în locul acesta (şi lovea pământul cu piciorul), aici, pentru a reîntineri copacii bătrâni, am pus să se sape şi să se pună pământ vegetal; ei bine, lucrătorii mei, săpând, au dezgropat o lădiţă, sau mai bine-zis fierăriile de lădiţă, în mijlocul cărora era scheletul unui prunc. Nădăjduiesc că aceasta nu e fantasmagorie, nu-i aşa?

Monte-Cristo simţi că braţul doamnei Danglars se înţepeneşte şi că mâna lui Villefort se înfioară.

— Un prunc? Repetă Debray. Drace, lucrul devine serios!

— Vedeţi, nu mă înşelam, spuse Château-Renaud, când susţineam adineauri că locuinţele au un suflet şi o figură ca oamenii şi că poartă pe fizionomia lor reflexul întâmplărilor trăite. Casa era tristă pentru că avea remuşcări; avea remuşcări pentru că tăinuia o crimă.

— O, cine spune că e o crimă? Reluă Villefort, încercând o ultimă sforţare.

— Cum, un copil îngropat de viu într-o grădină, nu e o crimă? Exclamă Monte-Cristo. Dar cum numiţi dumneavoastră fapta aceasta, domnule procuror regal?

— Cine spune însă că a fost îngropat de viu?

— De ce l-ar fi îngropat aici, dacă era mort? Grădina n-a fost niciodată un cimitir.

— Ce li se face în ţara asta infanticizilor? întrebă cu naivitate maiorul Cavalcanti.

— O, li se taie pur şi simplu capul, răspunse Danglars.

— A, li se taie capul? Exclamă Cavalcanti.

— Aşa mi se pare... E adevărat, domnule de Villefort? întrebă Monte-

Cristo.

— Da, domnule conte, răspunse acesta cu un accent care nu mai avea nimic omenesc.

Monte-Cristo îşi dădu seama că mai mult decât atât nu puteau să suporte cele două persoane pentru care pregătise scena; şi, nevoind să împingă lucrurile prea departe, spuse:

— Domnilor, mi se pare că am uitat cafeaua.

Şi îşi readuse invitaţii spre masa aşezată în mijlocul peluzei.

— Într-adevăr, domnule conte, spuse doamna Danglars, mi-e ruşine să-mi mărturisesc slăbiciunea, dar istoriile acestea groaznice m-au tulburat; daţi-mi voie, vă rog, să iau loc.

Şi căzu pe un scaun.

Monte-Cristo o salută şi se apropie de doamna de Villefort.

— Mi se pare că doamna Danglars mai are nevoie de flaconul dumneavoastră, spuse el.

Dar, mai înainte ca doamna de Villefort să se apropie de prietena ei, procurorul regal îi şoptise doamnei Danglars:

— Trebuie să-ţi vorbesc.

— Când?

— Mâine.

— Unde?

— La biroul meu... la parchet, dacă vrei, e locul cel mai sigur.

— Voi veni.

În momentul acela doamna de Villefort se apropie.

— Îţi mulţumesc, scumpă prietenă, spuse doamna Danglars încercând să zâmbească, nu mai am nimic, mă simt cât se poate de bine.

Capitolul XXVII Cerşetorul

Timpul trecea. Doamna de Villefort manifestase dorinţa de a se înapoia la Paris, ceea ce doamna Danglars nu avusese cutezanţa să facă, în ciuda indispoziţiei vădite pe care o încerca.

La cererea soţiei sale, domnul de Villefort dădu deci cel dintâi semnalul de plecare. Oferi un loc în landoul său doamnei Danglars, pentru ca aceasta să fie sub îngrijirile nevesti-si. Cufundat într-o conversaţie industrială, cât se poate de interesantă, cu domnul Cavalcanti, domnul Danglars nu dădea nici o atenţie la tot ce se întâmpla în juru-i.

Când a cerut doamnei de Villefort flaconul, Monte-Cristo observase că domnul de Villefort s-a apropiat de doamna Danglars; călăuzit de intuiţia sa, ghicise ce i-a spus, deşi domnul de Villefort vorbise aşa de încet încât

abia fu auzit de doamna Danglars.

Lăsă fără să intervină ca Morrel, Debray şi Château-Renaud să plece călare şi ca doamnele să se urce în landoul domnului de Villefort. La rându-i, tot mai încântat de Cavalcanti-tatăl, Danglars îl invită pe acesta cu el în cupeu.

Andrea Cavalcanti se duse la trăsurica ce-l aştepta în faţa porţii şi al cărei cal sur era ţinut de un *groom*.

Andrea nu vorbise mult la masă, tocmai pentru că era un băiat foarte inteligent şi pentru că se temuse să nu spună vreo prostie în mijlocul invitaţilor bogaţi şi puternici, printre care ochii lui holbaţi nu zăreau, poate, fără teamă un procuror regal.

Fusese apoi acaparat de domnul Danglars, care, după o rapidă ochire aruncată bătrânului maior cu gât ţeapăn şi fiului acestuia încă sfios, făcând o legătură între toate aceste simptome şi ospitalitatea lui Monte-Cristo, se gândise că avea de-a face cu vreun nabab venit la Paris să-şi desăvârşească fiul în viaţa mondenă.

Contemplase, deci, cu plăcere nespusă diamantul enorm care sclipea în degetul cel mic al maiorului, căci, prudent şi experimentat, de teamă să nu se întâmple vreun accident bancnotelor, maiorul le convertise pe dată într-un obiect de valoare. Apoi, după masă, tot sub pretextul industriei şi al călătoriilor, de scosese pe părinte şi pe fiu asupra felului lor de viaţă; iar părintele şi fiul — preveniţi că la Danglars urma să le fie deschis, unuia creditul de patruzeci şi opt de mii de franci daţi o dată pentru totdeauna, altuia creditul anual de cincizeci de mii de lire — fuseseră încântători şi plini de amabilitate cu bancherul. Şi, dacă nu s-ar fi stăpânit, ei ar fi strâns mâna servitorilor acestuia, într-atât de mult recunoştinţa lor încerca nevoia expansiunii.

În special un lucru spori consideraţia, ba, am putea să spunem, veneraţia lui Danglars pentru Cavalcanti. Credincios principiului lui Horaţiu: *nil admirari*, acesta se mărginise, precum aţi văzut, să dea dovadă de ştiinţă, spunând din ce lac se scot cele mai bune mrene. Apoi, mâncase partea sa de peşte fără să rostească un cuvânt. Danglars trăsese de aici concluzia că bunătăţile acestea erau familiare ilustrului descendent al Cavalcantilor, care se hrănea probabil la el acasă cu păstrăvi aduşi din Elveţia şi cu languste care i se trimiteau din Bretania prin aceleaşi mijloace de care se slu-jise contele pentru a aduce mrene din Iacul Fusare şi cegă din fluviul Volga. De aceea primise cu o foarte pronunţată bunăvoinţă cuvintele lui Cavalcanti:

— Mâine, domnule, voi avea cinstea să vă fac o vizită în interes de afaceri.

— Iar eu, domnule, răspunse Danglars, voi fi fericit să vă primesc.

Îi propusese apoi lui Cavalcanti să-l conducă la Hôtel des Princes, dacă nu îi venea prea greu să se despartă de fiul său.

Cavalcanti răspunse că de multă vreme fiul său era deprins să ducă viaţa de tânăr; că, în consecinţă, avea caii şi echipajul propriu şi, deoarece n-au venit împreună, nu vedea nici o dificultate în a pleca separat.

Maiorul se urcase deci în trăsura lui Danglars, iar bancherul se aşezase alături, tot mai încântat de ideile de ordine şi de economie ale acestui om, care totuşi dădea fiului său cincizeci de mii de franci pe an, ceea ce presupunea o avere de cinci sau şase sute de mii de lire venit.

Andrea începu, pentru a-şi da aere, să-şi certe *groomul* că, în loc să vină să-l ia de la peron, îl aştepta la poarta de ieşire, silindu-l astfel să se ostenească a face treizeci de paşi pe jos.

Groomul primi dojana cu smerenie, apucă, pentru a stăpâni calul care izbea nerăbdător în pământ, zăbala cu mâna stângă, întinse cu dreapta frânele lui Andrea, iar acesta le luă şi puse cizma de lac pe scară.

În momentul acela o mână se aşeză pe umărul lui. Tânărul întoarse capul, închipuindu-şi că Danglars sau Monte-Cristo uitase ceva să-i spună.

Dar, în locul unuia şi al altuia, nu zări decât o figură ciudată, arsă de soare, încadrată într-o barbă de model, nişte ochi sclipitori şi un zâmbet ironic luminând o gură în care străluceau în ordine, fără să lipsească vreunul, treizeci şi doi de dinţi albi, ascuţiţi şi flămânzi ca aceia ai unui lup sau ai unui şacal.

O basma cu pătrăţele roşii acoperea capul cu păr cărunt; o bluză nespus de soioasă şi ruptă îmbrăca trupul slăbănog şi osos ale cărui ciolane păreau că se ciocnesc între ele în mers, ca ale unui schelet. În sfârşit, mâna care se aşeză pe umărul lui Andrea şi care fu cel dintâi lucru văzut de tânăr, i se păru de o mărime gigantică. A recunoscut tânărul, la lumina felinarului trăsuricii, figura aceasta, sau a fost numai izbit de înfăţişarea oribilă a omului? Nu am putea să spunem, fapt este însă că tresări şi se trase înapoi.

— Ce pofteşti? spuse el.

— Iertaţi-mă, domnule, răspunse omul, ducând mâna la basmaua roşie; poate vă deranjez, dar am să vă vorbesc.

— Nu se cerşeşte seara, spuse *groomul*, făcând o mişcare pentru a-l descotorosi pe stăpân de nepoftit.

— Eu nu cerşesc, băieţelule, glăsui necunoscutul, adresându-se servitorului cu un zâmbet ironic, un zâmbet aşa de înfricoşător încât acesta se dădu la o parte. Doresc numai să spun două cuvinte burghezului dumitale care m-a însărcinat cu un comision acum vreo cincisprezece zile.

— Haide, ce vrei, spune repede, prietene, glăsui Andrea, stăpânindu-se îndeajuns pentru ca servitorul să nu-i observe tulburarea.

— Aş vrea... aş vrea... şopti omul cu basma roşie, să binevoiţi a mă cruţa de osteneala de a mă întoarce la Paris pe jos. Sunt foarte obosit şi, deoarece nu m-am ospătat aşa de bine ca tine, abia pot să mă mai ţin.

Tânărul tresări la auzul ciudatei familiarităţi.

— Ei, haide, ce vrei?

— Uite, vreau să mă laşi să mă urc în trăsura ta frumoasă şi să mă conduci tu.

Andrea se îngălbeni, dar nu răspunse.

— O, da, glăsui omul cu basma roşie vârându-şi mâinile în buzunare şi privindu-l pe tânăr cu ochi provocatori; mi-a venit aşa, o idee; auzi, micul meu Benedetto?

La auzul acestui nume, tânărul medită, desigur, căci se apropie de *groom* şi îi spuse:

— Omul acesta a fost însărcinat, într-adevăr, de mine cu un comision şi trebuie să-mi dea socoteală. Du-te pe jos până la barieră; ai să iei acolo o cabrioletă ca să nu întârzii prea mult.

Valetul se depărtă uimit.

— Lasă-mă cel puţin să merg pe unde e întuneric, spuse Andrea.

— În privinţa asta, dă-mi voie să te duc eu pe unde este bine, glăsui omul cu basmaua roşie.

Luă calul de căpăstru şi duse trăsurica într-un loc unde într-adevăr nu putea să vadă nimeni onoarea pe care i-o acorda Andrea.

— O, eu nu mă urc din vanitate într-o trăsură frumoasă, îi spuse el; nu, ci doar pentru că sunt obosit şi apoi pentru că mai am de vorbit şi cu tine.

— Haide, urcă-te, glăsui tânărul.

Păcat că nu era ziuă, căci ar fi un spectacol curios acela al zdrenţărosului aşezat comod pe pernele brodate, lângă tânărul şi elegantul conducător al trăsuricii.

Andrea mână calul până la ultima casă din sat, fără a spune un cuvânt tovarăşului său care, la rându-i, zâmbea şi tăcea ca şi cum ar fi fost încântat că se plimbă într-o trăsură aşa de bună.

După ce ieşiră din Auteuil, Andrea privi în juru-i pentru a se încredinţa, desigur, că nu putea nimeni nici să-i vadă, nici să-i audă; şi atunci, oprind calul şi încrucişându-şi braţele în faţa omului cu basma roşie, spuse:

— Ascultă, de ce vii să-mi strici liniştea?

— Dar tu, flăcăule, de ce te păzeşti de mine?

— Cu ce m-am păzit de dumneata?

— Cu ce? Mai întrebi? Ne despărţim la podul Varului, îmi spui că te duci să călătoreşti în Piemont şi în Toscana şi, când colo, vii la Paris.

— Ce te deranjează pe dumneata?

— Nimic. Dimpotrivă, nădăjduiesc că o să-mi prindă bine.

— Aha, asta înseamnă că mă speculezi, spune Andrea.

— O, ce vorbe mari!

— Faci rău, jupâne Caderousse, te înştiinţez.

— Ei, Doamne, nu te supăra, mititelule; tu ştii, desigur, ce înseamnă nenorocirea: ei bine, nenorocirea îl face pe om pizmuitor. Eu te cred

alergând prin Piemonte şi Toscana, obligat să fii faccino sau cicerone şi te deplâng din inimă ca pe copilul meu, ştii că ţi-am spus totdeauna copilul meu...

— Ei şi? Ei şi?

— Răbdare, spiriduşule!

— Eu am răbdare: hai, isprăveşte.

— Şi, când colo, te văd deodată trecând bariera cu un groom, cu o trăsurică, cu straie nou-nouţe. Nu cumva ai descoperit o mină, sau ai preluat dugheana vreunui agent de schimb?

— Aşadar, după cum mărturiseşti, eşti pizmuitor?

— Nu, sunt mulţumit, aşa de mulţumit încât am vrut să te felicit, micule; dar deoarece nu eram îmbrăcat cum trebuie, mi-am luat toate măsurile ca să nu te compromit.

— Frumoase măsuri! spuse Andrea; mi te adresezi în faţa servitorului meu.

— Ei, ce vrei fiule, mă adresez ţie atunci când pot să te prind. Ai un cal foarte iute, o trăsurică foarte uşoară; luneci ca un ţipar; dacă te pierdeam astă-seară, riscam să nu te mai întâlnesc.

— Vezi bine că nu mă ascund.

— Eşti fericit şi aş vrea să spun şi eu despre mine la fel; eu mă ascund; unde mai pui că mi-era teamă că n-ai să mă recunoşti; dar m-ai recunoscut, adăugă Caderousse cu zâmbetul lui rău; eşti foarte drăguţ.

— Mă rog, ce doreşti dumneata? spuse Andrea.

— Benedetto, faci rău că nu mă mai tutuieşti, pe mine, vechiul tău tovarăş; ia seama, mă faci să devin pretenţios.

Ameninţarea domoli mânia tânărului; vântul constrângerii suflase peste ea.

Îşi îndemnă din nou calul la trap.

— Faci rău, Caderousse, că te agăţi astfel de un fost tovarăş, cum spuneai adineauri; tu eşti marsiliez, eu sunt...

— Va să zică, ştii ce eşti acum?

— Nu, dar am fost crescut în Corsica; tu eşti bătrân şi încăpăţânat, eu sunt tânăr şi îndărătnic. Între oameni ca noi ameninţarea nu-şi are rostul şi totul trebuie să se facă prin bună înţelegere. Sunt eu de vină dacă soarta, care continuă să fie rea cu tine, este, dimpotrivă, bună cu mine?

— Aşadar, soarta ta e bună? *Groomul* nu e de împrumut, trăsurica nu e de împrumut, hainele pe care le avem nu sunt de împrumut? Bravo, cu atât mai bine! spuse Caderousse, cu ochii strălucitori de lăcomie.

— Vezi bine şi ştii bine, deoarece mi te adresezi, glăsui Andrea, aprinzându-se din ce în ce mai mult. Dacă aş avea o basma ca a ta pe cap, o bluză soioasă pe umeri şi încălţăminte găurită în picioare, nu m-ai recunoaşte.

— Micule, mă dispreţuieşti şi faci rău; acum, că te-am regăsit, nu mă

împiedică nimic să fiu îmbrăcat ca oricare altul, dat fiindcă-ţi cunosc inima bună: dacă ai două haine, îmi vei da una; eu îţi dădeam porţia mea de supă şi de fasole când erai prea flămând.

— Adevărat, spuse Andrea.

— Ce poftă aveai! Mai ai o poftă aşa de bună?

— O, da! Răspunse Andrea râzând.

— Cum te vei fi ospătat la prinţul de unde ieşişi!

— Nu e un prinţ, ci pur şi simplu un conte.

— Un conte? Şi bogat, nu?

— Da, dar să nu-ţi faci speranţe; e un domn nu prea comod.

— O, fii pe pace! N-am nici un gând cu privire la contele tău, şi-l las în seama ta. Dar, adăugă Caderousse, reluând zâmbetul rău care îi mai înflorise pe buze, trebuie să dai ceva pentru asta, pricepi.

— Cât îţi trebuie?

— Cred că cu o sută de franci pe lună...

— Ei!

— Aş trăi...

— Cu o sută de franci?

— Dar prost, înţelegi; însă cu...

— Cu?

— Cu o sută cincizeci de franci aş fi foarte fericit.

— Na două sute, spuse Andrea.

Şi puse în mâna lui Caderousse zece ludovici de aur.

— Bun! Făcu Caderousse.

— Prezintă-te la portar, la fiecare zi întâi de lună şi ai să găseşti tot atâta.

— Ei, vezi că iar mă umileşti?

— Cum aşa?

— Mă pui în legături cu slugile; a, nu! Eu nu vreau să am de-a face decât cu tine.

— Ei bine, cheamă-mă şi în fiecare zi întâi de lună, cel puţin câtă vreme îmi încasez renta, ai să ţi-o încasezi şi tu pe-a ta.

— Haide-haide, văd că nu m-am înşelat, că eşti un băiat de treabă şi e o binefacere când oameni ca tine dau de noroc. Ia povesteşte-mi norocul care a dat peste tine.

— Ce nevoie ai să ştii? întrebă Cavalcanti.

— Hm, iarăşi neîncredere!

— Nu. Uite, mi-am regăsit părintele.

— Un părinte adevărat?

— Eh, atâta vreme cât va plăti...

— Ai să crezi şi ai să-l onorezi, e drept. Cum îi spune părintelui tău?

— Maiorul Cavalcanti.

— Şi e mulţumit de tine?

— Până în prezent se pare că da.

— Şi prin cine l-ai regăsit pe părintele ăsta?

— Prin contele de Monte-Cristo.

— Acela de la care vii?

— Da.

— Ascultă, caută de mă plasează şi pe mine la el ca pe-o rudă mai mare.

— Bine, am să-i vorbesc, dar până atunci ce ai de gând să faci?

— Eu?

— Da, tu.

— Eşti tare bun că te ocupi de mine, spuse Caderousse.

— Din moment ce şi tu te interesezi de mine, reluă Andrea, cred că pot să cer câteva informaţii.

— E drept... Am să închiriez o cameră într-o casă cinstită, am să mă îmbrac cuviincios, am să mă bărbieresc în fiecare zi şi am să mă duc să citesc ziarele la cafenea. Seara am să intru la vreun spectacol cu o căpetenie de clacă şi o să am aerul unui brutar retras din afaceri; ăsta e visul meu.

— Foarte bine! Dacă vrei să pui planul ăsta în aplicare şi să fii cuminte, totul o să meargă de minune.

— Dar tu ce ai de gând să devii? *Pair* de Franţa?

— Eh, cine ştie? spuse Andrea.

— Poate că domnul maior Cavalcanti este... Din nenorocire însă ereditatea e desfiinţată.

— Caderousse, să nu facem politică... Şi acum, că ai căpătat ceea ce vrei şi pentru că am ajuns, dă-te jos din trăsură şi şterge-o!

— A, nu, scumpe prietene!

— Cum, nu?

— Ia gândeşte-te, puişor, că, aşa cum sunt, c-o basma roşie pe cap, desculţ aproape, fără nici o hârtie la mine şi cu zece napoleoni de aur în buzunar, fără a mai pune la socoteală ceea ce mai aveam şi care face două sute de franci, m-ar aresta la barieră neapărat. Ca să scap, aş fi nevoit atunci să spun că tu mi-ai dat aceşti zece napoleoni: ţine-te informaţii, an-chetă, se va afla că am plecat de la Toulon fără să mi se dea concediu şi, din brigadă în brigadă, am să fiu dus înapoi până pe malul Mediteranei. Redevin atunci, pur şi simplu, numărul 106 — şi adio visul meu de a semăna cu un brutar retras din afaceri.

Andrea încruntă sprâncenele: presupusul fiu al domnului maior Cavalcanti avea, aşa cum se lăudase singur, o minte încăpăţânată. Se opri o clipă, zvârli o ochire în juru-i şi, în momentul în care privirea sa terminase cercul investigator, mâna coborî inocent în buzunar, unde începu să dezmierde patul unui pistol.

Dar, între timp, Caderousse, care nu-şi pierdea tovarăşul din vedere, ducea mâinile la spate şi deschidea încetişor un cuţit lung, spaniolesc, pe

care îl purta cu el în orice moment.

Precum se vede, prietenii erau vrednici de a se înţelege şi se înţeleseră; mâna lui Andrea ieşi inofensivă din buzunar şi urcă până la mustaţa roşcată pe care o dezmierdă câtva timp.

— Aşadar, Caderousse, spuse el, ai să fii fericit?

— Îmi voi da toată silinţa, răspunse hangiul de la Pont du Gard, vârându-şi cuţitul în teacă.

— Atunci să ne înapoiem în Paris. Dar cum o să treci bariera fără să stârneşti bănuieli? Cred că, îmbrăcat aşa cum eşti, rişti mai mult cu trăsura, decât pe jos.

— Aşteaptă, ai să vezi, spuse Caderousse.

Luă pălăria lui Andrea, haina lungă cu guler înalt pe care groomul exilat din trăsurică o lăsase la locul ei şi şi-o puse pe spate, după care împrumută ţinuta îmbufnată a unui servitor de casă bună al cărui stăpân conduce singur.

— Şi eu să rămân cu capul gol? întrebă Andrea.

— Eh, vântul bate aşa de tare încât se prea poate să-ţi fi luat pălăria, spuse Caderousse.

— Haide, să isprăvim odată! Glăsui Andrea.

— Păi cine te opreşte? Nădăjduiesc că nu eu, spuse Caderousse.

— Sst! Şopti Cavalcanti.

Trecură bariera fără nici o piedică.

În dreptul primei străzi care se încrucişa, Andrea opri calul şi Caderousse sări jos.

— Ei, dar mantaua servitorului şi pălăria mea?

— N-o să vrei să capăt guturai! Răspunse Caderousse.

— Dar eu?

— Tu eşti tânăr, pe câtă vreme eu încep să îmbătrânesc; la revedere, Benedetto!

Şi, afundându-se în ulicioară, dispăru.

— Oh, cum nu poate omul să fie pe deplin fericit! Glăsui Andrea cu un suspin.

Capitolul XXVIII Scenă conjugală

În piaţa Ludovic al XV-lea, cei trei tineri se despărţiră — Morrel apucând pe bulevard, Château-Renaud pe podul Revoluţiei şi Debray mergând înainte pe chei.

După toate probabilităţile, Morrel şi Château-Renaud ajunseră la căminele lor domestice — aşa se spune încă la tribuna Camerei, în discursurile bine alcătuite şi la teatrul din strada Richelieu, în piesele bine scrise; Debray nu făcu însă la fel. Când ajunse la ghereta Luvrului, coti la stânga, străbătu în goană Caruselul, apucă pe strada Saint-Roch, dădu în strada Michodière şi sosi la poarta domnului Danglars în momentul în care landoul domnului de Villefort — după ce-i depusese pe aceasta şi pe soţia lui în foburgul Saint-Honoré — o lăsă pe baroană acasă.

În calitate de intim, Debray intră cel dintâi în curte, zvârli frâul în mâna unui valet, apoi reveni la uşa landoului pentru a o primi pe doamna Danglars, căreia îi oferi braţul, conducând-o în apartamentele ei.

După ce poarta fu închisă, iar baroana şi Debray rămaseră în curte, Debray glăsui:

— Dar ce ai, Herminie? Şi de ce te-ai simţit rău când contele a istorisit întâmplarea, sau mai bine-zis povestea aceea?

— Pentru că eram oribil de prost dispusă în seara asta, dragul meu, răspunse baroana.

— Ba nu, Herminie, stărui Debray, nu mă poţi face să cred aşa ceva. Dimpotrivă, erai în dispoziţii excelente când ai sosit la conte. E drept, domnul Danglars arăta cum posac, dar ştiu cât de puţin preţ pui pe toanele lui. Ţi-a făcut cineva ceva. Istoriseşte-mi; ştii bine că n-aş suferi niciodată să ţi se facă o necuviinţă.

— Te înşeli, Lucien, te asigur, declară doamna Danglars; lucrurile sunt aşa cum ţi le-am spus şi la ele se adaugă indispoziţia pe care ai observat-o şi de care nu socoteam că merită să-ţi vorbesc.

Era vădit că doamna Danglars se găsea sub influenţa uneia din acele iritaţii nervoase de care deseori femeile nu-şi pot da seama, sau că, precum ghicise Debray, suferise o zguduitură tăinuită pe care nu voia s-o mărturisească nimănui. Deprins cu toanele femeilor, el nu mai stărui, aşteptând momentul prielnic, fie al unei cercetări noi, fie al unei mărturisiri *proprio motu*.

La uşa camerei sale, baroana o întâlni pe domnişoara Cornelia.

Domnişoara Cornelia era camerista de încredere a baroanei.

— Ce face fiica mea? întrebă doamna Danglars.

— A studiat toată seara, răspunse domnişoara Cornelia şi apoi s-a culcat.

— Cu toate acestea, parcă aud pianul.

— Face muzică domnişoara Louise d'Armilly, în timp ce domnişoara stă în pat.

— Bine, spuse doamna Danglars; vino de mă dezbracă.

Intrară în dormitor, Debray se lungi pe o canapea, iar doamna Danglars trecu în cabinetul de toaletă împreună cu domnişoara Cornelia.

— Dragă domnule Lucien, spuse doamna Danglars, prin uşa

cabinetului, tot te mai plângi că Eugénie nu-ţi face cinstea de a-ţi vorbi?

— Doamnă, spuse Lucien jucându-se cu căţeluşul baroanei, care, recunoscându-i calitatea de prieten al casei, se deprinsese să se joace cu dânsul, nu numai eu vă adresez aceste reclamaţii, căci îmi pare că l-am auzit pe Morcerf plângându-vi-se deunăzi că nu poate să scoată un cuvânt de la logodnica lui.

— Adevărat, glăsui doamna Danglars; cred însă că într-una din dimineţile acestea lucrurile se vor schimba şi că ai s-o vezi pe Eugénie intrând în cabinetul dumitale.

— În cabinetul meu?

— Adică, în acela al ministrului.

— Şi pentru ce?

— Pentru a-ţi cere un angajament la Operă. N-am văzut o mai mare pasiune pentru muzică; e ridicol din partea unei persoane de lume bună.

Debray zâmbi.

— Ei bine, spuse el, să vină cu consimţământul baronului şi al dumneavoastră şi îi vom face angajamentul, căutând ca el să fie în conformitate cu meritul ei, măcar că sunt prea săraci pentru a răsplăti un talent aşa de frumos.

— Du-te, Cornelia, spuse doamna Danglars, nu mai am nevoie de dumneata.

Cornelia dispăru şi, în clipa următoare, doamna Danglars ieşi din cabinetul ei într-o fermecătoare ţinută de interior şi se aşeză lângă Lucien.

Apoi, îngândurată, începu să dezmierde căţeluşul.

Lucien o privi o clipă în tăcere.

— Ascultă, Herminie, îi spuse el după o clipă, răspunde-mi sincer: ai ceva pe suflet, nu-i aşa?

— Nimic, declară baroana.

Şi totuşi, pentru că se înăbuşea, ea se ridică, încercă să respire şi se privi într-o oglindă.

— Sunt înspăimântătoare în seara asta.

Debray se sculă zâmbind pentru a se duce s-o liniştească pe baroană în privinţa aceasta, când deodată, uşa se deschise.

Apăru domnul Danglars. Debray se aşeză la loc.

Auzind zgomotul uşii, doamna Danglars se întoarse şi îşi privi soţul cu o uimire pe care nu se osteni măcar s-o tăinuiască.

— Bună seara, doamnă, spuse bancherul, bună seara, domnule Debray.

Baroana îşi închipui, desigur, că vizita aceasta neprevăzută însemna ceva, o dorinţă de a repara cuvintele amare care scăpaseră baronului în timpul zilei.

Se înarmă cu un aer demn şi, întorcându-se spre Lucien, fără a răspunde soţului, spuse:

— Citeşte-mi ceva, domnule Debray.

Debray, pe care vizita îl neliniştise uşor la început, îşi reveni în fire văzând calmul baroanei şi întinse mâna spre o carte despărţită printr-un cuţit cu lamă de sidef, încrustată cu aur.

— Pardon, spuse bancherul, ai să oboseşti, baroană, stând aşa de târziu, ceasurile sunt unsprezece şi domnul Debray stă tare departe.

Debray rămase uluit, nu pentru că tonul lui Danglars nu era perfect calm şi politicos, dar pentru că, în liniştea şi în politeţea lui, distingea o anume dorinţă, neobişnuită, de a face în seara aceasta altceva decât voia nevastă-sa.

Baroana fu de asemeni surprinsă şi îşi mărturisi uimirea printr-o privire care, fără îndoială, ar fi dat de gândit soţului, dacă el nu avea ochii fixaţi asupra unui ziar unde căuta închiderea Bursei.

De aceea, privirea ei, aşa de mândră, fu lansată în gol şi îşi pierdu efectul.

— Domnule Lucien, spuse baroana, îţi declar că nu simt câtuşi de puţin dorinţa de a dormi, că am multe lucruri să-ţi istorisesc în seara aceasta şi că îţi vei trece noaptea ascultându-mă, chiar de va trebui să dormi de-a-npicioarelea.

— La ordinele dumneavoastră, doamnă, răspunse Lucien netulburat.

— Dragă domnule Debray, glăsui la rândul său bancherul, nu te omorî, rogu-te, ascultând în noaptea aceasta nebuniile doamnei Danglars, căci le vei asculta tot aşa de bine mâine. Seara aceasta e însă a mea, mi-o rezerv şi o voi consacra, dacă binevoieşti să-mi dai voie, discutând chestiuni grave cu soţia mea.

De data aceasta lovitura era aşa de directă şi cădea aşa de în plin încât ameţi şi pe Lucien şi pe baroană. Se priviră amândoi ca pentru a găsi unul la celălalt un ajutor împotriva agresiunii, dar irezistibila putere a stăpânului casei triumfă şi soţul câştigă lupta.

— Să nu-ţi închipui cumva că te alung, dragă Debray, continuă Danglars; nu, câtuşi de puţin; o împrejurare neprevăzută mă sileşte să doresc a avea chiar astă-seară o conversaţie cu baroana; lucrul mi se întâmplă destul de rar ca să mi se poată lua în nume de rău.

Debray îngăimă câteva cuvinte, salută şi ieşi izbindu-se de colţuri ca Nathan în *Athalia*.

— E de necrezut, spuse el după ce uşa se închise în urma sa, cât de uşor se înfundă soţii aceştia pe care noi îi socotim totuşi aşa de ridicoli!

După plecarea lui Lucien, Danglars îi luă locul pe canapea, închise cartea care rămăsese deschisă şi, adoptând o poză oribil de pretenţioasă, continuă să se joace cu câinele. Pentru că însă câinele, care nu avea pentru el aceeaşi simpatie ca pentru Debray, voia să-l muşte, îl apucă de ceafă şi îl expedie, în partea cealaltă a camerei, pe un şezlong.

Animalul scoase un urlet ce străbătu spaţiul; dar când ajunse la

destinaţie, se ghemui dinapoia unei perne şi, buimăcit de tratamentul cu care nu era deprins, rămase tăcut fără să mai mişte.

— Domnule, ştii că faci progrese? Glăsui baroana fără să clipească. De obicei nu erai decât grosolan, astă-seară eşti brutal.

— Pentru că astă-seară sunt într-o mai proastă dispoziţie decât de obicei, răspunse Danglars.

Herminie îl privi pe bancher cu suprem dispreţ. Îndeobşte, aruncăturile acestea de ochi îl scoteau pe orgoliosul Danglars din sărite. În seara aceasta însă abia păru că le dă atenţie.

— Şi ce-mi pasă mie de proasta dumitale dispoziţie, ce mă privesc lucrurile astea? Răspunse baroana, iritată de calmul soţului. Închide-ţi indispoziţiile în dumneata sau consumă-ţi-le în birourile dumitale; şi, deoarece ai funcţionari pe care îi plăteşti, revarsă-ţi asupra lor toanele.

— Nu, răspunse Danglars, te înşeli în sfaturile dumitale, doamnă, de aceea nu le voi urma. Birourile mele sunt Pactolul meu, cum spune, dacă nu mă înşel, domnul Desmeutiers şi nu vreau să-i abat cursul şi să-i tulbur calmul. Funcţionarii mei sunt oameni cumsecade, cărora le datorez averea mea şi pe care îi plătesc cu un procent infinit mai mic decât cel meritat, dacă e să-i preţuiesc după ceea ce aduc; nu mă voi înfuria deci pe ei; cei împotriva cărora mă voi ridica sunt oamenii care mănâncă la masa mea, care îmi ostenesc caii şi îmi ruinează casa.

— Şi care sunt oamenii ce îţi ruinează casa? Explică-te mai lămurit, te rog.

— O, fii liniştită, dacă vorbesc în enigme nu înseamnă că te voi lăsa multă vreme să cauţi tâlcul lor, spuse Danglars. Oamenii care îmi ruinează casa sunt cei care scot din ea, într-un ceas, cinci sute de mii de franci.

— Nu te înţeleg, domnule, glăsui baroana încercând să ascundă totodată emoţia glasului şi îmbujorarea fizicului.

— Dimpotrivă, înţelegi foarte bine, spuse Danglars, dar dacă reaua voinţă a dumitale continuă, îţi voi spune că am pierdut şapte sute de mii de franci la Împrumutul spaniol.

— Aha şi mă faci pe mine responsabilă de pierderea aceasta? Declară baroana cu ironie.

— De ce nu?

— E vina mea că ai pierdut şapte sute de mii de franci?

— În orice caz, nu a mea.

— O dată pentru totdeauna, domnule, reluă cu ton muşcător baroana, ţi-am spus să nu-mi mai vorbeşti de afaceri; e un limbaj pe care nu l am învăţat nici la părinţii mei, nici în casa primului meu soţ.

— Cred şi eu, spuse Danglars, căci nici unii, nici alţii nu aveau o leţcaie.

— Un motiv în plus pentru ca eu să nu fi învăţat la ei argoul băncii care îmi împuiază urechile de dimineaţă până seara, aici. Sunetul monedelor

numărate şi răsnumărate mi-e odios şi nu cunosc decât sunetul glasului dumitale care îmi este şi mai neplăcut.

— Ciudat, spuse Danglars; şi eu care crezusem că urmăreşti cu cel mai viu interes operaţiile mele...

— Eu? Şi cine te-a putut face să crezi o asemenea prostie?

— Chiar dumneata.

— Aha!

— Fără îndoială.

— Aş vrea să-mi spui cu ce ocazie.

— O, Doamne, este lucru uşor! În luna februarie mi-ai vorbit cea dintâi despre titlurile din Haiti: visaseşi că un vas intra în portul Havre şi că vasul aducea vestea că o plată, despre care se credea că e amânată la calendele greceşti, se va efectua. Cunosc luciditatea somnului dumitale; am dat deci ordin să se cumpere, pe sub mână, toate cupoanele pe care le-am putut găsi din datoria insulei şi am câştigat patru sute de mii de franci, din care o sută de mii ţi-au fost înmânaţi cu sfinţenie. Ai făcut cu ei ce ai vrut, nu mă priveşte.

În martie era vorba de o concesiune pentru o cale ferată. Se înfăţişau trei societăţi, oferind garanţii egale. Mi-ai spus că instinctul dumitale — şi, măcar că pretinzi că eşti străină în speculaţii, cred, dimpotrivă, că ai un instinct foarte dezvoltat în unele materii —, mi-ai spus că instinctul te îndemna să crezi că privilegiul va fi acordat societăţii aşa-zisă a Sudului.

M-am înscris îndată cu două treimi din acţiunile acestei societăţi. Într-adevăr, i-a fost acordat privilegiul; aşa cum prevăzuseşi, acţiunile şi-au triplat valoarea şi eu am încasat un milion, din care dumitale ţi-au fost predaţi două sute cincizeci de mii de franci. Cum ai întrebuinţat aceşti două sute cincizeci de mii de franci?

— Dar unde vrei să ajungi, domnule? Exclamă baroana, înfiorată de ciudă şi de enervare.

— Răbdare, doamnă, am ajuns.

— Slavă Domnului!

— În aprilie ai fost la masă la ministru, s-a vorbit despre Spania şi ai auzit o conversaţie secretă, era vorba de expulzarea lui don Carlos; am cumpărat bonuri spaniole. Expulzarea s-a produs şi am câştigat şase sute de mii de franci în ziua în care Carol al V-lea a trecut dincolo de Bidassoa. Din aceşti şase sute de mii de franci ai încasat cincizeci de mii de taleri, erau ai dumitale, ai dispus de ei după plac şi nu-ţi cer socoteală, nu e însă mai puţin adevărat că anul acesta ai primit cinci sute de mii de lire.

— Ei şi după?

— A, da, *ei* şi exact *după aceea*, lucrurile se strică.

— Nu zău, ai un mod de-a vorbi...

— *Ei* îmi redă ideea şi mai mult n-am nevoie... Acest *după* a fost acum trei zile. Aşadar, acum trei zile ai discutat chestiuni politice cu

domnul Debray şi ai reţinut, pare-se, din cuvintele lui că don Carlos s-a înapoiat în Spania: atunci mi-am vândut renta, ştirea s-a răspândit, a fost panică, n-am mai vândut-o, am dat-o şi a doua zi se constată că ştirea era falsă şi din cauza acestei ştiri false am pierdut şapte sute de mii de franci.

— Ei şi?

— Ei şi? Pentru că îţi dau un sfert atunci când câştig, îmi datorezi şi dumneata un sfert când pierd; a patra parte din şapte sute de mii de franci înseamnă o sută şaptezeci şi cinci de mii de franci.

— Dar ceea ce îmi spui este extravagant şi nu văd pentru ce amesteci numele domnului Debray în toată istoria aceasta.

— Pentru că, dacă nu ai cumva cei o sută şaptezeci şi cinci de mii de franci pe care îi reclam, îi vei împrumuta de la prietenii dumitale, iar domnul Debray face parte din numărul acestora.

— I-auzi! Exclamă baroana.

— O, fără gesturi, fără strigăte, fără dramă, stimată doamnă, dacă nu vrei să mă sileşti a-ţi spune că îl văd parcă pe domnul Debray rânjind lângă cei cinci sute de mii de franci pe care dumneata i-ai dat anul acesta, spunându-şi că a găsit, în sfârşit, ceea ce nici cei mai iscusiţi jucători n-au putut vreodată să descopere: adică o ruletă unde se câştigă fără să pui miză şi unde nu pierzi atunci când se pierde.

Baroana vru să izbucnească.

— Mizerabile, spuse ea, îndrăzneşti să spui că nu ştiai ceea ce cutezi să-mi reproşezi astăzi?

— Nu-ţi spun că ştiam, nu-ţi spun că nu ştiam, îţi spun doar: observă conduita mea de, patru ani, de când nu îmi mai eşti femeie şi de când nu îţi mai sunt soţ şi spune-mi dacă nu a fost totdeauna consecventă cu sine. Scurt timp înaintea rupturii noastre, ai dorit să studiezi muzica dimpreună cu faimosul bariton care a debutat cu atâta succes la Teatrul italian: eu am vrut să studiez dansul cu dansatoarea aceea care îşi făcuse o reputaţie aşa de mare la Londra. Lucrul m-a costat atât pentru dumneata cât şi pentru mine cam o sută de mii de franci. N-am spus nimic, deoarece armonia trebuie să domnească în menaj. O sută de mii de franci, pentru ca bărbatul şi femeia să cunoască bine dansul şi muzica, nu înseamnă prea mult. Curând te-ai dezgustat de cântec şi ţi-a venit ideea să studiezi diplomaţia cu un secretar de ministru — te las să studiezi. Înţelegi: ce-mi pasă mie din moment ce dumneata plăteşti din caseta dumitale lecţiile pe care le iei? Astăzi însă observ că scoţi dintr-a mea şi că ucenicia dumitale poate să ma coste şapte sute de mii de franci pe luna. Opreşte-te, doamnă, lucrul nu mai poate să dureze! Ori diplomatul va da lecţii gratuite şi îl voi tolera, ori nu va mai pune piciorul în casa mea: auzi, doamnă?

— E prea mult, domnule, strigă Herminie sufocată şi depăşeşti limitele josniciei.

— Văd cu plăcere, continuă Danglars, că te-ai supus axiomei codului:

„Femeia trebuie să-şi urmeze bărbatul".

— Injurii.

— Ai dreptate: să lăsăm faptele noastre şi să judecăm rece. Eu nu m-am amestecat niciodată în chestiunile dumitale decât pentru că ţi-am vrut binele; fă la fel. Spui că nu te priveşte casa mea? Bine; operează cu a dumitale, dar nu o umple, nici n-o goli pe a mea. De altminteri, cine ştie dacă toată chestia nu e o lovitură de Jarnac politic; dacă, furios că mă vede făcând parte din opoziţie şi gelos pe simpatiile populare pe care le stârnesc, ministrul nu se înţelege cu domnul Debray pentru a mă ruina...

— Se prea poate!

— Da, fără îndoială, cine a mai văzut o ştire telegrafică falsă, adică imposibilul sau aproape; semne cu totul diferite date de ultimele două telegrafe... Lucrul e făcut într-adins pentru mine.

— Domnule, spuse baroana cu ton mai potolit, ştii, cred că slujbaşul a fost alungat, că s-a vorbit să i se facă proces, că se dăduse ordin să fie arestat şi că ordinul ar fi fost îndeplinit dacă el nu se sustrăgea de la primele cercetări printr-o fugă care dovedeşte nebunia sau culpabilitatea lui... E o eroare.

— Da, care îi face pe nătărăi să râdă, care îi face pe domnii secretari de stat să înnegrească hârtie, dar care pe mine mă costă şapte sute de mii de franci.

— Domnule, spuse deodată Herminie, deoarece toate acestea spui că ţi se trag de la domnul Debray, de ce, în loc de a le spune direct domnului Debray, mi le spui mie? De ce îl acuzi pe bărbat şi te legi de femeie?

— Dar ce, eu îl cunosc pe domnul Debray? Glăsui Danglars, vreau oare să-l cunosc? Vreau să ştiu că el dă sfaturi? Eu le urmez? Eu joc? Nu, dumneata faci toate acestea şi nu eu.

— Cred însă că deoarece profiţi...

Danglars înălţă din umeri.

— Ce creaturi smintite femeile acestea care se cred genii pentru că au condus o intrigă sau zece, în aşa fel încât să nu fie afişate în tot Parisul. Gândeşte-te însă că, în chiar ipoteza când ai fi tăinuit soţului dumitale abaterile — ceea ce este un ABC al artei —, deoarece în majoritatea cazurilor soţii nu vor să vadă, n-ai fi fost decât o copie palidă a ceea ce fac jumătate din prietenele dumitale, femei de lume. Cu mine însă n-a fost aşa, am văzut şi am auzit totdeauna, în aproape şaisprezece ani mi-ai ascuns un gând poate, dar nu o faptă, nu o greşeală. În timp ce te felicitai de iscusinţa dumitale şi credeai cu tărie că mă înşeli, ce-a rezultat? Aceea că, graţie pretinsei mele ignoranţe, n-a fost unul din prietenii dumitale, de la domnul de Villefort până la domnul Debray, care să nu fi tremurat în faţa mea. Nu e unul care să nu mă fi tratat ca pe stăpân al casei, singura mea pretenţie în legătură cu dumneata, nu e unul, în sfârşit, care să fi cutezat a-ţi spune despre mine ceea ce îţi spun eu singur astăzi. Îţi permit să mă faci odios, dar

te voi împiedica să mă faci ridicol şi, mai cu seamă, îţi interzic categoric şi mai presus de orice, să mă ruinezi.

Până în momentul în care numele lui Villefort fusese pronunţat, baroana se ţinuse destul de bine, dar la auzul acestui nume ea îngălbenise şi, ridicându-se mişcată parcă de un resort, întinse braţele ca pentru a alunga o vedenie şi făcuse trei paşi spre soţul ei vrând parcă să-i smulgă sfârşitul secretului pe care el nu-l cunoştea, sau pe care, poate, dintr-un calcul odios, aşa cum erau aproape toate calculele lui Danglars, nu voia să-l trădeze complet.

— Domnul de Villefort? Ce înseamnă asta, ce vrei să spui?

— Asta înseamnă, doamnă, că domnul de Nargonne, primul dumitale soţ, nefiind nici filosof, nici bancher, sau fiind poate şi una şi alta şi văzând că nu se putea pune cu un procuror regal, a murit de mâhnire sau de furie după ce te-a găsit însărcinată în şase luni după o absenţă de nouă. Sunt brutal, nu numai că ştiu, dar mă laud cu aceasta: e unul din mijloacele mele de succes în operaţiile comerciale. De ce în loc să ucidă, s-a sinucis? Pentru că nu avea o casă de salvat. Eu însă am obligaţii faţă de casa mea. Domnul Debray, asociatul meu, mă face să pierd şapte sute de mii de franci: să-şi suporte partea de pierdere şi vom continua afacerile; de nu, să se declare în neputinţă de a plăti aceşti o sută şaptezeci şi cinci de mii de franci şi să facă ce fac faliţii: să dispară. Eh, e un băiat încântător, ştiu, când ştirile lui sunt exacte; dar când nu sunt exacte, se găsesc cincizeci pe lume care preţuiesc mai mult decât el.

Doamna Danglars era înmărmurită; cu toate acestea făcu o sforţare supremă pentru a răspunde ultimului atac. Căzu pe un fotoliu, gândindu-se la Villefort, la scena dineului, la ciudata serie de nenorociri care se abăteau de câteva zile, una după alta, asupra casei ei, schimbând în scandaloase dezbateri calmul vătuit al menajului. Danglars nici n-o privi, măcar că ea făcu totul ca să leşine. Smuci uşa dormitorului fără să mai adauge un cuvânt şi reintră la el, astfel că doamna Danglars, revenindu-şi din semileşinul ei, îşi putu închipui că a avut un vis rău.

Capitolul XXIX Proiecte de căsătorie

A doua zi după scena aceasta, la ora pe care Debray o alegea de obicei pentru a face, în drum spre birou, o mică vizită doamnei Danglars, cupeul lui nu apăru în curte.

La ora aceasta, adică pe la douăsprezece şi jumătate, doamna Danglars ceru să i se aducă trăsura şi ieşi.

De dinapoia unei perdele, Danglars pândise ieşirea la care se aştepta.

Dădu ordin să fie înştiinţat de îndată ce doamna se va înapoia; dar, la orele două, ea nu sosise încă.

La orele două el ceru caii, se duse la Cameră şi se înscrise pentru a vorbi împotriva bugetului.

Între orele douăsprezece şi două, Danglars rămăsese în cabinetul său, desfăcând depeşele, posomorându-se tot mai mult, grămădind cifre după cifre şi primind, între alte vizite, vizita maiorului Cavalcanti care, tot aşa de rigid şi de exact, se înfăţişă la ora anunţată în ajun pentru a lichida afacerea sa cu bancherul.

Ieşind de la Cameră, Danglars, care dăduse violente semne de agitaţie în timpul şedinţei şi care, în special, fusese mai pornit decât oricând împotriva guvernului, se urcă în trăsură, poruncind vizitiului să-l ducă în Avenue des Champs-Elysées numărul 30.

Monte-Cristo era acasă, era însă cu cineva, astfel că îl rugă pe Danglars să aştepte o clipă în salon.

În timp ce bancherul aştepta, uşa se deschise şi văzu intrând un bărbat îmbrăcat ca preot care, mai intim, desigur, decât el în casă, în loc să aştepte, îl salută, intră înlăuntrul apartamentelor şi dispăru.

Peste o clipă, uşa pe care preotul intrase se redeschise şi Monte-Cristo apăru.

— Iartă-mă, scumpe baroane, spuse el, dar un bun prieten al meu, abatele Busoni, pe care ai putut să-l vezi, a sosit la Paris. Nu ne văzusem de foarte multă vreme şi n-am avut curajul să-l părăsesc îndată. Nădăjduiesc că aceasta fiind motivul, mă vei scuza.

— O, dar e foarte firesc, spuse Danglars, dimpotrivă, eu am ales rău momentul, astfel că mă retrag.

— Câtuşi de puţin, ia loc. Dar ce ai? Pari foarte îngrijorat, nu zău, mă înfricoşezi. Un capitalist mâhnit e asemenea cometelor: prevesteşte totdeauna o nenorocire mare lumii.

— Scumpe domn, glăsui Danglars, ghinionul se ţine de mine în ultimele zile şi nu aflu decât catastrofe.

— O, Doamne, ai avut cumva o nouă prăbuşire la Bursă?

— Nu, sunt vindecat de ea, cel puţin pentru câteva zile, e vorba pur şi simplu de un faliment la Triest.

— Serios? Nu cumva falitul dumitale este Jacopo Manfredi?

— Exact. Închipuiţi-vă, un om care făcea de nu ştiu câtă vreme afaceri de opt până la nouă sute de mii franci pe an cu mine. Niciodată o nemulţumire, niciodată o întârziere, plătea ca un prinţ... care plăteşte. Avansez un milion şi mă pomenesc deodată că afurisitul de Jacopo Manfredi îşi suspendă plăţile.

— Serios?

— O fatalitate nemaipomenită! Emit asupra lui şase sute de mii de lire care îmi revin neplătite; sunt purtătorul unor titluri în valoare de patru

sute de mii de franci, plătibile la sfârşitul lunii la corespondentul lui din Paris. Ne găsim în 30 ale lunii, trimit să le încaseze şi corespondentul a dispărut. Dimpreună cu afacerea din Spania, am un foarte plăcut sfârşit de lună.

— Dar afacerea din Spania înseamnă într-adevăr, o pierdere?

— Desigur, şapte sute de mii de franci scoşi din casa mea.

— Cum dracu de aţi făcut o asemenea imprudenţă?

— Eh, de vină este nevastă-mea! Ea a visat că don Carlos s-a înapoiat în Spania, crede în visuri. Magnetism, zice ca şi când visează un lucru — lucrul acesta, după câte asigură, se va întâmpla neapărat. Întemeiat pe convingerea ei, îi dau voie să joace: are caseta ei şi agentul ei de schimb, joacă şi pierde. E drept că nu joacă banul meu, ci pe al ei. Cu toate acestea n-are a face, veţi înţelege că atunci când din buzunarul nevestei ies şapte sute de mii de franci, soţul se resimte întrucâtva. Cum, nu ştiaţi? Dar chestia a stârnit o senzaţie enormă.

— Ba da, am auzit vorbindu-se, însă nu cunoşteam detaliile; pe urmă sunt cât se poate de ignorant în materie de Bursă.

— Dumneavoastră nu jucaţi?

— Eu? Dar cum să joc? Eu care abia izbutesc să pun ordine în veniturile mele, aş fi nevoit ca, în afară de administratori, să mai iau un funcţionar şi un casier. Dar, în legătură cu Spania, cred că baroana n-a visat pe de-a-ntregul istoria cu întoarcerea lui don Carlos. Au spus şi ziarele ceva în privinţa aceasta.

— Dumneavoastră credeţi în ziare?

— Câtuşi de puţin, îmi închipui însă că onestul *Messager* face excepţie de la regulă şi că el nu anunţă decât ştirile sigure, ştirile telegrafice.

— Ei bine, tocmai asta este inexplicabil, reluă Danglars, întoarcerea lui don Carlos era într-adevăr o ştire telegrafică.

— Va să zică, pierdeţi luna aceasta cam un milion şapte sute de mii de franci?

— Nu cam, ci exact atâta.

— Drace, pentru o avere de al treilea ordin, spuse Monte-Cristo cu compătimire, lovitura e grea.

— De al treilea ordin? întrebă Danglars, oarecum ofensat, ce înţelegeţi prin asta?

— Iată ce înţeleg, continuă Monte-Cristo, eu împart averile în trei categorii: avere de primul ordin, avere de al doilea ordin, avere de al treilea ordin. Numesc avere de primul ordin ceea ce se compune din comori pe care le ai la îndemână, pământuri, mine, venituri de state, ca Franţa, Austria şi Anglia, cu condiţia ca aceste comori, mine, venituri, să formeze un total de o sută de milioane; numesc avere de al doilea ordin exploatările manufacturiere, întreprinderile asociate, vice-regalităţile şi principatele care nu depăşesc un venit de un milion jumătate de franci — totul formând un

capital de cincizeci de milioane; numesc, în sfârşit, avere de al treilea ordin capitalurile care sporesc prin dobânzi compuse, câştigurile ce depind de voinţa altuia sau de şansele hazardului şi pe care o bancrută le vatămă, o ştire telegrafică le clatină; speculaţiile eventuale, operaţiile supuse, în sfârşit, şanselor acestei fatalităţi, care ar putea fi denumită forţă minoră în comparaţie cu forţa majoră care este forţa naturală; totul formând un capital fictiv sau real de cincisprezece milioane. Spuneţi-mi, nu e aceasta situaţia dumneavoastră?

— O, da! Răspunse Danglars.

— Prin urmare, cu şase încheieri de lună de felul acesteia, continuă Monte-Cristo netulburat, o casă de al treilea ordin ar fi în agonie.

— O ce departe mergeţi! Glăsui Danglars cu un zâmbet foarte palid.

— Să zicem şapte luni, replică Monte-Cristo pe acelaşi ton. Spune-ţi mi, v-aţi gândit uneori că de şapte ori un milion şapte sute de mii de franci fac aproximativ douăsprezece milioane? Nu? Într-adevăr, aveţi dreptate, căci cu astfel de reflexii oamenii nu şi-ar mai angaja niciodată capitalurile care sunt pentru financiari ceea ce pielea este pentru omul civilizat. Avem veşmintele noastre mai mult sau mai puţin somptuoase, adică creditul nostru; dar când omul moare, nu mai are decât pielea pe el, după cum — ieşind din afaceri — dumneavoastră nu aveţi decât averea reală, adică cinci sau şase milioane cel mult; căci averile de al treilea ordin nu reprezintă decât a treia sau a patra parte din aparenţa lor, precum locomotiva unui tren nu este, în mijlocul fumului care o învăluie si o măreşte, decât o maşină mai mult sau mai puţin puternică. Ei bine, din cele cinci milioane care formează activul dumneavoastră real aţi pierdut aproape două, care scad cu tot atâta averea dumneavoastră fictivă sau creditul. Cu alte cuvinte, scumpe domnule Danglars, pielea dumneavoastră a fost deschisă printr-o sângerare care, repetată de patru ori, ar aduce moartea. He-he, luaţi seama, scumpe domnule Danglars. Aveţi nevoie de bani? Vreţi să vă împrumut eu?

— Ce rău calculator sunteţi! Exclamă Danglars, chemând în ajutorul său toată filosofia şi toată ipocrizia aparenţei: în momentul de faţă banii au reintrat în casa mea de fier, prin alte speculaţii care au izbutit. Sângele, ieşit prin sângerare, a reintrat prin nutriţie. Am pierdut o bătălie în Spania, am fost bătut la Triest, dar armata mea navală din India va fi cucerit câteva corăbii, pionierii mei din Mexic vor fi descoperit o mină.

— Foarte bine, foarte bine, însă cicatricea rămâne şi, la prima pierdere, se va redeschide.

— Nu, căci eu merg pe certitudini, continuă Danglars cu îngâmfarea banală a şarlatanului care îşi proslăveşte creditul. Ca să fiu răsturnat, ar trebui să se prăbuşească trei guverne.

— Oh, s-a mai văzut!

— Ca pământul să fie lipsit de recoltă.

— Reamintiţi-vă cele şapte vaci grase şi cele şapte vaci slabe.

— Ca marea să se retragă, aşa cum s-a întâmplat pe vremea Faraonului, dar mai sunt alte mări şi vasele vor putea să umble.

— Mă bucur, mă bucur foarte mult, scumpe domnule Danglars, glăsui Monte-Cristo, văd că m-am înşelat şi că dumneavoastră intraţi în categoria averilor de al doilea ordin.

— Cred că pot năzui la onoarea aceasta, spuse Danglars cu unul din acele zâmbete stereotipe care evocau lui Monte-Cristo luna îmbâcsită cu care zugravii de rând îşi mâzgălesc ruinele. Deoarece vorbim însă de afaceri, adăugă el încântat că găseşte un motiv pentru a schimba conversaţia, spuneţi-mi ce pot face pentru domnul Cavalcanti.

— Foarte simplu, să-i daţi bani dacă are credit la dumneavoastră şi dacă creditul vi se pare bun.

— Excelent! S-a prezentat azi-dimineaţă cu un bon de patruzeci de mii de franci, plătibil la vedere asupra dumneavoastră, semnat Busoni. Înţelegeţi că i-am numărat pe dată cele patruzeci de bancnote.

Monte-Cristo făcu un semn din cap care indica toată aprobarea sa.

— Dar asta nu e totul, continuă Danglars, a deschis fiului său un credit la mine.

— Fără indiscreţie, cât îi dă tânărului?

— Cinci mii de franci pe lună.

— Şaizeci de mii de franci pe an! Eram sigur, glăsui Monte-Cristo. Cavalcantii aceştia sunt nişte cărpănoşi. Ce vrea el să facă un tânăr cu cinci mii de franci pe lună?

— Înţelegeţi, însă, că dacă tânărul are nevoie de câteva mii de franci în plus...

— Să nu vă hazardaţi, căci părintele vi i-ar pune la socoteală, nu-i cunoaşteţi pe milionarii aceştia: sunt adevăraţi harpagoni. Şi prin cine îi e deschis creditul?

— O, de casa Fenzi, una dintre cele mai bune din Florenţa.

— Nu vreau să spun că veţi pierde, însă menţineţi-vă în limitele scrisorii.

— N-aveţi cumva încredere în Cavalcanti?

— Eu i-aş da şi zece milioane pe semnătură. Semnătura lui intră în categoria averilor de al doilea ordin, despre care vă vorbeam adineauri, scumpe domnule Danglars.

— Şi cu toate acestea, cât e de simplu! L-aş fi luat drept un maior, nimic mai mult.

— Şi i-aţi făcut onoare, căci aveţi dreptate, figura lui nu spune nimic. Când l-am văzut pentru întâia oară, mi-a făcut impresia unui locotenent bătrân, mucegăit în grad. Dar toţi italienii sunt la fel: seamănă cu nişte evrei bătrâni, atunci când nu înmărmuresc ca nişte magi din Orient.

— Tânărul e mai bine, spuse Danglars.

— Da, poate cam timid, în linii generale, însă, mi-a făcut impresie

bună. Eram neliniştit.

— De ce?

— Pentru că l-aţi văzut la mine oarecum debutând în lume, după câte mi s-a spus cel puţin. A călătorit cu un preceptor foarte sever şi nu fusese niciodată la Paris.

— Toţi italienii aceştia de marcă au obiceiul să se căsătorească între ei, ţin să-şi contopească averile, nu-i aşa? întrebă Danglars cu neglijenţă.

— E drept că aşa fac îndeobşte, Cavalcanti e însă un original care nu face nimic ca toată lumea. Nu va fi în stare nimeni să-mi zdruncine ideea că el îşi trimite fiul în Franţa tocmai pentru a-şi găsi aici o femeie.

— Credeţi?

— Sunt sigur.

— Şi aţi auzit vorbindu-se de averea lui?

— Nu e vorba decât de asta, atât numai că unii îi acordă milioane, iar alţii pretind că nu posedă o leţcaie.

— Dar părerea dumneavoastră?

— Nu trebuie să vă bizuiţi pe ea, este absolut personală.

— Dar, în sfârşit...

— Părerea mea este că toţi condotierii aceştia de altădată — căci Cavalcantii au comandat armate, au guvernat provincii —, părerea mea, spun, e că ei au îngropat milioane în unghere pe care numai strămoşii lor le cunosc şi pe care le trimit din generaţie în generaţie, dovadă că toate sunt galbene şi uscate ca florinii de pe timpul Republicii, a cărei imagine se oglindeşte în ochii lor.

— Absolut, spuse Danglars şi lucrul e cu atât mai adevărat cu cât nu se ştie dacă oamenii aceştia au un petic de pământ.

— Sau, în cel mai bun caz, foarte puţin. În ce mă priveşte, ştiu că nu-l cunosc pe Cavalcanti decât din palatul său.

— A, are un palat? spuse Danglars râzând, e ceva.

— Da şi îl închiriază ministrului finanţelor, în timp ce el locuieşte într-o căsuţă. V-am mai spus că bătrânul mi se pare tare zgârcit.

— Oho, nu-l prezentaţi într-o lumină bună!

— Îl cunosc foarte puţin: cred că l-am văzut de trei ori în viaţa mea. Ceea ce ştiu, ştiu de la abatele Busoni şi din gura lui. Îmi vorbea azi-dimineaţă despre proiectele sale în privinţa fiului şi îmi dădea de înţeles că, plictisit de a vedea capitaluri considerabile dormind în Italia, care este o ţară moartă, ar vrea să găsească, fie în Franţa, fie în Anglia, un mijloc de a-şi fructifica milioanele. Nu uitaţi însă că, deşi am cea mai mare încredere în abatele Busoni, nu-mi iau nici o răspundere.

— N-are a face, vă mulţumesc pentru clientul pe care mi l-aţi trimis, e un nume foarte frumos de trecut în registrele mele, iar casierul meu, căruia i-am explicat cine sunt Cavalcantii, este cât se poate de mândru.

Dar ascultaţi — un simplu detaliu de turist —, când oamenii aceştia

îşi căsătoresc fiii, le dau zestre?

— Depinde! Am cunoscut un prinţ italian, bogat ca o mină de aur, unul din primele nume al Toscanei, care, atunci când fiii săi se căsătoreau după voia lui, le dădea milioane, iar când se căsătoreau fără voia lui, se mulţumea să le facă o rentă de treizeci de taleri pe lună. În ipoteza că Andrea se însoară potrivit vederilor părintelui său, acesta îi va da poate un milion, două sau trei: dacă, de exemplu, s-ar însura cu fiica unui bancher va participa poate la afacerile casei socrului fiului sau, presupunând însă că nora îi displace, atunci — bună seara! Bătrânul Cavalcanti încuie de două ori casa de bani şi tânărul Andrea este obligat să trăiască asemenea unui fiu de familie pariziană.

— Dar poate că băiatul va găsi o prinţesă bavareză sau peruviană; va voi o coroană.

— Nu, toţi seniorii aceştia de peste munţi se însoară îndeobşte cu simple muritoare, ci sunt cu Jupiter, le place să încrucişeze rasele. Ei, dar parcă aţi vrea să-l însuraţi pe Andrea, dragă domnule Danglars, de-mi puneţi toate întrebările astea?

— Serios vorbind, spuse Danglars, nu mi s-ar părea o afacere proastă şi eu sunt un om de afaceri.

— Îmi închipui că nu cu domnişoara Danglars. N-o să vreţi cumva ca bietul Andrea să fie înjunghiat de Albert?

— Albert? spuse Danglars, înălţând din umeri. O, el nu se prea sinchiseşte!

— Îmi pare însă că este logodit cu fiica dumneavoastră.

— Adevărul este că domnul de Morcerf şi eu am discutat în mai multe rânduri căsătoria aceasta, dar doamna de Morcerf şi Albert...

— N-o să-mi spuneţi că el nu e o partidă bună...

— Eh, dar cred că şi domnişoara Danglars preţuieşte cât domnul Morcerf.

— Zestrea domnişoarei Danglars va fi într-adevăr frumoasă şi nu mă îndoiesc de ea, mai cu seamă dacă telegraful nu face alte pozne.

— O, nu e numai zestrea. Dar, ia spuneţi-mi în legătură cu asta...

— Anume?...

— De ce nu l-aţi invitat şi pe Morcerf cu familia lui la masă?

— Îl invitasem, dar a obiectat o călătorie la Dieppe cu doamna de Morcerf, căreia i s-a recomandat aerul de mare.

— Da, da de bună-seamă că-i face bine, spuse Danglars râzând.

— De ce?

— Pentru că e aerul pe care l-a respirat când era tânără.

Monte-Cristo trecu peste aluzie, prefăcându-se că nu-i dă atenţie.

— Dar, în sfârşit, spuse contele, dacă Albert nu e aşa de bogat ca domnişoara Danglars, nu puteţi tăgădui că poartă un nume frumos.

— Da, dar şi eu ţin la al meu, declară Danglars.

— Desigur, numele dumneavoastră e popular şi a împodobit titlul cu care aţi fost cinstit, sunteţi însă un om prea inteligent pentru a nu înţelege că, după anume prejudecăţi prea adânc înrădăcinate spre a putea fi smulse, noblețea de cinci veacuri preţuieşte cel puţin cât noblețea de douăzeci de ani.

— Tocmai de aceea, spuse Danglars cu un zâmbet pe care încerca să-l facă sardonic, l-aş prefera pe domnul Andrea Cavalcanti domnului Albert de Morcerf.

— Îmi închipui totuşi, spuse Monte-Cristo, că Morcerfii nu stau mai prejos decât Cavalcantii.

— Morcerfii? Scumpe conte, reluă Danglars, sunteţi un om de onoare, nu-i aşa?

— Cred că da.

— Şi de asemeni cunoscător în blazoane?

— Oarecum.

— Ei bine, priviţi culoarea blazonului meu, este mai solidă decât aceea a blazonului lui Morcerf.

— De ce?

— Pentru că eu, dacă nu sunt baron din naştere, mă numesc cel puţin Danglars.

— Şi?

— Pe câtă vreme el nu se numeşte Morcerf.

— Cum, nu se numeşte Morcerf?

— Câtuşi de puţin.

— Haida-de!

— Pe mine m-a făcut baron cineva, astfel că sunt, el s-a făcut singur conte, astfel că nu e.

— Cu neputinţă!

— Ascultă, dragă conte, continuă Danglars, domnul de Morcerf mi-e prieten sau, mai bine-zis, cunoscut de treizeci de ani. Eu nu prea pun preţ pe blazoanele mele, deoarece n-am uitat niciodată de unde am pornit.

— Aceasta e dovada unei mari modestii sau a unui mare orgoliu, spuse Monte-Cristo.

— Ei bine, pe vremea când cu eram un mic funcţionar, Morcerf era simplu pescar.

— Şi cum se numea pe atunci?

— Fernand.

— Pur şi simplu?

— Fernand Mondego.

— Sunteţi sigur?

— Eh, mi-a vândut destul peşte ca să-l cunosc!

— Atunci de ce nu i-o daţi pe fiica dumneavoastră?

— Pentru că Fernand şi Danglars, fiind doi parveniţi, doi înnobilaţi,

doi îmbogăţiţi, îşi sunt egali în fond, cu excepţia anumitor lucruri, totuşi, care s-au spus despre el şi nu s-au spus niciodată despre mine.

— Ce anume?

— Nimic.

— A, da, înţeleg, cuvintele dumneavoastră îmi reîmprospătează în minte numele de Fernand Mondego; am auzit despre el în Grecia.

— În legătură cu cazul lui Ali-Paşa?

— Exact.

— Acesta e misterul, reluă Danglars şi mărturisesc că aş fi dat mult să-l aflu.

— Nu era greu dacă aţi fi ţinut.

— Cum adică?

— De bună seamă că aveţi vreun corespondent în Grecia.

— Bineînţeles.

— La Ianina?

— Am pretutindeni...

— Ei bine, scrieţi-i corespondentului dumneavoastră din Ianina şi întrebaţi-l ce rol a jucat în catastrofa lui Ali-Tebelin un francez cu numele de Fernand.

— Aveţi dreptate, exclamă Danglars, ridicându-se repede, am să scriu chiar astăzi.

— Scrieţi.

— Mă şi duc.

— Iar dacă primiţi vreo veste scandaloasă...

— V-o voi comunica.

— O să-mi faceţi plăcere.

Danglars se năpusti din apartament şi nu făcu decât un salt până la trăsură.

Capitolul XXX Cabinetul procurorului regal

Să-l lăsăm pe bancher să se înapoieze în galopul cailor şi s-o însoţim pe doamna Danglars în excursia ei matinală.

Am spus că la douăsprezece şi jumătate doamna Danglars ceruse caii şi că ieşise în trăsură.

Se îndreptă spre foburgul Saint-Germain, apucă pe strada Mazarin şi spusese să se oprească la Pont-Neuf.

Coborî şi străbătu pasajul. Era îmbrăcată foarte simplu, aşa cum îi stă bine unei femei de gust ce iese dimineaţa.

În strada Gugénégaud se urcă într-o birjă cerând să fie dusă în strada

Harlay.

De îndată ce se găsi în trăsură, scoase din buzunar un voal negru, foarte des, pe care îl prinse pe pălăria de pai; îşi aşeză apoi pălăria pe cap şi constată cu plăcere, privind într-o oglinjoară de buzunar, că nu i se pot vedea decât pieliţa albă şi luminile scânteictoare ale ochilor.

Birja apuca pe Pont-Neuf şi intră prin piaţa Dauphine în curtea din Harlay. Plăti birjarului, după care doamna Danglars apucă repede spre scară, o străbătu cu sprinteneală şi ajunse curând în sala Paşilor Pierduţi.

Dimineaţa sunt multe afaceri şi foarte mulţi oameni preocupaţi la Palatul justiţiei, iar oamenii preocupaţi nu se uită mult la femei. Doamna Danglars străbătu deci sala Paşilor Pierduţi fără să fie remarcată mai mult decât alte zece femei care îşi aşteptau avocatul.

În anticamera domnului de Villefort, lume multă. Doamna Danglars nu avu însă nevoie nici să-şi rostească numele. De îndată ce sosi, un uşier se ridică, veni în calea ei, o întrebă dacă nu e persoana căreia domnul procuror regal îi dăduse întâlnire şi, la răspunsul ei afirmativ, o conduse printr-un coridor rezervat în cabinetul domnului de Villefort.

Magistratul scria, stând în jilţul său cu spatele spre uşă; auzi uşa deschizându-se, pe uşier pronunţând cuvintele: „Intraţi, doamnă" şi uşa se închise fără ca el să facă o mişcare. De îndată ce simţi paşii uşierului depărtându-se, el se întoarse repede, împinse zăvoarele, coborî perdelele şi examină toate ungherele cabinetului.

Apoi după ce căpătă certitudinea că nu putea să fie nici văzut, nici auzit şi după ce, în consecinţă, se linişti, spuse:

— Îţi mulţumesc, doamnă, îţi mulţumesc pentru punctualitatea dumitale.

Şi îi oferi un scaun pe care doamna Danglars îi acceptă, căci inima îi bătea aşa de tare încât simţea aproape că se sufocă.

— E multă vreme, doamnă, de când nu am avut fericirea de a vorbi singur cu dumneata, spuse procurorul regal, aşezându-se la rându-i şi descriind cu jilţul un semicerc pentru a se găsi, în faţa doamnei Danglars, şi, spre marele meu regret, ne revedem pentru a întreţine o conversaţie foarte penibilă.

— Cu toate acestea, domnule, vezi că am venit la prima dumitale chemare, deşi cu siguranţă conversaţia aceasta este şi mai penibilă pentru mine decât pentru dumneata.

Villefort zâmbi cu amărăciune.

— Aşadar, este adevărat, spuse el, răspunzând cugetului său mai mult decât cuvintelor doamnei Danglars, aşadar, este adevărat că toate faptele noastre din trecut lasă urme, unele întunecate, altele luminoase. E, deci, adevărat că toţi paşii noştri în viaţă seamănă cu mersul reptilei pe nisip şi că lasă o dâră? Oh, pentru mulţi dâra aceasta este dâra lacrimilor lor!

— Domnule, glăsui doamna Danglars, înţelegi emoţia mea, nu-i aşa?

Menajează-mă deci, te rog. Camera aceasta în care atâţi vinovaţi au intrat tremurând şi ruşinaţi, jilţul în care, la rându-mi, mă aşez ruşinată şi tremurândă... Oh, am nevoie de toată judecata pentru a nu vedea în mine o femeie culpabilă şi în dumneata un judecător ameninţător.

Villefort clătină din cap şi oftă.

— Iar eu, reluă el, îmi spun că locul meu nu e în jilţul judecătorului, ci pe bancheta acuzatului.

— Dumneata? Exclamă doamna Danglars uimită.

— Da, eu.

— Cred că, întrucât te priveşte, domnule, puritanismul dumitale exagerează situaţia, spuse doamna Danglars, ai cărei ochi frumoşi fură iluminaţi de o lumină fugară. Dârele despre care pomeneai adineauri au fost lăsate de toate tinereţile aprinse. În adâncul pasiunilor, dincolo de plăcere, este totdeauna un dram de remuşcare. De aceea, Evanghelia, resursa eternă a nenorociţilor, ne-a dat ca sprijin nouă, bietelor femei, admirabila parabolă a fetei păcătoase şi-a femeii adultere. Pentru aceasta, ducându-mă cu mintea la delirurile tinereţii mele, cuget uneori că Dumnezeu mi le va ierta, căci dacă nu scuza, cel puţin compensaţia s-a găsit în suferinţele mele; dar dumneavoastră, întrucât vă puteţi teme, dumneavoastră, bărbaţi pe care toată lumea îi scuză şi pe care scandalul îi înnobilează?

— Doamnă, ripostă Villefort, mă cunoşti, nu sunt un ipocrit sau, cel puţin, nu fac ipocrizie fără motiv. Fruntea mea e severă, pentru că au posomorât-o multe nenorociri, inima mea s-a împietrit ca să poată suporta loviturile pe care le-a primit. Nu eram astfel în tinereţe, nu eram astfel în seara logodnei, când stăteam cu toţii în jurul unei mese la Marsilia. De atunci însă totul s-a schimbat în mine şi în juru-mi; viaţa mea s-a tocit, urmărind lucruri anevoioase şi zdrobindu-i pe cei care, voluntar sau involuntar, prin liberul lor arbitru sau din întâmplare, se găseau în calea mea, stânjenindu-mi poftele. Rar se întâmplă ca lucrul pe care îl dorim cu înflăcărare să nu fie interzis cu desăvârşire acelora de la care vrem să-l obţinem, sau cărora încercăm să li-l smulgem. Astfel, cele mai multe fapte rele ale oamenilor vin în calea lor deghizate sub forma necesităţii. Apoi după ce fapta rea a fost săvârşită într-un moment de exaltare, de teamă şi delir, vedem că am fi putut să trecem pe lângă ea ocolind-o. Mijlocul care s-ar fi cuvenit să fie întrebuinţat şi pe care nu l-am văzut din cauza orbirii, se înfăţişează ochilor uşor şi simplu; îţi spui: cum de n-am făcut aşa, în loc să fac altfel? Dumneavoastră, doamnelor, sunteţi, dimpotrivă, foarte rar chinuite de remuşcări, căci foarte rar hotărârea vine de la dumneavoastră, nenorocirile vă sunt aproape totdeauna impuse, greşelile sunt aproape întotdeauna crima altora.

— În orice caz, domnule, recunoaşte, răspunse doamna Danglars, că dacă am săvârşit o greşeală, oricât de personală a fost ea, am primit aseară o pedeapsă severă.

— Biată femeie! Glăsui Villefort, strângându-i mâna, prea severă pentru puterea dumitale, căci de două ori era să sucombi şi cu toate acestea...

— Cu toate acestea...

— Ei bine, trebuie să-ţi spun... Adună-ţi tot curajul, doamnă, că nu eşti încă la capăt.

— Vai dar ce mai este? Exclamă doamna Danglars înspăimântată.

— Dumneata nu vezi decât trecutul, doamnă şi desigur el e posomorât. Ei bine, închipuieşte-ţi un viitor şi mai posomorât, un viitor... cu siguranţă groaznic... sângeros poate.

Baroana, care cunoştea calmul lui Villefort, fu aşa de înspăimântată de exaltarea lui, încât deschise gura să strige, dar strigătul i se stinse în gâtlej.

— Cum a reînviat acest trecut grozav? Exclamă Villefort, cum de a ieşit el ca o fantomă din adâncul mormântului şi al inimilor noastre pentru a ne îngălbeni obrajii şi a ne îmbujora frunţile?

— Fără îndoială, hazardul! spuse Herminie.

— Hazardul? Reluă Villefort, nu, nu, doamnă, nu e hazard.

— Ba da: nu un hazard — fatal, este adevărat —, dar un hazard a făcut toate astea. Nu graţie hazardului a cumpărat contele de Monte-Cristo casa? Nu printr-un hazard a pus el să se sape pământul? Nu printr-un hazard nefericitul copil a fost dezgropat de la tulpina copacilor? Biată creatură nevinovată, căreia n-am putut niciodată să-i dau o sărutare, dar căreia i-am dat multe lacrimi! Oh, inima mea a luat-o înaintea contelui, când a vorbit despre rămăşiţele scumpe, găsite sub flori!

— Ei nu, doamnă şi asta-i grozăvia ce aveam a-ţi spune, răspunse Villefort cu glas înăbuşit; nu, sub flori nu s-a găsit nimic; nu, n-a fost nici un copil dezgropat; nu, nu trebuie să plângi; nu, nu trebuie să gemi; trebuie să tremuri.

— Ce vrei să spui? Exclamă doamna Danglars înfiorată.

— Vreau să spun că domnul de Monte-Cristo, săpând la tulpina copacilor, n-a putut să găsească nici un schelet de copil, nici fierării de cufăr, pentru că sub arbori nu se găsea nimic.

— Nu se găsea nimic? Repetă doamna Danglars, fixând asupra procurorului regal ochi a căror lumină groaznic de dilatată indica spaima; nu s-a găsit nimic? Repetă ea ca o persoană care încearcă să fixeze prin sunetul cuvintelor şi prin zgomot idei gata să-i scape!

— Nu, spuse Villefort, lăsându-şi fruntea în palme; nu, de o sută de ori nu.

— Dar nu l-ai depus acolo pe bietul copil, domnule? De ce m-ai înşelat? În ce scop, spune-mi?

— Ba da, însă ascultă-mă, ascultă-mă, doamnă şi mă vei plânge pe mine care am purtat douăzeci de ani, fără să arunc asupra dumitale cea mai

mică parte, povara durerilor pe care ţi le voi destăinui.

— Oh, mă înfricoşezi! Dar n-are a face, vorbeşte-mi, te ascult.

— Ştii cum s-a sfârşit noaptea aceea dureroasă când dumneata agonizai pe pat, în camera cu damasc roşu, în timp ce eu, trăgându-mi sufletul aproape ca şi dumneata, aşteptam să fii uşurată. Copilul veni, îmi fu încredinţat fără mişcare, fără suflu, fără glas: îl crezurăm mort.

Doamna Danglars făcu o mişcare grăbită, ca şi cum ar fi vrut să se năpustească din scaun.

Villefort o opri însă, împreunându-şi mâinile ca pentru a-i implora luarea-aminte.

— L-am crezut mort, repetă el. L-am pus într-un cufăr care urma să înlocuiască sicriul, am coborât în grădină, am săpat o groapă şi l-am îngropat repede. Abia îl acoperisem cu pământ, când braţul corsicanului se întinse spre mine. Văzui parcă o umbră înălţându-se, un fulger lucind. Simţii o durere, vrusei să strig, un fior îngheţat îmi străbătu tot corpul şi mă strânse de gât... Căzui sfârşit şi mă crezui ucis. N-am să uit niciodată sublimul dumitale curaj când, venindu-mi în fire, mă târâi agonizând, până la scară, unde dumneata în agonie mi-ai ieşit în întâmpinare. Trebuia să păstrăm tăcerea asupra cumplitei catastrofe. Ai avut curajul să te duci la dumneata acasă, sprijinită de doică. Un duel a fost pretextul rănirii mele. Împotriva oricărei aşteptări, am păstrat amândoi secretul. Am fost transportat la Versailles, unde timp de trei luni m-am luptat cu moartea. Când, în cele din urmă, revenii la viaţă, mi se recomandă soarele şi aerul Sudului. Patru oameni mă duseră de la Paris la Châlons, făcând şase leghe pe zi. Doamna de Villefort urma brancarda în trăsura ei. De la Châlons am fost dus pe Saone, apoi trecui pe Rhôn şi, dus de curent, coborâi până la Arles, apoi de la Arles reluai litiera şi-mi continuai drumul spre Marsilia. Convalescenţa mea dură şase luni. Nu mai auzeam vorbindu-se despre dumneata, nu îndrăznii să mă interesez ce ai devenit. Când mă înapoiai la Paris, aflai că, rămânând văduvă după domnul de Nargonne, te-ai căsătorit cu domnul Danglars.

La ce mă gândisem din momentul în care mi-a revenit cunoştinţa? Totdeauna la acelaşi lucru, la cadavrul de copil care, în fiecare noapte, în visurile mele, zbura dinlăuntrul pământului şi plutea deasupra gropii, ameninţându-mă cu privirea şi cu gestul. De aceea, de cum mă înapoiai la Paris, mă informai. Casa nu mai fusese locuită de la plecarea noastră, dar fusese închiriată pe nouă ani. Îl căutai pe locatar, mă prefăcui că ţin foarte mult să nu văd casa intrând în mâini străine, casa care aparţinea părintelui şi mamei soţiei mele, oferii o despăgubire pentru stricarea contractului, mi se cerură şase mii de franci, aş fi dat zece mii, aş fi dat douăzeci de mii. Îi aveam la mine, obţinui îndată rezilierea, pe urmă, după ce avui cesiunea atât de mult dorită, plecai în galop la Auteuil. Nu mai intrase nimeni în casă.

Erau orele cinci după-amiază, mă urcai în camera roşie şi aşteptai să

se înnopteze.

Aici tot ce-mi spuneam de un an de zile, în agonia mea continuă, se înfăţişă gândului meu în chip mai ameninţător decât oricând.

Corsicanul care îmi declarase *vendeta*, care mă urmărise de la Nimes la Paris, corsicanul ascuns în grădină, mă văzuse săpând groapa, mă văzuse înmormântând copilul — putea să te cunoască, poate că te cunoştea... Nu va cere el să i se plătească într-o zi secretul cumplitei afaceri? Nu va fi pentru el o răzbunare şi mai plăcută când va afla că nu am murit după lovitura lui de pumnal? Se impunea deci, în primul rând şi cu orice preţ, să distrug urmele acestui trecut, să nimicesc orice vestigiu material; în amintirea mea va fi totdeauna cât se poate de multă realitate.

De aceea anulasem contractul, de aceea venisem, de aceea aşteptasem.

Veni noaptea, lăsai să se întunece bine. N-aveam lumină în camera unde adierile vântului mişcau perdelele, dinapoia cărora aveam impresia că văd mereu un spion tăinuit. Din când în când tresăream, mi se părea că aud dinapoia mea, în pat, tânguirile dumitale şi nu cutezam să întorc capul. Inima îmi bătea în mijlocul liniştii şi o simţeam bătând aşa de violent încât aveam impresia că rana mi se va redeschide; auzii în cele din urmă stingându-se, unul după altul, toate zgomotele satului. Îmi dădui seama că nu mai am motive să mă tem, că nu mai pot să fiu nici văzut, nici auzit şi mă hotărâi să cobor.

Ascultă, Herminie: mă socotesc tot aşa de brav ca oricare alt om, dar când scosei de la piept cheiţa scării, cheiţă dragă nouă şi pe care dumneata vruseseşi s-o ataşezi de o verigă de aur, când deschisei uşa, când prin ferestre văzui luna palidă aruncând pe treptele în spirală o fâşie lungă de lumină albă ca un spectru, mă ţinui de zid şi îmi veni să strig, aveam impresia că îmi pierd mintea.

Izbutii în sfârşit să mă stăpânesc. Coborâi scara, treaptă cu treaptă; ceea ce nu putusem înfrâna era o tremurătură ciudată în genunchi. Mă agăţai de rampă, dacă i-aş fi dat drumul, o clipă, mă prăvăleam.

Ajunsei la uşa de jos; dincolo de uşă, o cazma era rezemată de zid. Mă aprovizionasem cu o lanternă oarbă, în mijlocul peluzei mă oprii s-o aprind, apoi îmi continuai drumul.

Noiembrie era pe sfârşite, verdeaţa grădinii dispăruse, arborii nu mai erau decât schelete cu braţe lungi descărnate, iar frunzele moarte trosneau dimpreună cu nisipul sub paşii mei.

Spaima îmi încleşta aşa de puternic inima încât, apropiindu-mă de copaci, scosei din buzunar un pistol şi-l încărcai. Mi se părea mereu că văd arătându-se printre crengi figura corsicanului.

Luminai pâlcul de copaci cu lanterna oarbă, nu era nimeni. Mi-aruncai privirea în jur, eram singur; nici un zgomot nu tulbura liniştea nopţii, afară de cântecul unei bufniţe care îşi zvârlea strigătul ascuţit şi

lugubru ca o chemare către umbrele nopţii.

Prinsei lanterna de o creangă cu două braţe pe care o remarcasem cu un an înainte în chiar locul unde m-am oprit să sap groapa.

În timpul verii iarba crescuse deasă în locul acela şi, o dată cu venirea toamnei, n-o mai cosise nimeni. Cu toate acestea un loc mai puţin acoperit îmi atrase atenţia; de bună seamă că aici răscolisem pământul. Mă aşezai la lucru.

Ajunsesem deci să trăiesc momentul pe care-l aşteptam de mai bine de un an.

De aceea munceam, săpam, aşteptându-mă să întâlnesc rezistenţă în vârful cazmalei nimic; şi, cu toate acestea, făcui o gaură de două ori mai mare decât prima. Mi se păru că m-am înşelat, că am greşit locul, mă orientai, privii arborii, căutai să recunosc detaliile locului. Un vânt rece, pătrunzător, şuiera printre crengile despuiate şi totuşi sudoarea curgea lac de pe fruntea mea. Îmi reamintii că am primit lovitura de pumnal în momentul în care bătătorisem pământul să acopăr groapa; bătătorind pământul, mă sprijineam de lemnul bobului. Dinapoia mea era o stâncă artificială destinată să servească de bancă, în cădere mâna mea, care părăsise lemnul bobului, simţise răceala pietrei. În dreapta mea era lemnul bobului, dinapoia mea stânca; şi căzui, aşezându-mă în aceeaşi poziţie, apoi mă ridicai şi mă apucai să sap şi să lărgesc groapa; nimic, nimic. Cufărul nu era!

— Nu era? Murmură doamna Danglars gâtuită de spaimă.

— Să nu-ţi închipui că m-am mărginit la această încercare, continuă Villefort; nu. Scotocii tot locul. Mă gândii că asasinul, dezgropând cufărul şi crezând că este o comoară întrânsul, a pus mâna pe el şi l-a luat. Apoi, dându-şi seama de eroare, a făcut la rându-i o groapă şi l-a îngropat; nimic! Îmi veni apoi ideea că el nu a luat atâtea precauţiuni şi că, pur şi simplu, l-a zvârlit în vreun colţ. În această ultimă ipoteză trebuia, pentru a face cercetări, să aştept ziua. Urcai în cameră şi aşteptai.

— O, Doamne!

— Când se lumină de ziuă, coborâi din nou. Am făcut vizită la pâlcul de copaci, nădăjduiam să găsesc urme care, poate, îmi scăpaseră în întuneric. Răscolisem pământul pe o suprafaţă de mai bine de douăzeci de picioare pătrate şi la o adâncime de mai mult de două picioare. O zi abia ar fi fost de-ajuns unui salahor să facă ce făcusem eu într-un ceas. Nimic; nu văzui absolut nimic.

Pornii atunci în căutarea cufărului, potrivit supoziţiei că a fost aruncat într-un colţ. De bună seamă putea să fie aruncat pe drumul ce ducea la portiţă; dar investigaţia nouă fu la fel de inutilă, astfel că mă înapoiai cu inima strânsă la copacii care nici ei nu-mi mai dădeau vreo speranţă.

— Oh, exclamă doamna Danglars, era un motiv îndestulător pentru ca cineva să-şi piardă mintea!

— Am nădăjduit o clipă în aceasta, spuse Villefort, dar nu am avut

fericirea; cu toate acestea, rechemându-mi puterile şi, în consecinţă, ideile, mă întrebai: de ce o fi luat omul acela cadavrul?

— Dar ai spus singur, glăsui doamna Danglars; ca să aibă o dovadă.

— Nu, doamnă, nu mai putea să fie cazul; un cadavru nu se păstrează timp de un an, ci îl arăţi unui magistrat şi îţi faci depoziţia. Dar nimic din toate acestea nu se întâmplase.

— Şi atunci? întrebă Herminie înfiorată.

— Atunci e ceva mai grozav, mai fatal, mai înfricoşător pentru noi: că anume copilul era viu şi că asasinul l-a salvat.

Doamna Danglars scoase un strigăt cumplit şi apucă mâinile lui Villefort:

— Copilul meu era viu? Rosti ea. Domnule, mi-ai îngropat de viu copilul? Nu era sigur că pruncul meu era mort şi l-ai îngropat totuşi...

Doamna Danglars se ridicase şi stătea în faţa procurorului regal, strângându-i mâinile în mâinile ei delicate, dreaptă şi aproape ameninţătoare.

— Nu ştiu. Îţi spun asta aşa cum aş spune altceva, răspunse Villefort cu limitele deznădejdii şi nebuniei.

— Oh, copilul meu! Bietul meu copil! Strigă baroana recăzând pe scaun şi înăbuşindu-şi hohotele în batistă.

Villefort îşi reveni şi înţelese că, pentru a abate furtuna maternă ce se grămădea pe capul lui, se impunea să transmită doamnei Danglars spaima pe care o încerca singur.

— Înţelegi atunci că dacă lucrurile stau astfel, spuse el, ridicându-se la rându-i şi apropiindu-se de baroană pentru a-i vorbi mai în şoaptă, suntem pierduţi: copilul trăieşte şi cineva ştie că trăieşte, cineva cunoaşte secretul nostru; şi, de vreme ce Monte-Cristo vorbeşte în faţa noastră de un copil dezgropat, înseamnă că el cunoaşte taina.

— Dumnezeule! Dumnezeule drept! Dumnezeule răzbunător! Murmură doamna Danglars.

Villefort nu răspunse decât printr-un fel de muget.

— Dar copilul, copilul, domnule? Reluă mama cu îndărătnicie.

— Oh, cât l-am căutat! Continuă Villefort frământându-şi braţele. De câte ori l-am chemat în nopţile mele lungi de insomnie; de câte ori am dorit o bogăţie regală ca să cumpăr un milion de secrete, de la un milion de oameni şi să găsesc secretul meu printre tainele lor! În sfârşit, într-o zi, când, pentru a suta oară, puneam mâna pe cazma, mă întrebai pentru a suta oară ce a putut face corsicanul cu copilul: un copil stânjeneşte pe un fugar; poate că, dându-şi seama că pruncul trăia încă, l-a aruncat în râu.

— Oh, cu neputinţă! Strigă doamna Danglars, poţi să asasinezi un om din răzbunare, dar nu îneci cu sânge rece un copil.

— Poate că l-a internat la Copiii-Găsiţi, continuă Villefort.

— O, da, da! Exclamă baroana, copilul meu este acolo, domnule.

— Alergai la azil şi aflai că, în noaptea aceea, noaptea de 20 septembrie, un copil a fost depus în turn; era înfăşurat într-o jumătate de prosop fin, rupt într-adins. Jumătatea de prosop avea o jumătate de coroană de baron şi litera H.

— Exact! Exact! Strigă doamna Danglars; toată rufăria mea era marcată astfel: domnul de Nargonne era baron, iar eu mă numesc Herminie. Slavă Domnului, copilul meu nu era mort!

— Nu, nu era mort.

— Şi îmi spui asta, îmi spui fără teamă că mă vei face să mor de bucurie, domnule? Unde e? Unde-i copilul meu?

Villefort dădu din umeri.

— Cine ştie? Glăsui el; şi-ţi închipui că dacă aş şti, te-aş face să treci prin toate aceste gradaţii cum ar proceda un dramaturg sau un romancier? Oh, nu, nu ştiu nici eu! O femeie venise după vreo şase luni cu cealaltă jumătate de prosop să reclame copilul. Femeia furnizase toate garanţiile cerute de lege şi copilul i-a fost încredinţat.

— Dar trebuia să te interesezi de femeia aceea, trebuia s-o descoperi.

— Şi de ce îţi închipui că nu m-am interesat, doamnă? Am pretextat o instrucţie criminală şi am pus în căutarea ei pe toţi copoii iscusiţi ai poliţiei. Urmele ei au fost regăsite până la Châlons, de acolo s-au pierdut.

— Pierdut?

— Da, s-au pierdut pentru totdeauna.

Doamna Danglars ascultase istorisirea cu un suspin, o lacrimă, un strigăt pentru fiecare împrejurare.

— Şi asta este totul, întrebă ea, te-ai mărginit la atâta?

— O, nu, spuse Villefort, am căutat întruna, m-am interesat, m-am informat. Cu toate acestea, în ultimii doi-trei ani îmi acordasem o oarecare vacanţă. Astăzi însă reîncep cu mai multă stăruinţă şi cu mai multă încăpăţânare decât oricând; şi voi izbuti, te asigur, căci nu numai conştiinţa mă împinge, ci şi frica.

— Dar contele de Monte-Cristo nu ştie nimic, glăsui doamna Danglars, altminteri cred că nu ne-ar căuta aşa cum ne caută.

— Oh, răutatea oamenilor este foarte profundă, spuse Villefort, deoarece e mai profundă decât bunătatea lui Dumnezeu! Ai observat ochii acestui om în timp ce ne vorbea?

— Nu.

— Dar l-ai examinat cu atenţie, uneori?

— Fără îndoială. E bizar, însă atâta tot. Un lucru care m-a izbit cu deosebire e că nu s-a atins de masa excelentă pe care ne-a oferit-o, că nu s-a împărtăşit din nici un fel de bucate.

— Da, da, am remarcat şi eu, spuse Villefort. Dacă ştiam ce ştiu acum, nu m-aş fi atins nici eu, mi-aş fi închipuit că vrea să ne otrăvească.

— Şi te-ai înşelat, vezi bine.

— Da, fără îndoială, crede-mă însă, omul acesta are alte proiecte. De aceea am vrut să te văd, de aceea te-am chemat să-ţi vorbesc, de aceea am vrut să te pun în gardă faţă de toată lumea şi, în special, faţă de el. Spune-mi, continuă Villefort aţintindu-şi şi mai adânc ochii asupra baroanei, n-ai vorbit despre legătura noastră cu nimeni?

— Niciodată, cu nimeni.

— Mă înţelegi, reluă cu afecţiune Villefort, că, atunci când spun cu nimeni, spun, iartă-mi stăruinţa, absolut cu nimeni?

— Da, da, înţeleg foarte bine, glăsui baroana roşind, niciodată, îţi jur.

— N-ai cumva obiceiul să scrii seara întâmplările din timpul zilei? Nu-ţi scrii jurnalul?

— Nu! Viaţa mea trece purtată pe aripile frivolităţii, o uit eu însămi.

— Nu cumva visezi cu glas tare?

— Am un somn de copil, nu-ţi mai aduci aminte?

Îmbujorarea urcă pe chipul baroanei şi paloarea năpădi figura lui Villefort.

— Într-adevăr, spuse el aşa de încet încât abia se auzi.

— Ei şi? întrebă baroana.

— Ei şi, înţeleg ce-mi rămâne de făcut, reluă Villefort. Până în opt zile am să ştiu cine este domnul de Monte-Cristo, de unde vine, unde se duce şi pentru ce vorbeşte în faţa noastră de copii dezgropaţi în grădina lui.

Villefort rosti cuvintele acestea cu un accent care l-ar fi înfiorat pe conte dacă acesta îl putea auzi.

Strânse apoi mâna pe care baroana se sfia să i-o dea şi o conduse cu respect până la uşă.

Doamna Danglars luă o altă birjă care o duse la pasajul dincolo de care îşi regăsi şi vizitiul ei. Aşteptând-o, vizitiul dormea tihnit pe capră.

Capitolul XXXI Un bal de vară

În aceeaşi zi, la ora când doamna Danglars ţinea şedinţa din cabinetul domnului procuror regal, o caleaşcă de călătorie, intrând în strada Helder, trecea prin poarta de la numărul 27 şi se oprea în curte.

După o clipă, uşa cupeului se deschidea şi doamna de Morcerf cobora la braţul fiului ei.

De îndată ce îşi conduse mama în apartament, Albert comandă o baie, ceru să i se pună caii şi dădu ordin să fie dus pe Champs-Elysées la contele de Monte-Cristo.

Contele îl primi cu zâmbetu-i obişnuit. Ciudat lucru: nu aveai niciodată impresia că înaintezi cu un pas în inima sau în spiritul acestui om.

Cei care vroiau să forţeze, dacă se poate spune astfel, calea spre intimitatea sa, găseau un zid. Morcerf, care alerga la el cu braţele deschise, le lasă să cadă când îl văzu, cu tot zâmbetul prietenos al contelui şi abia cuteză să-i întindă mâna.

La rându-i, Monte-Cristo i-o atinse cum făcea totdeauna, dar fără să i-o strângă.

— Iartă-mă, dragă conte! spuse el.

— Am sosit de un ceas.

— De la Dieppe?

— De la Tréport.

— A, da!

— Şi am făcut prima vizită la dumneavoastră.

— E încântător din partea dumitale, glăsui Monte-Cristo, aşa cum ar fi spus orice alt lucru.

— Ei, ce veşti mai sunt?

— Veşti? Mă întrebi pe mine, un străin?

— Să mă explic: când întreb ce veşti sunt, întreb dacă aţi făcut ceva pentru mine?

— M-ai însărcinat cu vreun comision? Glăsui Monte-Cristo afectând îngrijorarea.

— Haide-haide, spuse Albert, nu simulaţi indiferenţa. Se zice că există semnale simpatice, care străbat distanţa; ei bine, am primit la Tréport o atingere electrică. Dacă n-aţi lucrat pentru mine, v-aţi gândit cel puţin.

— Asta se poate, spuse Monte-Cristo. Într-adevăr, m-am gândit la dumneata. Dar curentul magnetic al cărui conducător eram lucra — mărturisesc — independent de voinţa mea.

— Serios? Povestiţi-mi, vă rog.

— E simplu: domnul Danglars a luat masa la mine.

— Ştiu, deoarece — ca să-i evităm prezenţa — am plecat, mama mea şi cu mine.

— Dar el a luat masa cu domnul Andrea Cavalcanti.

— Prinţul dumneavoastră italian?

— Să nu exagerăm, domnul Andrea îşi dă numai titlul de viconte.

— Spuneţi că îşi dă?

— Spun: îşi dă.

— Va să zică, nu e?

— Ei, de unde să ştiu eu? El şi-l dă, eu i-l dau, lumea i-l dă; nu e ca şi cum l-ar avea?

— Ce ciudat om sunteţi! Ei, şi?

— Şi ce?

— Domnul Danglars a luat, va să zică, masa aici?

— Da.

— Cu vicontele dumneavoastră Andrea Cavalcanti?

— Cu vicontele Andrea Cavalcanti, cu tatăl său marchizul, cu doamna Danglars, cu domnul şi doamna de Villefort, care sunt persoane încântătoare, cu domnul Debray, cu Maximilien Morrel şi cu... a, da!... cu domnul Château-Renaud.

— S-a vorbit despre mine?

— Nu s-a spus un cuvânt.

— Atâta pagubă!

— De ce? Cred că dacă ai fost dat uitării, nu s-a făcut decât ceea ce doreai.

— Dragă conte, înseamnă că, dacă nu s-a vorbit despre mine, se gândeau mult la mine şi, în cazul acesta, sunt deznădăjduit.

— Ce-ţi pasă, din moment ce domnişoara Danglars nu se afla printre cei care se gândeau la dumneata? A, da! Este adevărat că ca putea să se gândească acasă.

— Despre asta sunt sigur că nu; sau, dacă se gândea, cu siguranţă că se gândea aşa cum cuget eu despre ea.

— Mişcătoare simpatie! Glăsui contele. Va să zică, vă detaşaţi?

— Ascultaţi, spuse Morcerf, dacă domnişoara Danglars ar fi capabilă să se înduioşeze de chinul pe care nu-l sufăr pentru ca şi să mă răsplătească trecând peste convenţiile matrimoniale stabilite între familiile noastre, m-ar bucura nespus. Pe scurt, cred că domnişoara Danglars ar fi o metresă încântătoare, dar ca nevastă nu...

— Aşa gândeşti despre viitoarea dumitale soţie? Glăsui Monte-Cristo râzând.

— O, da, cam brutal este drept, însă exact. Deoarece nu se poate face însă din visul acesta o realitate, deoarece pentru a ajunge la un anume scop trebuie ca domnişoara Danglars să devină soţia mea, adică să trăiască cu mine, să gândească lângă mine, să cânte lângă mine, să facă versuri şi muzică la zece paşi de mine şi asta pe toată durata vieţii mele — lucrul mă înspăimântă. De o metresă, dragă conte, te desparţi, dar cu o nevastă — la naiba! — e altceva: o păstrezi veşnic. Şi e îngrozitor s-o păstrezi totdeauna pe domnişoara Danglars, chiar la distanţă.

— Eşti pretenţios, viconte.

— Da, căci de multe ori mă gândesc la ceva imposibil.

— Anume?

— Să găsesc pentru mine o femeie aşa cum tata a găsit pentru el.

Monte-Cristo se îngălbeni şi-l privi pe Albert, jucându-se cu nişte pistoale minunate ale căror resorturi le mişca repede.

— Aşadar, tatăl dumitale a fost fericit? întrebă el.

— Cunoaşteţi părerea mea asupra mamei, domnule conte: un înger din cer. O vedeţi, încă frumoasă, spirituală totdeauna, mai admirabilă decât oricând. Vin din Tréport, pentru orice alt fiu întovărăşirea unei mame ar fi o politeţă sau o corvoadă, eu însă am petrecut patru zile, între patru ochi cu

ea, mai satisfăcut, mai odihnit, mai poetic aş spune, decât dacă aş fi luat la Tréport pe regina Mad sau pe Titania.

— O perfecţiune deznădăjduitoare; insufli tuturor celor care te aud dorinţa profundă de-a rămâne celibatari.

— Tocmai de aceea, reluă Morcerf, pentru că ştiu că există în lume o femeie desăvârşită, nu ţin să mă însor cu domnişoara Danglars. Aţi remarcat vreodată în ce culori strălucitoare îmbracă egoismul nostru tot ce ne aparţine? Diamantul care dezmiardă privirea în vitrina lui Marié sau Fossin devine mult mai frumos din clipa când ne aparţine. Dar dacă evidenţa vă sileşte să recunoaşteţi că există unul cu ape mai curate şi sunteţi totuşi condamnat să purtaţi veşnic un diamant inferior, vă daţi seama de suferinţă?

— Mondenule! Murmură contele.

— De aceea voi sări de bucurie în ziua când domnişoara Eugénie va observa că eu nu sunt decât un atom neînsemnat şi că am abia tot atâtea sute de mii de franci câte milioane are dânsa.

Monte-Cristo zâmbi.

— Mă gândisem la altceva, continuă Albert, lui Franz îi plac lucrurile excentrice, am vrut să-l fac să se îndrăgostească de domnişoara Danglars, dar la patru scrisori pe care i le-am scris în cel mai ispititor stil, Franz mi-a răspuns netulburat: „E drept că sunt excentric, însă excentricitatea mea nu merge până la a-mi retrage cuvântul atunci când l-am dat".

— Asta numesc şi eu devotament prietenesc: să dai altcuiva femeia pe care n-ai voit-o pentru tine decât cu titlul de metresă.

Albert zâmbi.

— Am uitat să vă spun, continuă el, că scumpul nostru Franz soseşte. Pe dumneavoastră însă nu prea vă interesează, căci nu ţineţi la el, nu-i aşa?

— Eu? spuse Monte-Cristo. Dragă viconte, ce-ţi dă dreptul să crezi că domnul Franz nu mi-e drag? Mie îmi este dragă toată lumea.

— Şi eu fac parte din toată lumea... Vă mulţumesc.

— O, să nu confundăm, glăsui Monte-Cristo, iubesc pe toată lumea în felul în care Dumnezeu ne porunceşte să iubim pe semenul nostru, adică creştineşte; nu urăsc însă decât anumite persoane. Să revenim la domnul Franz d'Épinay. Spui deci că vine?

— Da, chemat de domnul de Villefort care e la fel de înverşunat, după câte se pare, s-o căsătorească pe domnişoara Valentine, precum domnul Danglars se înverşunează s-o căsătorească pe domnişoara Eugénie. Hotărât lucru, pare-se că este una dintre cele mai obositoare situaţii aceea de părinte de fete mari; am impresia că situaţia le dă febră şi că pulsul lor bate cu nouăzeci pe minut până când se descotorosesc de ele.

— Domnul d'Épinay nu seamănă însă cu dumneavoastră; el îşi suportă nenorocirea cu linişte.

— Mai mult decât atât: o ia în serios; poartă cravate albe şi vorbeşte de pe acum de familia sa. Are de altminteri pentru Villefort multă

consideraţie.

— Merită, nu-i aşa?

— Cred că da. Domnul de Villefort a fost socotit totdeauna un om sever, dar drept.

— Bravo, spuse Monte-Cristo; iată cel puţin unul pe care nu-l tratezi ca pe bietul domnul Danglars.

— Lucrul se explică poate prin aceea că nu sunt obligat să mă însor cu fiica lui, răspunse Albert râzând.

— Nu zău, scumpe domn, eşti de o trufie revoltătoare, glăsui Monte-Cristo.

— Eu?

— Da, dumneata. Ia o ţigară.

— Cu plăcere. Şi de ce sunt trufaş?

— Pentru că te aperi, te agiţi, declarând că n-o vrei pe domnişoara Danglars. Lasă lucrurile să meargă în voia lor şi poate că nu dumneata ai să-ţi retragi cuvântul.

— Credeţi? Exclamă Albert cu ochi mari.

— Fără îndoială, domnule viconte, că n-o să ţi se pună jugul cu de-a sila, ce dracu! Haide, să vorbim serios, reluă Monte-Cristo schimbând tonul; doreşti să rupi legătura?

— Aş da o sută de mii de franci pentru asta.

— Ei bine, fii fericit; domnul Danglars e gata să dea încă o dată pe atât pentru a ajunge la acelaşi scop.

— Să fie adevărat norocul ăsta? întrebă Albert, care totuşi, vorbind astfel, nu putu opri un nor imperceptibil pe fruntea sa. Scumpe conte, domnul Danglars are anumite motive?

— A, te-am prins, natură orgolioasă şi egoistă. Regăsesc în dumneata pe omul care vrea să găurească amorul propriu al altuia cu lovituri de topor, dar care strigă atunci când mândria sa e străpunsă cu un ac.

— Nu, dar cred că domnul Danglars...

— Trebuia să fie încântat de dumneata, nu-i aşa? Ei bine, domnul Danglars e un om de prost-gust — lucru este ştiut —, astfel că e mult mai încântat de altcineva...

— De cine?

— Nu ştiu; studiază, priveşte, reţine aluziile şi fă cum ai să crezi.

— Bun, înţeleg; ascultaţi: mama mea... nu, mă înşel, nu mama, Ci tatăl meu a avut ideea de a da un bal.

— Un bal în momentul acesta al anului?

— Balurile de vară sunt la modă. Înţelegeţi, acestea sunt baluri de elită; cei care rămân la Paris în iulie sunt adevăraţii parizieni. Vreţi să vă însărcinaţi cu o invitaţie pentru domnii Cavalcanti?

— Peste câte zile are loc balul?

— Sâmbătă.

— Domnul Cavalcanti-tatăl va fi plecat.

— Dar domnul Cavalcanti-fiul rămâne. Vreţi să-l aduceţi pe domnul Cavalcanti-fiul.

— Ascultă viconte, eu nu-l cunosc.

— Nu-l cunoaşteţi?

— Nu, l-am văzut pentru prima oară acum trei-patru zile şi nu garantez pentru el.

— Dar, cu toate acestea, îl primiţi!

— Cu mine e altceva; mi-a fost recomandat de un bun abate care poate se va fi înşelat. Invită-l direct dacă vrei, dar nu-mi spune mie să ţi-l prezint; dacă mai târziu el s-ar însura cu domnişoara Danglars, m-ai învinui de duplicitate şi o să-ţi vină pofta să te încaieri cu mine; de altminteri, nu ştiu de voi veni şi eu.

— Unde?

— La balul dumneavoastră.

— De ce să nu veniţi?

— În primul rând pentru că nu m-aţi invitat încă.

— Vin anume pentru a vă aduce, personal, invitaţia.

— Oh, prea încântător; dar s-ar putea să fiu împiedicat.

— Când vă voi spune ceva, veţi fi îndeajuns de amabil ca să jertfiţi pentru noi toate piedicile.

— Spune-mi.

— Vă roagă mama.

— Doamna contesă de Morcerf? Glăsui Monte-Cristo tresărind.

— O, conte, vă înştiinţez că doamna de Morcerf vorbeşte cu mine în toată voia, spuse Albert; iar dacă nu aţi simţit trosnind în dumneavoastră fibrele simpatice, despre care vă pomeneam adineauri, e pentru că fibrele acestea vă lipsesc complet, căci timp de patru zile n-am vorbit decât despre dumneavoastră.

— Despre mine? Nu zău, mă copleşeşti.

— Aşa se vorbeşte despre o problemă vie.

— A, eu sunt o problemă pentru mama dumitale? O crezusem prea rezonabilă pentru a se lăsa în voia imaginaţiei.

— Problemă, scumpe conte, problemă pentru toţi, pentru mama ca şi pentru alţii, problemă acceptată, dar neghicită, dumneavoastră rămâneţi totdeauna în stare de enigmă; liniştiţi-vă, mama nu se întreabă decât cum se face că sunteţi aşa de tânăr. Cred că, în fond, în timp ce contesa G vă ia drept lordul Ruthwen, mama vă priveşte drept Cagliostro sau contele de Saint-Germain. Întăriţi-o în această părere, la prima ocazie, când veţi veni s-o vedeţi pe doamna de Morcerf. Nu vă va fi greu; posedaţi piatra filosofală a unuia şi inteligenţa altuia.

— Îţi mulţumesc că m-ai prevenit, spuse contele zâmbind; îmi voi da silinţa să fac faţă tuturor supoziţiilor.

— Aşadar, veţi veni sâmbătă?

— Din moment ce doamna de Morcerf mă roagă...

— Sunteţi încântător.

— Dar domnul Danglars?

— O, el a şi primit trei invitaţii; şi-a luat tatăl meu sarcina asta. Vom căuta să-l avem şi pe marele d'Aguessau, domnul de Villefort; sunteţi însă deznădăjduiţi de un lucru.

— Proverbul spune că nu trebuie să deznădăjduieşti pentru nimic.

— Dansaţi, dragă conte?

— Eu?

— Da, dumneavoastră! De ce ar fi de mirare să dansaţi?

— Într-adevăr, câtă vreme cineva n-a trecut de patruzeci de ani... Nu, nu dansez, îmi place însă să privesc. Dar doamna de Morcerf dansează?

— Nu, nici ea, veţi sta de vorbă, ţine aşa de mult să vorbească cu dumneavoastră.

— Adevărat?

— Pe cuvântul meu de onoare şi vă declar că sunteţi primul om pentru care mama mea a manifestat curiozitatea aceasta.

Albert îşi luă pălăria şi se sculă; contele îl conduse până la uşă.

— Îmi fac un reproş, zise el, oprindu-l pe peron.

— Care?

— Am fost indiscret. Nu trebuia să-ţi vorbesc despre domnul Danglars.

— Dimpotrivă, mai vorbiţi-mi, vorbiţi-mi des, vorbiţi-mi mereu, dar în acelaşi chip.

— Bine, mă linişteşti. Ascultă, când soseşte domnul d'Épinay?

— Peste cel mult cinci sau şase zile.

— Şi când se însoară?

— Îndată după sosirea domnului şi doamnei de Saint-Méran.

— Adu-l la mine când va fi la Paris. Măcar că pretinzi că nu ţin la el, îţi declar că voi fi fericit să-l văd.

— Bine, ordinele dumneavoastră vor fi executate, seniore.

— La revedere!

— Sâmbătă, în orice caz; e lucru stabilit nu-i aşa?

— Nu mai încape vorbă, ţi-am dat cuvântul.

Contele îl urmări din ochi pe Albert, salutându-l cu mâna. Apoi, după ce acesta se urcă în faitonul său, se întoarse şi dând cu ochii de Bertuccio, îl întrebă:

— Ei, ce e?

— S-a dus la palatul justiţiei, răspunse administratorul.

— A rămas mult acolo?

— Un ceas şi jumătate.

— Şi s-a înapoiat acasă?

— Direct.

— Dragă domnule Bertuccio, spuse contele, dacă am acum un sfat să-ţi dau e să te duci să vezi în Normandia de nu găseşti cumva petecul de pământ despre care ţi-am vorbit.

Bertuccio salută şi, deoarece dorinţele sale se armonizau perfect cu ordinul primit, plecă în chiar seara aceea.

Capitolul XXXII Informaţiile

Domnul de Villefort se ţinu de cuvântul dat doamnei Danglars şi mai cu seamă sieşi, căutând să afle în ce chip domnul conte de Monte-Cristo a putut să cunoască istoria casei din Auteuil.

Scrise în chiar ziua aceea unui oarecare domn de Boville, care, după ce fusese cândva inspector al închisorilor, a fost ataşat cu grad superior la poliţia de siguranţă, rugându-l să-i dea informaţii ce-l interesau, iar acesta ceru un răgaz de două zile pentru a-şi da seama de la cine anume ar putea să se informeze.

După două zile domnul de Villefort primi nota următoare:

„Persoana care se numeşte domnul conte de Monte-Cristo e cunoscută în special de lordul Wilmore, un străin bogat văzut uneori la Paris şi care se găseşte aici în momentul acesta; este de asemeni cunoscută de abatele Busoni, un preot sicilian cu mare reputaţie în Orient, unde a făcut multe fapte bune."

Domnul de Villefort răspunse printr-un ordin să se ia de la ambii străini informaţiile cele mai prompte şi mai precise; în seara următoare, ordinele erau executate şi iată lămuririle pe care le primea:

Abatele, care nu se găsea decât pentru o lună la Paris, locuia dincolo de Saint-Sulpice, într-o căsuţă compusă dintr-un singur etaj, deasupra unui parter; patru încăperi, două sus şi două jos, formau întreaga locuinţă al cărei unic locatar era el.

Încăperile de jos se compuneau dintr-o sufragerie, cu masă, scaune şi bufet de nuc şi dintr-un salon cu tapet de lemn alb, fără ornamente, fără covoare şi fără pendulă. Pentru el, personal, abatele se mărginea la obiectele de strictă necesitate.

E drept că abatele ocupa de preferinţă salonul de la primul etaj. Mobilat cu cărţi de teologie şi cu pergamente, în mijlocul cărora îl vedeai îngropându-se — spunea valetul său — luni de-a rândul, salonul era în realitate mai mult o bibliotecă decât un salon.

Valetul îi privea pe vizitatori printr-un fel de ghişeu, iar când figura lor îi era necunoscută sau antipatică, răspundea că domnul abate nu se află la Paris, răspuns care mulţumea pe foarte mulţi, întrucât se ştia că abatele călătoreşte des şi că întârzie uneori îndelung.

De altminteri, indiferent dacă se afla acasă sau nu, dacă se găsea la Paris sau la Cairo, abatele făcea totdeauna pomeni, iar ghişeul servea de lăcaş pentru ajutoarele pe care valetul le împărţea întruna, în numele stăpânului.

Cealaltă cameră, situată lângă bibliotecă, era dormitorul. Un pat fără perdele, patru jilţuri şi o canapea cu catifea de Utrecht, galbenă, formau împreună cu un scăunaş pentru închinat întreg mobilierul.

Lordul Wilmore locuia în strada Fontaine-Saint-George. Era unul dintre acei englezi turişti care îşi toacă toată averea în călătorii. Avea cu chirie apartamentul mobilat pe care îl ocupa, unde stătea numai două sau trei ceasuri pe zi şi unde nu se culca decât foarte rar. Una din maniile lui era de a nu voi cu nici un preţ să vorbească limba franceză, pe care o scria totuşi — se spunea — foarte corect.

În ziua următoare aceleia când preţioasele informaţii parveniseră domnului procuror regal, un bărbat care cobora din trăsură la colţul străzii Férou bătu la o uşă vopsită verde-măsliniu şi întrebă de abatele Busoni.

— Domnul abate a ieşit de dimineaţă, răspunse valetul.

— Aş putea să nu mă mulţumesc cu răspunsul acesta, spuse vizitatorul, căci vin din partea unei persoane pentru care stăpânul dumitale este totdeauna acasă. Te rog să înmânezi însă abatelui Busoni...

— V-am mai spus că nu este aici, repetă valetul.

— Atunci, când se va înapoia, înmânează-i cartea aceasta de vizită şi hârtia cu sigiliu. Diseară, la opt, domnul abate va fi acasă?

— O, negreşit, domnule, afară doar de cazul când domnul abale va lucra, căci atunci este ca şi cum nu ar fi.

— Voi reveni diseară la ora stabilită, continuă vizitatorul.

Şi se retrase.

Într-adevăr, la ora indicată, acelaşi bărbat reveni în aceeaşi trăsură, care de data aceasta, în loc să se oprească la colţul străzii Férou, se opri în dreptul uşii verzi. Bătu, i se deschise şi intră.

După ploconelile respectuoase ale valetului, înţelese că scrisoarea avusese efectul dorit.

— Domnul abate este acasă? întrebă el.

— Da, lucrează în bibliotecă; însă îl aşteaptă pe domnul, răspunse servitorul.

Străinul urcă o scară destul de grea şi, la o masă a cărei suprafaţă era năpădită de lumina pe care o concentra un vast abajur, în timp ce restul apartamentului se găsea în umbră, îl zări pe abate în veşminte ecleziastice, purtând pe cap scufa care acoperea craniul savanţilor din evul mediu.

— Am onoarea să vorbesc cu domnul Busoni? întrebă vizitatorul.

— Da, domnule, răspunse abatele, iar dumneavoastră sunteţi persoana pe care domnul de Boville, fost intendent al închisorilor, mi-o trimite din partea domnului prefect de poliţie?

— Exact, domnule.

— Unul din agenţii detaşaţi la siguranţa din Paris?

— Da, domnule, răspunse străinul cu oarecare ezitare şi mai cu seamă roşind puţin.

Abatele îşi potrivi ochelarii mari care îi acopereau nu numai ochii, ci şi tâmplele şi, aşezându-se din nou, făcu semn musafirului să ia loc.

— Vă ascult, domnule, spuse abatele cu un accent italian foarte pronunţat.

— Misiunea cu care sunt însărcinat, glăsui musafirul apăsând pe fiecare cuvânt ca şi cum îi venea greu să-l scoată, e o misiune de încredere pentru cel ce o îndeplineşte şi pentru cel pe lângă care e îndeplinită.

Abatele se înclină.

— Da, reluă străinul, probitatea dumneavoastră, domnule abate, este aşa de cunoscută de domnul prefect al poliţiei încât, ca magistrat, el vrea să ştie de la dumneavoastră un lucru ce interesează siguranţa publică, în numele căreia sunt trimis. Nădăjduim deci, domnule abate, că nici o legătură de prietenie şi nici o consideraţie omenească nu vă va împiedica să tăinuiţi faţă de justiţie adevărul.

— Cu condiţia ca lucrurile care vă interesează să nu atingă cu nimic scrupulele conştiinţei mele, domnule. Eu sunt preot, iar tainele spovedaniei, de exemplu, rămân între mine şi justiţia lui Dumnezeu, iar nu între mine şi justiţia omenească.

— O, fiţi pe pace, domnule abate! spuse străinul; vom ţine seama de conştiinţa dumneavoastră.

Aplecând spre partea sa abajurul, abatele îl ridică dinspre partea opusă, astfel că, luminând din plin figura străinului, a sa rămânea totdeauna în umbră.

— Iertaţi-mă, domnule abate, spuse trimisul domnului prefect al poliţiei, dar lumina îmi oboseşte groaznic vederea.

Abatele coborî cartonul verde.

— Acum, domnule, vă ascult, vorbiţi.

— Vin la fapt, îl cunoaşteţi pe domnul conte de Monte-Cristo?

— Vă referiţi la domnul Zaccone, nu-i aşa?

— Zaccone? Nu-l cheamă Monte-Cristo?

— Monte-Cristo e un nume de pământ sau, mai bine-zis, un nume de stâncă, nu unul de familie.

— Ei bine, fie; nu zăbovim asupra cuvintelor şi deoarece domnul de Monte-Cristo şi domnul Zaccone sunt aceeaşi persoană...

— Absolut aceeaşi.

— Să vorbim despre domnul Zaccone.

— Bine.

— Vă întrebăm dacă îl cunoaşteţi?

— Foarte mult.

— Cine e el?

— E fiul unui bogat armator din Malta.

— Da, ştiu, aşa se spune; înţelegeţi însă că poliţia nu se poate mulţumi cu un *se spune*.

— Cu toate acestea, declară abatele cu un zâmbet foarte afabil, când acest *se spune* e adevărul, e nevoie ca toată lumea să se mulţumească cu el şi ca poliţia să facă la fel.

— Dar sunteţi sigur?

— Nu mai încape vorbă.

— Ţineţi seama, domnule, că nu suspectez întru nimic buna dumneavoastră credinţă. Vă spun: sunteţi sigur?

— Ascultaţi, l-am cunoscut pe domnul Zaccone-tatăl.

— Aha!

— Da şi m-am jucat de nenumărate ori cu fiul său, pe când era copil în şantierele de construcţie.

— Cu toate acestea, titlul de conte...

— Ştiţi că titlurile se cumpără.

— În Italia?

— Pretutindeni.

— Dar bogăţiile care sunt imense, după câte de asemeni se spune...

— În privinţa aceasta cuvântul imens este bine găsit, răspunse abatele.

— Cât credeţi că posedă, dumneavoastră care îl cunoaşteţi?

— O, are cu siguranţă un venit de o sută cincizeci de mii până la două sute de mii de lire.

— Lucrul este în cazul acesta mai de înţeles, glăsui musafirul; se vorbeşte însă de trei, de patru milioane!

— Domnule, un venit de două sute de mii de lire înseamnă un capital de patru milioane.

— Se vorbea însă de un venit de trei sau patru milioane.

— O, aşa ceva nu este de crezut!

— Şi îi cunoaşteţi insula Monte-Cristo?

— Desigur; oricine a venit din Palermo, din Neapole sau din Roma în Franţa, pe mare, o cunoaşte, deoarece a trecut pe lângă ea şi a văzut-o din mers.

— Un loc fermecător după câte se spune.

— O stâncă.

— Şi de ce a cumpărat contele o stâncă?

— Tocmai pentru ca să fie conte. În Italia pentru a fi conte, ai însă

nevoie de un ţinut.

— Aţi auzit, fără îndoială, vorbindu-se despre aventurile din tinereţe ale domnului Zaccone?

— Tatăl?

— Nu, fiul.

— A, de aici încep incertitudinile mele, căci atunci l-am pierdut din vedere pe tânărul meu camarad.

— A făcut războiul?

— Cred că da.

— În ce armă?

— În marină.

— Nu sunteţi duhovnicul lui?

— Nu domnule; cred că e luteran.

— Cum, luteran?

— Spun că aşa cred; nu afirm. Credeam, de altminteri, că libertatea cultelor este stabilită în Franţa.

— Fără îndoială; de aceea nu de credinţele lui ne ocupăm în momentul acesta, ci de faptele lui; în numele domnului prefect al poliţiei, vă oblig să spuneţi ce ştiţi.

— E socotit ca un om foarte caritabil. Sfântul nostru părinte Papa l-a făcut cavaler al lui Crist, favoare pe care n-o acordă decât principilor pentru serviciile eminente aduse de el creştinilor din Orient. Are cinci sau şase cordoane mari, cucerite prin servicii aduse astfel principilor sau statelor.

— Şi le poartă?

— Nu, dar este mândru de ele. Spune că preferă recompensele acordate binefăcătorilor omenirii în locul acelora acordate distrugătorilor oamenilor.

— Va să zică, e un predicator...

— Da, un predicator fără pălărie mare şi fără sutană cafenie, bineînţeles.

— Are prieteni?

— Da, căci prietenii săi sunt toţi aceia care îl cunosc.

— Dar are şi vreun duşman?

— Unul singur.

— Cum îl cheamă?

— Lordul Wilmore.

— Unde e el?

— În momentul de faţă e la Paris.

— Şi îmi poate da niscaiva informaţii?

— Preţioase. Se găsea în India o dată cu Zaccone.

— Ştiţi unde locuieşte?

— Undeva, pe Chausée-d'Antin, nu cunosc însă strada şi numărul.

— Nu sunteţi în termeni buni cu englezul?

— Eu îl iubesc pe Zaccone şi el nu mă poate suferi; din cauza aceasta suntem supăraţi.

— Domnule abate, credeţi că contele de Monte-Cristo a mai fost vreodată în Franţa înainte de călătoria pe care a făcut-o acum la Paris?

— În privinţa aceasta vă pot răspunde cu siguranţă. Nu, domnule, n-a mai fost niciodată, deoarece acum şase luni mi s-a adresat mie pentru a căpăta informaţiile care îl interesau. La rându-mi, deoarece nu ştiam când anume mă voi înapoia la Paris, l-am trimis la el pe domnul Cavalcanti.

— Pe Andrea?

— Nu, pe Bartolomeo-tatăl.

— Foarte bine, domnule, nu mai am decât un lucru să vă întreb şi vă oblig în numele onoarei, omeniei şi religiei să-mi răspundeţi fără ocol.

— Spuneţi, domnule.

— Ştiţi în ce scop a cumpărat domnul conte de Monte-Cristo o casă la Auteuil?

— Desigur, căci mi-a spus.

— În ce scop, domnule?

— Ca să facă acolo un ospiciu de alienaţi, în genul celui întemeiat de baronul de Pisani la Palermo. Cunoaşteţi ospiciul acesta?

— Da, din reputaţie, domnule.

— E o instituţie magnifică.

Şi abatele îl salută pe străin, dând de înţeles că ţine să nu mai fie întrerupt de la lucru.

Fie că a priceput dorinţa abatelui, fie că terminase întrebările, vizitatorul se ridică.

Abatele îl petrecu până la uşă.

— Dumneavoastră împărţiţi pomeni mari, glăsui vizitatorul şi deşi se spune că sunteţi bogat, voi îndrăzni să vă ofer ceva pentru săraci; binevoiţi să-mi acceptaţi ofranda?

— Vă mulţumesc, domnule, dar nu ţin decât la un lucru pe lume: ca binele pe care îl fac să vină de la mine.

— Cu toate acestea...

— Hotărârea e neclintită. Dar căutaţi, domnule şi veţi găsi; vai, în calea fiecărui om bogat se pot întâlni atâtea mizerii!

Abatele mai salută o dată, deschizând uşa; străinul salută la rându-i şi ieşi.

Trăsura îl conduse direct la domnul de Villefort.

Peste un ceas trăsura ieşi din nou şi se îndreptă, de data aceasta, spre strada Fontaine-Saint-George. La numărul 5 se opri. Aici locuia lordul Wilmore.

Străinul scrisese lordului Wilmore, cerându-i o întâlnire pe care acesta o fixase la orele zece. De aceea, pentru că trimisul domnului prefect al poliţiei veni la zece fără zece minute, i se răspunse că lordul Wilmore, care

era exactitatea şi punctualitatea în persoană, nu se înapoiase încă, dar că se va înapoia cu siguranţă la zece fix.

Vizitatorul aşteptă în salon. Salonul nu avea nimic deosebit, căci era ca toate saloanele de apartament mobilat.

Un cămin cu două vase de Sèvres moderne, o pendulă cu un Amor întinzând arcul, o oglindă în două părţi; de fiecare parte a oglinzii o gravură, reprezentând una pe Homer, purtându-şi călăuza, alta pe Belizariu, cerând pomană; un tapet cenuşiu, o mobilă de postav roşu imprimată cu negru: acesta era salonul lordului Wilmore.

Era luminat de globuri de sticlă mată care nu răspândeau decât o lumină slabă, amenajată parcă într-adins pentru ochii obosiţi ai trimisului domnului prefect de poliţie.

După zece minute de aşteptare pendula sună orele zece; la a cincea bătaie uşa se deschise şi lordul Wilmore apăru.

Lordul Wilmore era un bărbat mai de grabă înalt decât scund, cu favoriţi rari şi roşii, cu tenul alb şi cu părul blond încărunţit. Era îmbrăcat cu toată excentricitatea engleză, adică purta un frac albastru cu nasturi de aur şi cu guler înalt, aşa cum poruncea moda în 1811; o vestă albă şi un pantalon de *nankin* cu trei degete prea scurt.

Primele sale cuvinte, intrând, fură:

— Domnule, să ştiţi că eu nu vorbesc franţuzeşte.

— Ştiu în orice caz că nu vă place să vorbiţi limba noastră, răspunse trimisul domnului prefect de poliţie.

— Dar dumneavoastră puteţi să vorbiţi, reluă lordul Wilmore, căci dacă n-o vorbesc, o înţeleg.

— Iar eu, declară vizitatorul schimbând idiomul, vorbesc cu destulă uşurinţă engleza pentru a susţine conversaţia în această limbă. Nu vă jenaţi, deci, domnule.

— Hao! Exclamă lordul Wilmore, cu intonaţia aceea care nu aparţine decât celor mai puri englezi.

Trimisul prefectului de poliţie prezentă lordului Wilmore scrisoarea de recomandare. Acesta o citi cu un calm absolut anglican; apoi, după ce termină lectura:

— Înţeleg, spuse el în englezeşte, înţeleg foarte bine.

Atunci începură întrebările.

Ele fură aproape aceleaşi ca şi întrebările adresate abatelui Busoni.

Deoarece lordul Wilmore nu păstra, în calitate de duşman al contelui de Monte-Cristo, rezerva abatelui, răspunsurile fură mult mai intense; istorisi tinereţea lui Monte-Cristo care, după el, intrase la vârsta de zece ani în serviciul unuia din acei mici suverani ai Indiei ce duc război împotriva englezilor; aici, el, Wilmore, l-a întâlnit pentru întâia oară şi au luptat unul în contră altuia. În războiul acesta, Zaccone fusese făcut prizonier, trimis în Anglia şi pus pe pontoane de unde evadase înot. Atunci începură călătoriile,

duelurile, pasiunile lui; atunci izbucnise insurecţia din Grecia şi servise în rândurile grecilor. În timp ce era în serviciul lor descoperise o mină de argint în munţii Thesaliei, dar se ferise să vorbească despre descoperirea aceasta cuiva. După Navarin şi când guvernul grec fu consolidat, el ceru regelui Othon un privilegiu de exploatare a minei; privilegiul îi fu acordat. Aşa se explică averea lui imensă care, după lordul Wilmore, putea să se urce la un venit de unul sau două milioane, avere ce totuşi putea dintr-odată să sece dacă şi mina va seca.

— Dar, întrebă vizitatorul, ştiţi de ce a venit în Franţa?

— Vrea să facă tranzacţii cu căile ferate, spuse lordul Wilmore; şi apoi, pentru că e un chimist iscusit şi un fizician nu mai puţin distins, a descoperit un nou telegraf a cărui aplicare o urmăreşte.

— Cam cât cheltuieşte pe an? întrebă trimisul domnului prefect de poliţie.

— O, cel mult cinci sau şase sute de mii de franci, declară lordul Wilmore; e avar.

Era vădit că ura îl făcea pe englez să vorbească şi că, neştiind ce să reproşeze contelui, îi reproşa avariţia.

— Ştiţi ceva despre casa lui din Auteuil?

— Da, desigur.

— Şi ce ştiţi?

— Întrebaţi în ce scop a cumpărat-o?

— Da.

— Uite, contele e un afacerist care se va ruina, desigur, în încercări şi în utopii; pretinde că la Auteuil, în împrejurimile casei pe care a cumpărat-o, e un curent de apă minerală care poate rivaliza cu apele de la Bag-nères-de-Luchon şi de la Cautorets. Vrea să facă din achiziţia lui un *bad-haus*, cum spun germanii. A răscolit până acum de două sau de trei ori toată grădina pentru a da de urma faimosului izvor; iar pentru că n-a putut să-l descopere, veţi vedea că în curând o să cumpere casele din vecinătatea sa. Şi, pentru că eu îi port pică, nădăjduiesc că se va ruina cu calea sa ferată, cu telegraful său electric sau cu exploatarea de băi; mă găsesc aici pentru a mă bucura de prăbuşirea sa care se va produce de la o zi la alta.

— Şi de ce îi purtaţi pică? întrebă vizitatorul.

— Îi port pentru că, trecând prin Anglia, a sedus femeia unui prieten al meu, răspunse lordul Wilmore.

— Dar dacă îi purtaţi pică, de ce nu căutaţi să vă răzbunaţi?

— M-am bătut până acum în trei rânduri cu contele, glăsui englezul; prima dată cu pistolul, a doua cu spada, a treia cu sabia cea mare.

— Şi care a fost rezultatul acestor dueluri?

— Prima dată mi-a rupt braţul, a doua dată mi-a străpuns plămânul, iar a treia oară mi-a făcut rana aceasta.

Englezul coborî gulerul cămăşii care urca până la urechi şi arătă o

cicatrice a cărei roşeaţă indica data nu prea veche.

— De aceea îl urăsc mult, repetă englezul şi, cu siguranţă, nu va muri decât de mâna mea.

— Cu toate acestea am impresia că nu faceţi nimic pentru a-l ucide, spuse trimisul prefecturii.

— Hao! Făcu englezul; mă duc în fiecare zi la tir şi, din două în două zile, Grisier vine la mine.

Mai mult nu voia să ştie vizitatorul sau, la drept vorbind, mai mult nu părea să ştie englezul. Agentul se sculă deci şi, după ce îl salută pe lordul Wilmore, care îi răspunse cu rigiditatea şi cu politeţea engleză, se retrase.

La rându-i, după ce auzi închizându-se uşa de la stradă, lordul Wilmore reintră în camera de culcare, unde, cât ai clipi din ochi, lepădă părul blond, favoriţii roşii şi cicatricea, regăsindu-şi părul negru, tenul mat şi dinţii de perle ai contelui de Monte-Cristo.

E drept că, la rându-i, nu trimisul domnului prefect de poliţie, ci domnul de Villefort reintră la domnul de Villefort.

Procurorul regal era întrucâtva liniştit după cele două vizite care, în fond, nu-i comunicaseră nimic liniştitor, dar de asemeni nimic alarmant. De aceea, pentru prima oară după cina de la Auteuil, el dormi noaptea cu oarecare tihnă.

Capitolul XXXIII Balul

Veniseră cele mai calde zile din iulie când, în ordinea timpului, sosi sorocul sâmbetei fixate pentru balul domnului de Morcerf.

Erau orele zece seara: copacii mari din grădina palatului se desprindeau viguroşi pe un cer pe care lunecau, dezvăluind un tapet de azur cu stele aurii, ultimii nori ai unei furtuni ce mugise ameninţătoare toată ziua.

În sălile de la parter se auzea zumzetul muzicii şi vârtejul valsului şi galopului, în timp ce fâşii strălucitoare de lumină treceau tăioase printre deschizăturile persienelor.

Grădina se afla, în momentul acela, în voia servitorilor cărora stăpâna casei, liniştită de timpul ce se însenina tot mai mult, le poruncise să aşeze masa.

Şovăise până atunci dacă masa va fi servită în sufragerie sau sub un cort lung, întins pe peluză. Cerul frumos, albastru, presărat cu stele, fusese hotărâtor în alegerea cortului şi a peluzei.

Aleile grădinii erau iluminate cu lanterne multicolore, aşa cum se obişnuieşte în Italia, iar pe masă erau puse lumânări şi flori aşa cum se

obişnuieşte în toate ţările unde se înţelege luxul acesta al ospăţului, cel mai rar dintre toate.

În momentul în care contesa de Morcerf se înapoia în saloane, după ce dăduse ultimele ordine, saloanele începeau să se umple cu invitaţi pe care îi atrăgea fermecătoarea ospitalitate a contesei mult mai mult decât situaţia distinsă a contelui, fiind siguri dinainte că serbarea va oferi, graţie bunului gust al amfitrioanei, câteva detalii vrednice să fie povestite sau copiate la nevoie.

Doamna Danglars, căreia întâmplările povestite de noi îi inspiraseră o profundă nelinişte, şovăia să meargă la doamna de Morcerf când, în timpul dimineţii, trăsura ei se încrucişase cu a lui Villefort. Villefort i-a făcut un semn, trăsurile s-au apropiat şi prin uşi:

— Veniţi, nu-i aşa, la doamna de Morcerf? A întrebat-o procurorul regal.

— Nu, a răspuns doamna Danglars, sunt prea indispusă.

— Faceţi rău, declară Villefort cu o privire semnificativă, s-ar impune să fiţi văzută.

— A, credeţi? întrebă baroana.

— Da.

— În cazul acesta voi veni.

Şi ambele trăsuri îşi reluaseră drumul în direcţii opuse. Doamna Danglars sosise deci, frumoasă prin frumuseţea ei naturală şi uluitoare prin luxul ei. Intra pe o uşă în chiar momentul când Mercédès intra pe alta.

Contesa îl trimise pe Albert în întâmpinarea doamnei Danglars. Albert înaintă, adresă baroanei complimentele meritate cu privire la toaleta ei şi îi luă braţul pentru a o conduce la locul pe care ea va voi să-l aleagă.

Albert privi în juru-i.

— O cauţi pe fiica mea? spuse zâmbind baroana.

— Într-adevăr, mărturisi Albert, nu cumva aţi avut cruzimea să nu ne-o aduceţi?

— Linişteşte-te, s-a întâlnit cu domnişoara de Villefort şi vin împreună, uite-le, ne urmează amândouă în rochii albe, una cu un buchet de camelii, alta cu un buchet de miozotis. Dar ia spune-mi...

— Ce căutaţi acum şi dumneavoastră? întrebă Albert zâmbind.

— Nu cumva contele de Monte-Cristo lipseşte în seara asta?

— Şaptesprezece! Răspunse Albert.

— Ce vrei să spui?

— Că totul e în ordine, glăsui contele râzând şi că sunteţi a şaptesprezecea persoană care îmi pune aceeaşi întrebare; stă bine contele... complimentele mele...

— Şi răspunzi tuturora aşa cum mi-ai răspuns mie?

— A, da, într-adevăr nu v-am răspuns, liniştiţi-vă, doamnă, îl vom avea pe omul la modă, suntem privilegiaţi.

— Ai fost ieri la Operă?

— Nu.

— El era!

— Adevărat? Şi a făcut vreo nouă originalitate?

— Ar putea să se arate el altfel? Elssler dansa în *Diavolul şchiop*; principesa greacă era cuprinsă de încântare. După dansul spaniol, el a introdus un inel splendid în coada buchetului şi l-a aruncat fermecătoarei dansatoare, care a reapărut în actul al treilea, în cinstea lui, cu inelul pe deget. Va veni şi principesa greacă?

— Nu veţi fi lipsită de ea, poziţia ei în casa contelui nu-i îndeajuns fixată.

— Stai, lasă-mă şi du-te de o salută pe doamna de Villefort, spuse baroana, văd că moare de dorinţa de a-ţi vorbi.

Albert o salută pe doamna Danglars şi înaintă spre doamna de Villefort care deschise gura pe măsură ce el se apropia.

— Mă prind, spuse Albert întrerupând-o, că ştiu ce o să-mi spuneţi.

— Serios? Glăsui doamna de Villefort.

— Dacă ghicesc, veţi recunoaşte?

— Da.

— Pe cuvânt de onoare?

— Pe cuvânt de onoare.

— Mă veţi întreba dacă contele de Monte-Cristo a venit sau va veni.

— Câtuşi de puţin! Nu de el mă ocup în momentul acesta. Voiam să te întreb dacă ai primit veşti de la domnul Franz.

— Da, ieri.

— Ce-ţi spunea?

— Că pleacă o dată cu scrisoarea.

— Bine. Şi acum — contele?

— Contele va veni, fiţi pe pace.

— Ştii că el are şi un alt nume în afară de Monte-Cristo?

— Nu, nu ştiam.

— Monte-Cristo e un nume de insulă şi el poartă un nume de familie.

— Nu l-am auzit niciodată.

— E bine, eu sunt mai informată decât dumneata; se numeşte Zaccone.

— Se poate.

— E maltez.

— Se poate şi aceasta.

— Fiul unui armator.

— O, dar ar trebui să povestiţi lucrurile acestea cu glas tare, aţi avea cel mai mare succes.

— A servit în India, exploatează o mină de argint în Thesalia şi vine la Paris să creeze o staţiune de apè minerale la Auteuil.

— Bravo, straşnice noutăţi! spuse Morcerf. Îmi daţi voie să le repet?

— Da, dar una câte una, fără să spui că vin de la mine.

— De ce?

— Pentru că ele sunt oarecum un secret aflat prin surprindere.

— De unde?

— De la poliţie.

— În cazul acesta amănuntele erau debitate...

— Aseară la prefect. Parisul s-a emoţionat, îţi dai seama, văzând luxul neobişnuit desfăşurat de el, astfel că poliţia a cules informaţii.

— Bun. Nu mai lipsea decât să-l aresteze pe conte, ca vagabond, sub pretextul că este prea bogat.

— Asta ar fi putut prea bine să i se întâmple, dacă informaţiile nu erau aşa de favorabile.

— Bietul conte! Şi bănuieşte el pericolul prin care a trecut?

— Nu cred.

— În cazul acesta este o faptă bună să-l avertizăm. Când va sosi, îl voi informa.

În momentul acela, un tânăr frumos, cu ochii vii, cu păr negru, cu mustaţa lucioasă, veni şi o salută cu respect pe doamna de Villefort. Albert îi întinse mâna.

— Doamnă, spuse Albert, am onoarea să vi-l prezint pe domnul Maximilien Morrel, căpitan de spahii, unul din bunii şi mai cu seamă bravii noştri ofiţeri.

— Am mai avut plăcerea să-l întâlnesc pe domnul la Auteuil, la domnul conte de Monte-Cristo, răspunse doamna de Villefort, întorcându-se cu o răceală pronunţată.

Răspunsul şi mai cu seamă tonul răspunsului strânseră inima bietului Morrel; îi era însă rezervată o compensaţie. Când întoarse capul, văzu în cadrul uşii o albă şi frumoasă figură ai cărei ochi albaştri, dilataţi şi fără expresie aparentă, se fixau asupra lui, în timp ce buchetul de miozotis urca încet la buze.

Salutul fu aşa de bine înţeles încât, cu aceeaşi expresie în privire, Morrel apropie la rându-i batista de gură; şi ambele statui vii, a căror inimă bătea aşa de repede sub marmura aparentă a chipului lor, despărţite una de alta prin întreaga întindere a sălii, se uitară o clipă sau, mai bine-zis, uitară o clipă în contemplarea lor mută de toată lumea.

Ar fi putut să rămână astfel mult timp pierdute una într-alta, fără ca cineva să remarce, dar intrase contele de Monte-Cristo.

Am mai spus că, prin prestigiul său căutat, sau prin prestigiu-i natural, contele atrăgea luarea-aminte ori unde se ivea. Nu fracu-i negru — e drept, ireproşabil prin tăietura lui, dar simplu şi fără decoraţii — nu vesta i albă fără nici-o broderie, nu pantalonu-i care acoperea un picior cu formă delicată atrăgeau luarea-aminte, ci tenul mat, părul negru, ondulat, chipul

calm şi pur, ochii profunzi şi melancolici, în sfârşit, gura desenată cu o minunată fineţe şi care căpăta aşa de uşor expresia unui înalt dispreţ, îndemnau toţi ochii să se fixeze asupra lui.

Existau poate bărbaţi mai frumoşi, dar cu siguranţă nu existau mai *semnificativi*, ierte-ni-se expresia; totul în fiinţa contelui voia să spună ceva şi prezenta valoare. Căci, deprinderea cugetării utile dăduse trăsăturilor expresia chipului său şi celui mai neînsemnat gest o mlădiere şi o tărie incomparabile.

Şi apoi lumea noastră pariziană e aşa de ciudată, încă n-ar fi dat poate atenţie tuturor acestor particularităţi dacă ele n-ar fi fost învăluite într-o poveste misterioasă, aureolată de o imensă avere.

Oricum ar fi, el înaintă sub povara privirilor, schimbând mici saluturi, până la doamna de Morcerf care, stând în faţa căminului împodobit cu flori, îl văzuse printr-o oglindă din dreptul uşii şi se pregătise să-l primească.

Ea se întoarnă deci spre el cu un zâmbet compus, în chiar momentul în care contele se înclina în faţa ei.

Îşi închipui că el îi va vorbi, fără îndoială; la rându-i, contele îşi închipui că ea îi va adresa un cuvânt; dar rămaseră amândoi muţi, într-atât rostirea unei banalităţi li se părea desigur amândurora nevrednică; şi, după un schimb de saluturi, Monte-Cristo se îndreptă spre Albert care venea la el cu mâna deschisă.

— Aţi văzut-o pe mama? întrebă Albert.

— Am avut onoarea s-o salut, spuse contele, dar nu l-am zărit pe părintele dumitale.

— Uite-l, discută politică în grupul acela mic de mari celebrităţi.

— Domnii de acolo sunt celebrităţi? întrebă Monte-Cristo, nu aş fi bănuit. Şi de ce gen? După cum ştii, există tot felul de celebrităţi.

— Mai întâi e un savant, domnul acela înalt, uscat. A descoperit în câmpia Romei o specie de şopârlă care are o vertebră mai mult decât altele şi s-a înapoiat să împărtăşească Institutului descoperirea sa. Lucrul a fost contestat multă vreme; până la urmă, însă, câştigul de cauză l-a avut domnul acesta înalt şi uscat. Vertebra stârnise multă vâlvă în lumea savantă; domnul înalt, uscat, nu era decât cavaler al Legiunii de Onoare; a fost numit ofiţer.

— Bravo! Cred că decoraţia a fost acordată în chip înţelept, spuse Monte-Cristo; aşadar, dacă o să mai găsească o vertebră, va fi comandor...

— Probabil, spuse Morcerf.

— Dar celălalt care a avut curioasa idee să îmbrace un frac albastru brodat cu verde, cine o fi?

— Nu el a avut ideea să îmbrace fracul; după cum ştiţi, Republica e întrucâtva artistă şi, vrând să dăruiască academicienilor o uniformă, l-a rugat pe David să le deseneze un frac.

— Aha! Glăsui Monte-Cristo, va să zică, domnul e academician?

— Face de opt zile parte din adunare.

— Şi care e meritul, specialitatea lui?

— Specialitatea lui? Mi se pare că înfige ace în capul iepurilor, că dă găinilor să mănânce buruieni roşii şi că reface cu balene măduva spinării câinilor.

— Şi pentru asta face parte din Academia de ştiinţe?

— Nu, din Academia franceză.

— Dar ce are a face Academia franceză cu preocupările lui?

— Vă voi spune: se pare...

— Că experienţele lui au însemnat un mare pas în ştiinţă, fără îndoială.

— Nu, ci pentru că scrie într-un stil foarte frumos.

— De bună seamă că aceasta măguleşte enorm amorul propriu al iepurilor, cărora le înfige ace în cap, al găinilor, cărora le colorează oasele în roşu şi al câinilor, cărora le reface măduva spinării.

Albert începu să râdă.

— Dar celălalt? întrebă contele.

— Celălalt?

— Da, al treilea.

— A, fracul albastru?

— Da.

— E un coleg al contelui care s-a împotrivit cu cea mai mare înverşunare ca Adunarea *pairilor* să aibă o uniformă. A repurtat un mare succes de tribună în chestia aceasta, se afla la cuţite cu gazetele liberale, însă nobila lui opoziţie faţă de dorinţele Curţii l-a împăcat cu ele. Se vorbeşte că va fi numit ambasador.

— Şi care sunt titlurile lui de nobleţe?

— A compus două sau trei opere comice, a luat patru sau cinci acţiuni la *Secolul* şi a votat de cinci sau şase ori pentru guvern.

— Bravo, viconte, spuse Monte-Cristo, eşti un cicerone fermecător, acum îmi vei face un serviciu, nu-i aşa?

— Care?

— Nu mă vei prezenta acestor domni, iar dacă ei cer să-mi fie prezentaţi-mă vei preveni.

În momentul acela vicontele simţi o mână pe braţ. Se întoarse: era Danglars.

— A dumneata, baroane? spuse el.

— De ce îmi spui baron? Glăsui Danglars. Ştii bine că nu ţin la titlul meu. Nu sunt ca dumneata, viconte, ţii la titlul pe care îl ai, nu-i aşa?

— Desigur, răspunse Albert, deoarece dacă n-aş fi viconte nu aş mai fi nimic, în timp ce dumneata poţi să sacrifici titlul de baron căci vei rămâne totuşi milionar.

— Care e, mi se pare, titlul cel mai frumos sub regimul din iulie, reluă Danglars.

— Din nefericire, spuse Monte-Cristo, nu poate să fie cineva milionar pe viaţă aşa cum este baron, *pair* al Franţei sau academician. Dovadă — milionarii Frank şi Pulmann din Frankfurt care au dat faliment.

— Adevărat? Exclamă Danglars, îngălbenindu-se.

— Da, am primit ştirea aseară printr-un curier, aveam la ei cam un milion, însă, înştiinţat la timp, am cerut rambursarea acum vreo lună.

— Oh, Doamne! Glăsui Danglars, m-au păcălit cu două sute de mii de franci.

— Uite, acum eşti înştiinţat, semnătura lor valorează cinci la sută.

— Da, dar sunt înştiinţat prea târziu, spuse Danglars, am onorat semnătura lor.

— Bravo! Încă două sute de mii de franci care se duc după...

— Sst! spuse Danglars, nu mai pomeniţi despre lucrurile acelea... (apoi, apropiindu-se de Monte-Cristo) în special faţă de domnul Cavalcanti-fiul, adăugă bancherul care, rostind cuvintele acestea, se întoarse zâmbind spre tânăr.

Morcerf se depărtase de conte, îndreptându-se spre mama sa. Danglars se depărtă şi el să-l salute pe Cavalcanti-fiul. Monte-Cristo rămase o clipă singur.

Căldura începea între timp să devină nesuferită.

Valeţii circulau prin saloane, cu tăvi încărcate de fructe şi îngheţate.

Monte-Cristo îşi şterse cu batista figura muiată de sudoare. Dar se trase în lături când tava trecu pe dinaintea lui şi nu luă nimic pentru a se răcori.

Doamna de Morcerf nu-l pierdea din ochi pe Monte-Cristo. Văzu tava trecând fără ca el să se atingă de ea, observă chiar mişcarea cu care el s-a depărtat.

— Albert, ai remarcat ceva?

— Ce anume mamă?

— Că domnul conte n-a primit niciodată să ia masa la domnul de Morcerf.

— Da, dar a primit să dejuneze la mine, deoarece cu dejunul acesta şi-a făcut intrarea în lume.

— La tine nu-i la conte, murmură Mercédès şi de când e aci îl examinez.

— Şi?

— Şi încă nu a luat nimic.

— Contele e foarte sobru.

Mercédès zâmbi cu tristeţe.

— Apropie-te de el, spuse ea şi când va trece o tavă — insistă.

— De ce, mamă?

— Fă-mi plăcerea aceasta, Albert, spuse Mercédès.

Albert sărută mâna mamei şi veni iar lângă conte.

Mai trecu o tavă, încărcată ca şi celelalte. Îl văzu pe Albert stăruind pe lângă conte, luând chiar o îngheţată şi prezentându-i-o; dar el refuză categoric.

Albert se înapoie la mama sa; contesa era foarte palidă.

— Ei vezi, a refuzat, spuse ea.

— Da, dar pentru ce te preocupă refuzul lui?

— Ştii, Albert, că femeile sunt ciudate. Mi-ar fi făcut plăcere să-l văd pe conte luând ceva la mine, măcar un bob de rodie. Dar poate că nu se împacă cu obiceiurile franceze, poate că are preferinţe pentru ceva.

— O, nu, l-am văzut în Italia luând orice. Fără îndoială că e indispus astă-seară.

— Poate, pe de altă parte, continuă contesa, obişnuit mereu cu climate arzătoare e mai puţin sensibil decât altcineva la căldură...

— Nu cred, căci se plângea că se înăbuşe şi întreba de ce, din moment ce ferestrele au fost deschise, nu au fost deschise şi jaluzelele.

— Într-adevăr, glăsui Mercédès, am să mă pot încredinţa dacă abstinenţa are un tâlc.

Şi ieşi din salon.

În clipa următoare ferestrele se deschiseră, astfel că, printre iasomiile şi clematitele care împodobeau ferestrele, puteau fi văzute grădina iluminată cu lanterne şi masa aranjată sub cort.

Dansatorii şi dansatoarele, persoanele care jucau şi cele care discutau scoaseră un strigăt de bucurie: plămânii însetaţi aspirau cu deliciu aerul care năvălea.

În momentul acela Mercédès reapăru, mai palidă decât la ieşire, dar cu acea tărie pe figură care se remarca la ea în anume împrejurări. Merse drept spre grupul în al cărui centru se afla soţul ei:

— Nu-i pironi pe domni aici, domnule conte, glăsui ea, căci vor prefera desigur, dacă nu joacă, să respire în grădină, iar nu să se înăbuşe.

— O, doamnă! spuse un general bătrân, foarte galant, care cântase *Să plecăm în Siria*, la 1809, nu mergem singuri în grădină.

— Bine, vă voi da eu exemplul, spuse Mercédès.

Şi întorcându-se spre Monte-Cristo:

— Domnule conte, glăsui ea, faceţi-mi onoarea de a-mi oferi braţul.

Contele aproape că se clătină la auzul acestor simple cuvinte, apoi o privi pe Mercédès o clipă. Clipa avu repeziciunea unui fulger şi totuşi contesei i s-a părut un secol, atât de multe gânduri pusese Monte-Cristo într-o privire.

Oferi contesei braţul, ea se sprijini de el, sau mai bine-zis, îl atinse cu mâna ei micuţă şi coborâră amândoi pe una din scările peronului străjuit de rododendroni şi de camelii.

În urma lor, pe scara cealaltă, se năpustiră în grădină, cu exclamaţii zgomotoase de plăcere, vreo douăzeci de persoane.

Capitolul XXXIV Pâinea şi sarea

Doamna de Morcerf intră cu însoţitorul ei sub bolta de frunziş; bolta era o alee de tei care conducea la o seră.

— Era prea cald în salon, nu-i aşa, domnule conte? Glăsui ea.

— Da, doamnă şi ideea de a da ordin să se deschidă uşile şi persienele e admirabilă.

Contele simţi, când termină cuvintele, că mâna femeii tremura.

— Dar dumneavoastră, cu rochia aceasta uşoară şi fără alte măsuri de prevedere în jurul gâtului, afară de eşarfa de dantelă, n-o să vă fie frig?

— Ştiţi unde vă duc? Glăsui contesa fără a răspunde întrebării lui Monte-Cristo.

— Nu, doamnă, răspunse acesta, dar vedeţi, nu opun nici o rezistenţă.

— La sera pe care o vedeţi colo, în capătul aleii.

Contele se uită la Mercédès ca pentru a o întreba, ea însă îşi continuă drumul în tăcere şi, la rândul său, Monte-Cristo tăcu.

Ajunseră în clădirea împodobită cu fructe minunate care, de la începutul lui iulie, se coceau sub temperatura calculată întotdeauna astfel încât să ţină locul căldurii soarelui, aşa de des absent la noi.

Contesa lăsă braţul lui Monte-Cristo şi se duse să culeagă de pe un butuc un ciorchine de strugure tămâios.

— Uite, domnule conte, spuse ea cu un zâmbet aşa de trist încât te-ai fi putut aştepta să vezi lacrimile răsărind în colţul ochilor; uite, ştiu că strugurii noştri din Franţa nu se compară cu strugurii din Sicilia şi din Cipru, dar veţi arăta îngăduinţă bietului nostru soare de la Nord.

Contele se înclină şi făcu un pas înapoi.

— Mă refuzaţi? întrebă Mercédès cu voce tremurândă.

— Doamnă, răspunse Monte-Cristo, vă rog cu umilinţă să mă scuzaţi, dar nu mănânc niciodată struguri tămâioşi.

Mercédès dădu drumul ciorchinelui cu un oftat. O piersică minunată spânzura de un spalier vecin, încălzit ca şi butucul de viţă graţie căldurii artificiale din seră. Mercédès se apropie de fructul catifelat şi-l culese.

— Luaţi atunci piersica aceasta, spuse ea.

Dar contele făcu acelaşi gest de refuz.

— O, iarăşi? spuse ea cu un accent aşa de îndurerat încât simţeai că accentul înăbuşe un suspin, într-adevăr mă urmăreşte nenorocirea.

O tăcere îndelungată urmă acestei scene. Ca şi ciorchinele de strugure, piersica se rostogolise pe nisip.

— Domnule conte, reluă în sfârşit Mercédès, privindu-l pe Monte-

Cristo cu ochi imploratori, un mişcător obicei arab împrieteneşte de-a pururi pe cei ce-au împărţit pâinea şi sarea sub acelaşi acoperiş.

— Îl cunosc, doamnă, răspunse contele, noi însă ne aflăm în Franţa, nu în Arabia. Şi în Franţa nu există prietenii eterne prin împărţirea sării şi a pâinii.

— Dar noi suntem prieteni, nu-i aşa? Rosti contesa înfiorată, cu ochii aţintiţi spre ochii lui Monte-Cristo şi apucându-i aproape convulsiv braţul cu mâinile.

Sângele năpădi în inima contelui, care deveni palid ca moartea, apoi, urcând din inimă la gât, năpădi obrajii şi ochii lui înotară câteva secunde în vag, ca ochii cuiva lovit de o lumină prea tare.

— De bună seamă că suntem prieteni, doamnă, răspunse el, de ce n-am fi, de altminteri?

Tonul era aşa de departe de acela pe care îl dorea doamna de Morcerf, încât ea întoarse capul scoţând un oftat care semăna cu un geamăt.

— Mulţumesc, spuse ea.

Şi porni mai departe. Ocoliră astfel grădina, fără să mai scoată o vorbă.

— Domnule, reluă deodată contesa după zece minute de plimbare tăcută, e adevărat că aţi văzut, că aţi călătorit, că aţi suferit atâta?

— Da, doamnă, am suferit mult, răspunse Monte-Cristo.

— Dar acum sunteţi fericit?

— Fără îndoială, răspunse contele, căci nu mă aude nimeni plângându-mă.

— Şi fericirea prezentă vă face sufletul mai bun?

— Fericirea prezentă egalează mizeria trecută, spuse contele.

— Nu sunteţi căsătorit? întrebă contesa.

— Eu, căsătorit? Răspunse Monte-Cristo tresărind, cine v-a putut spune asta?

— Nu mi s-a spus, dar aţi fost văzut în mai multe rânduri însoţind la Operă o tânără şi frumoasă persoană.

— E o sclavă pe care am cumpărat-o la Constantinopol, o fiică de prinţ pe care am făcut-o fiica mea, neavând pe lume altă afecţiune.

— Trăiţi, aşadar, singur?

— Trăiesc singur.

— Nu aveţi o soră... un fiu... un părinte?

— N-am pe nimeni.

— Cum puteţi trăi singur, astfel, fără nimic care să vă lege de viaţă?

— Nu este vina mea, doamnă. La Malta am iubit o fată şi era s-o iau de soţie, când a izbucnit războiul şi m-a smuls departe de ea ca un vârtej. Mi se păruse că ea mă iubeşte de-ajuns pentru a mă aştepta, pentru a rămâne fidelă mormântului meu. Când am revenit, se măritase. Aceasta e povestea oricărui bărbat care a trecut prin vârsta de douăzeci de ani. Aveam poate

inima mai slabă decât alţii, aşa că am suferit mai mult decât ei, atâta tot.

Contesa se opri un moment ca şi cum ar fi avut nevoie de popasul acesta pentru a respira.

— Da, spuse ea şi iubirea v-a rămas în inimă... Nu se iubeşte cu adevărat decât o dată... Şi aţi mai văzut-o pe femeia aceea?

— Niciodată.

— Niciodată?

— Nu m-am mai înapoiat în ţinutul ei.

— La Malta?

— Da, la Malta.

— Aşadar, e la Malta?

— Îmi închipui.

— Şi aţi iertat-o pentru că v-a făcut să suferiţi?

— Pe ea, da.

— A, numai pe ea? Îi duşmăniţi, va să zică, pe cei care v-au despărţit de ea?

Contesa se aşeză în faţa lui Monte-Cristo, ţinea încă în mână un crâmpei din ciorchinele parfumat.

— Luaţi, spuse ea.

— Nu mănânc niciodată strugure tămâios, doamnă, răspunse Monte-Cristo ca şi cum nu mai discutaseră în privinţa aceasta.

Contesa aruncă ciorchinele, cu un gest de deznădejde, în tufişul cel mai apropiat.

— Neclintit! Murmură ea.

Monte-Cristo rămase la fel de netulburat ca şi cum mustrarea nu îi era adresată.

Albert alerga în momentul acela.

— O, mamă, o mare nenorocire! spuse el.

— Cum, ce s-a întâmplat? întrebă contesa tresărind ca şi cum, după vis, ar fi fost adusă la realitate. O nenorocire? Într-adevăr, e fatal să se întâmple nenorociri.

— Domnul de Villefort e aici.

— Ei, şi?

— Îşi caută nevasta şi fiica.

— Dar de ce?

— Pentru că doamna marchiză de Saint-Méran a sosit la Paris cu vestea că domnul de Saint-Méran a murit, plecând din Marsilia, la primul popas. Doamna de Villefort, care era foarte veselă, nu voia nici să înţeleagă, nici să dea crezare nenorocirii; dar, de la primele cuvinte şi oricâte precauţiuni luase părintele ei, domnişoara Valentine a ghicit totul; lovitura a zdrobit-o ca un trăsnet şi a căzut leşinată.

— Dar ce e domnul Saint-Méran cu domnişoara de Villefort? întrebă contele.

— Bunicul ei dinspre partea mamei. El venea să grăbească nunta lui Franz cu nepoata lui.

— Serios?

— Şi Franz este în întârziere. De ce nu e şi domnul de Saint-Méran un bunic al domnişoarei Danglars?

— Albert! Albert! Ce spui? Glăsui doamna de Morcerf cu tonul unei blânde mustrări. O, domnule conte, dumneavoastră pentru care el are aşa de multă consideraţie, spuneţi-i că a vorbit cu păcat.

Făcu câţiva paşi înainte.

Monte-Cristo o privi aşa de ciudat, cu o privire totodată îngândurată şi străbătută de admiraţie afectuoasă, încât ea se dădu înapoi...

Atunci contesa îi luă mâna, în timp ce o strângea pe a fiului ei, şi, împreunându-le, spuse:

— Suntem prieteni, nu-i aşa?

— O, prietenul dumneavoastră, doamnă? N-am această pretenţie, spuse contele, în orice caz, însă, sunt prea respectuosul dumneavoastră servitor.

Contesa se îndepărtă cu o strângere de inimă care nu se poate exprima prin cuvinte; şi, mai înainte ca să facă zece paşi, contele o văzu ducându-şi batista la ochi.

— Nu sunteţi cumva de acord, mama şi dumneavoastră? întrebă Albert cu uimire.

— Dimpotrivă, răspunse contele, din moment ce mi-a spus în faţa dumitale că suntem prieteni.

Şi intrară în salonul din care atunci ieşise Valentine cu domnul şi doamna de Villefort.

Se înţelege că Morrel plecase în urma lor.

Capitolul XXXV Doamna de Saint-Méran

Într-adevăr, se petrecuse o scenă lugubră în casa domnului de Villefort.

După plecarea femeilor la balul unde toate stăruinţele doamnei de Villefort nu l-au putut determina pe soţul ei s-o întovărăşească, procurorul regal se închisese, potrivit obiceiului, în cabinet cu un teanc de dosare care ar fi înfricoşat pe oricine altul, dar care, în timpurile obişnuite ale vieţii sale, abia izbuteau să-i satisfacă apetitul robust de muncitor.

De data asta însă dosarele constituiau un pretext. Villefort nu se zăvora să lucreze, ci să cugete; şi, cu uşa încuiată, după ce dăduse ordin să nu fie deranjat decât pentru lucruri importante, el se aşeză în jilţ şi începu să

se gândească încă o dată la toate întâmplările care, de şapte-opt zile, revărsau cupa mâhnirilor sumbre şi a amintirilor amare.

Atunci, în loc să pună mâna pe dosarele grămădite în faţă-i, deschise un sertar al biroului, mişcă un resort şi scoase teancul notelor sale personale, manuscrise de preţ printre care clasase şi etichetase cu cifre cunoscute numai de el numele tuturor celor care, în cariera sa politică, în chestiuni băneşti, în urmăriri de barou sau în misterioase iubiri, îi deveniseră duşmani.

Numărul lor era formidabil astăzi, când începuse să tremure; şi, cu toate acestea, numele acestea, oricât de puternice şi de formidabile erau, îl făcuseră de multe ori să zâmbească, aşa cum zâmbeşte călătorul care, de pe culmea muntelui, priveşte la picioare piscurile ascuţite, drumurile impracticabile şi marginile prăpăstiilor pe lângă care, ca să ajungă sus, s-a căţărat îndelung şi greu.

După ce trecu toate numele acestea în revistă, după ce le reciti, le studie, le comentă pe liste, clătină din cap.

— Nu, murmură el, nici unul dintre duşmani n-ar fi aşteptat răbdător până astăzi, ca să mă strivească acum cu secretul lui. Uneori, precum spune Hamlet, zvonul celor mai adânc îngropate lucruri iese din pământ şi, asemeni luminilor fosforului, aleargă jucăuşe prin aer; dar ele sunt flăcări care luminează un moment şi se pierd. Corsicanul va fi istorisit întâmplarea aceea vreunui preot care, la rându-i, a povestit-o. Domnul de Monte-Cristo a aflat-o, desigur. Şi pentru a se lămuri...

Dar ce interes avea să se lămurească? Reluă Villefort după o clipă de reflexie; ce interes are domnul de Monte-Cristo, domnul Zaccone, fiul unui armator din Malta, exploatatorul unei mine de argint în Thesalia, venit pentru prima oară în Franţa, să se lămurească în privinţa unui fapt sumbru, misterios şi inutil ca acesta? Din informaţiile incoerente care mi-au fost date de abatele Busoni şi de lordul Wilmore, de prieten şi de duşman, un singur lucru reiese limpede, precis, categoric: că niciodată, în nici un caz, în nici o împrejurare, n-a putut să existe cel mai neînsemnat contact între mine şi el.

Villefort îşi spunea însă cuvintele acestea fără să le dea crezare. Lucrul cel mai cumplit pentru el nu era totuşi revelaţia, căci putea să tăgăduiască sau să răspundă, se neliniştea prea puţin de acel *Mane, Thekel, Phares* care se arăta deodată, cu litere de sânge, pe perete; ceea ce îl neliniştea era să cunoască făptura a cărui mână le scrisese.

În momentul în care încerca să se liniştească şi când, în locul viitorului politic pe care, în visurile sale ambiţioase, îl întrevăzuse uneori, îşi făurea, cu teama de a nu trezi inamicul adormit de atât de multă vreme, un viitor restrâns la bucuriile căminului, răsună în curte huruitul unei trăsuri. Auzi apoi, pe scară, mersul unei persoane vârstnice, apoi nişte bocete şi nişte exclamaţii pe care servitorii le scot de obicei când vor să devină interesaţi prin durerea stăpânilor.

Se grăbi să tragă zăvorul cabinetului şi, curând, fără să fie anunţată, o doamnă bătrână intră cu şalul pe braţ şi cu pălăria în mână. Părul alb dezvăluia o frunte mată ca fildeşul îngălbenit, iar ochii, la colţurile cărora vârsta săpase zbârcituri profunde, dispăreau aproape sub năvala lacrimilor.

— O, domnule, spuse ea, o domnule, ce nenorocire! Am să mor şi eu... Da, cu siguranţă că am să mor.

Şi căzând în jilţul cel mai apropiat de uşă, izbucni în suspine.

Servitorii stăteau în prag şi, neîndrăznind să meargă mai departe, se uitau la bătrânul servitor al lui Noirtier care, auzind din camera stăpânului zgomotul, alergase şi el. Villefort se sculă şi veni repede în întâmpinarea soacrei sale, căci ea era.

— Vai, Doamne, întrebă el, ce s-a întâmplat, ce vă zguduie astfel? De ce nu vă însoţeşte domnul de Saint-Méran?

— Domnul de Saint-Méran a murit, rosti bătrâna marchiză fără introducere, fără expresie şi oarecum buimacă.

Villefort se trase înapoi un pas şi îşi bătu mâinile una de alta.

— A murit? Îngăimă el, a murit aşa... subit?

— Acum opt zile, continuă doamna de Saint-Méran, ne-am urcat împreună în trăsură, după masă. Domnul de Saint-Méran era suferind de câteva zile; cu toate acestea gândul de a o revedea pe scumpa noastră Valentine îi dădea curaj şi, în ciuda durerilor, a ţinut să plece, dar la şase leghe de Marsilia a fost cuprins, după ce luase pastilele lui obişnuite, de un somn aşa de adânc încât nu mi se părea natural. Şovăiam totuşi să-l trezesc, când mi se păru că figura lui se roşeşte şi că vinele de la tâmple bat mai tare ca de obicei. Cu toate acestea, pentru că se întuneca şi nu mai vedeam nimic, îl lăsai să doarmă. Curând apoi, el scoase un strigăt înăbuşit, sfâşietor, ca al cuiva care suferă în vis şi îşi răsturnă cu o mişcare capul pe spate. Strigai valetul, dădui ordin să se oprească poştalionul, îl strigai pe domnul de Saint-Méran, îi dădui să respire din flaconul cu săruri, dar totul se sfârşise; era mort şi aşa, alături de cadavrul lui, ajunsei la Aix.

Villefort stătea buimăcit, cu gura căscată.

— Şi aţi chemat un medic, fără îndoială...

— Imediat, dar, după cum ţi-am spus, era prea târziu.

— Nici vorbă. Cel puţin a putut să constate boala de care bietul marchiz murise?

— O, da, domnule, mi-a spus, se pare că e vorba de o apoplexie fulgerătoare.

— Şi ce aţi făcut atunci?

— Domnul de Saint-Méran spusese totdeauna că, dacă moare departe de Paris, doreşte ca trupul său să fie adus în cavoul familiei. Am dat dispoziţii să fie pus într-un sicriu de plumb, iar eu îl premerg cu câteva zile.

— Biata mamă! spuse Villefort, astfel de lovituri la vârsta dumneavoastră...

— Dumnezeu mi-a dat puteri până la capăt, de altminteri, scumpul marchiz ar fi făcut desigur pentru mine ceea ce am făcut eu pentru el. E drept că, de când l-am lăsat acolo, am impresia că sunt nebună. Nu mai pot plânge, e drept, se spune că la vârsta mea omul nu mai are lacrimi, cred cu toate acestea că, atâta vreme cât suferim, ar trebui să putem plânge. Unde e Valentine, domnule? Pentru ea veneam noi, vreau s-o văd pe Valentine.

Villefort gândi că ar fi groaznic să răspundă că Valentine este la bal, spuse marchizei numai că nepoata ei a ieşit cu mama vitregă şi că va fi înştiinţată.

— Îndată, domnule, îndată, te rog! Glăsui bătrâna.

Villefort o luă de braţ pe doamna de Saint-Méran şi o conduse în apartamentul ei.

— Odihneşte-te, mamă, îi spuse el.

Marchiza îşi înălţă capul la auzul acestui cuvânt şi văzându-l pe omul care îi reamintea de fiica atât de regretată şi care, pentru ea, retrăia în Valentine, se simţi zguduită de cuvântul *mamă*, începu să plângă şi căzu în genunchi, într-un jilţ, unde îşi îngropă capul, suspinând.

Villefort o lăsă în grija femeilor, în timp ce bătrânul Barrois urca înspăimântat la stăpânul său; căci nimic nu înspăimântă mai mult pe bătrâni decât moartea care se depărtează o clipă de ei, lovind un alt bătrân. Apoi, în vreme ce doamna de Saint-Méran, îngenuncheată încă, se ruga din inimă, domnul de Villefort trimise după o trăsură de piaţă şi veni el însuşi la doamna de Morcerf să-şi ia nevasta şi fiica. Era aşa de palid când se ivi în uşa salonului, încât Valentine alergă la el, strigând:

— Tată, s-a întâmplat vreo nenorocire?

— Valentine, a sosit bunica ta, spuse domnul de Villefort.

— Dar bunicul? întrebă fata tremurând.

Domnul de Villefort nu răspunse decât oferind fiicei sale braţul.

Era şi timpul: cuprinsă de ameţeală, Valentine se clătină, doamna de Villefort se grăbi s-o susţină şi îşi ajută soţul s-o ducă spre trăsură, spunând:

— Ciudat! Cine şi-ar fi putut închipui? Da, ciudat!

Şi familia dezolată fugi astfel, întinzându-şi tristeţea ca un zăbranic peste restul seratei.

La piciorul scării Valentine îl găsi pe Barrois care o aştepta:

— Domnul Noirtier doreşte să vă vadă în seara aceasta, şopti el.

— Spune-i că am să vin când am să ies de la bunica, glăsui Valentine.

Fata înţelesese, cu gingăşia sufletului ei, că doamna de Saint-Méran avea în momentul acela mai multă nevoie de dânsa.

Valentine îşi găsi bunica în pat; mângâieri mute, îndurerări ale inimii, suspine întretăiate, lacrimi arzătoare — iată singurele amănunte ce pot fi istorisite în legătură cu întrevederea aceasta, la care asista, lângă braţul soţului ei, doamna de Villefort, plină de respect, aparent cel puţin, pentru biata văduvă.

După o clipă ea se plecă la urechea soţului:

— Cu îngăduinţa dumitale, şopti ea, e mai bine să mă retrag, căci vederea mea pare s-o mâhnească şi mai mult pe soacra dumitale.

Doamna de Saint-Méran o auzi.

— Da, da, şopti ea la urechea Valentinei, să se ducă, dar tu rămâi.

Doamna de Villefort ieşi şi Valentine rămase singură lângă patul bunicii, căci, consternat de moartea aceea neprevăzută, procurorul regal îşi urmă soţia.

Între timp Barrois se urcase la bătrânul Noirtier, acesta auzise gălăgia din casă şi îl trimisese, precum am spus, pe servitor să se intereseze.

La întoarcerea lui, ochii vii şi mai cu seamă inteligenţi îl cercetară pe mesager:

— Vai, domnule, spuse Barrois, s-a întâmplat o mare nenorocire: doamna de Saint-Méran e aici, iar soţul ei a murit.

Domnul de Saint-Méran şi Noirtier nu fuseseră legaţi niciodată printr-o prietenie profundă, cu toate acestea se cunoaşte efectul pe care îl face totdeauna asupra unui bătrân vestea morţii altui bătrân.

Noirtier îşi lăsă capul în piept ca un om copleşit, sau ca un om care gândeşte, apoi închise un singur ochi.

— Domnişoara Valentine? întrebă Barrois.

Noirtier făcu semn că da.

— E la bal, domnul ştie aceasta, deoarece domnişoara a venit să-şi ia rămas bun în mare toaletă.

Noirtier închise din nou ochiul stâng.

— Da, vreţi s-o vedeţi?

Bătrânul făcu semn că aceasta dorea.

— S-au dus, fără îndoială, s-o caute la doamna de Morcerf. Am s-o aştept la întoarcere şi am să-i spun să vină la dumneavoastră. Da?

— Da, răspunse paraliticul.

Barrois pândi deci întoarcerea Valentinei şi, precum am văzut, îi expuse dorinţa bunicului.

Pe temeiul acestei dorinţi, Valentine se urcă la Noirtier după ce ieşi de la doamna de Saint-Méran, care, deşi agitată, cedase în cele din urmă oboselii şi dormea un somn tulburat.

Fusese pusă la îndemâna ei o mescioară pe care era o carafă cu oranjadă, băutura ei obişnuită şi un pahar.

Apoi, precum am spus, fata se depărtase de patul marchizei ducându se la Noirtier.

Valentine îl îmbrăţişă pe bătrânul care o privi cu atâta duioşie încât fata simţi din nou ţâşnind din ochii ei lacrimi al căror izvor îl credea secat.

Bătrânul stăruia cu privirea.

— Da, da, glăsui Valentine, vrei să spui că totuşi am un bunic bun, nu-i aşa?

Bătrânul făcu semn că într-adevăr aceasta voia să exprime privirea sa.

— Din fericire, reluă Valentine, căci altminteri, vai, ce aş deveni?

Era ora unu noaptea. Barrois, care simţea nevoia să se culce şi el, atrase atenţia că, după o seară aşa de dureroasă, toată lumea trebuia să se odihnească. Bătrânul nu voi să spună că el se odihnea văzându-şi copila. O concedie pe Valentine, căreia durerea şi oboseala îi dădeau într-adevăr un aer suferind.

A doua zi, intrând la bunica sa, Valentine o găsi pe aceasta în pat; febra nu se calmase; dimpotrivă, o lumină sumbră strălucea în ochii bătrânei marchize, care părea stăpânită de o violentă iritare nervoasă.

— O, Doamne, îţi este şi mai rău, bunicuţo? Exclamă Valentine, observând simptomele agitaţiei.

— Nu, copila mea, nu, glăsui doamna de Saint-Méran, dar aşteptam cu nerăbdare să vii pentru a trimite după tatăl tău.

— Tatăl meu? întrebă Valentine îngrijorată.

— Da, vreau să-i vorbesc.

Valentine nu îndrăzni să se împotrivească dorinţei bunicii, dorinţă a cărei cauză n-o cunoştea de altminteri, iar peste o clipă Villefort intră.

— Domnule, spuse doamna de Saint-Méran, fără vreo introducere şi ca şi cum s-ar fi temut că n-are timp de ajuns, mi-ai scris că e vorba de o partidă pentru copilă.

— Da, doamnă, răspunse Villefort, e mai mult decât un proiect, e un lucru aranjat.

— Pe ginerele dumneavoastră îl cheamă Franz d'Épinay?

— Da, doamnă.

— E fiul generalului d'Épinay care era de-ai noştri şi care a fost asasinat cu câteva zile înainte de întoarcerea uzurpatorului din insula Elba?

— Exact.

— Căsătoria cu nepoata unui iacobin nu-i repugnă?

— Din fericire, disensiunile noastre civile s-au stins, mamă, spuse Villefort. Domnul d'Épinay era aproape un copil la moartea părintelui său, îl cunoaşte foarte puţin pe domnul Noirtier şi-l va vedea, dacă nu cu plăcere, cel puţin cu indiferenţă.

— Este o partidă potrivită?

— Sub toate raporturile.

— Tânărul...

— Se bucură de consideraţia generală.

— E simpatic?

— E unul dintre cei mai distinşi oameni pe care îi cunosc. În cazul acesta, domnule, spuse doamna de Saint-Méran după câteva secunde de gândire, trebuie să vă grăbiţi căci mai am puţin timp de trăit.

— Dumneavoastră, doamnă? Dumneata, bunico? Exclamară domnul de Villefort şi Valentine.

— Eu ştiu ce spun, reluă marchiza; trebuie deci să vă grăbiţi căci, nemaiavând mamă, s-o aibă cel puţin pe bunica ei pentru a-i binecuvânta căsătoria. Eu sunt singura care îi rămân dinspre partea bietei mele Renée pe care ai uitat-o aşa de iute, domnule.

— O, doamnă, spuse Villefort, uitaţi că trebuia să dau o mamă bietei copile care era orfană.

— O mamă vitregă nu e niciodată o mamă, domnule. Dar nu despre aceasta e vorba, ci despre Valentine, să lăsăm morţii în pace.

Rostise cuvintele cu atâta volubilitate şi cu un atare accent încât, în conversaţia aceasta, era ceva ce semăna cu un început de delir.

— Se va face după dorinţa dumneavoastră, doamnă, glăsui Villefort şi aceasta cu atât mai mult cu cât dorinţa dumneavoastră e în armonie cu a mea. Îndată după sosirea domnului d'Épinay la Paris...

— Bunico, spuse Valentine, convenienţele, doliul aşa de recent... vrei să mă căsătoresc sub auspicii aşa de triste?

— Copila mea, o întrerupse repede bunica, să lăsăm motivele acestea banale care împiedică spiritele slabe să-şi construiască trainic viitorul. M-am căsătorit şi eu la patul morţii mamei mele şi, de bună seamă, n-am fost nefericită din cauza aceasta.

— Iar ideea de moarte, doamnă? spuse Villefort.

— Iarăşi şi iarăşi... Vă spun că am să mor. Dar, înainte de a muri, vreau să-l văd pe ginerele meu; vreau să-i poruncesc s-o facă pe nepoata mea fericită, vreau să citesc în ochii lui dacă are de gând să mă asculte, în sfârşit, vreau să-l cunosc, continuă bătrâna cu o expresie înfricoşătoare, ca să pot veni la el din fundul mormântului meu dacă nu o fi aşa cum se cuvine să fie şi aşa cum trebuie.

— Doamnă, glăsui Villefort, alungaţi ideile exaltate care se apropie de nebunie. Morţii, odată culcaţi în mormântul lor, dorm acolo fără să se mai scoale.

— Da, da, bunicuţo, linişteşte-te, spuse Valentine.

— Iar eu, domnule, îţi spun că te înşeli. Am dormit azi noapte şi am avut un somn cumplit. Mă vedeam întrucâtva dormind, ca şi cum sufletul meu plutea deasupra corpului; ochii pe care mă străduiam să-i deschid, se închideau fără de voia mea şi, cu toate acestea, ştiu bine că lucrul vi se părea imposibil, mai cu seamă dumitale, domnule, ei bine, cu ochii închişi am văzut chiar în locul unde te afli, venind din colţul unde este o uşă ce dă în cabinetul de toaletă al doamnei de Villefort, am văzut intrând fără zgomot o formă albă.

Valentine scoase un strigăt.

— Febra vă neliniştea, doamnă, spuse Villefort.

— Îndoiţi-vă dacă vreţi, dar eu sunt sigură de ce spun: am văzut o formă albă şi, ca şi cum Dumnezeu s-ar fi temut că mă voi îndoi de mărturia vreunui simţ al meu, am auzit mişcându-se paharul — uite chiar acesta de

pe masă.

— O, bunico, era un vis!

— Era aşa de puţin un vis încât am întins mâna spre sonerie, iar la gestul acesta umbra a dispărut. Camerista a intrat atunci cu o lumină. Fantomele nu se arată decât celor care trebuie să le vadă: era sufletul soţului meu. Ei bine, dacă sufletul soţului meu vine să mă cheme, de ce sufletul meu n-ar veni s-o apere pe fiica mea? Cred că legătura este şi mai directă.

— O, doamnă, spuse Villefort tulburat fără să vrea până în adânc, nu daţi crezare acestor idei lugubre, veţi trăi cu noi, veţi trăi îndelung, fericită, iubită, onorată şi vă vom face să uitaţi...

— Niciodată! Niciodată! Niciodată! Exclamă marchiza. Când revine domnul d'Épinay?

— Îl aşteptăm dintr-un moment într-altul.

— Bine, de îndată ce va sosi, daţi-mi de veste. Să ne grăbim, să ne grăbim. Aş vrea apoi să văd un notar ca să mă încredinţez că tot avutul nostru revine Valentinei.

— O, mamă, vrei să mă ucizi? Murmură Valentine apăsându-şi buzele pe fruntea arzândă a bunicii. Doamne, ai febră? Nu un notar trebuie să chemăm, ci un medic.

— Un medic? spuse ea cu indiferenţă; nu mă doare nimic, mi-e sete, atâta tot.

— Ce bei, bunico?

— Ca întotdeauna, ştii bine, oranjada mea. Paharul e colo, pe masă, dă-mi-l, Valentine.

Valentine turnă oranjada din carafă în pahar şi-l luă cu oarecare spaimă pentru a-l da bunicii, căci ea pretindea că paharul acesta a fost atins de umbră.

Marchiza goli paharul dintr-o înghiţitură.

Apoi se întoarse pe pernă, repetând:

— Notarul! Notarul!

Domnul de Villefort ieşi. Valentine se aşeză lângă patul bunicii. Biata copilă părea să aibă multă nevoie, ea însăşi, de medicul pe care îl recomandase bunicii. O roşeaţă ca flacăra îi ardea pometii obrajilor, respiraţia îi era scurtă, gâfâitoare, iar pulsul ei bătea ca şi cum avea febră.

Biata copilă se gândea la deznădejdea lui Maximilien când va afla că doamna de Saint-Méran, în loc să fie o aliată, se purta, fără să-l cunoască, de parcă i-ar fi fost duşmană.

În mai multe rânduri Valentine se gândise să spună totul bunicii şi n-ar fi şovăit o clipă dacă pe Maximilien Morrel îl chema Albert de Morcerf sau Raoul de Château-Renaud. Dar Morrel era de extracţie plebeiană şi Valentine cunoştea dispreţul pe care orgolioasa marchiză de Saint-Méran îl avea pentru tot ce nu era rasă. Taina ei fusese deci, în momentul în care urma să iasă la lumină, alungată în inimă de trista certitudine că o va

destăinui inutil şi că, din moment ce părintele şi bunica vor cunoaşte secretul, totul va fi pierdut.

Se scurseră astfel cam două ore. Doamna de Saint-Méran dormea un somn aprins şi agitat. Fu anunţat notarul.

Deşi vestea fusese comunicată în şoaptă, doamna de Saint-Méran se ridică pe pernă.

— Notarul? întrebă ea, să vină, să vină!

Notarul se afla la uşă, intră.

— Du-te Valentine, spuse doamna de Saint-Méran şi lasă-mă cu domnul.

— Dar, bunico...

— Du-te, du-te.

Fata îşi sărută bunica pe frunte şi ieşi cu batista la ochi.

Îl găsi la uşă pe valetul care îi spuse că medicul aştepta în salon.

Valentine coborî repede. Medicul era un prieten al familiei şi totodată unul dintre oamenii cei mai pricepuţi ai epocii; o iubea foarte mult pe Valentine, pe care o văzuse venind pe lume. Avea o fiică de vârsta domnişoarei de Villefort, dar născută dintr-o mamă ftizică; viaţa lui era o teamă continuă în legătură cu copila.

— Oh, scumpe domnule d'Avrigny, vă aşteptam cu multă nerăbdare! Exclamă Valentine. Dar, mai întâi, cum se simt Madeleine şi Antoinette?

Madeleine era fiica domnului d'Avrigny, iar Antoinette nepoata.

Domnul d'Avrigny zâmbi cu tristeţe.

— Antoinette foarte bine, Madeleine binişor, spuse el. Dar ai trimis după mine, scumpă copilă. Nici tatăl, nici doamna de Villefort nu sunt bolnavi. Întrucât ne priveşte, deşi e vădit că nu ne putem lepăda de nervii noştri, nu-mi închipui că ai nevoie de mine altfel decât pentru a-ţi recomanda să nu laşi imaginaţiei câmp prea liber.

Valentine se îmbujoră. Domnul d'Avrigny ducea ştiinţa ghicitului aproape până la miracol; căci era dintre medicii care tratează totdeauna fizicul prin moral.

— Nu, spuse ea, v-am chemat pentru biata mea bunică. Cunoaşteţi nenorocirea care ne-a lovit, nu-i aşa?

— Nu ştiu nimic, spuse domnul d'Avrigny.

— Oh, glăsui Valentine înfrânându-şi suspinele, bunicul a murit.

— Domnul de Saint-Méran?

— Da.

— Subit?

— De un atac de apoplexie fulgerătoare.

— De o apoplexie? Repetă medicul.

— Da. Astfel că biata bunică e lovită de ideea că soţul ei, pe care nu l a părăsit niciodată, o cheamă şi că se va întâlni cu el. O, domnule d'Avrigny, o recomand îngrijirilor dumneavoastră.

— Unde e?

— În camera ei, cu notarul.

— Şi domnul Noirtier?

— Totdeauna la fel: o luciditate de spirit desăvârşită, aceeaşi nemişcare, acelaşi mutism.

— Şi aceeaşi dragoste pentru dumneata, nu-i aşa, scumpă copilă?

— Da, spuse Valentine oftând, el mă iubeşte mult.

— Cine nu te-ar iubi?

Valentine zâmbi cu tristeţe.

— Şi ce simte bunica dumitale?

— O excitaţie nervoasă ciudată, un somn agitat şi bizar. Pretindea azi-dimineaţă că, în timpul somnului, sufletul ei plutea deasupra corpului pe care îl privea dormind; este delir, pretinde că a văzut o fantomă intrând în camera ei şi că a auzit zgomotul pe care îl făcea aşa-zisa fantomă atingându-i paharul.

— Curios, spuse doctorul, n-o ştiam pe doamna de Saint-Méran predispusă la halucinaţii.

— Pentru prima oară am văzut-o şi eu astfel, glăsui Valentine, iar azi-dimineaţă m-a speriat; am avut impresia că şi-a pierdut mintea, iar tatăl meu — domnule d'Avrigny, ştiţi că tatăl meu e un spirit serios —, ei bine, tatăl meu a părut şi el foarte impresionat.

— Vom vedea, glăsui domnul d'Avrigny, cele ce îmi spui mi se par ciudate.

Notarul cobora.

Valentine fu înştiinţată că bunica ei era singură.

— Duceţi-vă, spuse ea doctorului.

— Dar dumneata?

— O, eu nu îndrăznesc, mi-a interzis să vă chem, apoi, după cum spuneţi, eu însumi sunt agitată, indispusă, astfel că voi da o raită prin grădină ca să mă liniştesc.

Doctorul strânse mâna Valentinei şi, în timp ce urca la bunica ei, fata coborî pe peron.

Nu-i nevoie să spunem care anume parte din grădină era promenada favorită a Valentinei. După ce făcea două-trei ocoluri în jurul casei, după ce culegea un trandafir pentru a şi-l pune la centură sau în păr, ea se afunda sub aleea posomorâtă care ducea la bancă, apoi de la bancă se îndrepta spre grilaj.

De data aceasta Valentine făcu, potrivit obiceiului, două-trei ocoluri printre flori, dar fără să culeagă vreuna: doliul inimii sale, care nu avusese încă timpul să se întindă, respingea simpla găteală, apoi se îndreptă spre alee. Pe măsură ce înainta, i se părea că aude un glas rostindu-i numele. Se opri uimită.

Atunci glasul ajunse mai lămurit la urechea ei şi recunoscu vocea lui

Maximilien.

Capitolul XXXVI Făgăduiala

Era, într-adevăr, Morrel care, din ajun, nu mai trăia. Cu instinctul amanţilor şi mamelor, el ghicise că, în urma sosirii doamnei de Saint-Méran şi a morţii marchizului, se va petrece la Villefort ceva în legătură cu dragostea lui pentru Valentine.

Precum se va vedea, presimţirile se realizaseră şi nu o simplă nelinişte îl călăuzea acum, aşa de înspăimântat şi de tremurând, la grilajul cu castani.

Valentine nu era însă înştiinţată că Morrel o aşteaptă, nu era ora când el venea de obicei; un simplu hazard sau, dacă vreţi, o fericită simpatie o duse în grădină. Când ea se arătă, Morrel o strigă. Valentine alergă la grilaj.

— Dumneata la ora asta? spuse ea.

— Da, biata mea prietenă, răspunse Morrel, am venit să aflu şi să aduc veşti rele.

— Aşadar, aceasta este casa nenorocirii? Exclamă Valentine. Vorbeşte, Maximilien. Dar şi aşa cupa durerilor s-a umplut.

— Draga mea Valentine, spuse Morrel încercând să-şi înfrâneze emoţia pentru a vorbi calm, ascultă-mă, te rog, căci tot ce îţi voi spune este solemn. Când şi-au propus ai dumitale să te mărite?

— Uite, spuse la rându-i Valentine, nu vreau să-ţi ascund nimic, Maximilien. Azi-dimineaţă s-a vorbit despre căsătoria mea, iar bunica pe care contasem ca pe un sprijin sigur, nu numai că s-a declarat pentru căsătoria aceasta, dar o doreşte aşa de mult încât numai lipsa domnului d'Épinay o întârzie, iar a doua zi după sosirea lui contractul va fi semnat.

Un oftat greu ieşi din pieptul tânărului care o privi îndelung şi trist.

— Oh, spuse el în şoaptă, e groaznic să auzi pe femeia pe care o iubeşti spunând cu linişte: „Momentul chinului tău e fixat: peste câteva ore va avea loc; dar nu are a a face, aşa trebuie să se întâmple, iar eu nu voi formula nici o împotrivire". Ei bine, de vreme ce spui că nu se mai aşteaptă decât sosirea domnului d'Épinay pentru semnarea contractului, de vreme ce îi vei aparţine a doua zi după venirea lui, află că mâine vei fi dată domnului d'Épinay, căci el a sosit în dimineaţa asta la Paris.

Valentine scoase un strigăt.

— Mă găseam la contele de Monte-Cristo acum o oră, spuse Morrel. Discutam despre durerea din casa dumitale, eu despre durerea dumitale, când deodată o trăsură se aude în curte. Ascultă. Nu credeam până atunci în presimţiri, Valentine, acum însă sunt nevoit să cred. Auzind huruitul trăsurii, m-a cuprins un fior, curând apoi am auzit paşi pe scară. Paşii

răsunători ai comandorului nu l-au înspăimântat pe Don Juan mai mult decât m-au înspăimântat pe mine paşii aceştia. În sfârşit se deschide uşa, Albert de Morcerf intră cel dintâi, începeam să mă îndoiesc de mine, eram gata să cred că m-am înşelat, când dinapoia lui înaintează alt tânăr şi contele exclamă: „A, domnul baron Franz d'Épinay!" Am făcut apel la toate puterile mele şi la tot curajul ca să mă stăpânesc. Poate m-am îngălbenit, poate am tremurat; cu siguranţă însă că am rămas cu zâmbetul pe buze. Dar, peste cinci minute, am ieşit fără să fi auzit un cuvânt din ce s-a spus în aste cinci minute; eram zdrobit.

— Bietul Maximilien! Murmură Valentine.

— Iată-mă, Valentine. Haide, răspunde-mi ca unui om căruia răspunsul dumitale îi va da moartea sau viaţa. Ce ai de gând să faci?

Valentine coborî capul; era copleşită.

— Ascultă, spuse Morrel, nu te gândeşti pentru prima oară la situaţia în care ne găsim; e gravă, e apăsătoare, supremă. Nu cred că e momentul să ne lăsăm în voia unei dureri sterpe; aceasta este bine pentru cei care vor să sufere în voie şi să-şi bea lacrimile în tihnă. Există astfel de oameni şi Dumnezeu va ţine seamă desigur, în cer, de resemnarea lor pe pământ. Dar cine simte întrânsul voinţa de luptă nu pierde un timp preţios şi înapoiază imediat soartei lovitura pe care a primit-o. Valentine, vrei să lupţi împotriva soartei rele? Spune-mi, căci pentru aceasta am venit.

Valentine tresări şi îl privi pe Morrel cu ochi înfricoşaţi. Gândul de a rezista părintelui, bunicii întregii familii, în sfârşit, nu-i venise în minte.

— Ce spui, Maximilien? întrebă Valentine şi ce înţelegi tu prin luptă? O, e un sacrilegiu! Cum, să lupt împotriva ordinului părintelui meu, împotriva dorinţei bunicii mele care trage să moară? Cu neputinţă.

Morrel făcu o mişcare.

— Eşti o inimă prea nobilă ca să nu mă înţelegi şi mă înţelegi aşa de bine, dragul meu Maximilien, încât te văd redus la tăcere. Să lupt eu? Ferească Dumnezeu! Nu, nu, îmi păstrez toată forţa ca să lupt împotriva mea şi să-mi beau lacrimile, după cum spui. Dar să-l mâhnesc pe părintele meu, să tulbur ultimele momente ale bunicii mele — niciodată.

— Ai dreptate, glăsui calm Morrel.

— Cu ce ton îmi spui acestea! Exclamă Valentine jignită.

— Îţi spun ca un bărbat care te admiră, domnişoară, reluă Maximilien.

— Domnişoară? Exclamă Valentine. Domnişoară? O, egoistul! Mă vede în culmea deznădejdii şi se preface că nu mă înţelege...

— Te înşeli şi dimpotrivă te înţeleg perfect; nu vrei să-l contrariezi pe domnul de Villefort, nu vrei să nu o asculţi pe marchiză şi mâine vei semna contractul care te va lega de soţul dumitale.

— Dar, Dumnezeule, pot să fac altfel?

— Nu trebuie să mă întrebi pe mine, domnişoară, căci eu sunt un rău

judecător în cauza aceasta, iar egoismul mă va orbi, răspunse Morrel a cărui voce înăbuşită şi ai cărui pumni strânşi trădau exasperarea crescândă.

— Dar ce mi-ai fi propus, Morrel, dacă eram dispusă să accept propunerea dumitale? Haide, răspunde-mi. Nu e locul să-mi spui că fac rău, ci trebuie să-mi dai un sfat.

— Mă întrebi serios, Valentine şi vrei să-ţi dau sfatul?

— Desigur, dragul meu Maximilien, căci dacă este bun, îl voi urma, ştii bine că eu sunt devotată simţămintelor dumitale.

— Valentine, spuse Morrel izbutind să înlăture o scândură care era desprinsă de mai înainte, dă-mi mâna în semn că-mi ierţi mânia, uite, mi e capul tulburat şi, de un ceas întreg, cele mai nesăbuite idei au trecut, rând pe rând, prin mintea mea. O, în cazul când îmi vei refuza sfatul...

— Să aud sfatul.

— Uite-l, Valentine.

Fata înălţă ochii la cer şi scoase un oftat.

— Sunt liber, reluă Maximilien, sunt îndeajuns de bogat pentru noi amândoi, îţi jur că vei fi soţia mea mai înainte ca buzele mele să-ţi fi sărutat fruntea.

— Mă înfiori, glăsui fata.

— Ascultă-mă, continuă Morrel; te duc la sora mea care e vrednică să fie şi sora dumitale; ne vom îmbarca pentru Alger, pentru Anglia sau pentru America, dacă nu preferi să ne retragem în vreo provincie unde vom aştepta, pentru a reveni la Paris, ca prietenii noştri să înfrângă rezistenţa familiei dumitale.

Valentine clătină din cap.

— Mă aşteptam la asta, Maximilien, spuse ea, e un sfat de om nechibzuit şi aş fi mai nechibzuită decât dumneata dacă nu te-aş opri îndată cu un singur cuvânt: imposibil, Morrel, imposibil.

— Te vei supune soartei aşa cum ea îţi dictează fără să încerci măcar s-o combaţi? întrebă Morrel întunecat.

— Da, chiar de-ar fi să mor.

— Valentine, reluă Maximilien, îţi voi repeta încă o dată că ai dreptate. Într-adevăr, eu sunt un nebun, iar dumneata îmi dovedeşti că pasiunea orbeşte cele mai echilibrate minţi. Îţi mulţumesc deci dumitale care judeci fără pasiune. Fie, ne-am înţeles; mâine vei fi neapărat a domnului Franz d'Épinay, nu prin formalitatea de teatru născocită pentru a rezolva comediile şi care se numeşte semnarea contractului, ci prin propria dumitale voinţă.

— Încă o dată mă împingi la disperare, Maximilien, spuse Valentine; încă o dată răsuceşti pumnalul în rană. Ce ai face dacă sora dumitale ar asculta un sfat ca acela pe care mi-l dai?

— Domnişoară, glăsui Morrel cu un zâmbet amar, eu sunt un egoist, mi-ai spus şi în calitatea mea de egoist nu mă gândesc la ce ar face alţii în

locul meu, ci la ce îmi propun să fac eu. Îmi închipui că te cunosc de un an, că am pus din ziua în care te-am cunoscut toate şansele fericirii mele pe iubirea aceasta, că a venit o zi când mi-ai spus că mă iubeşti; că, din ziua aceea, am pus toate şansele mele de viitor pe fiinţa dumitale; erai viaţa mea. Acum nu mă mai gândesc la nimic, îmi spun numai că şansele s-au schimbat, că am crezut că voi câştiga cerul şi că l-am pierdut. Se întâmplă în fiecare zi ca un jucător să piardă nu numai ce are, dar şi ce n-are.

Morrel rosti cuvintele de mai sus cu linişte perfectă. Valentine îl privi o clipă cu ochi mari, scrutători, încercând să nu-i lase pe ai lui Morrel să pătrundă până în inima ei zbuciumată.

— Dar ce ai de gând să faci? întrebă Valentine.

— Voi avea onoarea să-ţi spun adio, domnişoară, luând ca martor pe Dumnezeu care îmi aude vorbele şi citeşte în adâncul inimii mele că îţi doresc o viaţă îndeajuns de calmă, de fericită şi de plină, pentru ca într-însa să nu mai fie loc pentru amintirea mea.

— O! Murmură Valentine.

— Adio, Valentine, adio! spuse Morrel înclinându-se.

— Unde te duci? Strigă, întinzând mâna prin grilaj şi apucându-l pe Maximilien de haină, înţelegând din agitaţia ei interioară că liniştea iubitului nu putea fi reală. Unde te duci?

— Voi căuta să nu aduc o tulburare nouă în familia dumitale şi să dau un exemplu pe care vor putea să-l urmeze toţi bărbaţii cinstiţi şi devotaţi, în situaţia mea.

— Maximilien, spune-mi, înainte de a mă părăsi, ce ai de gând să faci?

Tânărul zâmbi cu tristeţe.

— O, vorbeşte, vorbeşte, te rog! Stărui Valentine.

— Valentine, ţi-ai schimbat hotărârea?

— Nefericitule, ştii bine că nu se poate schimba! Exclamă fata.

— Atunci adio, Valentine!

Valentine zgâlţâi grilajul cu o putere de care n-ai fi socotit-o în stare, iar pentru că Morrel se depărta, ea îşi trecu mâinile prin grilaj şi le împreună:

— Ce ai de gând să faci? Vreau să ştiu. Unde te duci? Exclamă ea.

— O, fii liniştită, spuse Maximilien, oprindu-se la trei paşi de poartă, nu mă gândesc să fac pe altcineva responsabil de vitregiile soartei mele. Altul te va ameninţa poate că se va duce la domnul Franz, că-l va provoca şi se va bate cu el, fapta aceasta ar fi nesăbuită. Ce vină are domnul Franz? El m-a văzut azi-dimineaţă pentru întâia oară şi a uitat, desigur, că m-a văzut; nici nu ştia măcar că exist atunci când înţelegerile stabilite între familiile voastre au hotărât să vă aparţineţi. N-am deci nimic cu domnul Franz şi îţi jur că nu-i voi purta ciudă.

— Dar cui? Mie?

— Dumitale, Valentine? O, ferească-mă Dumnezeu! Femeia e sacră. Femeia pe care o iubim e sfântă!

— Atunci dumitale, nefericitule?

— Vinovatul sunt eu, nu-i aşa? întrebă Morrel.

— Maximilien, spuse Valentine, Maximilien, vino încoa, vreau!

Maximilien se apropie din nou, cu zâmbetul lui blând, şi, dacă n-ar fi fost palid, puteai crede că e în dispoziţii obişnuite.

— Ascultă-mă, scumpa, adorata mea Valentine, spuse el cu glasu-i melodios şi grav. Oameni ca noi care n-au plăsmuit niciodată un gând de care să roşească în faţa lumii, în faţa părinţilor şi-n faţa lui Dumnezeu, oameni ca noi pot să citească unul în inima celuilalt ca într-o carte deschisă. Eu n-am făcu niciodată romane, nu sunt erou melancolic, nu pozez nici în Manfred, nici în Antony, dar, fără cuvinte, fără proteste, fără jurăminte, mi-am pus viaţa în dumneata, îmi lipseşti şi ai dreptate că procedezi astfel. Mi-am pus viaţa în dumneata. Ţi-am spus şi îţi repet, cu toate acestea îmi lipseşti şi viaţa mea e pierdută. Din clipa în care te depărtezi de mine, rămân singur pe lume. Sora mea e fericită lângă soţul ei. Soţul ei nu e decât cumnatul meu, adică un om pe care numai convenţiunile sociale îl leagă de mine, nimeni n-are deci nevoie pe pământ de existenţa mea devenită inutilă. Iată ce voi face: voi aştepta până în ultima clipă să te măriţi, căci nu vreau să pierd umbra uneia din acele şanse neaşteptate pe care hazardul ni le rezervă din când în când, căci în definitiv s-ar putea ca între timp domnul Franz d'Épinay să moară. S-ar putea ca, în momentul când vă veţi apropia de altar, trăsnetul să cadă asupra altarului; totul îi pare cu putinţă condamnatului la moarte şi pentru el miracolele intră în categoria posibilităţilor de îndată ce e vorba de mântuirea vieţii. Voi aştepta deci până în ultimul moment, iar când nenorocirea mea va fi sigură, fără remediu, fără speranţă, voi scrie o scrisoare confidenţială cumnatului meu şi una prefectului poliţiei, comunicându-le intenţia mea, iar la colţul unei păduri, pe panta vreunui şanţ, pe malul vreunui râu, îmi voi zbura creierii; hotărârea aceasta e tot aşa de adevărată după cum e adevărat că sunt fiul celui mai cinstit om care a trăit vreodată în Franţa.

Un tremur convulsiv scutură membrele Valentinei, lăsă poarta pe care o ţinea cu mâinile, braţele îi recăzură de-a lungul corpului şi două lacrimi mari se rostogoliră pe obrajii ei.

Tânărul rămase în faţa ei, sumbru şi hotărât.

— O, fie-ţi milă! Fie-ţi milă! Vei trăi, nu-i aşa? spuse ea.

— Nu, pe cuvântul meu de cinste! Glăsui Maximilien, dar ce-ţi pasă dumitale? Îţi vei fi făcut datoria şi conştiinţa dumitale va fi împăcată.

Valentine căzu în genunchi, apăsându-şi inima care se spărgea.

— Maximilien, spuse ea, Maximilien, dragul meu, fratele meu pe pământ, adevăratul meu soţ în cer, te rog fă ca mine, trăieşte cu suferinţa: într-o zi poate ne vom uni.

— Adio, Valentine! Repetă Morrel.

— Dumnezeule! spuse Valentine înălţându-şi mâinile la cer cu o expresie sublimă, tu vezi, am făcut tot ce am putut ca să rămân o fiică ascultătoare: m-am rugat, am implorat, el nu mi-a ascultat nici rugile, nici implorările, nici lacrimile. Ei bine, continuă ea, ştergându-şi lacrimile şi recăpătându-şi tăria, nu vreau să mor de remuşcări, vreau să mor de ruşine. Maximilien, vei trăi şi nu voi fi a altuia decât a dumitale. La ce ceas? În ce moment? Vrei numaidecât? Vorbeşte, porunceşte, sunt gata!

Morrel care se depărtase din nou câţiva paşi, revenise din nou şi, palid de bucurie, cu inima bătând cumplit, întinse printre zăbrele mâinile Valentinei.

— Valentine, spuse el, draga mea, nu îmi vorbi astfel, prefer să mă laşi să mor. De ce să te am graţie violenţei, dacă mă iubeşti aşa cum te iubesc eu? Mă sileşti să trăiesc din omenie numai? În cazul acesta prefer să mor.

— La urma urmei, murmură Valentine, cine mă iubeşte pe lume? Cine m-a mângâiat pentru toate durerile mele? El! Pe cine se întemeiază speranţele mele, asupra cui se opreşte privirea mea rătăcită, pe cine se odihneşte inima mea sângerândă? Pe el, numai pe el. Ei bine, ai dreptate şi tu; Maximilien, te voi urma, voi părăsi casa părintească, voi părăsi totul. O, ingrată ce sunt! Exclamă Valentine hohotind. Totul? Îl uitam până şi pe bunul meu bunic.

— Nu, spuse Maximilien, nu-l vei părăsi. Spui că domnul Noirtier mi a arătat simpatie; ei bine, înainte de a fugi ai să-i spui totul, ai să-ţi faci din consimţirea lui o *egidă* în faţa lui Dumnezeu; apoi, de îndată ce ne vom căsători, el va veni cu noi: în loc de un copil va avea doi. Mi-ai spus cum îţi vorbea şi cum îi răspundeai, am să învăţ repede limbajul mişcător al semnelor, Valentine. O, îţi jur, în locul deznădejdii care ne aşteaptă, eu îţi făgăduiesc fericirea!

— Priveşte, Maximilien, priveşte ce mare e puterea ta asupra mea, aproape că mă faci să cred în ce-mi spui şi cu toate acestea cuvintele tale sunt nechibzuite, căci tatăl meu va blestema, eu îi cunosc inima neînduplecată şi nu mă va ierta. De aceea, ascultă-mă Maximilien; dacă printr-un artificiu, prin rugăciuni, prin vreun accident — cine ştie —, dacă, în sfârşit, prin vreun mijloc oarecare am să pot întârzia căsătoria, ai să aştepţi nu-i aşa?

— Da, îţi jur, după cum dumneata îmi juri că această căsătorie groaznică nu se va face niciodată şi că dacă vrei fi târâtă în faţa magistratului, în faţa preotului vei spune nu.

— Îţi jur, Maximilien, pe ce am mai scump pe lume: pe mama mea.

— Atunci să aşteptăm, spuse Morrel.

— Da, să aşteptăm, glăsui Valentine respirând la auzul acestui cuvânt, sunt atâtea lucruri care pot să salveze pe nişte nefericiţi ca noi.

— Mă încred în dumneata, Valentine, spuse Morrel, tot ce vei face va fi bine făcut, dacă însă se va trece peste rugăciunile dumitale, dacă părintele dumitale, dacă doamna de Saint-Méran cer ca domnul d'Épinay să fie chemat mâine pentru a semna contractul...

— Atunci ai cuvântul meu, Morrel.

— În loc să semnezi...

— Vin la dumneata şi fugim, dar până atunci să nu-l supărăm pe Dumnezeu, Morrel, să nu ne vedem; dacă ne-ar surprinde cineva, dacă s ar şti în ce fel ne vedem, n-am mai avea nici o scăpare.

— Ai dreptate, Valentine, dar cum să aflu...

— Prin domnul Deschamps, notarul.

— Îl cunosc.

— Şi prin mine. Îţi voi scrie, te rog să crezi. Oh, căsătoria aceasta, Maximilien, mi-este tot aşa de odioasă ca şi dumitale!

— Bine, îţi mulţumesc, Valentine a mea adorată, glăsui Morrel. Aşadar, ne-am înţeles. De îndată ce ştiu ora, alerg aici, sări peste zid în braţele mele: lucrul îţi va fi uşor, o trăsură te va aştepta la poartă, urci cu mine, te duc la sora mea, acolo, necunoscuţi dacă vrei, dând totul pe faţă dacă doreşti, vom avea conştiinţa tăriei şi a voinţei noastre şi nu ne vom lăsa gâtuiţi ca mielul care nu se apără decât cu suspinele sale.

— Bine, spuse Valentine; la rândul meu îţi voi spune: Maximilien, ce faci va fi bine făcut!

— O!

— Ei, eşti mulţumit de femeia dumitale? întrebă fata cu tristeţe.

— Valentine a mea adorată, a spune da este prea puţin...

— Cu toate acestea, spune-mi.

Valentine se apropiase, sau mai bine-zis îşi apropiase buzele de grilaj şi cuvintele ei se furişau, o dată cu respiraţia-i parfumată, până la buzele lui Morrel care îşi lipea gura de partea cealaltă a îngrădirii reci, neînduplecate.

— La revedere, spuse Valentine, smulgându-se din fericirea ce gusta, la revedere.

— O să am o scrisoare de la dumneata?

— Da.

— Îţi mulţumesc, femeie adorată, la revedere.

Susurul unei sărutări nevinovate şi pierdute răsună şi Valentine fugi pe sub tei.

Morrel ascultă ultimele fremătări ale rochiei care atingea bolta, ultimele zgomote ale paşilor ei sub care scârţâia nisipul, îşi ridică ochii la cer cu un zâmbet de nedescris pentru a mulţumi cerului că îngăduie să fie iubit astfel şi dispăru şi el.

Tânărul se înapoie acasă şi aşteptă toată seara şi întreaga zi următoare fără să primească ceva. În sfârşit, abia a treia zi pe la zece dimineaţa, pe când se îndrepta spre domnul Deschamps, notarul, primi prin poştă un

bileţel pe care îl recunoscu, măcar că nu văzuse niciodată scrisul Valentinei.

Bileţelul avea următorul cuprins:

„Lacrimile, implorările, rugăminţile n-au avut nici un efect. Ieri, timp de două ceasuri, am fost la biserica Saint-Philippe du Roule şi m-am rugat lui Dumnezeu din tot sufletul. Dumnezeu este nesimţitor ca oamenii, astfel că semnarea contractului e fixată pentru astă-seară la nouă.

Nu am decât un cuvânt, aşa cum nu am decât o inimă, Morrel şi cuvântul acesta îţi este dat: inima îţi aparţine.

Aşadar, astă-seară la nouă fără un sfert la grilaj.

Soţia ta,

Valentine de Villefort

P.S. Biata mea bunică se simte din ce în ce mai rău; ieri exaltarea ei a devenit delir; astăzi delirul ei este aproape nebunie.

Mă vei iubi, Morrel, nu-i aşa, îndeajuns ca să pot uita că am părăsit-o în starea aceasta?

Cred că bunicului Noirtier i se ascunde că semnarea contractului urmează să aibă loc astă-seară."

Morrel nu se mărgini la informaţiile date de Valentine; se duse la notar, care îi confirmă ştirea că semnarea contractului era fixată pentru orele nouă scara.

Trecu apoi pe la Monte-Cristo, aici află şi mai mult: Franz venise să-i anunţe solemnitatea, la rândul ei doamna de Villefort scrisese contelui, rugându-l s-o scuze că nu-l invită. Dar moartea domnului de Saint-Méran şi starea văduvei lui aruncau asupra reuniunii un văl de tristeţe cu care ea nu voia să întunece fruntea contelui căruia îi dorea toate fericirile.

Franz fusese în ajun prezentat doamnei de Saint-Méran, care părăsise patul pentru această prezentare, dar care imediat se urcase din nou.

Morrel — lucrul este firesc — se afla într-o stare de agitaţie care nu putea să scape unui ochi pătrunzător ca acela al contelui; de aceea Monte-Cristo se arătă mai afectuos decât oricând; aşa de afectuos încât, în două sau trei rânduri, Morrel fu pe punctul de a-i spune totul. Îşi aminti însă de făgăduiala categorică făcută Valentinei, astfel că secretul său rămase în adâncul inimii.

Tânărul reciti de douăzeci de ori, în timpul zilei, scrisoarea Valentinei.

Ea îi scria pentru întâia oară — dar în ce împrejurare? Ori de câte ori recitea scrisoarea, Maximilien îşi repeta jurământul de a o face pe Valentine fericită. Într-adevăr, câtă autoritate nu are fata care ia o hotărâre aşa de curajoasă? Ea e totodată regina şi femeia şi nu-i de ajuns un suflet pentru a-i mulţumi şi-a o iubi.

Morrel se gândea cu o tulburare de negrăit la momentul în care

Valentine va sosi spunând:

— Iată-mă, Maximilien, ia-mă!

El organizase în toate amănuntele fuga, două scări fuseseră tăinuite în lucerna curţii, o cabrioletă, pe care urma s-o conducă Maximilien în persoană, aştepta; nici un servitor, nici o lumină.

La răspântia primei străzi vor aprinde lanterne, căci nu trebuiau să cadă dintr-un exces de precauţii în mâinile poliţiei.

Din timp în timp Morrel se simţea străbătut de fiori, se gândea la momentul în care de pe înălţimea zidului, va ajuta la coborârea Valentinei şi când o va simţi tremurândă în voia braţelor sale pe aceea căreia nu-i strânsese niciodată decât mâna şi căreia nu-i sărutase decât vârful degetelor.

Dar când veni după-amiaza, când Morrel simţi apropiindu-se ora, încercă nevoia de a fi singur. Sângele îi clocotea, întrebări simple, sau numai glasul unui prieten l-ar fi iritat. Se zăvorî în cameră încercând să citească, dar privirea lunecă peste pagini fără să înţeleagă ceva şi, în cele din urmă, zvârli cartea revenind pentru a doua oară la planul său, la scările sale şi la terenul său.

În sfârşit se apropie ora.

Niciodată îndrăgostitul n-a lăsat orologiul să-şi urmeze în tihnă drumul. Morrel îl chinui atâta pe al său încât, până la urmă, el arătă orele opt şi jumătate la şase. Îşi spuse atunci că era timp să plece, că ora nouă era, într-adevăr, ora semnării contractului, dar că, după toate probabilităţile, Valentine nu va aştepta inutila semnătură, în consecinţă Morrel, după ce plecă din strada Meslay la opt şi jumătate după pendula sa, intră în terenul îngrădit în momentul când orele opt sunară la Saint-Philippe du Roule.

Calul şi cabrioleta fură tăinuite dinapoia unei cocioabe ruinate în care Morrel se ascundea de obicei.

Puţin câte puţin ziua asfinţi şi frunzişul grădinii se grămădi în stufişurile mari de un negru-opac.

Atunci Morrel ieşi din ascunzătoare şi se duse să privească, prin gura porţii, cu inima zbuciumată: nu era încă nimeni.

Sunară orele opt şi jumătate.

O jumătate de oră trecu în aşteptare. Morrel se plimba în lung şi în lat; apoi, la intervale tot mai apropiate, venea să iscodească printre scânduri. Grădina se posomora tot mai mult; dar, căuta zadarnic în întuneric rochia albă, asculta zadarnic zgomotul paşilor.

Casa care se zărea prin frunziş rămânea posomorâtă, neprezentând nici unul din caracterele unei case ce se deschide pentru un eveniment aşa de important cum e acela al semnării contractului de căsătorie.

Morrel îşi consultă ceasornicul care sună nouă şi trei sferturi, dar aproape imediat glasul orologiului, auzit până atunci în două sau trei rânduri, rectifică eroarea ceasornicului sunând nouă şi jumătate.

Trecuse o jumătate de ceas de aşteptare peste ora stabilită de

Valentine; ea spusese orele nouă şi chiar mai devreme.

A fost momentul cel mai cumplit pentru inima tânărului, peste care fiece secundă cădea ca un ciocan de plumb.

Foşnetul cel mai slab al frunzişului, strigătul cel mai neînsemnat al vântului îi încordau urechea şi îi îmbrobodeau fruntea cu sudoare; atunci, înfiorat, el proptea scara şi, ca să nu piardă timp, aşeza piciorul pe prima treaptă.

În alternativele de teamă şi speranţă, în dilatările şi încleştările de inimă, sună la biserică orele zece.

— O, e cu neputinţă — murmură Maximilien — ca semnarea unui contract să dureze aşa de mult, afară numai dacă nu se întâmplă evenimente neprevăzute. Am cântărit toate şansele, am calculat timpul cât durează toate formalităţile. S-a întâmplat ceva.

Şi atunci se plimba agitat pe dinaintea grilajului, sau se înapoia şi îşi rezema fruntea încinsă pe fierul îngheţat. Valentine a leşinat poate după contract, sau a fost împiedicată să fugă. Acestea erau singurele două ipoteze la care tânărul putea să se oprească, ambele deznădăjduitoare.

Se opri la presupunerea că, în chiar timpul fugii, Valentine a fost părăsită de puteri şi că a căzut leşinată la jumătatea vreunei alei.

— O, dacă e aşa, exclamă el, repezindu-se sus pe scară, am s-o pierd şi va fi din vina mea.

Demonul care îi şoptise gândul nu-l mai părăsi şi îi vâjâi la ureche cu stăruinţa datorită căreia anumite îndoieli devin, după o clipă, prin tăria judecăţii, convingeri. Ochii lui, care căutau să străpungă întunericul tot mai mare, vedeau parcă, pe aleea posomorâtă, un obiect ce zăcea; Morrel se încumetă chiar să strige şi avu impresia că vântul aduce până la el o tânguire nearticulată.

În sfârşit, sunase jumătatea de oră; cu neputinţă să se mai stăpânească; totul era posibil; tâmplele lui Maximilien zvâcneau cu putere, pe dinaintea ochilor lui treceau nori; încălecă zidul şi sări.

Se afla la Villefort, pătrunsese prin escaladare; se gândi la urmările pe care putea să le aibă o atare faptă, dar nu venise aici ca să dea înapoi.

Cât ai clipi fu la capătul stufişului. Din locul unde ajunsese se vedea casa.

Atunci Morrel se încredinţă de un lucru pe care îl mai bănuise când a încercat să-şi strecoare privirea printre arbori: că, în loc de luminile pe care îşi închipuia că le va vedea strălucind la fiece fereastră, aşa cum e firesc în zilele de ceremonie, nu văzu decât forma cenuşie, voalată şi mai mult de o mare perdea de umbră pe care un nor imens, împrăştiat peste lună, o proiecta.

O lumină alerga din când în când, năucă, trecând pe dinaintea celor trei ferestre de la primul etaj. Ferestrele erau acelea ale apartamentului doamnei de Saint-Méran.

O altă lumină rămânea nemişcată dinapoia perdelelor roşii. Perdelele se aflau la camera de culcare a doamnei de Villefort.

Morrel ghici totul. De atâtea ori, urmărind-o pe Valentine cu gândul, la ori ce oră din zi, de atâtea ori îşi întruchipase planul casei încât, fără a o fi văzut vreodată, o cunoştea.

Tânărul fu şi mai înspăimântat de întuneric şi de tăcere decât îl înspăimântase absenţa Valentinei.

Zăpăcit, nebun de durere, hotărât să înfrunte orice pentru a o revedea pe Valentine şi să se convingă de nenorocirea pe care o presimţea, indiferent care, Morrel se pregătea să străbată cât mai grabnic grădina, când sunetul unui glas destul de depărtat, dar pe care vântul i-l aducea, ajunse până la el.

Făcu un pas înapoi; se afundă complet în frunziş şi rămase nemişcat, mut, îngropat în întuneric.

Hotărârea lui era luată: dacă Valentine era singură, îi va da de veste printr-un cuvânt; dacă era însoţită, o va vedea cel puţin şi se va încredinţa că nu i s-a întâmplat nici o nenorocire; dacă erau niscai străini, va prinde câteva cuvinte din conversaţia lor şi va izbuti să înţeleagă misterul.

Luna ieşi atunci din norul care o tăinuia şi, în uşa peronului, Morrel îl văzu pe Villefort urmat de un om în negru. Coborâră treptele şi înaintară spre stufişuri. Nu făcuseră nici patru paşi, când Morrel recunoscu în omul îmbrăcat în negru pe doctorul d'Avrigny.

Văzându-l venind spre el, tânărul se trase maşinal înapoi până când întâlni trunchiul unui sicomor care forma centrul stufişului; aici fu nevoit să se oprească.

În curând nisipul nu mai scârţâi sub paşii celor doi drumeţi.

— O, dragă doctore, spuse procurorul regal, cerul se declară hotărât în contra casei noastre. Ce moarte oribilă! Ce lovitură de trăsnet! Nu încerca să mă consolezi; rana e prea vie şi prea adâncă. A murit! A murit!

O sudoare rece îngheţă fruntea tânărului şi îi făcu dinţii să clănţănească. Cine murise în casa pe care însuşi Villefort o numea blestemată?

— Dragă domnule de Villefort, răspunse medicul cu un accent care spori înfricoşarea tânărului, nu te-am adus aici să te consolez, ci dimpotrivă.

— Ce vrei să spui? întrebă procurorul regal înspăimântat.

— Că, dincolo de nenorocirea care ţi s-a întâmplat, este încă una mai mare poate.

— Dumnezeule, dar ce îmi mai spui? Murmură Villefort împreunându-şi mâinile.

— Suntem absolut singuri, prietene?

— Da, absolut singuri. Dar ce înseamnă toate aceste precauţiuni?

— Înseamnă că am a-ţi face o destăinuire penibilă, spuse doctorul; să ne aşezăm.

Villefort mai mult căzu decât se aşeză pe-o bancă. Doctorul rămase în

picioare în faţa lui, cu o mână pe umăr. Îngheţat de spaimă, Morrel îşi ţinea fruntea cu o mână, în timp ce cu cealaltă îşi apăsa inima, temându-se să nu se audă bătăile ei.

— A murit! A murit! Repeta el în gând cu glasul inimii.

Şi simţea că îşi dă sfârşitul.

— Vorbeşte, doctore, te ascult, spuse Villefort; loveşte, sunt pregătit pentru toate.

— Doamna de Saint-Méran era desigur înaintată în vârstă, însă se bucura de o sănătate excelentă.

Morrel respiră pentru prima oară după zece minute.

— Mâhnirea a ucis-o, spuse Villefort; da, doctore, mâhnirea. Deprinderea de a trăi timp de patruzeci de ani lângă marchiz...

— Nu mâhnirea, dragă Villefort, glăsui doctorul. Mâhnirea poate să ucidă, deşi cazurile sunt rare, dar ea nu ucide într-o zi, nu ucide într-un ceas, nu ucide în zece minute.

Villefort nu răspunse nimic; îşi înălţă doar capul pe care îl ţinuse până atunci plecat şi se uită la doctor cu ochi înspăimântaţi.

— Ai stat lângă ea în timpul agoniei? întrebă domnul d'Avrigny.

— Fără îndoială, răspunse procurorul regal, mi-ai şoptit să nu mă depărtez.

— Ai remarcat simptomele răului din a cărui cauză doamna de Saint-Méran a sucombat?

— Desigur, doamna de Saint-Méran a avut trei atacuri succesive, la câteva minute unul de altul, de fiecare dată mai apropiate şi mai grave. Când dumneata ai sosit, doamna de Saint-Méran gâfâia de câteva minute; a avut atunci o criză pe care eu am socotit-o un simplu atac de nervi, dar n-am început să mă înfricoşez cu adevărat decât când o văzui ridicându-se în pat, cu braţele ei şi cu gâtul întinse. Atunci, din figura dumitale, am înţeles că situaţia era mai gravă decât îmi închipuiam. După trecerea crizei am căutat ochii dumitale, dar nu i-am întâlnit. Ţineai pulsul, îi numărai bătăile şi a doua criză a fost mai grozavă decât întâia. Aceleaşi mişcări nervoase se repetară, gura se strâmbă şi deveni vânătă. La a treia îşi dădu sufletul. Încă de la sfârşitul primei crize eu recunoscusem tetanosul, dumneata mi-ai confirmat părerea.

— Da, în faţa lumii, glăsui doctorul, dar acum suntem singuri.

— Doamne, ce vrei să-mi spui?

— Că simptomele tetanosului şi ale otrăvirii cu materii vegetale sunt absolut la fel.

Domnul de Villefort sări în picioare, apoi, după o clipă de nemişcare şi de tăcere, căzu iarăşi pe bancă.

— Doctore, îţi dai seama ce-mi spui?

Morrel nu ştia dacă visează sau dacă este treaz.

— Ascultă, glăsui doctorul, cunosc importanţa declaraţiei mele şi

caracterul omului căruia i-o fac.

— Te adresezi magistratului sau prietenului? întrebă Villefort.

— Prietenului, numai prietenului în momentul acesta; raporturile între simptomele tetanosului şi simptomele otrăvirii cu substanţe vegetale sunt aşa de identice, încât dacă ar trebui să iscălesc ce-ţi spun, îţi declar că aş ezita. De aceea, îţi repet, nu mă adresez magistratului, ci prietenului. Ei bine, prietenului îi spun: în cele trei sferturi de oră cât ea a durat, eu am studiat agonia, convulsiunile, moartea doamnei de Saint-Méran: ei bine, sunt convins nu numai că doamna de Saint-Méran a murit otrăvită, dar voi spune şi ce otravă a ucis-o.

— Domnule! Domnule!

— Totul vine în sprijinul spuselor mele: somnolenţă întreruptă de crize nervoase, supraexcitare a creierului, toropeala centrilor. Doamna de Saint-Méran a sucombat în urma unei doze violente de brucină sau de stricnină care, întâmplător, desigur, sau poate din greşeală, i s-a administrat.

Villefort apucă mâna doctorului.

— O, e cu neputinţă! spuse el. Dumnezeule, visez! E groaznic să audă cineva pe un om ca dumneata spunând astfel de lucruri. Pentru numele cerului, te implor, dragă doctore, spune-mi că poate te înşeli.

— Nici vorbă că se poate, dar...

— Dar?

— Dar nu cred.

— Doctore, fie-ţi, milă de mine, mi se întâmplă de câteva zile atâtea lucruri extraordinare încât mi-e teamă că înnebunesc.

— Altcineva, afară de mine, a mai văzut-o pe doamna de Saint-Méran?

— Nimeni.

— A fost trimisă la farmacie vreo reţetă ce nu mi s-a arătat?

— Nici una.

— Doamna de Saint-Méran avea duşmani?

— Nu ştiu.

— Avea cineva interes ca ea să moară?

— O, nu! Fiica mea Valentine este singura ei moştenitoare... O, dacă un astfel de gând ar putea să îmi vină, m-aş înjunghia ca să pedepsesc inima că a putut adăposti măcar o clipă un astfel de gând.

— Scumpe prietene, exclamă la rându-i domnul d'Avrigny, mi-este frică de Dumnezeu să acuz pe cineva; eu nu vorbesc decât de un accident, înţelegi, de o eroare. Dar, accident sau eroare, faptul şopteşte conştiinţei mele şi cere conştiinţei mele să vorbească tare. Informează-te.

— La cine? Cum? Despre ce?

— Uite: nu cumva Barrois, bătrânul servitor, se va fi înşelat dând doamnei de Saint-Méran vreo doctorie pregătită pentru stăpânul lui?

— Pentru tatăl meu?

— Da.

— Dar cum poate să otrăvească pe doamna de Saint-Méran o doctorie pregătită pentru domnul Noirtier?

— Nimic mai simplu: ştii că, în anumite boli, otrăvurile devin un remediu, paralizia e una dintre bolile acestea. Acum vreo trei luni, după ce am întrebuinţat totul pentru a reda domnului Noirtier mişcarea şi cuvântul, m-am hotărât să încerc un ultim mijloc; de trei luni îl tratez cu brucină; astfel, în ultima doctorie pe care am comandat-o pentru el, intrau şase centigrame; şase centigrame lipsite de acţiune asupra organelor paralizate ale domnului Noirtier, cu care de altminteri el s-a obişnuit în doze succesive, şase centigrame ajung pentru a ucide orice persoană.

— Dragă doctore, nu există nici o comunicaţie între apartamentul domnului de Noirtier şi acela al doamnei de Saint-Méran — şi Barrois nu intră niciodată la soacra mea. În sfârşit, îţi voi spune, doctore, deşi te ştiu omul cel mai iscusit şi în special cel mai conştiincios din lume, deşi în orice împrejurare cuvântul dumitale e pentru mine o făclie ce mă călăuzeşte ca şi lumina soarelui — ei bine, în ciuda acestei convingeri am nevoie să mă sprijin pe axioma: *errare humanum est*.

— Ascultă, Villefort, întrebă doctorul, mai există vreun confrate al meu în care să ai tot atâta încredere?

— De ce mă întrebi? Unde vrei să ajungi?

— Cheamă-l şi îi voi spune ce am văzut, ce am constatat, vom face autopsia.

— Şi veţi găsi urmele otrăvii?

— Nu, nu ale otrăvii, n-am spus asta, dar vom constata exasperarea sistemului nervos, vom recunoaşte asfixia patentă, incontestabilă, şi-ţi vom spune: Dragă Villefort, dacă lucrul s-a întâmplat din neglijenţă, fii cu ochii deschişi asupra servitorilor dumitale; dacă s-a întâmplat din ură, fii cu ochii deschişi asupra duşmanilor.

— O, ce îmi propui, d'Avrigny? Răspunse Villefort abătut; din moment ce va mai cunoaşte şi altcineva secretul, va deveni necesară o anchetă şi o anchetă la mine acasă este cu neputinţă. Cu toate acestea, continuă procurorul regal, înfrânându-se şi privindu-l pe medic cu nelinişte, cu toate acestea dacă vrei, dacă pretinzi neapărat, mă supun. În definitiv, poate că sunt dator să dau curs afacerii; caracterul meu mă obligă. Dar, doctore, mă vezi străbătut de tristeţe: introduc în casa mea atâta scandal după atâta durere! Oh, nevasta şi fiica mea vor muri; iar eu, eu, doctore — ştii bine că un om nu ajunge unde mă găsesc eu, un om nu a fost procuror regal timp de 25 de ani fără să-şi fi atras nenumăraţi duşmani; ai mei sunt numeroşi. Afacerea aceasta va fi pentru ei un triumf care îi va umple de bucurie, iar pe mine mă va copleşi de ruşine. Doctore, iartă-mi ideile mondene. Dacă ai fi preot, n-aş cuteza să-ţi spun; dar dumneata eşti om şi îi cunoşti pe oameni; doctore, doctore, nu mi-ai spus nimic, nu-i aşa?

— Dragă domnule de Villefort, răspunse doctorul zdruncinat, prima mea datorie este umanitatea. Aş fi salvat-o pe doamna de Saint-Méran dacă ştiinţei i-ar fi fost cu putinţă, dar ea a murit, astfel că eu am acum obligaţii faţă de cei vii. Să îngropăm în străfundul inimilor noastre teribilul secret. Voi permite, dacă ochii anumitor persoane se deschid, să se pună în seama ignoranţei mele tăcerea ce-am păstrat-o. Cu toate acestea, domnule, caută cu stăruinţă, cercetează, căci lucrul nu se va opri aici... Iar după ce îl vei găsi pe vinovat — dacă îl găseşti — îţi voi spune: Eşti magistrat, fă ce vei vrea!

— Îţi mulţumesc, îţi mulţumesc, doctore, exclamă Villefort cu o bucurie de negrăit; n-am avut niciodată un mai bun prieten decât eşti dumneata.

Şi, ca şi cum s-ar fi temut ca doctorul d'Avrigny să nu revină asupra concesiei, se scula şi îl luă pe doctor, îndepărtându-se cu el spre casă.

Se depărtară.

Ca şi cum ar fi avut nevoie să respire, Morrel îşi scoase capul din stufiş, iar luna lumină figura lui aşa de palidă încât ai fi putut s-o iei drept o fantomă.

— Să mă păzească Dumnezeu de o mai teribilă revelaţie! Glăsui el. Dar, Valentine, Valentine, biata fiinţă, va rezista ea atâtor dureri?

Rostind cuvintele acestea, el privea rând pe rând fereastra cu perdele roşii şi cele trei ferestre cu perdele albe.

Lumina dispăruse aproape complet de la fereastra cu perdele roşii. Fără îndoială, doamna de Villefort stinsese lampa şi numai veioza îşi trimitea răsfrângerea în geam.

Dimpotrivă, la capătul celălalt al clădirii, văzu deschizându-se una dintre cele trei ferestre cu perdele albe. O lumânare pusă pe cămin zvârli afară câteva raze din lumina ei palidă şi o umbră se rezemă o clipă de balcon.

Morrel se înfioră, i se părea că a auzit un hohotit de plâns.

N-ar fi fost de mirare ca făptura aceasta, de obicei aşa de curajoasă şi de puternică, tulburată şi exaltată acum de cele mai puternice pasiuni omeneşti — dragostea şi frica — să se fi zdruncinat până la a suferi halucinaţii.

Deşi, tăinuit cum era, ar fi fost imposibil ca ochii Valentinei să-l distingă, i se păru că se vede chemat de umbra din fereastră; mintea lui tulburată îi spunea, inima lui aprinsă îi repeta. Dubla eroare devenea o realitate irezistibilă şi, mânat de unul din acele ciudate elanuri ale tinereţii, se năpusti din ascunzătoare; din două sărituri, cu riscul de a fi văzut, cu riscul de a o înfricoşa pe Valentine, cu riscul de a provoca alarma prin vreun strigăt involuntar scăpat fetei, străbătu grădina pe care luna o arăta largă şi albă ca un lac, şi, ajungând lângă şirul de lădiţe de portocali din faţa casei, urcă repede treptele peronului şi împinse uşa care se deschise fără

împotrivire.

Valentine nu îl văzuse; ochii ei ridicaţi spre cer urmăreau un nor argintiu care luneca pe azur, având forma unei umbre ce se înalţă în slavă; spiritul ei poetic şi exaltat îi spunea că umbra era sufletul bunicii.

Între timp, Morrel străbătuse anticamera şi găsise rampa scării. Covoarele întinse pe trepte îi înăbuşeau paşii; Morrel ajunsese de altminteri la gradul acela de exaltare când nici chiar prezenţa domnului de Villefort nu l-ar fi înspăimântat. În cazul în care domnul de Villefort se arăta, hotărârea lui era luată: se va apropia de el şi va mărturisi totul, rugându-l să scuze şi să aprobe dragostea care îl lega de fiica lui şi care o lega pe fiica lui de el. Morrel era nebun.

Din fericire, nu văzu pe nimeni.

Acum îi folosi descrierea interiorului casei, făcută de Valentine; ajunse fără nici o poticnire în capătul scării şi, în momentul în care căuta să se orienteze aici, un hohotit de plâns îi indică drumul ce avea de urmat; se întoarse; printr-o uşă întredeschisă ajungea până la el răsfrângerea unei lumini şi sunetul glasului ce gemea.

Deschise uşa şi intră.

În fundul unui alcov, sub postavul alb care îi acoperea capul şi îi desena forme, zăcea moarta, mai înfricoşătoare în ochii lui Morrel după aflarea prin hazard a secretului.

Lângă pat, în genunchi, cu capul în pernele unui fotoliu larg, Valentine, înfiorată şi zguduită de plâns, întindea deasupra capului care nu se vedea mâinile-i împreunate şi înţepenite.

Plecase de la fereastra ce rămăsese deschisă şi se ruga cu accente care ar fi mişcat cea mai nesimţitoare inimă. Cuvintele se desprindeau de pe buzele ei, repezi, incoerente, neinteligibile, căci durerea îi strângea gâtul cu încleştările ei arzânde.

Luna, strecurată prin deschizătura persienelor, înălbea lumina lumânării şi colora cu trăsăturile ei funebre tabloul dezolant.

Morrel nu putu să reziste priveliştii, nu era de o pietate exemplară, nu se lăsa lesne impresionat, dar îi era peste putinţă să suporte în tăcere vederea Valentinei, care suferea, plângea şi îşi frământa braţele. Scoase un oftat, murmură un nume şi capul înecat în lacrimi — un cap de Magdalenă de Corregio — se ridică şi rămase îndreptat spre el.

Valentine îl văzu, dar nu trădă nici o uimire. Nu mai există emoţii intermediare în inima năpădită de o deznădejde supremă.

Morrel întinse prietenei sale mâna. Ca scuză că nu a venit la întâlnire, Valentine îi arătă cadavrul ce zăcea sub postavul funebru şi începu iar să plângă.

Nici unul, nici altul nu îndrăznea să vorbească în camera aceasta. Ezita fiecare să rupă tăcerea impusă parcă de Moartea ce stătea în vreun colţ, cu degetul la buze.

În sfârşit, Valentine cuteză cea dintâi.

— Dragul meu, spuse ea, cum de-ai venit aici? Oh, ţi-aş spune: bine ai venit, dacă moartea nu ţi-ar fi deschis uşa casei.

— Valentine, glăsui Morrel cu voce tremurândă şi cu mâinile împreunate, mă aflu aici de la opt şi jumătate; vedeam că nu vii şi atunci m-a cuprins neliniştea, am sărit peste zid, am pătruns în grădină; am auzit nişte glasuri care discutau în legătură cu fatalul accident...

— Care glasuri? întrebă Valentine.

Morrel se înfioră, căci îi reveni în minte întreaga conversaţie dintre doctor şi domnul de Villefort şi avea impresia că vede prin postav braţele chircite, gâtul înţepenit, buzele vinete.

— Glasurile servitorilor dumitale mi-au destăinuit totul, spuse el.

— Dar venirea dumitale până aici înseamnă pierzania noastră, dragul meu, glăsui Valentine fără spaimă şi fără mânie.

— Iartă-mă, răspunse Morrel cu acelaşi ton, mă retrag.

— Nu, spuse Valentine, te-ar întâlni cineva, rămâi.

— Dar dacă vine?

Fata clătină din cap.

— Nu va veni nimeni, spuse ea, fii pe pace, iată paznica noastră.

Şi arătă forma cadavrului, modelată de postav.

— Dar ce e cu d'Épinay? Te implor, spune-mi, reluă Morrel.

— Domnul Franz a venit să semneze contractul în momentul în care biata bunică îşi dădea ultima suflare.

— Oh! Exclamă Morrel cu un simţământ de bucurie egoistă, căci se gândea că moartea bătrânei amâna la infinit căsătoria Valentinei.

— Ceea ce însă îmi măreşte durerea, continuă fata ca şi cum simţământul lui Morrel ar fi trebuit să-şi primească pe loc pedeapsa, e că biata bunică a poruncit, murind, să se termine căsătoria cât mai curând; închipuindu-şi că mă ocroteşte, lucra şi ea contra mea.

— Ascultă! spuse Morrel.

Tinerii tăcură. Se auzi deschizându-se uşa, parchetul coridorului şi treptele scării trosniră sub greutatea unor paşi.

— E tata care iese din cabinetul lui, spuse Valentine.

— Şi care îl conduce pe doctor, adăugă Morrel.

— De unde ştii că e doctorul? întrebă Valentine.

— Îmi închipui, glăsui Morrel.

Valentine se uită la tânăr.

Între timp se auzi închizându-se poarta de la stradă. Domnul de Villefort se duse să învârtească cheia în poarta grădinii, apoi urcă pe scară.

Când ajunse în anticameră se opri un moment ca şi cum ezita dacă să intre la el sau în camera doamnei de Saint-Méran. Morrel se trase repede dinapoia unei perdele. Valentine nu făcu o mişcare, o durere supremă părea că o aşează deasupra temerilor obişnuite.

— Acum nu mai poţi să ieşi nici prin poarta grădinii, nici prin aceea de la stradă, spuse Valentine.

Morrel o privi pe fată cu mirare.

— Acum, continuă ea, nu mai e decât o ieşire permisă şi sigură: aceea de la apartamentul bunicului meu.

Se ridică.

— Vino, spuse ea.

— Unde? întrebă Maximilien.

— La bunicul meu.

— Eu, la domnul Noirtier?

— Da.

— Te gândeşti la ce spui, Valentine?

— Mă gândesc şi de mult. Nu-l mai am decât pe prietenul acesta pe lume şi avem nevoie amândoi de el... Vino.

— Valentine, ia seama, spuse Morrel şovăind să dea ascultare fetei, ia seama, legătura a căzut de pe ochii mei: venind aici am săvârşit un act de demenţă, scumpa mea, ţi-ai păstrat toată mintea?

— Da, spuse Valentine şi nu mai am decât un scrupul pe lume: să las singure rămăşiţele bielei mele bunici pe care mi-am luat obligaţia s-o păzesc.

— Valentine, glăsui Morrel, moartea e sacră prin ea însăşi.

— Da, răspunse fata, de altminteri, n-o să stăm mult. Vino.

Valentine străbătu coridorul şi coborî pe o mică scară care ducea la Noirtier. Morrel o urmă în vârful picioarelor. Când ajunseră pe palierul apartamentului, îl găsiră pe bătrânul servitor.

Trecu cea dintâi.

Noirtier, în fotoliul său, atent la cel mai neînsemnat zgomot, informat de servitorul bătrân cu privire la tot ce se petrecea în casă, aţintea priviri lacome spre uşă; o văzu pe Valentine şi ochii lui străluciră.

În mersul şi în atitudinea fetei era ceva grav şi solemn care îl izbi pe bătrân. De aceea, din strălucitori, ochii săi deveniră cercetători.

— Dragă papa, spuse ea cu glas răspicat, ascultă-mă: ştii că buna mea bunică Saint-Méran a murit acum un ceas şi că în momentul acesta, în afară de tine, nu mai am pe nimeni care să mă iubească?

O expresie de dragoste nespusă trecu prin ochii bătrânului.

— Nu-i aşa că numai ţie sunt datoare să-ţi încredinţez mâhnirile sau speranţele mele?

Paraliticul făcu semn că da.

Valentine îl luă pe Maximilien de mână.

— În cazul acesta, îi spuse ea, priveşte-l bine pe domnul acesta, îi spuse ea, priveşte-l bine pe domnul acesta.

Bătrânul îşi fixă ochii scrutători şi uşor uimiţi asupra lui Morrel.

— E domnul Maximilien Morrel, fiul acelui negustor cinstit din

Marsilia despre care, desigur, ai auzit.

— Da, făcu bătrânul.

— E un nume neîntinat pe care Maximilien e pe cale să-l facă glorios căci, la 30 de ani, este căpitan de spahii, ofiţer al Legiunii de Onoare.

Bătrânul făcu semn că şi-l reamintea.

— Ei bine, bunul meu papa, glăsui Valentine îngenunchind în faţa bătrânului şi arătându-l pe Maximilien cu o mână, îl iubesc şi nu voi fi decât a lui. Dacă ai mei mă obligă să mă mărit cu altul, mor sau mă omor.

Ochii paraliticului exprimau o lume de gânduri tumultuoase.

— Ţie ţi-e drag domnul Maximilien Morrel, nu-i aşa bunul meu papa? întrebă fata.

— Da, făcu bătrânul nemişcat.

— Şi poţi să ne ocroteşti pe noi, care suntem copiii tăi, împotriva voinţei tatălui meu?

Noirtier îşi aţinti privirea inteligentă asupra lui Morrel ca pentru a-i spune:

— Depinde.

Maximilien înţelese.

— Domnişoară, spuse el, ai de îndeplinit o datorie sacră în camera bunicii dumitale; îmi permiteţi să am cinstea de a vorbi o clipă cu domnul Noirtier?

— Da, da, aşa! Făcu ochiul bătrânului.

Apoi o privi pe Valentine cu nelinişte.

— Bunul meu papa, vrei să spui cum o să te înţeleagă?

— Da.

— O, fii pe pace, am vorbit aşa de des de tine, încât ştie cum să converseze cu dumn-eata.

Apoi, întorcându-se spre Maximilien cu un zâmbet adorabil, deşi zâmbetul era voalat de-o tristeţe profundă:

— Ştie tot ce ştiu eu, glăsui ea.

Valentine se ridică, apropie un scaun pentru Morrel, îi recomandă lui Barrois să nu lase pe nimeni să intre, apoi, după ce îşi îmbrăţişă cu dragoste bunicul şi îşi luă cu tristeţe rămas-bun de la Morrel, plecă.

Atunci, pentru a dovedi lui Noirtier că se bucura de încrederea Valentinei şi cunoştea toate secretele lor, Morrel luă dicţionarul, condeiul şi hârtia şi le aşeză pe-o masă unde era o lampă.

— Mai întâi, spuse Morrel, îngăduiţi-mi, domnule, să vă povestesc cine sunt, cum o iubesc pe domnişoara Valentine şi care sunt intenţiile mele.

— Ascult, făcu Noirtier.

Era impresionant spectacolul bătrânului — povară inutilă în aparenţă — care devenise singurul ocrotitor, singurul sprijin, singurul judecător al iubiţilor tineri, frumoşi, puternici, ce intrau în viaţă.

Figura lui, străbătută de o nobleţe şi de o austeritate remarcabile,

impunea lui Morrel, care îşi începu istorisirea cu glas tremurat.

Povesti cum a cunoscut-o, cum s-a îndrăgostit de Valentine şi cum, în izolarea şi în nenorocirea ei, Valentine a primit devotamentul lui. Îi spuse din cine se trage, care-i este situaţia, averea; şi în mai multe rânduri, când cercetă privirea paraliticului, privirea îi răspunse:

— Bine, continuă.

— Acum, glăsui Morrel după ce închise prima parte a povestirii sale, acum după ce v-am spus, domnule, iubirea şi speranţele mele, e nevoie să vă destăinuiesc şi proiectele noastre?

— Da, făcu bătrânul.

— Uite ce hotărâsem.

Şi istorisi atunci totul lui Noirtier: cum o cabrioletă aştepta în curtea de alături, cum se gândea s-o răpească pe Valentine, s-o ducă la sora lui, să se căsătorească cu ea şi, cu respectuoasă aşteptare, să nădăjduiască în iertarea domnului de Villefort.

— Nu, spuse Noirtier.

— Nu? întrebă Morrel, nu trebuie să procedăm astfel?

— Nu.

— Aşadar, proiectul acesta nu are încuviinţarea dumneavoastră?

— Nu.

— Atunci mai e un mijloc, spuse Morrel.

Privirea cercetătoare a bătrânului întrebă: care?

— Mă voi duce, continuă Maximilien, la domnul Franz d'Épinay — sunt fericit că vă pot spune aceasta în absenţa domnişoarei de Villefort — şi voi proceda cu el în aşa fel încât să-l silesc să fie cavaler.

Privirea lui Noirtier rămase întrebătoare.

— Ce voi face?

— Da.

— Vă spun. Mă voi duce la el, îi voi povesti legăturile care mă leagă de domnişoara Valentine; dacă e un bărbat delicat, va dovedi delicateţea sa renunţând de bună-voie la mâna logodnicei, iar prietenia şi devotamentul meu îl vor însoţi până la moarte; dacă refuză, fie că îl împinge interesul, fie că un orgoliu ridicol îl face să stăruiască după ce îi voi fi dovedit că ar constrânge-o pe femeia mea, că Valentine mă iubeşte pe mine şi că nu poate iubi pe altcineva, am să mă bat cu el dându-i toate avantajele şi îl voi ucide sau mă va ucide; dacă îl ucid nu se va însura cu Valentine, dacă mă ucide voi fi sigur că Valentine nu îl va lua de soţ.

Noirtier examina cu nespusă plăcere fizionomia nobilă şi sinceră pe care se zugrăveau toate sentimentele exprimate de limbajul ei, adăugând prin expresia unui chip frumos ceea ce culoarea adaugă unui desen solid şi adevărat.

Totuşi, după ce Morrel tăcu, Noirtier închise ochii de mai multe ori, ceea ce era, după cum ştiţi, felul său de a spune *nu*.

— Nu? Glăsui Morrel. Aşadar, dezaprobaţi şi al doilea proiect, după cum l-aţi dezaprobat pe primul?

— Da, îl dezaprob, făcu bătrânul.

— Atunci ce să fac? întrebă Morrel. Ultimele cuvinte ale doamnei de Saint-Méran au fost pentru înfăptuirea neîntârziată a căsătoriei nepoatei sale, să las lucrurile în voia lor?

Noirtier rămase nemişcat.

— Da, înţeleg, spuse Morrel, trebuie să aştept.

— Da.

— Dar orice zăbavă va fi spre nenorocirea noastră, domnule, reluă tânărul. Singură, Valentine este fără putere şi o vor constrânge ca pe un copil. Intrând aici în chip miraculos ca să aflu ce se petrece, primit în faţa dumneavoastră în chip miraculos, nu pot nutri nădejdea că norocul se va repeta. Vă rog să iertaţi trufia tinereţii mele, dar cred că numai una sau alta din propunerile pe care vi le-am spus este bună; spuneţi-mi pe care o preferaţi. Îi îngăduiţi domnişoarei Valentine să se încreadă în cinstea mea?

— Nu.

— Preferaţi să mă duc la domnul d'Épinay?

— Nu.

— Dar, în cazul acesta, de la cine ne va veni ajutorul pe care îl aşteptăm, de la cer?

Bătrânul zâmbi din ochi aşa cum zâmbea de obicei când i se vorbea despre cer. Rămăsese încă un dram de ateism în ideile bătrânului iacobin.

— De la hazard? Continuă Morrel.

— Nu.

— De la dumneavoastră?

— Da.

— De la dumneavoastră?

— Da, repetă bătrânul.

— Înţelegeţi ce vă întreb, domnule? Scuzaţi-mi stăruinţa, căci viaţa mea stă în răspunsul dumneavoastră, mântuirea noastră va veni de la dumneavoastră?

— Da.

— Sunteţi sigur?

— Da.

— Garantaţi?

— Da.

Şi, în privirea care dădea răspunsul era atâta hotărâre încât nu te puteai îndoi de voinţa, ci poate de puterea ei.

— O, vă mulţumesc, domnule, vă mulţumesc nespus! Dar cum veţi putea dumneavoastră — afară numai dacă o minune dumnezeiască vă va reda cuvântul, gestul, mişcarea —, cum veţi putea dumneavoastră, înlănţuit în jilţ, mut şi nemişcat, să vă împotriviţi căsătoriei?

Un zâmbet lumină chipul bătrânului, zâmbet ciudat pe un chip neclintit.

— Aşadar, să aştept? întrebă tânărul.

— Da.

— Dar contractul?

Acelaşi zâmbet reapăru.

— Vreţi să-mi spuneţi că nu va fi semnat?

— Da, spuse Noirtier.

— Prin urmare contractul nu va fi semnat? Exclamă Morrel. O, iertaţi-mă domnule; când ni se vesteşte o mare fericire, îndoiala este îngăduită; contractul nu va fi semnat?

— Nu, spuse paraliticul.

În ciuda asigurării, Morrel şovăia să creadă. Făgăduiala unui bătrân neputincios era aşa de ciudată încât, în loc să se explice printr-o putere de voinţă, putea să se datoreze unei slăbiciuni a organelor; nu este natural ca smintitul ce nu-şi dă seama de nebunia sa să susţină că va realiza lucruri mai presus de puterile sale? Slăbănogul vorbeşte de poveri pe care le ridică, timidul de uriaşi pe cari îi înfruntă, săracul de comori, ţăranul cel mai umil se crede Jupiter.

Fie că Noirtier înţelesese nehotărârea tânărului, fie că nu punea completă încredere în supunerea acestuia, paraliticul îl privi fix.

— Ce doriţi, domnule? întrebă Morrel. Să vă repet făgăduiala că nu voi face nimic?

Privirea lui Noirtier rămase aţintită şi fermă ca pentru a spune că o făgăduială nu-i ajungea; trecu apoi de la figură la mână.

— Vreţi să jur? întrebă Maximilien.

— Da, făcu paraliticul cu aceeaşi solemnitate; vreau.

Morrel înţelese că bătrânul dădea o mare importanţă jurământului.

Întinse mâna.

— Pe onoarea mea, spuse el, vă jur că am să aştept hotărârea dumneavoastră în legătură cu domnul d'Épinay.

— Bine, făcu bătrânul din ochi.

— Acum domnule, întrebă Morrel, îmi porunciţi să mă retrag?

— Da.

— Fără s-o mai văd pe domnişoara?

— Da.

Morrel făcu un semn că e gata să se supună.

— Îngăduiţi, domnule, continuă Morrel, ca fiul dumneavoastră să vă îmbrăţişeze aşa cum v-a îmbrăţişat adineauri fiica dumneavoastră?

Nu încăpea îndoială asupra expresiei ochilor lui Noirtier.

Tânărul îşi depuse pe fruntea bătrânului buzele în acelaşi loc în care fata le depusese pe ale ei.

Îl salută apoi o dată pe bătrân şi ieşi.

Pe palier dădu cu ochii de bătrânul servitor prevenit de Valentine; acesta îl aştepta pe Morrel şi îl călăuzi printre cotiturile unui coridor sumbru ce ducea la o uşă mică dinspre grădină.

De aici Morrel ajunse la poartă, într-o clipă fu deasupra zidului şi, coborând pe scara sa, ajunse îndată în curtea cu lucernă unde cabrioleta îl aştepta.

Se urcă şi, zdrobit de atâtea emoţii, dar cu inima mai uşurată, reveni pe la miezul nopţii în strada Meslay, se trânti în pat şi dormi ca şi cum ar fi fost scufundat într-o beţie grea.

Capitolul XXXVII Cavoul familiei de Villefort

Peste două zile, o mulţime considerabilă se găsea strânsă, pe la orele zece dimineaţa, la poarta domnului de Villefort şi un şir lung de cupeuri îndoliate şi de trăsuri particulare fu văzut înaintând de-a lungul foburgului Saint-Honoré şi al străzii Pépinière.

Printre trăsuri se găsea una de o formă ciudată, care părea a fi făcut o călătorie lungă. Un fel de furgon vopsit în negru, care venise printre cele dintâi la funebra întâlnire.

Lumea se informase şi aflase că, printr-o coincidenţă ciudată, trăsura cuprindea corpul domnului marchiz de Saint-Méran, astfel că cei care veniseră pentru un singur mort vor însoţi două cadavre:

Numărul asistenţilor era mare; domnul marchiz de Saint-Méran, unul dintre cei mai zeloşi şi mai fideli demnitari ai regelui Ludovic al XVIII-lea şi ai regelui Charles al X-lea, păstrase mulţi prieteni care, alăturaţi persoanelor aflate în legături de convenienţe sociale cu Villefort, alcătuiau o mulţime însemnată.

Autorităţile fură înştiinţate numaidecât şi se obţinu ca ambele înmormântări să aibă loc în acelaşi timp. A doua trăsură, împodobită cu aceeaşi pompă mortuară, fu adusă în faţa porţii domnului de Villefort şi sicriul din furgon fu aşezat pe ea.

Ambele corpuri urmau să fie înhumate în cimitirul Père-Lachaise unde, de multă vreme, domnul de Villefort construise cavoul destinat ca veş-nică odihnă pentru întreaga familie.

În cavoul acesta fusese depus corpul bietei Renée lângă care părintele şi mama ei se alăturau după o despărţire de zece ani.

Totdeauna curios, totdeauna mişcat de pompele funerare, Parisul privi cu religioasă tăcere cortegiul splendid ce însoţea la ultimul lăcaş două dintre numele vechii aristocraţii, cele mai celebre din punctul de vedere al spiritului tradiţional şi al devotamentului dârz pentru principii.

În acelaşi cupeu îndoliat, Beauchamp, Albert şi Château-Renaud

discutau despre moartea aproape subită a bătrânei.

— Am văzut-o pe doamna de Saint-Méran nu mai departe de anul trecut, la Marsilia, când mă înapoiam din Algeria, spuse Château-Renaud; era o femeie sortită să trăiască o sută de ani, graţie sănătăţii ei perfecte, spiritului ei totdeauna prezent şi activităţii ei totdeauna harnice. Ce vârstă avea?

— Şaizeci şi şase de ani, răspunse Albert; cel puţin aşa m-a asigurat Franz. Dar nu vârsta a ucis-o, ci mâhnirea pe care a resimţit-o din cauza morţii marchizului; se pare că, după moartea aceasta, care a zguduit-o puternic, nu şi-a mai revenit complet în fire.

— Dar, în definitiv, de ce a murit? întrebă Beauchamp.

— De o congestie cerebrală, se pare, sau de o apoplexie fulgerătoare. Nu e tot una?

— Oarecum.

— De apoplexie? Glăsui Beauchamp. Este greu de crezut. Doamna de Saint-Méran, pe care şi eu am văzut-o o dată sau de două ori în viaţă, era micuţă, plăpândă, de o constituţie mai mult nervoasă decât sanguină; sunt rare apoplexiile produse de mâhnire asupra unui corp de constituţia doamnei de Saint-Méran.

— În tot cazul, spuse Albert, indiferent de boala sau de medicul care a ucis-o, iată-l pe domnul de Villefort sau, mai bine zis, pe domnişoara Valentine, ori mai de grabă, pe prietenul nostru Franz în posesiunea unei moşteniri splendide: o rentă de optzeci de mii de lire, mi se pare.

— Moştenire care va fi aproape dublată la moartea bătrânului iacobin Noirtier.

— Stăruitor bunic! Glăsui Beauchamp. *Tenace propositi virum*. Cred că a făcut prinsoare cu moartea să-şi îngroape toţi moştenitorii. Va izbuti, sunt sigur. El e vechiul convenţional de la '93 care îi spunea lui Napoleon în 1814:

„Sunteţi în declin, pentru că imperiul dumneavoastră e o tulpină tânără, obosită de creştere; luaţi ca tutore Republica şi să ne înapoiem cu o bună constituţie pe câmpurile de bătaie unde vă făgăduiesc cinci sute de mii de soldaţi, un alt Marengo şi un al doilea Austerlitz. Ideile nu mor, Sire, ele dormitează uneori, dar se trezesc mai puternice decât înainte de a adormi."

— Se pare că pentru el oamenii sunt ca ideile, glăsui Albert; un singur lucru mă nelinişteşte: cum se va împăca Franz d'Épinay cu un bunic care nu se poate lipsi de nepoată. Dar unde este Franz?

— E în primul cupeu cu domnul de Villefort, care îl consideră de pe acum ca făcând parte din familie.

În fiecare trăsură din cortegiu conversaţia decurgea aproape asemănător; lumea se mira de cele două morţi, aşa de apropiate şi de rapide, însă nimeni nu bănuia secretul cumplit pe care, în plimbarea nocturnă, domnul d'Avrigny îl destăinuise domnului de Villefort.

După vreun ceas de mers, ajunseră la poarta cimitirului: era o vreme calmă, dar mohorâtă şi, deci, armonizată cu funebra ceremonie care se îndeplinea. Printre grupele ce se îndreptară spre cavoul familiei, Château-Re-naud îl recunoscu pe Morrel, care venise singur cu cabrioleta, mergea singur, foarte palid şi tăcut pe o mică potecă.

— Dumneata aici? întrebă Château-Renaud, luându-l pe tânărul căpitan la braţ; aşadar, îl cunoaşteţi pe domnul de Villefort? Cum se face aceasta, că nu te-am văzut niciodată la el?

— Nu pe domnul de Villefort îl cunosc, răspunse Morrel, ci o cunoşteam pe doamna de Saint-Méran.

În momentul acela Albert se apropie de ei, împreună cu Franz.

— Locul nu e bine ales pentru o prezentare, spuse Albert; dar n-are a face, nu suntem superstiţioşi. Domnule Morrel, dă-mi voie să-ţi prezint pe domnul Franz d'Épinay, un admirabil tovarăş de călătorie cu care am făcut ocolul Italiei. Dragă Franz — domnul Maximilien Morrel, un excelent prieten pe care mi l-am făcut în lipsa ta şi al cărui nume îl vei mai auzi ori de câte ori am să-ţi vorbesc despre inimă, spirit şi amabilitate.

Morrel avu un moment de nehotărâre. Se întrebă dacă salutul aproape amical adresat omului pe care îl combătea într-ascuns, nu era o condamnabilă făţărnicie; dar îşi reaminti jurământul şi gravitatea împrejurărilor; se strădui să nu trădeze nimic pe chipul său şi îl salută pe Franz reţinându-se.

— Domnişoara de Villefort e tare tristă, nu e aşa? Îl întrebă Debray pe Franz.

— O, domnule, e de o tristeţe inexplicabilă! Răspunse Franz. Azi-dimineaţă era aşa de descompusă, încât abia am recunoscut-o.

Cuvintele acestea, în aparenţă aşa de simple, zdrobiră inima lui Morrel. Prin urmare, Franz d'Épinay a văzut-o pe Valentine, i-a vorbit?

Tânărul şi clocotitorul ofiţer avu atunci nevoie de toate puterile sale pentru a rezista dorinţei de-a călca jurământul.

Îl luă pe Château-Renaud la braţ şi-l purtă repede spre cavoul dinaintea căruia oamenii pompelor funebre depuseseră cele două sicrie.

— Splendidă locuinţă, spuse Beauchamp, aruncându-şi ochii asupra mausoleului; palat de vară, palat de iarnă. Aici vei locui şi tu, dragă d'Épinay, căci în curând vei face parte din familie. Eu, ca filosof, doresc o căsuţă de ţară, o mică vilă sub arbori, iar nu atâtea cărămizi peste bietul meu corp. Am să spun, murind, celor ce mă vor înconjura, cuvintele scrise de Voltaire lui Piron: Eo rus şi atât... Hai, Franz, curaj: nevasta ta este moştenitoare.

— Beauchamp, eşti nesuferit, glăsui Franz. Chestiile politice te-au deprins să râzi de orice, iar politicienii sunt deprinşi să nu creadă în nimic. Când însă ai onoarea să fii cu oameni obişnuiţi şi norocul de a părăsi o clipă politica, dă-ţi silinţa, Beauchamp, să-ţi reiei inima pe care o laşi la vestiarul

Camerei deputaţilor sau la al Camerei *pairilor*.

— Eh, ce e viaţa? Exclamă Beauchamp; un popas în anticamera morţii.

— Îmi este nesuferit, Beauchamp! spuse Albert.

Şi se retrase cu patru paşi în urmă, dimpreună cu Franz, lăsându-l pe Beauchamp să-şi continue cu Debray dizertaţiile filosofice.

Cavoul familiei de Villefort forma un pătrat de pietre albe, înalt ca de douăzeci de picioare; un perete interior despărţea în două compartimente familia Saint-Méran de familia Villefort şi fiecare compartiment îşi avea intrarea sa.

Nu se vedeau aici, ca în alte cavouri, netrebnicele sertare suprapuse în care o distribuţie economă închide morţii cu o inscripţie ce seamănă cu o etichetă; prin uşa de bronz zăreai, în primul rând, o anticameră severă şi sumbră, despărţită printr-un zid de mormântul adevărat.

În mijlocul zidului se deschideau cele două uşi despre care pomeneam adineauri şi care dădeau la mormintele Villefort şi Saint-Méran.

Aici durerile puteau să-şi dea drumul în toată voia, fără ca persoanele deşuchiate, care fac din vizita la Père-Lachaise o excursie, sau o întâlnire de dragoste, să tulbure, prin cântecele, strigătele sau alergăturile lor, contemplarea mută sau ruga scăldată în lacrimi din cavou.

Cele două sicrie intrară în cavoul din dreapta al familiei de Saint-Méran; fură aşezate pe estrade pregătite dinainte; în sanctuar pătrunseră numai Villefort, Franz şi câteva rude apropiate.

Deoarece slujba religioasă fusese oficiată la poartă şi pentru că nu se ţinea nici un discurs, asistenţii se despărţiseră imediat; Château-Renaud, Albert şi Morrel se retraseră formând un grup aparte, iar Debray şi Beauchamp formând un alt grup. Franz rămase cu domnul de Villefort la poarta cimitirului. Morrel se opri cu un pretext. Îl văzu pe Franz ieşind cu domnul de Villefort într-un cupeu îndoliat şi avu o presimţire tristă.

Se înapoie deci la Paris şi, cu toate că se găsea în aceeaşi trăsură cu Château-Renaud şi Albert, n-auzi un cuvânt din conversaţia ambilor tineri.

În momentul în care Franz se pregătise să se despartă de domnul de Villefort, acesta îl întrebă:

— Domnule baron, când te mai văd?

— Când veţi voi, domnule, a răspuns Franz.

— Cât mai curând posibil.

— Sunt la ordinele dumneavoastră, domnule; vreţi să plecăm împreună?

— Dar lucrul nu-ţi pricinuieşte nici un deranj...

— Nici unul.

În chipul acesta, viitorul socru şi viitorul ginere se urcară în aceeaşi trăsură, iar Morrel, văzându-i trecând, pe bună dreptate trase concluzii îngrijorătoare.

Villefort şi Franz reveniră în foburgul Saint-Honoré. Fără să intre la cineva, fără să vorbească cu soţia şi fiica sa, procurorul regal îl pofti pe tânăr în cabinet, arătându-i un scaun;

— Domnule d'Épinay, îi spuse el, sunt dator să-ţi reamintesc — şi momentul nu e poate aşa de rău ales, cum s-ar crede la prima vedere, căci ascultarea dată morţilor este prima ofrandă care se cuvine să fie depusă pe sicriu —, sunt deci dator să-ţi reamintesc dorinţa pe care o exprima alaltăieri doamna de Saint-Méran pe patul de agonie: că nunta Valentinei nu trebuie să sufere nici o întârziere. Ştii că situaţia defunctei este perfect în regulă; că testamentul ei asigură Valentinei întreaga avere a familiei Saint-Méran; notarul mi-a arătat ieri actele care permit să se întocmească în mod definitiv contractul de căsătorie. Poţi să-l vezi pe notar şi să-i ceri din partea mea să-ţi comunice actele. Notarul e domnul Deschamps, Place Beauvau, foburgul Saint-Honoré.

— Domnule, răspunse d'Épinay, poate că nu e momentul pentru domnişoara Valentine, cufundată cum este în durere, să se gândească la un soţ; m-aş teme.

— Valentine, întrerupse domnul de Villefort, nu va avea o dorinţă mai vie decât să îndeplinească ultimele intenţii ale bunicii sale. Îţi garantez deci că obstacolele nu vor veni dinspre partea aceasta.

— În cazul acesta, domnule, răspunse Franz, deoarece ele nu vor veni nici dinspre partea mea, puteţi să faceţi precum voiţi; cuvântul meu e dat şi îl voi respecta nu numai cu plăcere, dar şi cu bucurie.

— Atunci nu ne mai opreşte nimic, spuse Villefort; contractul urma să fie semnat de acum trei zile, aşa că îl vom găsi pregătit gata: poate să fie semnat şi astăzi.

— Dar doliul? Mai zise Franz şovăielnic.

— Fii pe pace, domnule, reluă Villefort, nu în casa mea sunt neglijate convenienţele. Domnişoara de Villefort va putea să se retragă pentru cele trei luni de doliu la domeniul ei Saint-Méran; spun domeniul ei, căci îi aparţine. Acolo, dacă eşti de acord, peste opt zile, fără zgomot, fără tămbălău, fără fast, va fi încheiată căsătoria civilă. Dorinţa doamnei de Saint-Méran era ca nepoata ei să se căsătorească pe domeniul acesta. După căsăto-rie, domnule, vei putea să te înapoiezi la Paris, în timp ce soţia dumitale îşi va trece doliul cu mama ei vitregă.

— Cum vreţi, domnule, spuse Franz.

— În cazul acesta, urmă domnul de Villefort, fii te rog bun şi aşteaptă o jumătate de oră; Valentine va veni în salon. Voi trimite după domnul Deschamps, vom citi şi vom semna imediat contractul, iar diseară doamna de Villefort o va conduce pe Valentine la moşia ei, unde vom veni şi noi peste opt zile.

— Domnule, spuse Franz, am o singură rugăminte de făcut.

— Care?

— Doresc ca Albert de Morcerf şi Raoul de Château-Renaud să fie prezenţi la semnarea contractului; ştiţi că ei sunt martorii mei.

— O jumătate de oră ajunge pentru a-i înştiinţa; vreţi să-i căutaţi? Vreţi să trimit eu după ei?

— Prefer să mă duc eu, domnule.

— Baroane, te aştept deci peste o jumătate de ceas şi într-o jumătate de ceas Valentine va fi gata.

Franz îl salută pe domnul de Villefort şi ieşi.

De îndată ce poarta de la stradă se închise în urma tânărului, Villefort trimise s-o înştiinţeze pe Valentine că va trebui să coboare în salon peste o jumătate de ceas, deoarece notarul şi martorii domnului d'Épinay erau aşteptaţi.

Neaşteptata veste produse o mare senzaţie în casă. Doamnei de Villefort nu-i veni să creadă, iar Valentine fu zdrobită ca de o lovitură de trăsnet.

Privi în juru-i, întrebându-se parcă de la cine să ceară ajutor.

Vru să coboare la bunicul ei, dar îl întâlni pe scară pe domnul de Villefort, care o luă de braţ şi o duse în salon.

În anticameră, Valentine se întâlni cu Barrois şi aruncă bătrânului servitor o privire disperată.

Imediat după Valentine, doamna de Villefort intră în salon cu micul Edouard. Se vedea că tânăra femeie luase parte la mâhnirile familiei, era palidă şi părea groaznic de obosită.

Se aşeză, îl luă pe Edouard pe genunchi şi, din când în când, cu mişcări aproape convulsive, îl strângea la piept pe copilul asupra căruia părea că se concentrează viaţa ei întreagă.

Curând, se auzi huruitul a două trăsuri care intrau în curte.

Una era a notarului, alta a lui Franz şi a prietenilor săi.

Cât ai clipi, toată lumea se afla în salon.

Valentine era aşa de palidă încât vinele albastre de la tâmple se desenau în jurul ochilor, coborând de-a lungul obrajilor.

Franz nu putea să-şi înfrâneze o emoţie vie.

Château-Renaud şi Albert se priveau cu mirare: ceremonia care se sfârşise nu li se părea mai tristă decât aceea care începea.

Doamna de Villefort se aşezase în umbră, în spatele unei perdele de pluş şi, deoarece stătea mereu aplecată asupra ei, era greu să citeşti pe chipu-i ce anume se petrecea în inimă.

Domnul de Villefort era, ca totdeauna, netulburat.

După ce, cu tipicul oamenilor de lege, îşi aranjă hârtiile pe masă, luă loc în jilţ şi îşi ridică ochelarii, notarul se întoarse spre Franz:

— Dumneavoastră sunteţi domnul Franz de Quesnel, baron d'Épinay? întrebă el, deşi ştia perfect.

— Da, domnule, răspunse Franz.

Notarul se înclină.

— Sunt dator, domnule, sa vă înştiinţez, spuse el, din partea domnului de Villefort, că proiectata dumneavoastră căsătorie cu domnişoara de Villefort a schimbat dispoziţiile domnului Noirtier faţa de nepoata lui şi că el înstrăinează întreaga avere ce urma să-i transmită. Ne grăbim să adăugăm, continuă notarul, că, întrucât testatorul n-are drept să înstrăineze decât o parte din averea sa şi deoarece el a înstrăinat totul, testamentul nu va rezista atacului, ci va fi declarat nul şi neavenit.

— Da, spuse Villefort; îl înştiinţez însă dinainte pe domnul d'Épinay că, atâta vreme cât voi trăi eu, testamentul părintelui meu nu va fi atacat, situaţia pe care o am interzicându-mi până şi umbra unui scandal.

— Domnule, spuse Franz, îmi pare că s-a ridicat o astfel de chestiune în faţa domnişoarei Valentine. Nu m-am interesat niciodată de cifra averii sale care, oricât de redusă este, va fi totuşi mai mare decât a mea. Ceea ce a căutat familia mea în alianţa cu domnul de Villefort este consideraţia; ceea ce caut eu e fericirea.

Valentine făcu un semn imperceptibil de mulţumire, în timp ce două lacrimi tăcute se rostogoleau pe obrajii ei.

— De altminteri, domnule, spuse Villefort adresându-se viitorului ginere, în afară de pierderea unei părţi din avere, neaşteptatul testament nu cuprinde nimic de natură să vă jignească personal; el se explică prin slăbiciunea de minte a domnului Noirtier. Ceea ce îi displace părintelui meu nu e că domnişoara de Villefort se căsătoreşte cu dumneavoastră: e că Valentine se mărită, căsătoria cu oricare altul l-ar fi mâhnit la fel. Bătrâneţea e egoistă, domnule şi domnişoara de Villefort ţinea domnului Noirtier o tovărăşie credincioasă, pe care doamna baroană d'Épinay nu va mai putea să i-o ţină. Din cauza stării nenorocite în care se află tatăl meu, chestiunile serioase nu se mai discută cu el decât foarte rar şi sunt perfect convins că, în momentul acesta, deşi n-a uitat că nepoata lui se mărită, domnul Noirtier nu mai ştie totuşi nici măcar numele celui ce îi va deveni nepot.

Domnul de Villefort abia terminase cuvintele acestea cărora Franz le răspundea printr-un salut — când uşa salonului se deschise şi Barrois apăru.

— Domnilor, spuse el cu voce ciudat de răspicată la un servitor care se adresează stăpânilor săi într-o împrejurare aşa de solemnă, domnilor, domnul Noirtier de Villefort doreşte să vorbească numaidecât cu domnul Franz de Quesnel, baron d'Épinay.

Şi el, ca şi notarul, ca să nu poată încăpea vreo eroare, dădea logodnicului toate titlurile.

Villefort tresări. Doamna de Villefort îşi lăsă fiul jos. Valentine se ridică palidă, tăcută ca o statuie.

Albert şi Château-Renaud schimbară încă o privire, mai uimită chiar decât prima.

Notarul îl privi pe Villefort.

— E cu neputinţă, spuse procurorul regal; de altminteri, domnul d'Épinay nu poate părăsi în momentul acesta salonul.

— Tocmai în momentul acesta, reluă Barrois la fel de răspicat, doreşte domnul Noirtier, stăpânul meu, să discute cu domnul Franz d'Épinay chestiuni importante.

— Cum, bunicul Noirtier vorbeşte acum? întrebă Edouard cu impertinenţa lui de totdeauna.

Dar ieşirea băiatului n-o făcu nici măcar pe doamna de Villefort să zâmbească, într-atât de încordate erau spiritele, într-atât de gravă părea situaţia.

— Spune-i domnului Noirtier, reluă Villefort, că dorinţa domniei sale nu poate fi satisfăcută.

— În cazul acesta, declară Barrois, domnul Noirtier îi înştiinţează pe domni că va cere să fie adus aici în salon.

Uimirea atinse culmea.

Un zâmbet se schiţă pe chipul doamnei de Villefort. Aproape fără să vrea, Valentine îşi înălţă ochii spre tavan, pentru a mulţumi cerului.

— Valentine, spuse domnul de Villefort, du-te, te rog, de vezi ce e cu această nouă fantezie a bunicului dumitale.

Valentine făcu repede câţiva paşi spre ieşire, dar domnul de Villefort îşi luă seama.

— Stai, te însoţesc, zise el.

— Iertaţi-mă, domnule, spuse la rându-i Franz, cred că, deoarece domnul Noirtier mă cheamă pe mine, eu sunt dator să răspund mai întâi dorinţelor sale; de altminteri, voi fi fericit să-i prezint respectele mele, căci până acum n-am avut prilejul să-i solicit această onoare.

— O, nu te deranja! spuse Villefort cu vădită îngrijorare.

— Scuzaţi-mă, domnule, declară Franz cu tonul celui care s-a hotărât. Doresc să nu pierd ocazia de a dovedi domnului Noirtier cât de mult a greşit având rezerve în ceea ce mă priveşte, rezerve pe care sunt hotărât să le înving, indiferent de natura lor, prin profundul meu devotament.

Şi, fără a se mai lăsa reţinut de Villefort, Franz se sculă şi o urmă pe Valentine care cobora scara cu bucuria unui naufragiat ce se agaţă de o stâncă.

Domnul de Villefort îi însoţi pe amândoi.

Château-Renaud şi Morcerf schimbară încă o privire, mai uimită decât celelalte două.

Sfârşitul volumului II

* * *

{1} Banul şi sfinţenia, /Jumătatea jumătăţii.